ŞEZĂTOAREA ÎNTÎI

Nu sînt născut doar de ieri, de alaltăieri, spunea în 1828 moş Etienne. Am venit pe lumea asta, pe cit cred, în anul '54 sau '55 al veacului trecut. Neaducîndu-mi însă prea bine aminte de cei dintîi ani, nu vă pot vorbi de mine decît începînd de pe vremea primei mele împărtăşanii, care a avut loc prin '70, la parohia Saint-Chartier, unde slujea pe atunci domnul părinte Montperou, care astăzi e surd de-a binelea şi tare dărâmat.

Asta nu pentru că parohia noastră de la Nohant ar fi fost închisă pe vremea aceea. Dar preotul nostru murind, ambele biserici s-au unit pentru cîtva timp sub oblăduirea părintelui din Saint-Chartier, unde ne duceam în fiecare zi la lecția de religie, eu, mica mea verişoară, un flăcău pe nume Joseph, care locuia în aceeaşi casă cu unchiul meu, şi o duzină de alți copii de prin partea locului. îl numesc unchi pentru a scurta vorba — de fapt, era fratele bunicii mele şi se numea Brulet, iar nepoată-sa, singura-i urmaşă, se numea Brulette, nepomenindu-i-se însă niciodată numele de botez, care era Catherine.

Şi, pentru a vă spune de la bun început totul, aşa cum a fost, simțeam c-o şi iubeam pe Brulette mai mult decît mă obliga calitatea mea de văr şi că-i purtam pică lui Joseph, care locuia sub acelaşi acoperiş cu ea, într-o mică locuință aşezată la o bătaie de puşcă de ultimele gospodării ale tîrgului şi la un sfert de leghe de a mea, ceea ce-i dădea putința s-o vadă la orice oră, pe cînd eu o vedeam numai cînd ne adunam la lecția de religie.

Iată cum se făcea că bunicul Brulettei şi mama lui Joseph locuiau sub acelaşi acoperiş : casa era a bătrînului, şi el închiriase mai puțin de jumătate din locuință acestei văduve, care n-avea alt copil. Se numea Marie Picot şi se putea încă mărita, pentru că nu depăşise cu mult vîrsta de treizeci de ani. că, mai ales. se vedea bine pe fața şi în ținuta ei că fusese o femeie foarte frumoasă. I se spunea cînd şi cînd „frumoasa Mariton", ceea ce ,nu-i displăcea de loc, pentru că ar fi dorit să-şi refacă viața, dar, neavînd decît ochi vioi şi un grai îmbietor, se socotea fericită că nu plătea o chirie prea mare pentru locuința ei şi că avea ca proprietar şi vecin un bătrînel cinstit şi săritor care n-o plictisea de fel, ba care adeseori o mai

şi ajuta. Moş Brulet şi văduva Picot, zisă Mariton, trăiau astfel, stimîndu-se reciproc, de aproape doisprezece ani — adică din ziua în care mama Brulettei muri născînd-o. Mariton îngrijise şi crescuse copilul cu atîta dragoste şi atenție de parc-ar fi fost al ei. Joseph, care era cu trei ani mai în vîrstă decît Brulette. a fost crescut în acelaşi leagăn cu dînsa şi fetița durdulie a fost cea dintâi povară încredințată micilor sale brațe. Mai tîrziu, moş Brulet, văzîndu-şi vecina stînjenită, pentru că-i venea greu să supravegheze doi copii, 1-a luat la dînsul pe băiat. în acest fel, micuța dormea la văduvă, iar micuțul la bătrîn.

Toți patru, de altminteri, luau masa împreună. Mariton pregătea mîncarea, se îngrijea de casă, cîrpea straiele, în vreme ce bătrînul, încă în stare să muncească, pleca să lucreze cu ziua şi făcea față celor mai multe cheltuieli.

Nu pentru că ar fi fost bogat sau că traiul i-ar fi fost îndestulat, dar această văduvă cumsecade şi cu inimă bună îi ținea o cinstită tovărăşie şi Brulette o iubea ca pe mama ei, iar unchiul se obişnuise a o socoti ca pe propria-i fiică sau cel puțin ca pe o noră. Nici o ființă pe lume nu era mai drăguță şi mai gingaşă ca fetița crescută de Mariton. Pentru că acestei femei îi plăcea curățenia şi se ținea totdeauna atît de demnă, pe cît îi îngăduiau mijloacele, o deprinsese din timp pe Brulette să fie aidoma ei şi, la vîrsta cînd alți copii se tăvălesc şi se zbenguiesc voioşi ca nişte mici animale, fetița era atît de cuminte, atît de atrăgătoare şi de grațioasă, încît fiecare voia s-o sărute, numai că încă de pe-atunci se arăta avară în mîngîieri şi nu asculta decît de sfaturile înțelepte.

De-abia împlini doisprezece ani, că şi începu să arate uneori ca o mică femeiuşcă ; dacă din cînd în cînd se întîmpla să zburde în timpul catehismului, minată de vîrsta ei fragedă, se reculegea însă repede, determinată mai mult de respectul pe care şi-1 datora ei înşişi decît de cel cuvenit religiei.

N-aş putea spune de ce, dar noi, care, ca băieți ce eram, ne zbenguiam în timpul catehismului, simțeam, totuşi, deosebirea existentă între ea şi celelalte fetițe.

Printre noi, trebuie s-o mărturisesc, erau şi unii mai mărişori : aşa de pildă, chiar Joseph avea cincisprezece ani, iar eu şaisprezece, fapt care constituia, după părerea domnului paroh şi a părinților noştri, o ruşine pentru amîndoi.

Această rămînere în urmă se datora faptului câ Joseph era prea leneş ca să-şi bage cartea în cap şi eu prea haimana ca să-i dau atenție, aşa că vreo trei ani în şir am fost lăsați repetenți şi dacă nu intervenea părintele

Montperou, care se arăta mai puţin aspru decît bătrînul nostru preot, cred că am fi fost şi astăzi în aceeaşi situaţie.

Şi-apoi, se cuvine să mărturisesc că băieţandrii sînt totdeauna mai copilăroşi ca fetiţele. Aşa se făcea că în rîndurile întregii noastre bande de învăţăcei creştini s-a vădit totdeauna o deosebire între cele două specii, masculii fiind toţi zdraveni şi viguroşi, pe cînd femelele erau micuţe şi de-abia începeau să poarte testemele.

De altminteri, deopotrivă de „instruiţi", atît unii, cît şi ceilalţi, neştiind să citim — de scris şi mai puţin —, reţineam totul după ureche, la fel ca păsărelele care învaţă să cînte : nu cunoşteam nici cîntecele liturgice, nici latina, mărginindu-ne a prinde totul numai din auzite. Totuşi, domnul părinte ştia bine să distingă, în bandă, pe cei care, cu o putere de înţelegere mai ascuţită, erau în stare să reţină în chip mai corect învăţătura lui.

Dintre fetele cu mintea mai sprintenă, cea mai vioaie era mica Brulette, iar dintre băieţi, cel mai greu de cap părea să fie Joseph.

Şi asta nu pentru că judeca mai prost decît alţii; era însă atît de puţin în stare să asculte şi să dea atenţie lucrurilor pe care se părea că nu le va pricepe în vecii-vecilor, vădea o atît de puţină tragere de inimă pentru învăţătură, că mă uimea pînă şi pe mine care, atunci cînd izbuteam să mă astîmpăr şi să-mi adun gîndurile împrăştiate, eram cît de cît în stare să-mi învăţ totuşi lecţiile.

Brulette îl certa cîteodată — dar nu reuşea să obţină de la dînsul decît lacrimi de ciudă :

- Nu sînt mai puţin credincios ca altul, spunea el, şi nu mă gîndesc să-1 supăr pe Dumnezeu, dar cuvintele nu se rînduiesc cum trebuie în mintea mea ; nu pot face nimic...

- Ba da, îi răspundea fetiţa, care îi vorbea de pe atunci pe un ton poruncitor : dac-ai vrea, ai putea ! Poţi întotdeauna ceea ce vrei, dar tu laşi să-ţi fugă gîndurile spre cu totul alte lucruri şi domnul părinte are dreptate să-ţi zică „Joseph, zăpăcitul".

- Să-mi spună cum pofteşte, răspundea Joseph, e un cuvînt pe care nici nu-1 aud.

Noi copiii, însă, îl auzeam bine şi îl tălmăceam pe limba noastră, numindu-1 „Joseph cască-gură" *, poreclă care i-a şi rămas, spre marea lui neplăcere.

Joseph era un copil trist, cu o constituţie firavă şi cu un caracter necomunicativ. Nu se despărţea niciodată de Brulette şi-i era foarte supus. Ea îi spunea mereu că-i încăpăţînat ca un berbec şi-1 dojenea cu orice prilej. Dar, cu toate că nu mă certa prea mult din pricina leneviei mele, aş

fi dorit să se ocupe şi de mine tot atît cît se ocupa şi de Joseph. In pofida geloziei pe care mi-o inspira, mă purtam cu el mai bine decît cu ceilalți şcolari. Asta fiindcă Joseph era dintre cei mai slabi, iar eu dintre cei mai voinici. De altminteri, dacă nu l-aş fi apărat, Brulette m-ar fi disprețuit şi, cînd îi imputam că-1 iubeşte mai mult pe el decît pe mine, care îi eram rudă : „Nu pentru el, îmi răspundea dînsa, — ci pentru maică-sa, pe care o iubesc mai mult decît pe voi doi. Dacă lui

| * Literal: uimitul — cel care zgîieşte ochii (n.a.).

i s-ar întîmpla ceva rău, n-aş mai cuteza să mă-ntorc acasă, şi cum băiatul nu se gîndeşte niciodată la ce face, mama m-a obligat să gîndesc pentru amîndoi, aşa că mă străduiesc să nu-i ies din cuvînt".

Ii aud pe orăşeni spunînd : „Am fost la aceeaşi şcoală cu cutare ; e colegul meu de liceu". Noi, țăranii, care, pe vremea mea, nici nu mergeam la şcoală, spunem : am fost la catehism cu cutare, e tovarăşul meu de împărtăşanie. De aici încep marile prietenii de tinerețe şi cîteodată şi duşmăniile care țin toată viața. Pe cîmp, la muncă, la sărbători ne întîlnim, ne vedem, ne vorbim, ne adunăm, ne despărțim, dar la catehism, care durează un an şi adesea doi, trebuie să ne îngăduim şi să ne ajutăm unii pe alții, cinci sau şase ore pe zi. Plecam în bandă, dimineața, printre livezi şi păşuni, printre capcane, peste pârleazuri, printre căruțe si ne înapoiam seara, pe unde dădea Dumnezeu, pentru că foloseam libertatea ca să hoinărim pretutindeni, aidoma unor păsări nebunatice. Cei care se potriveau mai bine nu se despărțeau niciodată ; cei care nu erau prietenoşi mergeau singuri sau se înțelegeau ei înde ei, ca să pună la cale rele şi să-i înfricoşeze pe ceilalți.

Joseph se purta în felul lui, nu era nici răutăcios, nici viclean, dar nici prietenos nu prea era. Nu-mi amintesc să-1 fi văzut vreodată prea vesel, nici prea îngrijorat, nici prea mulțumit, nici prea supărat de ceea ce ni s-ar fi putut întîmpla.

Cînd se încingeau bătăi, nu se dădea deoparte şi primea loviturile, incapabil să se apere şi neplîngîndu-se de nimic. S-ar fi zis că nici nu simțea loviturile pe care le primea.Cînd ne opream ca să ne jucăm, el se depărta, aşezîndu-se sau culcîndu-se la o distanță de trei-patru paşi de ceilalți, fără a scoate o vorbă. La întrebări răspundea în neştire. Avea aerul că ascultă şi priveşte la ceva nevăzut pentru ceilalți. Iată de ce trecea drept unul dintre cei care văd cai verzi pe pereți. Brulette, care îi cunoştea metehnele, dar nu încerca să şi le explice, îl striga cîteodată, fără ca el să-i răspundă. Atunci, ea începea să cînte : era unicul mijloc sigur ca să-1 trezească, aşa cum fluierăm ca să-i deşteptăm pe cei care sforăie.

N-aş putea să vă lămuresc de ce m-am legat de un tovarăş atît de puțin vesel, pentru că eu eram o fire cu totul opusă lui. Fiindcă nu mă puteam lipsi de tovarăşi, îi ascultam şi-i observam pe cei din jur, plăcîndu-mi să pălăvrăgesc şi să întreb cîte şi mai cîte, plictisindu-mă ori de cîte ori mă aflam de unul singur, şi alergînd după veselie şi prietenie. Poate că din această pricină, fiindu-mi milă ele acest băiat serios şi închis în el, mă deprinsesem s-o imit pe Brulette, care îl muştruluia mereu şi astfel îi făcea mai multe servicii decît primea ea însăşi, mai mult răbdîndu-i toanele decît potolindu-i-le.

Ea îl stăpînea cu vorba — dar, cum băiatul nu se putea supune nici unei alte voințe, ea şi, indirect, eu eram făpturile care ne țineam de capul lui, încereînd să-1 învățăm cum să se poarte. în fine, sosi şi ziua primei comuniuni şi înapoindu-ne de la slujbă, cu hotărîrea de a nu da frîu liber zburdălniciilor, o urmai pe Brulette la bunicul ei, dînd pildă de cea mai mare cuminţenie de care eram capabil.

Pe cînd ea se ducea, potrivit rînduielilor mătuşii Mariton, să mulgă capra, Joseph şi cu mine am rămas în camera în care bătrîriul meu unchi stătea de vorbă cu vecina sa.

Ne îndeletniceam cu cercetarea iconițelor, pe care preotul ni le dăruise în amintirea comuniunii sau, mai bine zis, le priveam numai eu, pentru că Joseph se gîndea la altele şi le trecea prin mîini fără să le vadă. Nu ne lua nimeni în seamă şi mătuşa Mariton îi spunea bătrînului ei vecin, în legătură cu prima noastră comuniune :

— Iată terminată o treabă bună, acum îi voi putea găsi băiatului de lucru undeva. Asta mă hotărăşte să fac ceea ce-am spus.

Şi cum unchiul meu clătina, cu tristețe, din cap, ea continuă :

— Ascultă, vecine, Joseph al meu n-are pic de minte. Eh, cu atît mai rău, o ştiu : a moştenit de la biet dragu taică-său cusurul ăsta. El, săracu, n-avea două idei la fel în aceeaşi săptămînă — dar asta nu 1-a împiedicat să fie un om bun şi de treabă. Dar, totuşi e un beteşug să fii atît de împrăştiat şi cînd, din nenorocire, te căsătoreşti, avînd un cap atît de zăpăcit, totul merge, în scurtă vreme, din rău în mai rău. De-aia mă gîndesc că, pe măsură ce băiatului îi cresc picioarele, capul nu va mai fi în stare sa-l hrănească şi de i-aş lăsa ceva bani aş muri mai liniştită. Dumneata ştii doar ce-nseamnă o mică agoniseală. In gospodăriile noastre sărace, asta salvează totul. N-am fost niciodată în stare să pun ceva deoparte şi trebuie să fii de aceeaşi părere cu mine că nu mai sînt destul de tînără să mai plac cuiva, dovadă că nu găsesc pe nimeni cu care să mă remărit. Ei bine, dacă-i aşa, facă-se voia Domnului ! Sînt încă destul de tînără ca să muncesc şi, pentru că am ajuns aici, află, vecine, că hangiul de la Saint-Chartier caută o servitoare ; plăteşte o leafa bună. treizeci de taleri pe

an, şi îmi mai pică şi cîştig — cam cît o jumătate de simbrie. Pe lîngă asta, voinică şi dezghețată cum sînt, în zece ani am făcut avere ; voi avea ce-mi trebuie la bătrînețe şi voi avea şi ce lăsa bietului meu copil. Ce zici ?

Moş Brulet se gîndi puțin şi apoi răspunse :

— N-ai dreptate, vecino, zău că n-ai dreptate ! Mătuşa Mariton chibzui şi ea puțin şi înțelegînd bine gîndul bătrînului :

- Fără îndoială, fără îndoială — spuse ea — o femeie în slujbă la un han de țară e ținta defăimărilor, şi chiar dacă e cuminte, nu e crezută. Aşa-i că la asta te gîndeşti ? Asta e adevărat, o să-mi risipească cu totul nădejdea de a mă recăsători. Dar suferințele îndurate de dragul copiilor noştri nu le regretăm nicicînd ; ba chiar aproape că ne bucurăm de ele.
- Ruşinea care se răsfrînge asupra copiilor noştri e mai rea decît suferința.

Mătuşa Mariton suspină.

- Da, spuse ea, în asemenea case eşti veşnic supusă umilințelor şi mereu trebuie să te păzeşti, să te aperi... Dacă te superi prea rău şi dacă te împotriveşti obiceiurilor casei, stăpînii sigur că nu vor fi mulțumiți...
- Ba chiar, spuse bătrînul, sînt cîte unii care caută femei arătoase şi vesele ca dumneata, pentru ca, prin ele, să le salte comerțul. Şi de multe ori o servitoare mai înfiptă îl ajută pe stăpînu-său să facă treburi mai bune decît face vecinul său.
- Rămîne de văzut, reluă vecina. Poți fi veselă, drăguță şi sprintenă servind muşteriii, fără însă a-i lăsa să se agate de tine.
- Ți se pot spune tot felul de vorbe urîte, zise moş Brulet, şi, ca o femeie cinstită să se deprindă cu asemenea lucruri, asta îi face mult sînge rău. Gîndeşte-te cît va fi de îndurerat fiu-tău cînd va auzi, întîmplător, cum cărăuşii şi negustorii ambulanți glumesc cu maică-sa.
- Din fericire, băiatul e atît de prostuț... răspunse Mariton, uitîndu-se la Joseph.

L-am privit şi am rămas surprins că el n-auzise nimic din vorbele maică-si, care nu fuseseră rostite cu voce atît de înceată încît să nu le fi prins în întregime. Am bănuit atunci că Joseph e fudul de-o ureche, cum spuneam noi pe vremea aceea cuiva care auzea greu.

Joseph se ridică şi se duse la Brulette, în mica ei tîrlă,- care de fapt nu era decît o magazie nenorocită de scînduri, căptuşită cu paie, unde se adăposteau vreo douăsprezece vite.

Se trînti pe nişte crăci uscate şi, pentru că mă luasem după dînsul, temîndu-mă ca, rămînînd singur, să nu fiu socotit un ins curios, l-am văzut că plînge. Îşi înghițea însă lacrimile, pentru că nu i le vedeam curgînd pe obraji.

—Dormi, *Joset* ?* îl întrebă Brulette ; te văd zăcînd, aidoma unei oi bolnave.

Hai, dă-mi crăcile astea pe care te-ai întins, ca să dau oilor frunzele să le mănînce.

Şi luîndu-le, începu să cînte, dar foarte încet, pentru că nu se cuvine să cînți în gura mare în ziua primei comuniuni.

Glasul ei avu, ca de obicei, darul să-1 smulgă din visuri. Băiatul se ridică şi plecă.

Brulette mă întrebă :

[1] Diminutiv de la Joseph.

— Ce-i cu el ? Mi se pare azi mai prost ca de obicei.

- Cred şi eu, îi răspunsei, Joseph a auzit că va fi dat la stăpîn şi că se va despărți de maică-sa.
- Se aştepta doar la asta, reluă Brulette. Nu-i în firea lucrurilor să facă şi el ceva, o dată ce a primit împărtăşania ? Dacă n-aş fi avut norocul să fiu singurul copil la bunic, aş fi fost nevoită să părăsesc şi eu casa şi să-mi cîştig pîinea la străini.

Brulette nu-mi păru prea mîhnită că se desparte de Joseph, dar cînd îi spusei că şi tuşa Mariton va intra la stăpîn şi că va fi departe de ea, fata se porni pe un plîns cu sughițuri şi dînd fuga la Mariton îi zise, cuprinzîndu-i gîtul cu brațele :

— E adevărat, măicuța mea, că vrei să mă părăseşti ?

- Cine ți-a spus asta ? răspunse Mariton. Nu e încă nimic hotărît.
- Ba da, strigă Brulette, chiar tu ai spus-o şi vrei să-mi ascunzi adevărul !

— Pentru că există băieți care. nu ştiu să-şi ție gura, spuse vecina, uitîndu-se la mine, sînt nevoită să-ți mărturisesc adevărul. Da, fata mea, trebuie să fii ascultătoare, ca un copil curajos şi înțelept, care şi-a încredințat astăzi sufletul lui Dumnezeu.

— Cum, tată, se adresă Brulette unchiului, consimți s-o laşi să plece ? Cine are să aibă grijă de dumneata ?

— Tu, fata mea, răspunse Mariton. Eşti destul de mare ca să-ți faci datoria. Ascultă-mă si dumneata, vecine, mai e ceva ce v-am ascuns pînă azi...

Şi, luînd fetița pe genunchi,. pe cînd eu mă aflam în brațele unchiului (aerul lui mîhnit mă îndemnase să mă apropii de el), mătuşa Mariton continuă să chibzuiască, şi pentru unul, şi pentru alta :

— E multă vreme, spuse ea, de cînd, cu toată prietenia pe care ți-o port, ar fi trebuit să-ți plătesc ceva pentru Joseph, de care te-ai îngrijit, ținîndu-1 pe lingă dumneata, agonisind unele economii, slujind pe la alții. M-am simțit datoare să te cresc pînă astăzi, fata mea, pentru că erai cea mai mică, şi pentru

că o fată are mai multă nevoie de-o mamă decît un băiat. N-aş fi avut inima să te las, înainte de-a fi ajuns să te poţi descurca şi fără mine. Dar iată c-a sosit şi acest ceas. Şi dacă e ceva care te poate mîngîia de lipsa mea, este faptul că te vei simţi în stare să fii de folos bunicului tău. Te-am învăţat tot ce se cuvine ca să gospodăreşti cum trebuie o familie, şi ştii tot ceea ce trebuie să ştie o fata harnică pentru a-şi mulţumi părinţii şi casa lor. Din dragoste faţă de mine şi pentru cinstirea creşterii pe care ţi-am dat-o, vei face tot ce te-am învăţat. Asta îmi va fi mîngîierea şi mîndria mea, să aud lumea spunând că Brulette a mea îl îngrijeşte cu devotament pe bunicul ei şi-i gospodăreşte avutul cum ar face o mică soţioară. Hai, curaj, şi nu-mi lua puţinul care-mi rămîne, că dacă tu suferi clin pricina acestei despărţiri, eu sufăr şi mai mult. Gîndeşte-te că-1 părăsesc şi pe moş Brulet, care mi-a fost cel mai bun dintre prietenii mei, şi pe sărmanul meu Joseph, care va avea desigur destule de îndurat cu privire la maică-sa şi la casa noastră. Cum este însă vorba de-o datorie mai mult decît necesară, tu nu trebuie să încerci să mă abaţi din cale.

Brulette continuă să plîngă pînă seara şi nu fu în stare s-o ajute pe Mariton în nici un fel, dar cînd o văzu că-şi ascunde lacrimile, pregătind cina, se aruncă din nou de gîtul ei şi-i jură c-o va asculta, purcezînd să lucreze şi ea plină de curaj.

Am fost trimis să-1 caut pe Joseph, care uitase, nici pentru prima, nici pentru ultima oară, de ceasul la care trebuia să vie acasă şi să se poarte ca toată lumea.

L-am găsit într-un colţ, visînd, însingurat cu totul, şi cu ochii în jos, ca şi cînd privirile sale ar fi vrut să prindă rădăcini în pămînt. Împotriva obiceiului său, izbutii să-i smulg cîteva vorbe şi desluşii într-însele mai curînd o nemulţumire decît o părere de rău. Nu era surprins că va intra la stăpîn, dîndu-şi bine seama că era la vîrsta cînd nu se putea altfel; dar, fără a arăta că auzise de intenţiile mamei sale, se plîngea că nu-1 iubeşte nimeni şi că nimeni nu-1 socoate în stare să îndeplinească o muncă temeinică.

N-am izbutit, toată seara, să-1 fac să vorbească mai mult. Şi tot timpul cît mi-am făcut rugăciunile cu Brulette şi cu Joseph, băiatul părea burzuluit, în vreme ce fata îşi risipea faţă de toată lumea atenţiile şi amabilităţile.

Joseph a fost angajat la moşia Aulnieres, la moş Michel, ca văcar.

Mătuşa Mariton intră ca servitoare la hanul „La boul încoronat" — la jupînul Benoît din Saint-Chartier.

Brulette rămase pe, lîngă bunic, iar eu mă dusei la părinţii mei, care, avînd o brumă de avere, au găsit că nu sînt cu totul de prisos ca să-i ajut s-o gospodărească.

Prima zi a comuniunii mi-a tulburat mult sufletul, îmi dădusem multă silinţă ca să înţeleg totul, potrivit vîrstei mele, şi catehismul, pe care

l-am făcut o dată cu Brulette, provocase de asemenea în mine o schimbare. Imaginea ei se afla întotdeauna împletită — nu ştiu cum — cu aceea pe care mi-o făceam despre bunul Dumnezeu, şi gîndindu-mă necontenit să mă comport cu chibzuinţă, simţeam totuşi că mintea-mi zburda spre nebuniile dragostei, care încă nu se potriveau cu vîrsta verişoarei mele, şi care mă cam depăşeau şi pe mine.

în vremea aceea, tata m-a dus la bîlciul de la Orval, din regiunea Saint-Amard, ca să vândă o iapă de prăsilă şi, pentru întîiaşi dată în viaţa mea, am lipsit trei zile de acasă. Mama işi dădu seama că nu dormeam destul şi că n-aveam destulă poftă de mîncare pe potriva creşterii mele, care era mai timpurie decît a celorlalţi copii din regiune, aşa că tata socoti că puţină distracţie nu mi-ar strica. Dar nu mi-a făcut mare plăcere să văd lume şi locuri noi ; astea mi-ar fi plăcut cu şase luni mai înainte. încercam un fel de stupidă timiditate, care mă făcea să privesc fetele fără a îndrăzni să le spun un cuvînt ; şi-apoi mă gîndeam la Brulette, pe care îmi închipuiam c-o pot lua de nevastă, pentru simplul motiv că era singura de care nu mi-era frică ; făceam mereu socoteala anilor noştri — dar asta nu ajuta timpul să se scurgă mai repede de cum îl orînduise bunul Dumnezeu la orologiul lui.

Cum mă înapoiam călare, în spatele tatii, pe o iapă pe care o cumpărasem de la bilci, am întîlnit, pe un drum desfundat, un om între două vîrste, care conducea o căruţă mică. foarte încărcată cu mobilă şi care, nefiind trasă decît de un măgar, se împotmolise, nemaiputînd face un pas înainte.

Omul se pregătea să-i uşureze puţin animalului povara, punînd jos cîte ceva din încărcătura aflată în căruţă, ceea ce tatăl meu văzând, îmi spuse :

— Dă-te jos, să-i ajutăm aproapelui în nevoie. Omul ne mulţumi de bunăvoinţă şi adăugă, ca şi cînd ar fi vorbit căruţei :

— Hai, mititico, trezeşte-te, nu vreau să te văd căzînd din căruţă.

Atunci văzui, ridicîndu-se de pe o saltea, o fată frumoasă — să tot fi avut cincisprezece sau şaisprezece ani, aşa la o primă preţuire —. care, frecîndu-şi ochii, întrebă ce s-a mai întîmplat.

- E drumul prost, fata mea, spuse tatăl, luîrid-o în braţe ; vino şi ai grijă să nu te uzi pe picioare, pentru că trebuie să ştiţi, se adresă el de astădată tatii, fata suferă de friguri, din pricină că a crescut prea repede ; ia priviţi numai ce ditai viţă sălbatică e fiică-mea, care n-are decît unsprezece ani şi jumătate.
- într-adevăr, dragă Doamne, e o minune de fată, frumoasă ca ziua, măcar că frigurile i-au cam albit faţa. Dar o să-i treacă şi, cu puţină

mîncare mai bună, n-o s-o doboare boala.

Vorbind astfel, tatăl meu era cu capul încă plin de felul în care se rosteau geambaşii de prin bâlciuri. Dar, văzând că fata îşi lăsase saboții în căruță şi nu reuşea să-i găsească, mă strigă, zicînidu-mi :

— Hei, tu ! Eşti destul de puternic ca să ții fetița asta câteva clipe.

Şi punîndu-mi-o în brațe, înhamă iapa noastră în locul măgarului istovit, şi scoase căruța din făgaşul nenorocit. Dar, cum încă un țăran, pe care tatăl meu îl cunoştea, se împotmoli, îmi spuse să mai țiu fata, iar el, împreună cu țăranul care-şi trăgea măgarul de urechi, o luă înainte.

Duceam deci în brațe fata aceea înaltă, la care mă uitam mirat, pentru că deşi era mai mare cu un cap decît Brulette. se vedea totuşi, după față, că nu era mai vîrstnică.

Era albă şi subțire ca o luminare de ceară, iar părul negru, care i se revărsa dintr-o mică scufă, de o formă necunoscută prin părțile noastre şi care i se mototolise în timpul somnului, îmi cădea pe piept şi-mi atîrna pînă aproape de genunchi.

Niciodată n-am văzut ceva mai desăvîrşit ca fața ei palidă, cu ochii de un albastru deschis, tiviți de gene foarte dese, cu aerul ei blînd şi obosit, şi cu benghiul foarte negru din colțul gurii, care îi sporea ciudata-i frumusețe, pe care cu greu ai fi putut s-o uiți.

Părea aşa de tînără. încît. gîndindu-mă la ea, inima nu-mi spunea nimic şi asta nu pentru că era aşa de puțin vîrstnică, ci poate datorită lîncezelii ce i-o dădea boala, lîncezeală care o făcea să pară atît de copilă. Nu-i vorbeam de loc şi o purtam mereu fără a simți povara, dar îmi făcea plăcere s-o privesc, cum te uiți la orice lucru frumos, fie fată. femeie, floare sau fruct.

Cum ne apropiam de al doilea hop, unde tatăl meu şi al ei începuseră iar, unul să tragă de cal, celălalt să împingă la roată, fata îmi vorbi într-o limbă care mă făcu să rîd, pentru că nu pricepui un cuvînt. Ea se minună de uimirea mea şi vorbindu-mi apoi pe graiul nostru :

— Nu te prăpădi cu firea să mă tot duci aşa, îmi spuse, pot merge şi fără saboți, sînt tot aşa de deprinsă să umblu desculță ca şi alții.

- Da, dar eşti bolnavă, îi răspunsei, şi aş fi în stare să duc şi patru ca dumneata. Dar din ce parte eşti de vorbişi atît de ciudat mai adineaori ?
- Din ce parte ? mă îngînă ea — din nici una. Eu sînt a pădurilor, asta-i ! Şi dumneata de unde eşti?
- O, drăguțo, dacă dumneata eşti a pădurilor, eu sînt al ogorului, îi

răspunsei, rîzînd.

Voiam totuşi s-o mai descos, dar tatăl ei veni să mi-o ia.

— Hai, spuse el, după ce dădu mina cu tata, vă mulţumesc, oameni de ispravă ce sînteţi. Şi tu sărută-1 pe acest băiat bun, care te-a purtat ca pe nişte moaşte.

Fata nu se lăsă mult rugată ; nu avea încă vîrsta sfiiciunii şi, nevăzînd în asta nimic rău, nu făcu mofturi. Mă sărută pe amîndoi obrajii, spunîndu-mi :

— îţi mulţumesc, frumosul meu ocrotitor.

Şi trecând în braţele tatălui ei, fu aşezată pe saltea. Fetiţa avea aerul că e grăbită să-şi reia somnul, fără să-i pese de zdruncinăturile şi de hîrtoapele drumului.

— încă o dată, rămâneţi cu bine ! ne spuse tatăl ei, sprijinindu-mi genunchiul spre a mă urca pe crupa iepei. Chipeş băiat, se adresă el tatii, privindu-mă, şi tot atît de înalt, pentru vîrsta ce spui c-o are, ca şi fetiţa mea, pentru a ei.

— Se întâmplă câteodată, răspunse tata, să mai fii şi bolnav, dar cu ajutorul Domnului, munca vindecă totul. lartă-ne că o luăm înainte, dar mai avem drum de făcut şi vrem să ajungem acasă pînă nu se înnoptează.

Acestea zise, tata dete pinteni calului, care porni la trap, şi eu, întorcând capul, văzui că omul cu căruţa o luase la dreapta, în sens opus. Curînd începui să mă gîndesc la altele, dar cum Brulette îmi revenea mereu în minte, îmi amintii de sărutările sincere pe care mi le dăduse fetiţa necunoscută. Mă întrebam de ce răspundea Brulette cu palme la sărutările pe care voiam să i le fur ; dar, pentru că drumul era lung şi pentru că mă sculasem înainte de a se face ziuă, adormii la spatele tatii, împletind, nu ştiu de ce, în mintea mea ameţită de oboseală figurile acestor două fetiţe.

Tata mă ciupi ca să mă trezească, pentru că simţea cum mă las pe umerii lui şi se temea să nu cad. L-am întrebat cine erau oamenii pe care i-am întâlnit

- Care ? răspunse el, rîzînd de gîndurile mele zăpăcite de somn ; că de azi dimineaţă am întâlnit peste cinci sute de oameni.
- Cei cu măgarul şi cu căruţa !

— A, da, făcu el. Pe legea mea, habar n-am ! Nu mi-am dat osteneala să-i întreb ce hram poartă. Trebuie să fie din Marche sau din Champagne, pentru că aveau un accent străin ; eram însă atît de curios să văd dacă iapa asta trage la greu, că n-am luat seama la altceva. Cu adevărat, trage bine si nu se dă în lături de la povară ; cred că o să fac treabă bună cu ea şi, hotărît lucru, n-am plătit-o prea scump.

Ce atunci încoace, fără îndoială că mi-a prins bine călătoria, m-am pus pe treabă şi am început să îndrăgesc munca. Tata mi-a dat în grijă iapa, apoi grădina şi, în sfîrşit, livada, şi aşa a început să-mi placă. încetul cu încetul, să sap, să sădesc şi să strîng bucatele.

Cum tata rămăsese văduv, dorea să-mi dea în folosință moştenirea ce mi-o lăsase mama. Mă făcu părtaş deci la toate micile noastre venituri şi nu dori altceva decât să mă vadă devenind un bun agricultor.

N-a trecut multă vreme pînă s-a convins că intrasem bine în ham, şi dacă tinerețea are nevoie de mare curaj ca să se lipsească de unele plăceri în folosul altora, nu-i trebuie mult ca să-şi înțeleagă propriile-i interese, mai ales eînd sînt puse în devălmăşie cu o familie bună, cinstită la împărțeală şi bîrie rînduită în muncă.

Aveam oarecare plăcere să pălăvrăgesc şi să petrec duminica, dar pentru asta nu eram ținut de rău de cei de acasă, fiindcă lucram bine toată săptămîna şi, datorită îndeletnicirilor mele, mă înzdrăvenisem şi eram mereu voios, cu ceva mai multă minte la cap decît se putea bănui la început că aş avea. Mi se risipiseră fumurile dragostei, pentru că nimic nu te potoleşte mai mult decît sudoarea care te copleşeşte lucrînd la sapă, de la răsăritul soarelui până la asfințit. Şi cînd se înnoptează, cei care au avut de-a face cu pămîntul gras şi greu de la noi, care e iubita cea mai aprigă ce se poate afla, nu se mai gîndesc decît la somn, pentru a reîncepe munca a doua zi.

în felul acesta am ajuns, încetul cu încetul, la vîrsta la care mi-era îngăduit să visez, nu la fetițe, ci la fetele mai mari, şi, întocmai ca la primele mijiri ale dragostei, regăseam mereu în verişoara Brulette ținta preferințelor mele înaintea altor fete.

Rămasă singură cu bunicul, Brulette făcuse tot ce se putea pentru a-şi depăşi vîrsta prin înțelepciune şi curaj. Dar sînt copii care se nasc cu darul de a fi mereu răsfățați.

Locuința mătuşii Mariton fusese închiriată mamei Lamouche din Vieilleville ; femeia, care nu prea avea stare, se grăbi să trebăluiască în casa familiei Brulet, ca şi cum s-ar fi aflat în serviciul ei. Bătrîna nădăjduia că în felul acesta o vor îngădui cînd se va dovedi că nu poate plăti cei zece taleri chirie. Cum s-a şi întâmplat de altfel, aşa că Brulette, văzîndu-se ajutată şi lăudată în toate de această vecină, găsi timp să-şi cultive mintea şi frumusețea, fără a-şi obosi prea mult sufletul şi nici trupul.

ŞEZĂTOAREA A DOUA

Mica Brulette ajunse aşadar frumoasa Brulette, de care se vorbea acum în tot ținutul, pentru că de cînd lumea nu se văzuse o fată mai drăguță, cu ochi mai frumoşi, mijloc mai subțirel, păr de un aur mai cald, față mai roză, mînă

ca de catifea şi picior mic ca al unei domnişoare. Toate acestea ajung ca să vă dați seama că vara mea nu se prea omora cu firea lucrînd, nu ieşea din casă pe vreme rea, avea grijă să se apere de soare, nu spăla rufe mai de loc, şi nu-şi ostenea de fel cele patru membre.Vă veți închipui poate că era leneşă ? Nici pomeneală. Făcea toate treburile, de la care nu se putea sustrage, repede şi bine. Avea destulă minte ca să nu lase rînduiala şi curățenia casei neterminate, precum nu se dădea în lături să fie prevenitoare şi să-şi îngrijească bunicul cum se cuvine. De altfel, ținea prea mult la aparențe ca să nu-şi găsească totdeauna cîte ceva de făcut, dar despre vreo muncă obositoare nu putea fi vorba. Nu se prea ivea prilejul unei astfel de munci, şi asta nu din vina ei.Sînt familii în care grijile vin singure să vestească pe tineri că în lumea aceasta nu e vorba numai de petreceri, ci şi de nevoia de a-ți cîştiga Punea alături de ai tăi. Numai că în modesta locuință a lui moş Brulet era puțină treabă de făcut pentru ca să ai ce-ți trebuie. Bătrînul, deşi avea şaptezeci de ani, era un bun lucrător, foarte îndemînatic la cioplitul pietrei (ceea ce pe meleagurile noastre, după cum ştiți, e un mare meşteşug), conştiincios în muncă şi căutat de toată lumea, cîştiga binişor şi, prin faptul că era văduv şi fără altă grijă decît aceea a nepoatei, putea să pună un ban deoparte pentru ca să se ajute în caz de boală sau dacă i s-ar fi întîmplat vreun accident. Soarta a vrut să se menție în perfectă sănătate, aşa că, fără să fie bogat, omul nu cunoştea de fel lipsurile.

Tatăl meu spunea, totuşi, că verisoarei mele, Brulette, îi plăcea prea mult „huzurul", înțelegînd prin asta că fata va fi poate nevoită să mai renunțe la pretenții cînd va veni ceasul să-şi întocmească o gospodărie. Ca şi mine, recunoştea că fata era pe cît de bine crescută, pe atît de drăguță la vorbă, ca şi la port, dar nu-mă încuraja de loc să-i dau tîrcoale ca s-o iau de nevastă. O socotea prea săracă pentru aerele ei de domnişoară, şi repeta adesea că spre a te căsători trebuie să găseşti ori o fată foarte bogată, ori o fată foarte vrednică. ,,La prima vedere, spunea el, mi-ar plăcea şi una şi alta, dar, chibzuind mai bine, aş înclina mai mult pentru una vrednică decît pentru una cu parale. Dar Brulette n-are nici destulă stare şi nici prea vrednică nu e ca să se mărite cu un om cu scaun la cap."

îmi dădeam seama că tata avea dreptate, dar ochii frumoşi şi vorbele dulci ale verisoarei mele aveau asupra mea mai multă putere decît judecata lui, precum aveau asupra tuturor băieților ce se țineau după ea, pentru că-ți dai seama că nu eram singurul, căci, îndată ce împlinise cinsprezece ani, Brulette se văzu înconjurată de fel de fel de țafandachi ca mine, pe care se pricepea să-i ție aproape şi să-i ducă de nas, lucru cu care ea, de altfel, se deprinsese de mult. Se putea spune că se născuse semeață şi că-.şi dădea seama cît preț are, înainte ca elogiile ce i se făceau s-o îndreptățească.

Aşa că o măguleau laudele şi supunerea celor care o înconjurau. Nu îngăduia nimănui să fie îndrăzneț cu ea, dar îi plăcea să te arăți sfios, şi eu, ca mulți alții, eram prea legat de ea ca să nu mă strădui de a-i fi pe plac, deşi eram amărît că mă aflam într-o prea numeroasă societate.

Eram doi cărora ne îngăduia să-i vorbim mai de-a dreptul, să-i spunem *tu* şi s-o întovărăşim pînă acasă, cînd veneam de la biserică sau de la joc. Primul era Joseph Picot, al doilea, eu ; dar asta nu ne apropia mai mult de fată şi poate că, fără să ne-o spunem, ne cam înfruntam.

Joseph se afla tot timpul la ferma de la Aulnieres. la o jumătate de leghe de casa Brulet şi la un sfert de casa mea.

Ajunsese plugar şi, fără să fie frumos, putea să pară astfel în ochii celor cărora nu le displac chipurile întunecate. Avea fața galbenă şi slabă, iar părul lui brun. lățos, care îi cădea pe frunte şi de-a lungul obrajilor. îl făcea să pară şi mai pirpiriu. Dar nu era nici rău clădit, nici fără grație în mişcări, şi în fălcile lui dure, voluntare, am întîlnit totdeauna ceva care era opusul slăbiciunii de caracter. Oamenii îl socoteau bolnav, pentru că avea mişcări încete, lipsite de sprinteneala tinereții ; dar văzîndu-1 mereu, mi-am dat seama că era aşa din născare, şi că băiatul nu suferea de nici un beteşug.

Era un plugar cam neîndemînatec, nu prea grijuliu cu vitele şi părea să fie cu totul lipsit de bunăvoință.

Avea simbria cea mai mică pe care o putea primi un argat de plug, şi lumea se mira că stăpînu-său îl mai ținea în slujbă, pentru că nu ştia să facă nimic ca să propăşească în munca la arie sau în cea da la grajduri. Cînd era dojenit făcea o mutră de o ciudă atît de sălbatică, încît nu ştiai ce să crezi despre el. Dar moş Michel spunea că flăcăul nu răspunsese niciodată obraznic, ori el îi prețuia mai mult pe cei ce se supun fără a cîrti, chiar dacă mai fac cîte o strîmbătură, decît pe cei care te înşală cu linguşeli.

Stăpînul îl prețuia pentru devotamentul lui şi pentru disprețul pe care îl arăta față de orice nedreptate, ceea ce îl făcea să spuie despre el că e păcat să vezi un băiat aşa de cinstit şi de cuminte, dar cu brațe atît de fără vlagă, şi atît de fără tragere de inimă pentru munca sa. Dar aşa cum era, îl ținea în slujbă, pentru că se obişnuise cu el si pentru că nu se îndura să-1 supere pe moş Brulet, care era unul dintre cei mai vechi prieteni ai săi.

Din cele ce v-am spus despre el, e uşor de înțeles că băiatul nu putea să placă fetelor. Ele nu se uitau la el decît ca să se mire că nu-i puteau întîlni niciodată ochii, care erau mari şi limpezi ca ai cucuvelei, şi care păreau să nu-i slujească la nimic.

Şi totuşi nu încetam să-1 gelozesc pe Joseph, pentru că Brulette îl copleşea totdeauna cu atenții pe care nu le avea pentru nimeni altul, şi mă

silea şi pe mine să-1 înconjur cu aceeaşi grijă. Nu-1 mai necăjea şi-i îngăduia toate cusururile pe care i le dăduse Dumnezeu, fără să se supere şi fără să-i mai zică nimic Aşa se face că-i trecea cu vederea nu numai lipsa lui de atenție, ba chiar şi de bună creştere, ea care era atît de pretențioasă cînd era vorba de alții. Putea să făptuiască orice neghiobie, ca de pildă să se aşeze pe scaunul pe care ea tocmai îl părăsise, lăsînd-o apoi să-şi caute singură altul, să nu-i ridice ghemele de lînă sau de ață cînd îi cădeau, să-i ia vorba din gură, sau să-i strice vreo sculă pe care o folosea, şi totuşi fata nu-i adresa niciodată vreun cuvînt repezit, pe cînd pe mine mă mustra şi mă batjocorea chiar cînd se întîmpla să fac numai un sfert din prostiile pe care le făcea el.

Şi apoi îi purta de grijă de parcă i-ar fi fost frate. Avea întotdeauna pregătită pentru el cîte o bucată de friptură şi, cînd Joseph venea s-o vadă, îl silea să mănînce, fie că îi era sau nu foame, încercînd să-1 convingă că trebuie să-şl sporească sîngele şi să-şi întărească stomacul. Avea grijă de țoalele lui ca şi mătuşa Mariton şi se străduia chiar să i le înnoiască, pretextînd că mama lui n-avea vreme să coasă şi să croiască, în sfîrşit, de multe ori îşi ducea vitele la păscut cam pe unde lucra flăcăul şi sta cu el de vorbă, cu toate că Joseph vorbea puțin, şi atunci destul de anevoie.

Pe lingă asta, fata nu îngăduia nimănui să-1 disprețuiască sau să rîdă de aerul lui trist sau de mutra lui de gură-cască. Le spunea tuturor celor care îl vorbeau de rău, că băiatul nu e prea sănătos, că nu e mai prost ca alții, că, dacă nu vorbea, nu însemna că nu judecă şi, în fine, că e mai bine să taci decît să bați apa în piuă de pomană.

Aveam câteodată poftă s-o contrazic, dar ea mă oprea repede, spunînd :

— Hei, Tiennet, trebuie să fii cu siguranță un om rău ca să-1 laşi pe acest biet băiat pradă glumelor care se fac pe seama lui, în loc să-i iei apărarea cînd ceilalți rîd de el. Credeam că-mi eşti rudă mai apropiată...

Atunci îi făceam pe voie şi-1 apăram pe Joseph, fără să pricep totuşi de ce boală suferă acest băiat, afară numai dacă nu cumva era vorba de neîncrederea şi de lenea lui, care nu constituiau, după mine. infirmități căci, chiar dacă s-ar fi născut cu ele, e în putința omului să se vindece de astfel de cusururi.

Cît despre Joseph, fără să-mi arate vreo antipatie, mă privea cu aceeaşi răceală cu care privea pe toată lumea şi părea să nu ție socoteală de ajutorul pe care i-1 dădeam în orice împrejurare, şi, fie că era amorezat de Brulette ca şi ceilalți, fie că nu, se iubea numai pe el şi surîdea într-un fel ciudat, aîişînd un aer disprețuitor față de mine, ori de cîte ori fata îmi dădea cîte o mică dovadă de prietenie.

într-o zi, cînd înpinsese lucrurile cam departe, m-am hotărît să am cu el o explicație cît mai blîndă cu putință, pentru a n-o supăra pe vara

mea, dar totuşi destul de categorică spre a-1 face să înțeleagă că, suportîndu-i atît de răbdător prezența lîngă ea, trebuia, la rîndu-i, să-mi acorde aceeaşi îngăduință ; dar, pentru că în jurul Bru-lettei se aflau mai mulți curtezani, am amînat această explicație pentru altă dată, cînd l-aş fi găsit singur, drept pentru care m-am dus a doua zi să-1 întîlnesc la cîmp, unde ştiam că lucra.

M-am mirat găsindu-1 în tovărăşia Brulettei, care şedea pe rădăcina unui arbore gros de pe marginea unui şanț, unde el părea să taie mărăcini pentru a astupa golurile dintre garduri. Dar Joseph nu tăia nimic ; cioplea ceva pe care-1 ascunse repede în buzunar îndată ce mă văzu, închizînd briceagul şi aplecîndu-se ca pentru a sta de vorbă cu fata, ca şi cum eu aş fi fost stăpînul care 1-a prins cu şoalda, sau ca şi cum ar fi intenționat să-i spuie Brulettei lucruri foarte tainice, şi eu îi stinghercam.

M-am simțit atît de tulburat şi de supărat, încît am fost gata să plec fără să spun o vorbă, cînd Brulette mă opri, şi începînd să toarcă, pentru că şi ea îşi pusese deoparte lucrul ca să stea de vorbă cu el, mă pofti să mă aşez pe buturugă.

Mi s-a părut că a făcut-o doar ca să-mi domolească necazul, aşa că n-am primit, spunîndu-i că vremea nu e potrivită ca să stau prin şanțuri. De altfel, deşi nu era frig, era încă foarte umed : dezghețul tulburase apele şi ierburile erau mlăştinoase. Mai era încă zăpadă pe brazde şi vîntul era neplăcut. Se vede că Brulette îl găsea pe Joseph deosebit de atrăgător, de vreme ce se hotărîse să-şi scoată oile pe o asemenea vreme, ea care de obicei le trimitea la păscut cu vecina.

- Joset, spuse Brulette, iată-1 pe prietenul nostru, Tiennet, care e îmbufnat, pentru că vede că noi doi avem secrete. Nu vrei să-i spun şi lui despre ce-i vorba ? Nu cred că un sfat în plus ți-ar strica. Am asculta şi părerea lui asupra a ceea ce ai de gînd să faci.
- El ! spuse Joset şi ridică din umeri întocmai ca în ajun.
- Te mănîncă spinarea cînd mă vezi ? îl întrebai uşor îndîrjit. Te-aş putea scărpina într-un fel, care te-ar vindeca de asta o dată pentru totdeauna.

Mă măsură de jos în sus, ca si cum ar fi vrut să wiă muşte, dar Brulette îi atinse uşor umărul cu vîrful furcii de tors, şi, apropiindu-1 astfel de ea, îi vorbi la ureche.

— Nu, nu, îi răspunse el, fără să-şi dea osteneala să-şi ascundă refuzul. Tiennet nu e în stare să-mi dea sfaturi, nu pricepe nici cît capra ta, şi dacă-i spui numai o vorbuliță, nu vei mai afla nimic de la mine.

Acestea zise, îşi strînse briceagul şi cosorul şi plecă să lucreze mai

departe.

— Iată-1 dar, spuse Brulette, ridicîndu-se spre a-şi aduna oile, acum e nemulțumit, dar o să-i treacă, Tiennet, nu-i nimic serios, îi cunosc eu toanele, nu-i nimic de făcut cu el, totul este să nu-1 necăjim. Băiatul, de cînd e pe lume, are o mică sminteală, pe care nici el nu şi-o poate lămuri; cel mai bun lucru este să-1 laşi în pace, pentru că dacă-1 iscodeşti cu întrebări începe să plîngă şi îl facem să sufere degeaba.

— Totuşi, după cum văd, verişoară, îi spusei, Brulettei, te pricepi să-1 faci să-şi dea drumul gurii.

— îmi pare rău, răspunse ea. Credeam că are un necaz mai mare. Cel pe care-1 are te-ar face să razi dacă ți l-aş spune, cum însă n-a vrut să mi-1 încredințeze decît mie, să nu mai vorbim de asta.

•Dacă ar fi doar un fleac, îi mai spusei, nu ți-ai face tu atîtea griji.

•Crezi că-mi fac prea multe ? răspunse ea.Dar oare nu datorez măcar atîta recunoştință femeii care1-a adus pe Joseph pe lume şi care m-a crescut pe mine cu mai multă grijă şi cu mai multă dragoste decît chiar pe propriul ei copil ?

•Iată un motiv îndreptățit, Brulette. Dacă o iubeşti pe mătuşa Mariton în copilul ei, foarte bine, dar atunci aş dori ca Mariton să-mi fie mamă : aş fi mai cîştigat decît rămînînd doar vărul tău.

•Lasă prostiile, astea să le spuie ceilalți curtezani ai mei, zise Brulette, roşind puțin ; pentru că n-o supărau niciodată vorbele dulci, cu toate că părea să rîdă de ele.

Şi cum ajunsesem tocmai în dreptul casei mele, intră, împreună cu mine, spre a o saluta pe soră-mea.

Numai că ea era plecată şi, din pricina oilor, care aşteptau în drum, Brulette nu mai vru să stea. Ca s-o fac totuşi să mai întîrzie puțin, m-am oferit s-o descalț de saboți, să i-i scutur de zăpadă şi să i-i zbicesc. In timp ce mă îndeletniceam cu aceasta treabă, am încercat să-i spun, cu mai multă îndrăzneală ca altădată, cîtă amărăciune mi se adunase în inimă, datorită dragostei pe care i-o nutream.

Dar poftim drăcie ! Nu-mi venea în cap nici un cuvînt potrivit pentru o asemenea mărturisire. Aş fi găsit un al doilea, un al treilea cuvînt, dar pe primul nu-1 puteam rosti. Mă treceau nădușelile. Fata ar fi putut să mă ajute, dacă ar fi vrut, căci îmi ştia cîntecul : alții i-1 şi îndrugaseră, dar cu ea trebuia să ai răbdare şi îngăduință ; cu toate că nu eram din cale-afară de nepriceput în vorbe curtenitoare, pe care mă grăbeam să le rostesc ori de cîte ori mă întîlneam cu alte fete mai puțin năzuroase decît Brulette. în scopul de a căpăta o oarecare îndrăzneală, se vede totuşi că nu învățasem încă să spun tocmai ceea ce s-ar fi

potrivit unei tinere de soi cum era vară-mea.

Tot ce-am putut face a fost să-1 scutur din nou pe iubitul ei Joset. Ea începu întîi să rîdă, apoi treptat, văzînd că stăruiam în a-i găsi cusururi, isi luă un aer serios :

— Să-1 lăsăm în pace pe acest nenorocit, spuse ea, e destul de amărît !

— Dar de ce-i aşa de amărît ? E cumva ofticos, ori smintit, de te temi aşa pentru viața lui ?

— E mai rău, răspunse Brulette, e egoist.

„Egoist" era cuvîntul folosit de preot, pe care Brulette îl reținuse, cuvînt care, pe vremea aceea, nu era folosit pe la noi. Brulette avea o memorie bună şi rostea

vorbe pe care le-aş fi putut rosti şi eu, numai că eu sau le uitam, sau nu le prea înțelegeam.

Mi-a fost ruşine şi n-am îndrăznit s-o întreb ce înseamnă acest cuvînt; am lăsat totuşi să se înțeleagă că am priceput despre ce-i vorba. Mi-am închipuit că Joseph suferea de o boală grea şi că o atît de mare nenorocire osîndea toate nedreptățile mele. Cerui iertare Brulettei că o supărasem şi adăugai :

- Dacă aş fi ştiut din timp cele ce mi-ai spus nu mi-aş fi făcut atîta venin şi n-aş fi avut atîta necaz pe bietul băiat.
- Cum, nu ți-ai dat niciodată seama pînă acum ? spuse ea. Nu vezi cum aşteaptă să fie servit şi îndatorat fără să-i treacă prin cap că trebuie să servească şi el pe alții, cum cea mai mică nebăgare în seamă îl jigneşte, cum cea mai nevinovată glumă îl supără, cum se îmbufnează şi suferă din pricina unor lucruri pe care un altul nici nu le-ar lua în seamă, cum trebuie să laşi să treacă întotdeauna de la tine, dacă vrei să-i fii prieten, fără să priceapă că nu faci asta pentru că ar avea el vreun drept, ci în numele iubirii creştineşti față de aproapele tău ?
- Deci, urmarea bolii lui, spusei, cam nedumerit de lămuririle Brulettei.
- Nu-i oare asta tot ce poți avea mai râu în tine ? răspunse ea.
- Şi mama lui ştie că el are aşa ceva, că suferă de o boală fără leac ?
- Cam bănuieşte ea despre oe-i vorba, dar înțelegi că nu-i pot spune, ca să n-o mîhnesc.
- Dar n-ați încercat nimic ca să-1 tămăduiți ?
- Am. făcut şi fac tot ce pot, urmă ea, dar cred că crutările mele îi sporesc suferința.
- E adevărat, adăugai eu după un timp de gîndire, că băiatul acesta a avut întotdeauna în purtarea lui ceva neobişnuit. Bunică-mea, care e moartă — ştii doar că se spunea despre ea că se pricepe la prevestiri —, zicea că băiatul ăsta are nenorocul înscris pe față, că e sortit să trăiască în suferințe sau să

moară în floarea vîrstei, din pricina unei cute pe care o are pe frunte ; şi, de-atunci, îți mărturisesc că ori de cîte ori îl văd pe Joset amărît cred că zăresc semnul acela al nenorocului, deşi nu ştiu unde-1 văzuse bunica. Iată de ce mă tem de el, sau mai bine zis de soarta lui, şi de ce mă simt îndemnat să-i evit orice dojana sau neplăcere, ca şi cum ar fi vorba de cineva care n-o să se mai bucure multă vreme de viață.

- Da' de unde, răspunse rîzînd Brulette, astea-s nălucirile strămătuşii mele, de care mi-aduc foarte bine aminte. N-a pretins tot ea că ochii limpezi, ca ai lui Joseph, văd duhuri şi tot felul de lucruri ascunse ? Dar eu nu cred nimic din toate astea şi mai puțin în primejdia de moarte ce l-ar amenința. Cu o fire ca a lui trăieşti mult : țe răzbuni chinuind pe alții şi se întîmplă să-i ingropi pe toți, amenințîndu-i totuşi mereu cu propria ta moarte.

Neințelegînd nimic, mă pregăteam să-i mai pun unele întrebări, dar Brulette îmi ceru încălțările, în care îşi vîrî cu uşurință picioarele, cu toate că saboții erau aşa de mici că abia de-mi încăpea mîna în ei. Apoi, chemîndu-şi cainele şi suflecîndu-şi fusta, mă lăsă îngrijorat şi mirat de ceea ce-mi povestise şi tot atît de puțin înaintat în relațiile mele cu dînsa ca şi în prima zi.

în duminica următoare, cum ea se ducea la biserica din Saint-Chartier să ia parte la slujbă, unde mergea mai bucuroasă decît la cea din parohia noastră, din pricină că între slujbă şi vecernie se dansa în piață, i-am propus s-o întovărăşesc.

- Nu, îmi răspunse. Mă duc cu bunicul, şi lui nu-i place să mă vadă urmată pe drum de o droaie de curtezani.
- Eu nu sînt o droaie de curtezani, i-am răspuns, sînt vărul tău şi niciodată unchiul nu m-a alungat de lîngă el.
- Te rog, spuse ea, lasâ-mă singură numai azi; tata şi cu mine vrem să stăm de vorbă cu Joset, oare e în casă şi va trebui să ne însoțească la biserică.
- Te pomeneşti că vine să te ceară în căsătorie ?
- Eşti nebun, Tiennet ? După cele ce ți-am spus despre Joset ?

- Mi-ai spus că sufeță de o boală din pricina căreia va trăi mai mult decît alții şi nu văd cum lucrul ăsta mă poate linişti.
- Să te liniştească, de ce ? adăugă Brulette, mirată. Ce boală ? Sau ți-ai pierdut mințile ? Of. Doamne, încep să cred că toți bărbații sînt nebuni.

Şi luîndu-1 de braț pe bunicu-său, care venea după ea cu Joseph, plecă uşoară ca un fulg, şi veselă ca o pitulice, pe cînd omul cumsecade,

care era unchiul meu şi care n-avea ochi decît pentru ea, surîdea trecătorilor părînd să le spună : „Nici unul dintre voi nu se poate mîndri cu aşa o fată !"

îi urmăream de departe să văd dacă Joseph nu-şi îngăduie cumva, pe drum, vreun gest mai intim faţă de ea, dacă n-o ia de braţ, dacă bătiînul le îngăduie să meargă prea aproape unul de altul. Dar n-a fost nimic din toate astea. Joseph a mers toată vremea în stingă unchiului, pe cînd Brulette mergea la dreapta lui, şi păreau să vorbească despre lucruri serioase.

La ieşirea de la slujbă i-am cerut Brulettei să danseze cu mine.

— Oh. vii cam tîrziu. îmi spuse ea, am făgăduit cel puţin cincisprezece dansuri pînă acum, aşa că va trebui să revii la ceasul vecerniei.

în treaba asta nu Joseph mă necăjea, pentru că el nu dansa niciodată ; pentru a-mi cruţa necazul de a o vedea pe Brulette înconjurată de alţi curtezani, l-am însoţit pe Joseph la hanul „La boul încoronat", unde se ducea s-o vadă pe mama lui şi unde voiam să-mi omor vremea cu cîţiva prieteni.

Mă duceam din cînd în cînd la circiumă, cum vă spuneam, nu pentru băutură, care niciodată n-a ajuns să mă ameţească, ci pentru plăcerea de a mă afla laolaltă cu alţii, pentru taclale şi pentru cîntec.

M-am aşezat aşadar la masă, lîngă un grup de băieţi şi fete, pe care îi cunoşteam ; Joseph s-a aşezat într-un colţ, fără să bea nimic şi fără să scoată o vorbă, dar stînd acolo pentru plăcerea mamei sale, care, tot intrînd şi ieşind, era foarte mulţumită să dea cu ochii de el şi să-i mai arunce din cînd în cînd cîte o vorbă. Nu cred că lui Joseph i-ar fi dat prin minte să-şi ajute mama, care abia mai prididea să servească atîta lume, dar chiar dacă s-ar fi gîndit la aşa ceva, nu i-ar fi îngăduit jupanul Benoît, căruia nu i-ar fi plăcut să vadă un băiat aşa de împrăştiat ca el învîrtindu-se printre blidele şi sticlele lui.

Nu cred să nu fi auzit de răposatul Benoît. Era un om butucănos, înalt de statură, cam aspru la vorbă, dar petrecăreţ şi bun de gură la o adică. Era destul de sincer ca să-i fie recunoscător cumătrii Mariton, care, la drept vorbind, era regina slujnicelor, şi niciodată cârciuma lui nu fusese mai bine gospodărită ca din ziua în care intrase pe mîna Maritonei.

Ceea ce-i prorocise moş Brulet nu i se întâmplase. Teama de a-şi primejdui reputaţia o lecuise pe Mariton de cochetărie, ea ştiu să se facă respectată, după cum ştiu, de asemenea, să aibă grijă de avutul stăpânului ei. Ca să fim drepţi, se hotărîse la munca asta numai de dragul băiatului ei şi îşi impusese o măsură şi mai aprigă decît îi dicta frica. Era o mamă atât de desăvârşită, că în loc să scadă în ochii lumii, de când se tocmise ca slujnică la circiumă, ea, dimpotrivă, crescuse, fapt care nu se prea întîlraea pe la noi, la

ţară, şi nici aiurea, din cîte am auzit spunîndu-se.

Văzîndu-1 pe Joseph mai palid şi mai ingîndurat ca de obicei — nu-mi pot da seama de ce — îmi veni în minte ceea ce-mi spusese bunica despre el, la care se mai adăuga şi boala, după părerea mea, ciudată, de care pretindea Brulette că suferă ; toate astea îmi frământară mintea şi-mi înduioşară inima. Fără îndoială, băiatul îmi purta pică pentru vreo vorbă mai aspră ce mi-o fi scăpat. Doream să-1 fac s-o uite, aşa că îl silii să se aşeze la masa noastră, cu gândul să-1 ameţesc pe neştiute, judecând, ca şi cei de vârsta mea, că o mică abureală de vin alb e cel mai bun leac pentru a-i risipi tristeţea.

Joseph, care lua aşa de puţin seama la ceea ce se petrecea în jurul lui, lăsa să i se umple paharul şi-1 dădea pe gît atît de des, încît oricare altul s-ar fi resimţit de pe urma băuturii. Mulţi dintre cei ce-1 îndemnau să bea, urmîndu-i fără judecată pilda, întrecuseră de mult măsura, dar eu, care voiam să-mi păstrez picioarele zdravene pentru joc, mă oprii îndată ce simţii că băusem destul. Joseph căzuse pe gânduri, cu coatele sprijinite pe masă, şi nu părea nici ameţit, nici mai treaz ca înainte.

Nimeni nu-1 mai băga în seamă, fiecare rîdea sau pălăvrăgea de unul singur, pînă când începură cu toţii să cînte, aşa cum se cîntă de obicei cînd eşti băut, fiecare pe glasul şi pe măsura lui : la o masă se cânta o melodie, alăturea, la altă masă, alta, apoi începeau toţi deodată, iscind o hărmălaie de-ţi spărgea urechile, pentru ca totul să se sfârşească prin rîsete şi strigăte, de nu se mai înţelegea om cu om.

Joseph continuă să stea pe loc, fără a se clinti, privindu-ne o vreme mirat. Apoi se ridică şi plecă fără să spună o vorbă.

Am crezut că e bolnav şi m-am luat după el. Dar mergea drept şi iute, ca unul căruia vinul nu-i căşunase nici o oboseală ; ajunsese atît de departe, atît de departe, urcând coasta deasupra tîrgului Saint-Chartier, încît la un moment dat îl pierdui din ochi şi mă înapoiai pentru a nu pierde rîndul la dans cu Brulette.

Juca atît de frumos Brulette a mea, că fiecare o mînca din ochi. Era nebună după joc, după haine frumoase şi dornică de măguliri, dar nu îngăduia nimănui să-i vorbească în chip serios, şi cînd sună de vecernie se duse cuminte şi mîndră la biserică, unde se rugă pioasă, dar unde totuşi băgă de seamă că toate privirile erau aţintite asupra ei.

Amintindu-mi că nu plătisem consumaţia la „Boul încoronat" mă înapoiai să-i dau banii mătuşii Mariton. care se folosi de acest prilej pentru a mă întreba unde-i plecase băiatul.

— I-ai dat să bea. spuse ea, şi nu-i de loc în obiceiul lui. Trebuia cel puţin să nu-1 laşi sâ plece singur. O nenorocire se întâmplă aşa de uşor !

ŞEZĂTOAREA A TREIA

Urcai coasta şi apucai pe drumul pe unde văzusem c-o luase Joseph.

Tot întrebînd de el, aflai că fusese văzut trecand, dar nu şi înapoindu-se. Asta m-a făcut să merg pînă la casa pădurarului, casă foarte veche, care se ridica pe un loc întins, acoperit de mărăciniş, ce scobora către vale. Locul e grozav de trist, căci acolo, la marginea tufişului de stejar, nu cresc decît ferigă şi măcieşe.

Pădurar era pe vremea aceea Jarvois, naşul meu, de fel din Verneuil. Indată ce mă văzu — ştiind că nu prea aveam obiceiul să mă plimb atît de departe — îmi făcu o primire deosebit de călduroasă şi de prietenească, aşa că n-a mai fost chip să plec mai departe.

— Tovarăşul tău, Joseph, a fost pe aici acum un ceas, îmi spuse el, ca să mă întrebe dacă cărbunarii sînt în pădure. De bună seamă, stăpînul său îl însărcinase să mă întrebe de ei. N-avea limba împleticită şi află că se ținea zdravăn pe picioare : a urcat pînă la stejarul cel mare. Aşa că n-ai de ce să fii neliniştit, iar acum, pentru că tot ai venit, trebuie să bei o sticlă cu mine şi să aştepți pînă vine nevastă-mea, care s-a dus să-şi adune vacile, căci altminteri s-ar supăra foc dacă ar auzi că ai plecat fără să fi dat ochii şi cu ea.

Nemaiavînd deci motiv de îngrijorare, am rămas la naşul meu pînă către apusul soarelui. Era pe la jumătatea lui februarie şi, văzînd că se lasă noaptea, mi-am luat rămas bun şi am pornit-o pe drum în sus, ca să ajung la Verneuil şi s-o cotesc apoi drept către noi, pe scurtătură, fără a mai trece prin Saint-Chartier, unde de fapt nu mai aveam ce căuta.

Naşul mă lămuri într-un fel asupra drumului, pentru că nu trecusem prin pădure decît o dată sau de două ori în viața mea. Ştiți că pe la noi nu prea e obiceiul să te depărtezi de casă, mai ales acei care ne îndeletnicim cu munca pămîntului ; trăim toți în jurul gospodăriilor, ca puii în jurul cloştii.

Astfel că, măcar că fusesem prevenit, am luat-o prea la stînga, aşa că, în loc să ajung în aleea mare de stejari, m-am pomenit între mesteceni, cam la o bună jumătate de leghe de locul unde ar fi trebuit să ies.

Se întunecase de tot şi nu mai vedeam nimic, pentru că pe vremea aceea pădurea din Saint-Chartier era încă frumoasă, nu atît ca întindere — niciodată n-a fost prea mare —, cît prin vîrsta copacilor, care nu lăsau să pătrundă nici un pic de lumină.

Dar ce cîştiga prin verdeață şi măreție pierdea prin rest. Căci peste tot nu vedeai decît mărăcini şi scaieți, drumuri desfundate, rîpi pline de o mocirlă neagră şi groasă, de unde abia îți puteai scoate piciorul, şi în care te puteai afunda pînă la genunchi, dacă te depărtai de potecă. Aşa că, rătăcit prin tufişuri, zgîriat şi înnoroit ca vai de lume, începui să afurisesc ceasul în care plecasem şi locurile în care mă aflam.

După ce m-am bălăcit în mocirlele acelea, destulă vreme ca să simt că

iau foc de încălzit ce eram, cu toate că seara era destul de rece, m-am pomenit între nişte ferigi uscate şi atît de înalte că-mi ajungeau pînă la bărbie ; privind înainte, văzui în cenuşiul nopții ceva ca un soi de matahală mare şi neagră, aşezată în mijlocul bărăganului.

Mi-am dat seama că trebuia să fie stejarul, şi că ajunsesem la marginea pădurii. Nu văzusem niciodată copacul, dar auzisem vorbindu-se despre el, avînd faima de cel mai bătrîn arbore din ținut; ştiam cum arăta din spusele altora. Nu se poate să nu-1 fi văzut şi dumneata. Era un stejar îndesat, al cărui creştet fusese retezat de cînd era încă tînăr, datorită unei întîmplări oarecare, şi care crescuse în grosime ; frunzişul, deşi uscat de frig, se ținea încă stufos şi părea să se înalțe către cer ca o stîncă.

Voiam s-o iau într-acolo, socotind că voi găsi drumeagul care tăia pădurea în linie dreaptă, cînd auzii deodată o muzică, aducînd cu cea de cimpoi, dar care răsuna atît de puternic, încît s-ar fi zis că-i un bubuit de tunet.

Să nu mă întrebați de ce acest lucru, care ar fi trebuit să mă liniştească, dovedind că mă aflam în apropierea unei ființe omeneşti, m-a înspăimîntat ca pe un copil. Trebuie să vă spun, măcar că aveam 19 ani şi o pereche zdravănă de pumni, din clipa în care mă rătăcisem în pădure nu mă mai simțeam în apele mele. Nu pentru că m-aş fi temut de lupii care ar fi coborît, cum obişnuiau din timp în timp, din codrii de la Saint-Aout şi nici pentru că m-aş fi întîlnit cu vreun drumeț cu gînduri rele. Eram cuprins de un fel de frică, pe care nu ți-o poți explica, pentru că nu-i ştii pricina. Noaptea, ceața iernatică, fel de fel de zgomote pe care le auzi în Pădure şi care sînt altele decît cele de la şes, o seamă de poveşti năstruşnice pe care le-ai auzit şi care îți stăruie în minte, în sfîrşit, ghidul că eşti singur, iată tot atîtea pricini care-ți pot tulbura judecata cînd eşti tînăr, şi mai vîrtos, eînd nu mai eşti.

Puteți rîde de mine, dacă vreți. Această muzică, în nişte locuri atît de puțin umblate, mi s-a părut de-a dreptul drăcească. Era prea puternică pentru a fi omenească şi mai ales răsuna aşa de trist şi de ciudat, că nu semăna cu nici unul din cîntecele cunoscute prin locurile noastre. Grăbii pasul, dar fui oprit de un alt zgomot.

Pe cînd muzica urla într-o parte, un clopoțel se auzi din cealaltă parte, şi aceste două sunete veneau către mine, de parcă ar fi vrut să mă împiedice să înaintez sau să mă facă să dau înapoi.

Mă trăsei deoparte, ascunzîndu-mă între ferigi, dar datorită mişcării pe care o făcui, un fel de mogîldeață o zbughi pe patru picioare ; cum era foarte aproape de mine, văzui un animal mare şi negru, pe care nu l-am putut desluşi,, sărind deodată, luînd~o la goană şi dispărînd.

Îndată, din toate colțurile ferigăriei, săriră, alergară, tropăiră o mulțime de animale asemănătoare, care păreau toate să se îndrepte spre clopoțelul şi

spre cimpoiul ce se auzeau acum foarte aproape. Poate erau două sute de animale, dar mie mi se părură a fi cel puțin treizeci de mii, pentru că, stăpînit de groază, începusem să văd strelici şi să am pete albe pe ochi, cum ți se întîmplă de obicei atunci cînd ți-e frică şi cînd nu te poți stăpîni.

Nu ştiu ale cui picioare m-au dus lîngă stejar. dar ştiu că pe ale mele nu le mai simțeam. M-am trezit acolo mirat că făcusem drumul ăsta ca o furtună şi, cînd mi-am recăpătat răsuflarea, n-am mai auzit nimic nici de aproape, nici de departe ; n-am mai văzut nimic, nici sub copac, nici în ferigărie ; nu eram sigur dacă nu fusesem pradă unui vis drăcesc, cu muzică nebunească şi cu fiare sălbatice.

Cînd începui să mă reculeg, încercai să-mi dau seama unde mă aflam. Rămurişul stejarului acoperea un loc plin de iarbă şi era aşa de întuneric, că nu-mi vedeam nici picioarele, astfel că mă lovii de o rădăcină groasă şi căzui cu mîinile înainte peste trupul unui om care stătea lungit ca şi cînd ar fi fost mort sau adormit. Nu ştiu dacă frica m-a făcut să spun ceva sau să strig, dar recunoscîndu-mi-se pesemne vocea. îndată o auzii pe acea a lui Joset care-mi răspunse :

- Tu eşti, Tiennet ? Şi ce cauți aici pe vremea asta ?

- Dar tu ce faci aici, drăguțule ? îi răspunsei eu bucuros si împăcat totodată că-1 găsisem acolo. De cînd te caut ! Maică-ta era îngrijorată din pricina ta, iar eu mi-am închipuit că te-ai înapoiat de mult la ea.

- Am avut treabă aici, răspunse el, şi înainte de a o porni înapoi la drum m-am odihnit un pic — asta-i tot.

- Nu ți-e frică să stai noaptea aici, într-un loc atît de urît şi de mohorît ?

- Frică de ce, şi de cine. Tiennet ? Nu te înțeleg...

Mi-a fost ruşine să-i mărturisesc cît fusesem de neghiob. Totuşi am îndrăznit să-1 întreb dacă n-a văzut cumva niscai animale în luminiş.

— Ba da, răspunse, am văzut multe animale, de asemenea şi oameni, dar toate făpturile astea nu sînt rele şi putem pleca amîndoi fără să ni se întinîple ceva.

După glasul lui am înțeles că-şi cam bătea joc de spaima mea ; părăsii împreună cu Joset stejarul, dar, cînd ieşii din umbră, mi se păru că băiatul nu mai avea nici statura, nici fața de altădată. Mi se păru mai mare, ținîndu-şi capul mai sus, mergînd cu un pas mai vioi şi vorbind cu mai mult curaj. Toate astea nu mă liniştiră de fel, ci, dimpotrivă, îmi aduseră în minte tot soiul de sminteli. îmi amintii, de pildă, faptul că bunică-mea îmi povestise că oamenii care au fața smeadă şi ochii verzi, care sînt de obicei trişti şi a căror vorbă e greu de înțeles sînt meniți să aibă legături cu duhurile rele, pe lingă faptul că în orice parte a lumii

copacii bătrîni au o proastă reputație, fiind bîntuiți de vrăjitori şi alte duhuri rele.

Mi-era teamă pînă să şi răsuflu atîta timp cît ne mai aflam încă în ferigărie ; mă tot temeam să nu văd apărînd din nou ceea ce mi se năzărise, poate în vis, poate — cine ştie — chiar în realitate. Totul rămase însă liniştit şi nu se mai auzi alt zgomot decît cel al crăcilor uscate, ce se frangeau la trecerea noastră, sau a gheții care ne trosnea sub paşi.

Joseph mergea înainte, dar n-o luă pe drumul mare, ci o tăie prin desiş. Părea un iepure care cunoaşte toate ascunzişurile, şi m-a dus atît de repede prin vadul Igneraie, fără a mai trece prin aşezarea olarilor, încît m-am văzut ca prin minune ajuns la țintă. Acolo mă părăsi fără să fi deschis gura decît pentru a-mi spune că voia s-o vadă pe maică-sa, care era desigur îngrijorată de soarta lui, şi-şi reluă drumul către Saint-Chartier, pe cînd eu o luai, pe şoseaua comunală, către casă.

Numai cînd m-am văzut în locurile cunoscute mi-am dat seama că nu mai mi-era frică şi mi-a fost ruşine că nu mi-am putut-o stăpîni pînă atunci. Fără îndoială, dacă l-aş fi întrebat, Joseph mi-ar fi vorbit despre lucruri pe care doream din tot sufletul să le cunosc, pentru că părăsise aerul acela adormit, surprinzîndu-i pentru o clipă chiar o urma de ironie în voce, de parcă ar fi vrut să mă apere de ceva.

Totuşi, după ce trecu o noapte de la pățania mea şi teama mă părăsi cu desăvîrşire, îmi dădui seama că ceea ce văzusem în ferigărie se petrecuse aievea, cu atît mai mult cu cît şi în liniştea lui Joseph găseam ceva suspect. Animalele pe care le văzusem, atît de numeroase, nu constituiau un fapt obişnuit. Pe la noi nu existau decît turme de oi, iar animalele pe care le zărisem eu erau de altă culoare şi de altă mărime. Nu erau nici cai, nici boi, nici oi, nici capre şi de altfel nici unui fel de animal nu-i era îngăduit să pască în pădure.

Azi, cînd vă vorbesc, îmi vine să rid, aducîndu-mi aminte cît am fost de nătîng. Totuşi, în treburile în care omul îşi vîră nasul sînt multe lucruri necunoscute şi mai ales în acelea pentru care Dumnezeu şi-a păstrat taina.

Destul că n-am îndrăznit să-1 întreb nimic pe Joseph, pentru că dacă poți fi curios de gîndurile bune, nu trebuie să fii de cele rele şi chiar e bine să te fereşti a te amesteca în treburi în care poți afla mai multe decît cauți.

ŞEZĂTOAREA A PATRA

în zilele ce urmară, încă ceva îmi dete de gîndit. S-a băgat de seamă la Aulnieres că Joseph din cînd în cînd nu dormea noaptea acasă.

Se glumea pe socoteala lui, crezîndu-se că avea vreo ibovnică, dar oricît a fost urmărit şi observat nu 1-a văzut nimeni apropiindu-se de vreo casă a cuiva sau întîlniiidu-se cu cineva. O lua peste cîmp şi mergea atît de repede şi pe furiş, încît nimeni nu-i putea afla taina. Către dimineață, se găsea ca

şi ceilalți la lucru şi, în loc să pară ostenit, se arăta mai sprinten şi mai mulțumit ca de obicei.

Acestea fură observate de trei ori în cursul iernii, care, anul acela, a fost deosebit de lungă şi de grea.

Nu exista zăpadă sau viscol în stare să-1 împiedice pe Joseph de a porni noaptea, cînd sosea ceasul smintelii lui. Unii şi-au zis că o fi dintre aceia care umblă şi lucrează în somn, dar nu era adevărat, după cum se va vedea.

în noaptea de Crăciun, cînd Veret se ducea să serbeze revelionul ' la părinții săi, la Ourouer, a văzut, sub ulmul Râteau, nu pe uriaşul despre care se spune că se plimbă adesea cu o greblă pe umeri. ci un ins mare şi negru, care arăta ca vai de lume

[1] La catolici revelionul se sărbătoreşte în noaptea Crăciunului.

şi care mormăia ceva la urechea altuia, mai puțin înalt şi cu o față mai omenească. Veret, căruia — zice el — nu i-a fost de loc frică, trecu pe lîngă ei ca să audă ce-şi spun. Dar cum îl zăriră, cei doi se şi despărțiră ; omul negru o luă nu se ştie pe unde, iar tovarăşul lui, apropiindu-se de Veret, îi spuse cu o voce care acestuia i se păru sugrumată :

— Unde te duci, Denis Veret ?

Meşterul de saboți se cam miră, dar ştiind că nu e bine să răspunzi noaptea, mai ales în preajma copacilor- cu faimă proastă, îşi văzu de drum întorcînd capul, dar fu urmărit de cel pe care îl socotea a fi duh si care mergea potrivindu-şi pasul după al său.

Cînd fură sus pe platou, urmăritorul o luă la stingă si îi zise :

— Bună seara, Denis Veret !

Abia atunci Veret îl recunoscu pe Joseph şi rîse în sinea lui, neputîndu-şi totuşi lămuri pentru ce şi cu cine stătuse flăcăul lîngă ulm, între ceasurile unu şi două dimineața.

Aflînd de toate acestea, a început să-mi pară grozav de rău că nu mă ținusem de capul lui Joseph ca să-1 abat de la drumul greşit pe care se părea că apucase. Dar, cum trecuse cam multă vreme de la întîmplările astea, nu mai îndrăzneam să niai stărui acum asupra lor: Am încercat să-i vorbesc Brulettei, care a luat faptul în derîdere, de unde am dedus că cei doi aveau probabil o dragoste tăinuită si că eu eram de fapt cel păcălit, întocmai cum pățesc unii oameni, care cred că văd o vrăjitorie şi care de fapt nu văd decît un biet foc de paie.

Eram mai mult mîhnit decît supărat. Joseph, atît de smintit şi de molatic la treabă, părea, față de Brulette, jalnic ca tovarăş şi nevolnic ca ocrotitor, îmi venea să-i spun că — fără a vorbi despre mine — ar fi putut face o alegere mai bună, dar nu îndrăzneam, temîndu-mă să n-o supăr şi

să-i pierd prietenia, care totuşi îmi era scumpă, chiar şi fără dovezile ei de tandrețe.

Intr-o seară, întoreîndu-mă acasă, l-am văzut pe Joseph stînd pe marginea fîntînii numită „Talpa adîncului". Casa mea purta pe atunci numele de ,.Crucea lui Dumnezeu", pentru că fusese clădită lingă o răscruce de drumuri, din care astăzi n-a mai rămas nici jumătate. Casa dădea pe o pajişte mare, care a fost nu de mult împărțită şi vînduta ca bun comunal şi teren viran. A fost un mare păcat pentru lumea nevoiaşă ce-şi hrănea acolo vitele, mai ales că din pajiştea asta nimeni n-a putut cumpăra nici o bucățică de pămînt. Foarte largă, tot timpul verde şi udată la întîmplare de apa proaspătă a izvorulu, care, nestînjenit de nimic, se prelingea ici şi colo pe iarba scurtă, tunsă mereu de turme, păşunea era plăcută la vedere, datorită întinderii ei.

Cînd îi dădui bineţe, Joseph se ridică şi începu să meargă alăturea de mine, cercînd să intre în vorbă şi părînd aşa de neliniştit încît aproape că mă îngrijoră.

— Dar ce ai ? îl întrebai, văzîndu-1 cum vorbeşte anapoda şi cum se chinuie, cutremurat de suspine şi de tremurături, de parcă s-ar fi aflat pe un furnicar.

• Tu mă întrebi asta ? îmi răspunse el agitat. Nu auzi nimic ? Ce, eşti surd ?

• Cine, ce ? Ce e ? strigai eu, crezînd că are vreo vedenie şi nedorind să fiu părtaş la ea.

Ascultai şi auzii departe un zgomot de cimpoi, care mi se părea a fi cît se poate de obişnuit.

— Ei bine, îi spusei, o fi vreun cimpoier care vine de la vreo petrecere dinspre Berthenoux, te supără asta ?

Joseph răspunse, convins :

— E cimpoiul lui Carnat, dar nu cîntă el... E unul şi mai puțin priceput ca el.

— Şi mai puțin priceput ? Crezi că nu se pricepe Carnat să cînte din cimpoi ?

• Nu-i stîngaci la mînă, e stîngaci la minte, Tiennet. Oh, bietul om ! Nu merită să aibă un cimpoi. Iar omului ăstuia, care-1 încearcă acum, ar trebui să-i oprească bunul Dumnezeu răsuflarea,.

• îmi vorbeşti despre lucruri foarte ciudate, despre care habar n-am de unde le-ai scornit. De unde ştii tu că ăsta-i cimpoiul lui Carnat ? După mine toate cimpoaiele sînt la fel. îmi dau şi eu seama că ăsta nu e umflat cît trebuie şi că aerul iese din el cam gîtuit, dar asta nu mă

supără, pentru că eu n-aş fi în stare să fac nici atît. Crezi oare că tu ai cînta mai bine ?

- Nu ştiu ; ceea ce ştiu e că sînt alții care cîntă mai bine ca cimpoierul ăsta, ba chiar mai bine decît meşterul Carnat. Da, da, sînt unii care se pricep să cînte mult mai bine.
- Da ? Şi unde se află oamenii ăştia despre care vorbeşti ?

— Nu ştiu ; dar de aflat se află undeva, totul este să dai de ei ; n-avem însă nici vreme şi nici mijloace să-i căutăm.

— Asta înseamnă, Joset, că pe tine te bate gîndul să devii muzicant ! Iată un lucru care mă miră foarte. Te-am ştiut totdeauna mut ca un peşte, nu țineai minte şi nu îngînai nici un cîntec, iar cînd încercai ceva pe cîte un fluier de trestie, cum obişnuiesc ciobanii noştri, poceai cîntecele, *pe* care le auziseşi, în aşa fel că nu le mai recunoştea nimeni. Dinspre partea asta, toată lumea te socotea mai nepriceput decît un copil care-şi face visuri zadarnice că poate să cînte, dar dacă tu spui că nu eşti mulțumit de Carnat, el care cîntă atît de bine la joc, şi care-şi foloseşte cu atîta îndemnînare degetele, ținînd cum trebuie măsura, mă faci să cred că n-ai o ureche prea bună.

— Da, da, răspunse Joseph, ai dreptate să mă ții de rău, pentru că spun prostii şi vorbesc despre lucruri de care habar n-am. Ei, noapte bună, Tiennet, uită ce ți-am spus : de altfel, poate că nici nu m-am exprimat prea limpede, altădată mă voi strădui să fiu mai limpede...

Şi plecă repede, ca şi cum i-ar fi părut rău că vorbise, dar Brulette, care tocmai pleca de la noi, împreună cu soră-mea. îl opri. îl chemă înapoi şi spuse :

- E vremea să isprăvim cu poveştile astea. Lui văru-meu i s-au băgat atîtea în cap, încît te crede vircolac ; ar fi cazul ca, la urma urmei, să lămureşti treaba asta.
- Facă-se după voia ta, răspunse Joseph : m-am plictisit în aşa hal să tot trec drept vrăjitor, încît mi-e aproape mai plăcut să fiu socotit drept prost
- Nu, nu eşti nici prost, nici vrăjitor, reluă Brulette, nu eşti decît un încăpățînat, bietul meu Joset. Află, dar, Tiennet, că băiatul acesta n-are nimic sucit în capul lui decît o împătimare pentru muzică, ceea ce nu e atîta lipsit de înțeles pe cit e de primejdios.

- Abia acum, răspunsei, înțeleg ce mi-a spus adineaori, dar cum dracu de i-a venit gîndul ăsta .
- O clipită, reluă Brulette, să nu-l năpăstuim pe nedrept. Nu te

grăbi să strigi că nu-i în stare să cînte, şi asta numai pentru că maică-sa şi bunicul o susțin, după cum susțineam odinioară că Iui nu-i poate intra în cap catehismul. Ei bine, aflați că nici tu, nici bunicul, şi nici mătuşa Mariton habar n-aveți de nimic. Joseph nu poate să cînte nu pentru că n-ar avea voce, ci pentru că nu poate scoate din gîtlejul Iui ceea ce vrea şi, cum ceea ce scoate nu-l mulțumeşte, preferă să nu se folosească de vocea lui, care nu-l ascultă, ci de vreun instrument, care să dea glas glasului lui, şi la care să cînte tot ce-i trece prin cap. Din pricină că i-a lipsit acest glas de împrumut, băiatul nostru a fost mereu trist şi visător sau pierdut într-însul.

- E aşa cum spune ea, observă Joseph, care, ascultînd această mîndrețe de fată. se simți despovărat de gîndurile lui, făcîndu-le înțelese şi de mine. Ceea ce nu ți-a spus însă, este că ea are totuşi o voce atît de dulce şi de limpede încît o întrece cu mult pe a mea, o voce care redă atît de perfect ceea ce aude că-mi făcea o nespusă plăcere s-o ascult încă de pe cînd era copil.

— Dar, urmă Brulette, tocmai din pricina acestui glas ne certam adesea ! Mie îmi plăcea să imit țărăncuțele, care au obiceiul, în timp ce păzesc vitele, sâ-.şi lălăie cîntecele în gura mare, pentru a fi auzite cat mai departe. Țipînd şi eu ca ele, îmi iroseam fără rost puterile, stricam totul şi-i spărgeam în van urechile lui Joset. Cînd m-am deprns să cînt cum se cuvine, am băgat de seamă câ aveam o atît de bună ținere de minte, încît puteam să-mi aduc aminte, oricînd, orice cîntec, ŞÎ pe acelea care-i plăceau lui Joset, dar şi pe acelea care-1 necăjeau, aşa că nu de puține ori l-am văzut părăsindu-mă fără să-mi spuie o vorbă, cu toate că el mă rugase să cînt. Cînd era vorba de muzică nu mai era nici politicos, nici bine crescut, dar, cum îi cunoşteam metehnele, în loc să mă supăr rîdeam. Ştiam bine că se va înapoia, pentru că el n-avea ținere de minte, şi ori de cîte ori auzea vreun cîntecel care-i plăcea venea repede să mă roage să i-1 cînt, fiind sigur că eu îl ştiam pe dinafară.

îi mărturisii Brulettei că deoarece Joseph n-avea memorie nu va putea cînta din cimpoi.

— Ei, răspunse ea, iar o iei anapoda. Vezi, Tiennet, nici tu, nici eu, nu cunoaştem „adevărata față a lucrurilor", cum spune băiatul ăsta. Obişnuindu-mă cu visurile lui, am sfîrşit prin a înțelege ceea ce el nu poate sau nu îndrăzneşte a spune. Adevărul este că Joset îşi născoceşte el singur muzica. Şi-a meşterit un fluier din trestie, la care nu ştiu cum cîntă, pentru că nu mi-a dat încă prilejul să-1 ascult, nici mie, nici altuia de pe la noi. Cînd vrea să cînte din fluier, se duce noaptea în locuri pustii şi cîntă în voie, iar cînd îl rog să-mi cînte şi mie îmi răspunde că nu ştie încă atît cît ar vrea el să ştie, dar că o să-mi cînte

atunci cînd va socoti el că e în stare s-o facă. Iată dar, de ce, de cînd a inventat acest fluieraş lipseşte de-acasă în toate duminicile şi, cînd patima lui pentru muzică nu-i dă răgaz, chiar în timpul săptămânii, noaptea.

Vezi, Tiennet, că toate astea sînt destul de nevinovate, numai că acum sîntem nevoiți să dăm lucrurile pe față, pentru că Joset şi-a pus în cap să-şi irosească prima lui simbrie — pînă acum el îi dădea totul mamei sale — ca să-şi cumpere un cimpoi ; după cum spune el — nefiind un prea bun lucrător şi inima îndemnîndu-1 s-o scutească pe mătuşa Mariton de munca ei istovitoare —, ar vrea să se facă cimpoier, pentru că, într-adevăr, cu meseria asta se cîştigă bine.

- Ideea nu e rea, spuse sora mea, care ne asculta, dacă Joseph are într-adevăr talent, dar înainte de a cumpăra cimpoiul sînt de părere că trebuie să înveți să-1 mînuieşti.

- E o chestie de timp şi de răbdare, spuse Brulette, dar în asta eu nu văd o piedică. Nu ştiți că băiatul lui Carnat învață şi el să cînte din cimpoi ca să-i ia locul lui taică-său, cînd acesta n-o mai putea face față meseriei ?

— Da, da, răspunsei, şi parcă văd ce-o să se întîmple. Băiatul lui Carnat o să-şi apere cu dinții locul lui taică-său, care e destul de bogat şi de bine văzut prin partea locului, pe cînd tu, Joset, n-ai nici bani ca să-ți cumperi un cimpoi, nici meşter care să te învețe, nici prieteni care să-ți prețuiască după merit cîntecele şi să te sprijine.

— Din păcate ăsta-i adevărul, recunoscu Joset întristat. N-am decît dorința de a cînta, fluierul şi pe ea !

Spunînd vorbele astea arătă spre Brulette, care-i luă cu gingăşie mina, spunîndu-i :

— Joset, eu pricep ce-i în capul tău, dar nu prea pot să-mi dau seama dacă va ieşi într-adevăr ceva din vălmăşagul de gînduri care te frămîntă. A voi şi a putea sînt două lucruri deosebite, a visa Şi a cînta din fluier sînt de asemenea două lucruri deosebite.

Ştiu că ai în urechi, sau în minte, sau în inimă, o adevărată muzică a bunului Dumnezeu, pentru că asta am văzut-o în ochii tăi încă din copilărie, cmd mă luai pe genunchi şi-mi spuneai, de parcă ai fost vrăjit : „Ascultă... nu fă zgomot şi încearcă să-ți aduci aminte sunetele astea !" Eu ascultam cu multă luare-aminte, dar n-auzeam decît foşnetul vamtului, ce şoptea prin frunzişul copacilor, sau apa care clipocea peste pietre, dar tu, tu auzeai altceva şi erai atît de cufundat în ceea ce auzeai că aproape mă uimeai. Joset, părerea mea e să păstrezi în tainițele inimii tale cîntecele care te răscolesc atîta, şi să renunți la gîndul de a o face pe lăutarul, fiindcă se va întîmpla din două una : sau cimpoiul tău nu va izbuti niciodată să redea ceea ce-ți povestesc la ureche apa şi vîntul, sau, dacă ajungi un muzicant iscusit,

ceilalți lăutari mărunți din sat îți vor căuta pricină şi te vor împiedica să-ți faci cum trebuie meseria. îți vor purta pică şi-ți vor pricinui necazuri, cum le e obiceiul, ca nu cumva să se împărtăşească şi altul din câştigurile şi din faima lor. li ştii doar cît sînt de lacomi şi de îngîmfați : sînt, pe aici prin împrejurimi, vreo doisprezece, care deşi nu se împacă de fel între ei, cînd e vorba de unul nou se strîng laolaltă, ca nu cumva să răsară pe brazda lor vreo sămînță străină. Mătuşa Mariton, care-i aude duminica pe cimpoieri vorbind, pentru că sînt totdeauna însetați peste măsură, şi obişnuiți să tragă la măsea pînă noaptea tîrziu, după joc, e grozav de amărîtă de cînd a auzit că te bate gîndul să intri într-o asemenea breaslă. Căci cimpoierii sînt crunți şi răi şi mereu puşi pe gîlceavă şi pe bătaie. Faptul că sînt mereu chemați pe la petreceri, şi că n-au altă treabă decît să cînte, îi face să fie bețivi şi cheltuitori. în sfîrşit, lumea lor nu ți se potriveşte şi te vei strica şi tu intrînd în ea, după cum bine spune mătuşa Mariton. După părerea mea, are dreptate, căci cimpoierii alcătuiesc o tagmă pizmaşă şi pornită pe răzbunare, care-ți va strivi sigur sufletul şi poate şi trupul. Deci, te rog, Joset, ca cel puțin, dacă nu poți să-ți înăbuşi de tot dorințele de a cînta, să-ți mai amîni o vreme planul, îți cer asta în numele dragostei pe care spui c-o ai pentru mine, pentru mama ta şi pentru Tiennet.

Cum spusele Brulettei îmi păreau întemeiate, fui cu totul de partea ei, ceea ce-1 amărî şi mai cumplit pe Joset, care, prinzînd totuşi curaj, ne spuse :

— Dragi prieteni, vă sînt recunoscător pentru sfaturile voastre, pe care ştiu că mi le-ați dat spre binele meu, o ştiu, dar vă rog să-mi îngăduiți un răgaz de cîtăva

vreme. Cînd voi ajunge acolo unde nădăjduiesc, vă voi ruga să mă ascultați cîntînd din fluier sau din cimpoi, daca mă va ajuta Dumnezeu să-mi pot cumpăra unul.

Atunci veți judeca dacă merit sau nu să mă mai ocup de muzică, şi dacă face să înfrunt țoale neajunsurile pe care mi le-ați înşirat voi, pentru ea. Dacă nu, voi

continua să sap pămîntul şi să mă distrez cu fluieraşul meu duminica, fără a mai pricinui nimănui vreun necaz. Făgăduiți-mi asta.

I-am făgăduit pentru a-1 linişti, fiindcă părea mai zguduit de temerile noastre decît de grija ce i-o purtam. Mă uitam la el în noaptea împînzită de stele si îl vedeam cu atît mai bine cu cît apa din fîntînă,. limpede ea o oglindă, ne arunca în față toată lumina cerului. Mă uitam la ochii lui, care aveau exact culoarea apei, şi care păreau să zărească lucruri pe care alții nu le puteau vedea.

Cam la o lună după ziua aceea, Joseph veni acasă la mine.

— A sosit timpul. îmi spuse el, cu o privire adîncâ şi cu un glas sigur, a sosit timpul ca singurele două fiinţe, în care am încredere, să asculte si să judece cîntecul meu. Vreau deci.ca Brulette sa vie mîine seară aici, la tine, unde nu ne va stingheri nimeni, fiindcă ştiu că ai tăi pleacă mîine dimiineaţă în pelerinaj, cu fratele tău mai mic, care e bolnav de friguri. Casa ta e mai izolată ca celelalte, aşa că nu ne va fi teamă că vom fi auziţi. Am vestit-o şi pe Brulette, care va ieşi din tîrg pe înnoptate şi va veni pînă la potecuţă, unde o voi aştepta ca s-o conduc încoace. Brulette te roagă să-ţi ţii gura ; aceeaşi rugăminte ţi-o face şi bunicul ei, care-i împlineşte orice dorinţă, şi care ştie despre ce-i vorba. De altfel, ţi-ai dat cuvîntul, Tiennet, pe care de altminteri i l-am dat bunicului Brulettei înaintea ta.

La ceasul potrivit mă aflam în faţa uşii. închisesem toate obloanele, pentru ca drumeţii — dacă ar fi trecut -— să mă creadă culcat sau plecat, şi-i aşteptam pe Brulette şi pe Joseph. Era primăvară, şi cum tunase toată ziua, cerul era încărcat de nori deşi. Din cînd în cînd, adia cîte un vînt călduţ, care aducea cu sine toate dulcile miresme ale lunii mai. Ascultam privighetorile, care îşi răspundeau departe în crînguri, şi-mi ziceam că lui Joseph îi va fi foarte greu. să fluiere atît de frumos. Zării, în depărtare, stingîndu-se una cîte una luminile târgului, şi cam la zece minute după ce pieri şi ultima văzui răsărind în faţa mea tînăra pereche, pe care o aşteptam. Merseseră atît de lin prin iarba proaspătă şi ocoliseră atît de bine tufişurile mari de pe drum, că nici nu-i văzui şi nici nu-i auzii apropiindu-se. I-am poftit în casă, unde aprinsesem lampa, şi cînd i-am văzut pe amîndoi, ea pieptănată frumos ca întotdeauna, mîndră şi liniştită, iar el rece şi gînditor, ca de obicei, nu mi-am putut decît cu greu închipui că ar fi vorba de doi îndrăgostiţi.

în timp ce schimbam cîteva vorbe cu Brulette, pentru a-i face onorurile casei aşa cum era obiceiul, casă care era, de altfel, destul de curăţică, şi unde mi-ar fi plăcut s-o aud spunîndu-mi că i-ar face plăcere să locuiască, Joseph, fără să scoată o vorbă, se apucă să-şi pregătească fluierul. Părîndu-i-se că umezeala îi dăunase, aruncă o mînă de paie de cînepă în vatră, ca să-1 usuce. Cînd paiele se aprinseră, aruncînd o lumină vie pe obrazul lui aplecat către vatră, am băgat de seamă că avea un aer atît de ciudat, încît nu m-am putut abţine, şi i-am spus şi Brulettei ceea ce observasem.

- Poţi să spui tu mult şi bine că nu se ascunde ziua şi că nu umblă noaptea decît să fluiere după pofta inimii, dar eu cred că ascunde în el o taină cumplită, pe care se fereşte să ne-o destăinuiască.
- Aida de ! răspunse ea rîzînd, pentru că Veret, meşterul de saboţi, îşi

închipuie că 1-a văzut cu un om negru la ulmul Râteau ?

- Poate că Veret o fi visat, dar eu ştiu bine ce-am văzut şi ce-am auzit în pădure.

— Ce-ai văzut, Tiennet ? spuse deodată Joset, care auzise tot ce spusesem, deşi vorbisem foarte încet. Ce-ai auzit ? Ai văzut un om care mi-e prieten şi pe care n-am dreptul să ţi—1 arăt, iar ceea ce ai auzit, vei mai auzi şi altă dată, dacă ţi-a plăcut.

Spunînd acestea suflă în fluier, cu ochii înflăcăraţi şi cu faţa arsă parcă de friguri.

Să nu mă întrebaţi ce-a cîntat. Nici dracu n-ar fi înţeles ceva ; eu unul n-am priceput nimic decît că mi s-a părut că era acelaşi cîntec pe care-1 auzisem, din cimpoi, în ferigărie. Dar îmi fusese atît de frică atunci, că nu îndrăznisem să ascult tot, şi fie că acel cîntec era foarte lung, fie că Joseph mai adăugase ceva, el nu încetă de a cînta vreun sfert de ceas, folosindu-se cu o uşurinţă uimitoare de degete, nepierzîndu-şi suflul, şi scotand nişte sunete aşa de puternice din păcătoasa aia de trestie, că uneori părea că nu unul, ci trei cimpoaie cîntă deodată. Alteori cînta aşa de dulce, că ţi se părea că auzi greierul din casă şi privighetoarea de afară, şi cînd cînta duios, mărturisesc că-mi făcea plăcere, cu toate că întregul cîntec era aşa de puţin asemănător cu ceea ce sîntem deprinşi să auzim, încît mi se părea că ascultasem o dezlănţuire de nebun.

— Oh, oh, îi spusei eu, cînd încetase, iată o muzică îndrăcită. De unde dracu ai luat-o, la ce-ţi va folosi, si ce vrei să dovedeşti prin asta ?

Nu mi-a răspuns, părînd că nici nu m-a auzit. Se uita la Brulette, care se rezemase de un scaun, cu faţa întoarsă spre perete.

Pentru că ea nu spunea nimic, Joset fu cuprins de un val de furie, fie împotriva ei, fie împotriva lui însuşi, şi-1 văzui că face o mişcare ca şi cum ar fi vrut să sfărîme fluierul, dar chiar în clipa aceea frumoasa fată îşi întoarse faţa către el, iar eu rămăsei surprins, văzîndu-i lacrimile grele de pe obraji.

Atunci Joseph alergă spre ea şi-i cuprinse mîinile :

— Lămureşte-mă, draga mea, spune-mi dacă plîngi de mila mea sau de plăcerea de a mă fi ascultat.

— Nu ştiu, răspunse ea, dacă atunci cînd eşti din cale-afară de mulţumit de un lucru îţi vine să plîngi. Nu mă întreba dacă mă bucur sau sufăr. Ceea ce ştiu este că nu m-am putut stăpîni. Asta-i tot !

— Dar la ce te gîndeai cînd cîntam ? întrebă Joseph, privind-o stăruitor.

- La atîtea lucruri, pe care nu ţi le pot desluşi, răspunse Brulette.

- Spune măcar unul, reluă el, pe un glas care aducea a nerăbdare şi a poruncă.

- Nu m-am gîndit la nimic, spuse Brulette, dar mi-au venit în minte mii de amintiri, din trecut. Nu te mai vedeam cîntînd, cu toate că te auzeam lămurit, dar îmi părea că mai eşti încă la vîrsta cînd stăteam împreună, şi mă simțeam dusă spre tine de un vînt puternic, care ne plimba cînd prin holdele coapte, cînd prin ierburile zănatice, cînd pe apele curgătoare ; şi vedeam pajiştile, pădurile, fîntînile, cîmpiile pline de flori şi cerul plin de păsări care săgetau norii. Am mai văzut. în visarea asta a mea. pe mama ta şi pe bunicul meu aşezați în fața focului din vatră, vorbind despre lucruri pe care nu le înțelegeam, pe cînd tu. în genunchi, într-un ungher. îți făceai rugăciunea, iar eu stăteam aproape adormită în pătucul meu. Am văzut apoi pămîntul acoperit de zăpadă şi sălciile încărcate de ciocîrlii. şi apoi nopțile cu stele că zătoare. pe care le priveam amîndoi aşezați pe o movilă, pe cînd vitele noastre scoteau un zgomot mărunt, ca acela pe care-1 fac cînd rod iarba. în sfîrşit, mi s-au năzărit atîtea, încît toate s-au încîlcit în mintea mea. Şi toate astea m-au făcut să plîng, dar nu de amărăciune, ci pentru că m-am simțit din cale-afară de mişcată de ceva care m-a zguduit adine, dar pe care nu mi-1 pot lămuri.

— E foarte bine. spuse Joset. Ceea ce am visat, ceea ce am văzut cînd cîntam, ai văzut şi tu. Mulțumesc, Brulette ! Datorită ție ştiu acum câ nu sînt nebun, şi că ceea ce-am auzit şi-am văzut eu. ai auzit şi-ai văzut şi tu. Da. da. adăugă el, plimbîndu-se cu paşi mari prin odaie, şi îmînd fluierul deasupra capului : jucăria asta vorbeşte. această neînsemnată bucată de trestie spune tot ce gîndeşti, tot ce simți, asta vede ca şi ochii, asta povesteşte ca şi cînd ai vorbi, asta iubeşte, precum iubeşte inima, asta trăieşte, există ! Şi-acum tu, Joset nebunul, Joset nerodul, Joset zăpăcitul, poți să reintri în bicisnicia ta ; eşti tot atît de puternic şi de atotştiutor, tot atît de fericit ca oricare altul!

Spunînd acestea, se aşeză şi nu mai luă în seamă nimic din cele ce se petreceau în jurul lui.

ŞEZĂTOAREA A CINCEA

Ne uitam la el, Brulette şi cu mine, pentru că aveam în față alt Joset decît cel pe care îl cunoşteam. Mie toate astea îmi aminteau de poveştile despre muzicanții- cimpoieri, despre care se credea că puteau adormi fiarele cele mai fioroase şi puteau să mîne după ei, noaptea, pe drumuri, haite întregi de lupi, aşa cum ai mîna oile la cîmp. Acest Joset, din fața mea, nu mai avea nimic din înfățişarea lui de odinioară. Nu mai era nici plăpînd si nici palid, ci dimpotrivă, părea înalt şi falnic, aşa cum îl văzusem în pădure. Pînă şi fața îi era alta; ochii îi scînteiau, şi cine l-

ar fi luat atunci drept unul dintre cei mai frumoşi băieți nu s-ar fi înşelat prea mult. La fel de încîntată mi se părea şi Brulette, care desluşise atîtea lucruri în cîntecul lui, în care eu nu văzusem decît foc şi cu toate că încercasem să-i dovedesc că numai dracul ar fi putut juca după cîntecele lui, ea nu mă luă în seamă şi-1 rugă s-o ia de la capăt. Joset primi bucuros, şi începu un cîntec care se asemuia cu primul, dar care totuşi nu era acelaşi, de unde am înțeles că gîndurile lui nu se deosebeau deocamdată prea mult unele de altele, dar că nu voia cu nici un preț să țină pasul cu obiceiurile locului. Văzînd cît de încîntată părea Brulette de ceea ce auzea, făcui o .sforțare, străduindu-mă să pricep şi eu cît de cît ceea ce cînta Joset şi, ciudat, începui a mă obişnui alît de bine cu acest soi de muzică, incit. la un moment dat, se iscă şi în mine un fel de visare, şi-mi închipuii c-o văd pe Brulette dansînd, de una singură, sub tufişuri de porumbari albi înfloriți, scăldată în lumina argintie a lunii. învoltîndu-şi şorțul ei trandafiriu, gata parcă să zboare. Cind ascultam mai bine, iată că se auzi deodată, nu prea departe de noi, un glas de clopoțel, la fel cu cel pe care îl auzisem în ferigărie, si cîntarea lui Joset se opri tocmai cînd ți-era lumea mai dragă. Deşteptat din închipuirile mele, îmi dădui seama că clopoțelul suna aievea, că Joseph, care se oprise din cîntare se ridicase în picioare cu un aer plictisit, şi că Brulette ii privea la fel de mirată ca şi mine. Atunci mă cuprinse din nou teama. — Joset, îi spusei, cu un glas plin de dojana, mai e ceva ce nu ne-ai mărturisit. Tu n-ai învățat singur ceea ce ştii. şi iată afară se află un tovarăş care-ți răspunde împotriva voinței tale. Fă-i vînt cum ştii, fiindcă n-am poftă să-1 văd în casa mea. Te-am poftit pe tine, nu pe el şi pe nici unul de teapa lui. Să plece, că de nu-îi trag eu o cîntare, de n-o să mă uite cîte zile o avea. Spunînd acestea, am luat de pe vatră o puşcă veche de-a tatii, pe care o încărcasem cu gloanțe sfințite, pentru că fiarele obişnuiau se abată uneori prin preajma „Fîntînii Diavolului" şi, deşi nu le văzusem niciodată, eram pregătit totdeauna să le primesc, ştiind că părinților mei le era teamă de ele, căci le pricinuisera de multe ori pagube.

Joset, în loc să-mi răspundă, începu să rîdă şi, chemîndu-şi cîinele, se duse să deschidă uşa. Cum cîinele nostru plecase cu toți ai mei în pelerinaj, nu-mi putui da seama dacă cei ce sunau din clopoțel erau oameni aievea sau din altă lume, pentru că numai animalele, şi îndeosebi cîinii îi cunosc şi-i latră într-un fel, care-i înştiințează întotdeauna pe cei ai casei.

E drept că Parpluche, cîinele lui Joset, în loc să mîrîie, alergă vesel la uşă, dînd năvală afară, dar animalul putea fi şi el vrăjit ; or, în toate astea eu nu vedeam nimic bun.

Joset ieşi. dar vîntul. care se întețise, trînti cu putere uşa. Brulette, care se ridicase între timp, dădu s-o deschidă, pentru a vedea ce se întîmplă, dar o oprii la vreme, străduindu-mă să-i explic că nu era lucru curat la mijloc, ceea ce o făcu şi pe ea să se teamă şi să-i pară rău că venise la mine.

— Nu-ți fie frică. Brulette, îi spusei ; eu cred în duhurile rele, dar nu mă tem de ele. Nu fac rău decît celor care le ațîță, şi tot ce pot unelti ele împotriva bunilor creştini e doar să-i sperie, dar spaima asta poate şi trebuie să fie înfrîntă. Hai. spune o rugăciune. Eu pîndesc la uşă şi te asigur că nimic din ce ne-ar putea vătăma nu va intra aci.

- Dar dacă acest biet băiat, răspunse Brulette, a luat-o pe un drum greşit, n-ar trebui oprit ?

I-am făcut semn să tacă şi, proptit în spatele uşii. cu puşca încărcată, ascultam cu luare-aminte. Vîntul sufla tare şi sunetul clopoțelului nu se mai auzea decît din cînd în cînd, Părînd chiar că se depărtează. Brulette, care stătea în fundul odăii, cînd rîdea, cînd tremura, căci, deşi era o fată curajoasă, care îşi bătea adesea joc de dracu, n-ar fi dorit cîtuşi de puțin să-i facă cunoştința.

Deodată, auzii, nu departe de uşă, pe Joset, care se înapoia zicînd :

— Da, da ! Pe curînd, la sfîntul Ion viitor ! îți mulțumesc dumitale şi bunului Dumnezeu. Va fi cum doreşti, ai cuvîntul meu !

Auzindu-1 că vorbeşte de bunul Dumnezeu, îmi reveni curajul şi, deschizînd puțin uşa, mă uitai afară, recunoscând, mulțumită luminii ce ieşea din casă, pe Joset alături de un om tare urat la vedere, pentru că era negru din cap pînă-n picioare — chiar şi pe față şi pe mîini —, urmat de doi cîini mari şi negri, ca şi el, care se hîrjoneau cu cel al lui Joset. Omul îi răspunse lui Joset cu o voce atît de puternică, încît Brulette, auzind-o, începu să tremure : „Adio, băiete şi la bună vedere. Vin' aici, Clairin !"

De-abia-şi sfîrşi vorba, că se şi auzi sunînd clopoțelul, şi văzui sosind un căluț alb, cu părul zbîrlit, cu ochii ca doi cărbuni aprinşi, purtînd de gît un clopoțel, strălucind aidoma aurului. „Du-te şi strînge-ți ceata", spuse mătăhălosul cel negru. Căluțul o luă la fugă, urmat de cei doi cîini, iar uritul, dînd mîna cu Joseph, plecă şi el. Joset intră în casă, închise uşa, şi-mi spuse cu un aer batjocoritor :

- Dar ce făceai acolo, Tilnnet ?
- Dar tu ce ai în mînă ? îl întrebai, văzîndu-1 că duce sub braț un pachet învelit într-o pînză neagră.
- Asta ? grăi el. Dumnezeu mi 1-a trimis la ceasul potrivit. Vino,

Tiennet, vino şi tu Brulette, să vedeți ce dar frumos mi-a trimis bunul Dumnezeu.

- Bunul Dumnezeu nu are îngeri aşa de negri şi nu ajută de fel îndeletnicirile vrăjitoreşti.
- Taci o dată, spuse Brulette. şi lasă-1 să ne lămurească.

Dar nu sfîrşi bine de rostit aceste vorbe că pe drumul mare din jurul „Fîntînii Diavolului", cam la douăzeci de paşi de casă, se iscă o hărmălaie smintită, ca şi cum două sute de vite nebune ar ii alergat toate deodată. Clopoțelul suna, cîinii lătrau, şi vocea groasă a tuciuriului striga :

— Repede, repede ! Aici, aici la mine, Clairin, toți, toți ! Mai lipsesc trei ! Caută-i Louveteau, caută-i Satan, repede, repede, hai la drum !

De data asta Brulette se înfricoşase de-a binelea şi, despărțindu-se de Joseph. veni lîngă mine, ceea ce-mi dete curaj să pun mîna pe puşcă :

— Nu înțeleg, îi spusei eu lui Joseph, ca prietenii tăi să vie să se hîrjonească noaptea în jurul nostru. Brulette s-a săturat de toate astea şi ar dori să fie dusă acasă. Acum isprăveşte cu farmecele, sau de nu, vin eu de hac vrăjitoriilor tale !

Joset mă opri tocmai cînd ieşeam.

— Stai pe loc şi nu te amesteca unde nu-ți fierbe oala. Să nu te căieşti mai tîrziu. Mai bine priveşte ce-am căpătat...

Fiindcă zgomotele se depărtau, l-am lăsat în Piața Domnului pe tuciuriu şi m-am apropiat curos de Joset, mai ales că Brulette ardea de nerăbdare să ştie ce e în pachet ; desfăcînd pinza. Joset ne arătă un cimpoi aşa de mare, de umflat şi de frumos, cum nu mai văzusem nicicînd.Avea două cavale, din care unul crestat la un cap, măsura cinci picioare', şi tot lemnul instrumentului era din cireş negru, şi-ți lua ochii prin tot felul de zorzoane de plumb, care străluceau pe el ca argintul curat, şi care erau încrustate pe la toate încheieturile. Burduful de aer era de piele fină, îmbrăcat într-o față de stambă, cu dungi albastre şi albe, şi întreg cimpoiul era lucrat cu atîta meşteşug, încît era destul o răsuflare uşoară ca să scoți dintr-însul un sunet asemenea tunetului.

— Zarurile sînt, deci aruncate ! spuse Brulette, dar Joseph n-o ascultă, fiind ocupat să desfacă şi să facă la loc părțile cimpoiului. Deci, te vei face aşadar cimpoier, Joset, fără să ții seamă de greutățile de care te vei lovi, şi fără să-ți pese de amărăciunea ce i-o vei căşuna mamei tale ?

— Voi fi cimpoier, sprise el, cînd voi şti să cînt. Numai că pînă

atunci va răsări mult grîu pe brazdă şi vor cădea multe frunze în păduri. Aşa că să nu ne facem gînduri negre de pe acum! Bine că ați aflat despre ce e vorba, ca să nu mă mai învinuiți că am făcut tîrg cu dracul. Să ştiți că cel care mi-a adus cimpoiul nu-i nici vrăjitor, nici diavol. E un om cam aspru în unele împrejurări, dar meseria îl sileşte să fie aşa şi, cum îşi petrece nopțile nu departe de aici, te sfătuiesc şi te rog. prietene Tiennet, să nu umbli pe unde cutreieră el. Sa

[1] picior = unitate de măsură avînd lungimea de aproximativ o treime dintr-un metru.

mă ierți că nu-ți pot spune nici cum îl cheamă şi nici ce meserie are, ba chiar te rog să-mi făgăduieşti că n-ai să spui nimănui că l-ai văzut şi că omul a trecut pe aici. Aceasta poate să-i căşuneze necazuri şi lui şi nouă. Să ştii numai că e un bun sfătuitor şi că are o judecată sănătoasă. Pe el l-ai auzit în ferigăria din pădurea Saint-Chartier, cîntînd dintr-un cimpoi la fel cu acesta, pentru că. deşi nu e cimpoier de meserie, se pricepe bine într-ale muzicii şi m-a făcut să ascult cîteva cîntece mai frumoase decît toate cele de pe la noi. Tot el, văzînd că n-am bani destui ca să cumpăr un asemenea instrument, s-a mulțumit cu o mică arvună, păsuindu-mă pentru rest. şi făgăduind să-mi aducă cimpoiul cam la vremea asta. Pentru că trebuie să ştiți, o sculă ca asta costă opt pistoli întregi. Cam cit toată simbria mea pe un an. Dar cum eu n-aveam decît o treime din bani el mi-a spus : .."Dacă ai încredere în mine, dă-mi cît ai. şi tu, la rîndu-ți. încrede-te în mine". Iată dar cum s-a făcut treaba. Eu nu-1 cunoşteam de fel, n-am avut martori cînd i-am dat banii, aşa că ar fi putut foarte bine să mă înşele dac-ar fi vrut, iar dacă v-aş fi cerut sfatul, sînt sigur că nu m-ați fi îndemnat să fac un asemenea tîrg. Vedeți, dar, că a fost om de cuvînt, pentru că. după ce i-am dat banii, mi-a spus : „Voi trece pe la tine cam pe la Crăciunul viitoi'". De Crăciun l-am aşteptat la ulmul Râteau. A venit si mi-a .spus : ..Cimpoiul nu-i încă gata, se lucrează la el. între prima şi a zecea zi al lunii mai voi trece însă pe la tine şi ți-1 voi aduce." Şi iată că azi sîntem la opt mai, şi omul a venit ; se abătuse un pic din drum ca să mă caute la tîrg, dar auzindu-mi fluierul, şi-a dat seama că sînt aici. iar eu mi-am dat seama că e el, de îndată ce-am auzit clopoțelul de la gîtul calului. Iată deci că, fără ca diavolul să aibă vreun amestec, ne-am luat seara bună, făgăduindu-ne să ne revedem iar de sfîntul Ion.

- Dacă-i aşa, răspunsei eu, de ce nu l-ai poftit în casă, unde s-ar

fi odihnit şi răcorit cu o duşcă bună de vin ? L-aş fi primit bine, pentru că s-a ținut de vorbă ca un om cinstit.

- O, în privința asta, spuse Joseph, e un om care nu se prea poartă ca alții. Are obiceiurile lui, trăsnăile şi judecata lui. Să nu mă întrebi mai mult decît îți pot spune.
- Asta înseamnă că se ascunde de oamenii cinstiți, zise Brulette. Atunci e mai rău decît dacă ar fi vrăjitor. O fi vreunul care a făcut vreo fărădelege, pentrucă numai ăştia bat drumurile noaptea, iar ție ți-e greu să-i spui numele...

— Vă voi spune mîine mai multe, răspunse Joseph, rîzînd de temerile noastre. Astă-seară credeți ce vreți, eu nu vă mai spun nimic. Hai, Brulette, cucul de la ceas a cîntat de miezul nopții. Te conduc acasă şi-ți voi încredința cimpoiul, să-1 ascunzi unde vei şti tu mai bine, căci n-am să-1 pot încerca nici aici, nici în împrejurimi, şi vremea de a mă face cunoscut n-a sosit încă.

Brulette îşi luă rămas bun de la mine în chip cît se poate de drăgăstos, punîndu-şi mina într-a mea. Dar cînd văzui că-şi oferă, la plecare, brațul întreg lui Joseph, gelozia mă mai muşcă încă o data ; îi lăsai să plece, iar eu, tăind drept, pe marginea cînepiştii, străbătui mica pajişte şi mă aşezai sub gardul de mărăcini, ca să-i văd tre-cînd împreună. Timpul se mai limpezise puțin, şi pentru că plouase şi se făcuse noroi, o văzui pe Brulette smulgîndu-şi brațul din cel al lui Joset şi apucîndu-şi cu nădejde fustele, ca să nu se murdărească.

— Poteca e strimtă, spuse ea, nu putem merge alături. Treci tu înainte !

în locul lui Joset m-aş fi oferit s-o duc în brațe pe drumul acela mocirlos sau, dacă n-aş fi cutezat s-o fac, aş fi mers cel puțin în spatele ei, ca să-i privesc în voie picioarele frumoase. Dar lui Joset se vede că nu i-a trecut prin minte una ca asta. Nu-i stăruia în cap decît cimpoiul şi, văzînd cum îl strîngea şi îl privea cu dragoste, am înțeles că deocamdată n-avea altă iubită. Intorcîndu-mă acasă mai liniştit, m-am culcat, căci mă simțeam grozav de ostenit.

Dar n-a trecut nici un sfert de ceas şi-am fost trezit de „domnul" Parpluche, care, după ce se jucase cu cîinii necunoscutului, venea să-şi caute stăpînul şi zgîria la uşă. M-am sculat să-i dau drumul, dar chiar în clipa aceea auzii un zgomot în lanul meu de ovăz, care creştea verde şi des în spatele casei, zgomot care aducea cu ronțăitul unor dinți lacomi şi cu tropotul celor patru picioare ale unei vite căreia nu-mi aminteam să-i fi încredințat semănătura mea.

Am înşfăcat primul ciomag care mi-a căzut în mînă, fluierîndu-1 pe Parpluche, care, în loc să mă asculte, s-a dus să-şi caute stăpînul, după ce i-a adulmecat urma prin casă.

Mergînd dar pe locşorul meu, am văzut ceva care se rostogolea pe spate, cu labele în sus, tăvălindu-sa în dreapta şi în stînga, ridicîndu-se, sarind, păscînd şi luînd din toate, după pofta inimii. M-am oprit pentru o clipă, neîndrăznind să mă avînt. neştiind cu ce fel de animal aveam de-a face. Nu-i vedeam decît urechile, care erau prea lungi pentru a fi ale unui cal, pe cînd trupul îi era prea negru şi prea gros ca să fie al unui măgar. M-am apropiat încet de această făptură ciudată. Animalul nu părea nici rău, nici sălbatic, şi mi-am dat atunci seama că aveam de-a face cu un catîr, cu toate că nu prea văzusem catîri, pentru că la noi nu se prăseau şi catîrgiii cărăuşi nu treceau prin părțile noastre. Mă pregăteam să-1 prind, şi-1 şi apucasem de coamă, cînd, ridicînd picioarele din spate, trase cu ele vreo douăsprezece lovituri, de care de-abia am avut răgazul să mă feresc. Apoi. sărind ca un iepure peste şanț. fugi atît de repede, că într-o clipită îl şi pierdui din ochi.

Nemaigîndindu-mă la ovăzul meu. care ar fi fost la pămînt dacă animalul s-ar fi înapoiat, mi-am pus ghetele, mi-am luat surtucul şi. închizînd bine uşile, am pornit-o prin păşuni, către locul unde văzusem că fugise catîrul. Aveam o bănuială că făcea parte din haita negriciosului, prietenul lui Joseph ; chiar el mă sfătuise să mă prefac că nu văd nimic, dar. de cînd pusesem mîna pe o ființă vie, nu mai mi-era de fel teamă. Nu ne plac nălucile, dar cînd eşti sigur că ai de-a face cu o ființă în carne şi oase, atunci se schimbă treaba, aşa că din moment ce ştiam că tuciuriul e om ca şi mine, putea să fie oricît de puternic şi de smolit, nu mai mi-era teamă de el, cum nu mi-ar fi fost teamă de-o nevăstuică.

Ați auzit, desigur, că în tinerețe eram unuI dintre flăcăii cei mai puternici de pe la noi, Şi nici azi. aşa cum mă vedeți, nu mi-e teamă de nimeni.Pe lingă asta, eram iute ca o zvîrlugă şi. în caz de primejdie, ştiam s-o iau la sănătoasa, că numai o pasăre în zbor m-ar mai fi putut ajunge. Mi-am luat deci o funie şi puşca mea, care n-avea gloanțe sfințite, dar care țintea mai bine ca a tatii, şi m-am pus pe căutate.

Nu făcusem nici două sute de paşi şi zării alte trei animale de acelaşi neam în orzăria cumnatului meu care se comportau în acelaşi chip tâlhăresc. Ca şi cel dintii, m-au lăsat să mă apropii, dar cînd să pun mîna pe ele, o luară la sănătoasa, către altă proprietate, care ținea de moşia Aulnieres, unde se zbenguia o întreagă cireada de catîri, toti graşi şi jucăuşi ca nişte şoareci, bălăbănindu-se în lumina lunii, care tocmai răsărea, o

adevărată *alergare a măgarilor,* care e. după cum ştiţi, jocul preferat al dracului, cînd ielele şi vrăjitoarele galopează printre nori.

Totuşi, aci nu era vorba de nici o vrăjitorie, ci de un jaf în toată legea şi de o pagubă însemnată. Recolta nu era a mea şi putea, deci, nici să nu-mi pese. eram însă furios că alergasem de pomană după animalele alea caraghioase, care distrugeau, în bătaie de joc parcă, griul frumos, dat de bunul Dumnezeu. Inaintai deci tiptil în lanul uriaş, plănuind să prind unul din catîrii aceia blestemaţi, pe care aveam să i-1 arăt lui stăpînu-său, atunci cînd aveam să mă plîng de paguba ce mi-o făcuse în lanul de orz. Ochii unul care parea mai potolit ca ceilalţi, dar cand ma apropiai de el văzui că nu făcea din acelaşi neam ; era un cal mic şi slab, care avea un clopoţel la gît, clopoţel care se numea, în provincia Bourbonnais, după cum am aflat mai tîrziu, *clairin* şi care dă şi numele animalului ce-1 poartă. Necunoscînd nimic din obiceiurile lumii în care mă aflam, îl înşfăcai deci pe micul Clairin şi, trăgîndu-1 după mine, mă tot gîndeam cum să pun mîna, cu ajutorul lui, şi pe vreun catîr, dacă nu cumva chiar pe doi.

Micul animal, care părea domesticit, se lăsă mîngîiat şi dus, fără grijă. Dar cînd începu să meargă, clopoţelul prinse să-i sune şi, spre mirarea mea, văzui catîrii, care erau răspîndiţi prin grîu, cum aleargă către mine, înconjurîndu-mă ca nişte albine în jurul mătcii. Mi-am dat seama că erau dresaţi să se ţină pe urma clopoţelului, căruia îi cunoşteau sunetul, întocmai cum evlavioşii călugări cunosc clopotul slujbei de dimineaţă.

ŞEZĂTOAREA A ŞASEA

Nu m-am gîndit mult timp ce trebuia să fac cu turma aceea păgubitoare. O luai drept, către moşia Aulnieres, socotind că-mi va fi cit se poate de uşor să deschid porţile conacului şi să bag înăuntru toată cireada, după care i-aş fi trezit pe arendaşi cărora, spunîndu-le ce pagube le-au făcut animalele, s-ar fi priceput cum să le vină de hac.

Tocmai mă apropiam de moşie, cînd, din întîmplare, mi se păru că văd pe drum un om alergînd după mine. Despiedecai puşca, gîndindu-mă că dacă era cumva stăpînul catîrilor voi avea de furcă cu el, nu glumă.

Dar nu era decîţ Joseph, care, după ce-o condusese pe Brulette în tîrg, se înapoia la Aulnieres,

— Ce faci acolo, Tiennet ? mă întrebă el, alergînd cît îl ţineau picioarele : nu ţi-am spus să nu mai pleci de-acasă ? Te afli într-o primejdie de moarte, dă drumul calului şi lasă animalele în pace, dacă nu vrei s-o păţim rău de tot.

— Mulţumesc, amice, îi răspunsei, ai nişte prieteni foarte cumsecade, care-şi trimit vitele să pască în lanul meu, iar eu să nu spun nimic ?

Foarte bine, foarte bine ! Cată-ţi de drum, dacă ti~e frică ! Eu voi merge pînă în pînzele albe, si-mi voi face dreptate, fie prin judecată, fie de unul singur.

Pe cînd îi grăiam astfel lui Joset, auzii departe un lătrat, şi băiatul îngrozit, luîndu-mi din mînă frînghia de care era legat calul, îmi zise :

— Păzea, Tiennet ! lată cîinii catîrgiului ; daca vrei să nu fii sfîşiat, da drumul clairinului, pentru că, uite ! a recunoscut glasul păzitorilor şi n-ai s-o scoţi la capăt cu el.

Spusa lui era adevărată : clairinul ridică întîi urechile ca să asculte, apoi, ciulindu-le, ceea ce la ei e un semn de supărare, începu să necheze, să sară şi să dea cu picioarele, ceea ce-i făcu pe catîri să se adune cu atîta iuţeală în jurul nostru, încît abia avurăm timpul să ne ferim, lăsînd ciurda să fugă încotro îi era voia. Animalele se îndreptară în goană spre cîini.

Nu-mi convenea de loc să mă dau bătut atît de uşor şi cum cîinii, după ce adunaseră ciurda, veneau spre noi cu aerul de a ne cere parcă socoteală, mă pregăteam să trag în primul care s-ar fi dat la mine. Dar Joset merse întru întâmpinarea cîinilor. care îi recunoscură.

— Ah, Satan, îi spuse, ai greşit-o ! Te-ai luat după vreun iepure prin griu. în loc să păzeşti vitele, şi cînd stăpînul vostru o să se trezească, vai de capul vostru ce-o să păţiţi dacă n-o să fiţi la post, şi tu, si Louveteau, şi Clairin.

Cîinele Satan, parcă înţelegînd că era certat, ascultă de Joset, care îl îndreptă către un mare luminiş. de pădure, unde catîrii puteau să pască fără a face vreo pagubă şi unde Joseph îmi spuse că va rămîne să-i păzească pînă la înapoierea stapinului lor.

— Mi-e tot una, Joset, îi răspunsei, să nu crezj că treaba se va sfîrşi aşa de uşor cum îţi închipui şi, dacă nu-mi spui unde se ascunde stăpînul catîrilor, voi rămîne

aici să-1 aştept, ca să-i arăt ce ispravă au făcut animalele lui şi să-i cer să mă despăgubească de necazul pricinuit.

— Se vede, spuse Joseph, că tu nu cunoşti viaţa catîrgiilor, dacă-ţi închipui că vei isprăvi atît de repede gîlceava cu ei ; de altfel, e adevărat că ei trec pe aici pentru prima oară, pentru că de obicei scoboară din pădurile de la Bourbonnais, prin cele ele la Meillant şi Epinasse, spre a intra în cele din Cheurre. E o întâmplare că i-am întîlnit în pădurea de la Saint-Chartier, unde făceau un popas pentru a ajunge la Saint-Aout şi printre ei era şi ăsta, care se numeşte Huriei şi care acum e aşteptat la topitoriile Ardennes, ca să care cărbuni şi minereu. A avut bunăvoinţa să piardă cîteva ceasuri ca să-mi facă un serviciu. Ca urmare, şi-a părăsit tovarăşii şi, locurile de mărăciniş, aflate în calea bătută de cei din tagma

lui, unde catîrii pot paşte fără să vatăme nimănui, crezînd că-şi poate îngădui acelaşi lucru în regiunile noastre de grîne : şi, cu toate că e foarte vinovat, nu va fi uşor să-1 convingi că n-avea dreptul să facă ce-a făcut.

— Şi totuşi îl voi face să înțeleagă, îi răspunsei, pentru că acum ştiu ce hram poartă. Oh, oh, Ştiu eu cîte parale fac catîrgiii ăştia ; mi-amintesc de ce-mi povestea naşul meu Garvais, pădurarul. Sînt sălbatici, răi, necioplıți, şi-ți omoară omul în pădure, fără nici o milă, cum ai omorî un tepure de casă ; cred că au dreptul să-şi pască vitele arimate şi dacă oamenii li se împotrivesc, iar ei nu sînt destul de numeroşi ca să le țină piept, revin sau îşi trimit tovarăşii, ca să-ți ucidă boii prin farmece, sa-ti dea foc caselor, sau sa puna la cale cine stie ce pootlogarii, caci se ajuta unul pe altul ca hotii de balci.

— Pentru că ai auzit, deci, vorbindu-se despre lucrurile astea, spuse Joseph, vezi că am greşi dacă, pentru o mică pagubă, am căşuna cine ştie ce necazuri arendaşilor noştri, stăpînii mei şi ai tăi. Departe de mine gîndul de a-i da dreptate lui Huriel, mai ales că atunci cînd mi-a spus că va lăsa vitele să pască pe ici, pe colo, el culcîndu-se sub cerul liber, cum e obiceiul catîrgiilor, în orice timp şi în orice loc, i-am arătat această mirişte şi i-am spus să nu lase catîrii să intre în pămînturile însămînțate. Mi-a făgăduit, pentru că nu e om rău, deşi e cam iute şi nu s-ar da îndărăt nici în fața unei mulțimi care s-ar năpusti asupra lui. Sigur că oamenii l-ar putea face praf, dar te întreb, Tiennet, dacă o pagubă de, hai să zicem, zece-douăsprezece banițe de grîu merită viața unui om şi tot ce urmează, pentru cei care ar săvîrşi o astfel de fărădelege. Deci, înapoiază-te acasă, goneşte vitele străine, dar nu căuta pricină nimănui : dacă te întreabă cineva de treaba asta mîine, spune că n-ai văzut nimic. A fi martor la judecată împotriva unui catîrgiu e tot aşa de primejdios ca şi cînd ai depune mărturie împotriva unui senior.

Joseph avea dreptate. Recunoscînd acest lucru, o luai deci îndărăt spre casă, deşi eram foarte nemulțumit de faptul că mă lăsasem intimidat de faima proastă a catîrgiului. Cînd fui la doi paşi de casă, hotărît să mă culc, mi se păru că văd în odaia mea lumină. Lungii pasul şi, aflînd uşa casei, pe care o închisesem cu zăvorul, larg deschisă, intrai furios ; în fața vetrei, aprinzîndu-si pipa la o flăcăruie ce se iscase, şedea un oarecare Cînd se întoarse să mă privească — liniştit *de* parcă ar fi fost în casa lui — recunoscui pe omul smolit de carbune pe care Joseph îl numea Huriel.

Atunci mă cuprinse din nou furia şi, închizînd uşa după mine, strigai înaintînd spre el :

- Foarte bine ! Sînt încîntat că ai intrat în gura lupului. Să

schimbăm acum două vorbe...

- Şi trei dacă vrei, spuse, proptindu-se în călcîie şi trăgînd din pipa, al cărei tutun umed nu ardea. Apoi, adăugă, pe un ton cam batjocoritor : N-ai nici măcar un păcătos de cleşte, ca să apuc ca lumea un tăciune.
- N-am, îi răspunsei, dar în schimb am bîta asta zdravănă, cu care am să-ți tăbăcesc spinarea.

— Şi de ce, mă rog ? mă întrebă el păstrîndu-şi calmul. Eşti supărat că am intrat la dumneata fără să-ți cer voie ? Dar dacă nu erai acasă, cui era să cer voie ? Am ciocănit la uşă ca să-ți cer foc, asta nu se refuză doar niciodată. Or, se ştie că cine nu răspunde, consimte. Am tras zăvorul. De ce n-ai o încuietoare ca lumea dacă te temi de hoți ? M-am uitat la paturi. Odaia era goală. Mi-am aprins pipa şi iată-mă. Ce ai de spus ?

Vorbindu-mi, cum vă spun, îşi luă puşca în mînă, ca şi cum ar fi vrut să-i cerceteze cocoaşele, dar o făcea de parcă ar fi vrut să-mi spuie : »Dacă eşti înarmat, sînt şi eu, şi deci ne vom lămuri în doi".

Mi-a venit în minte să-1 iau la ochi, pentru a-l ține la respect, dar pe măsură ce mă uitam la fața lui înnegrită, găseam că are o înfățişare atît de sincera şi o privire atît de vioaie, de om cumsecade, că începui să simt mai puțină supărare. Era un tînăr de vreo douăzeci şi cinci de ani cel mult, inalt şi puternic, care, dacă ar fi fost bărbierit şi spalat, putea trece drept un bărbat frumos. Am rezemat puşca de perete şi apropiindu-mă de el fară teamă :

— Să stăm de vorbă, i-am spus, aşezîndu-mâ lîngă el.

— Cum doreşti, răspunse, îndepărtîndit-şi şi el puşca.

— Dumneata eşti Huriel ?

- Şi dumneata Etienne Depardieu ?

- De unde ştii cum mă cheamă ?

- De unde ştii şi dumneata, de la micul nostru prieten Joseph Picot.

— Ai dumitale sînt, deci, câinii pe care i-am prins ?

— Pe care i-ai prins ? — spuse mirat, ridicîndu-se pe jumătate. Apoi începînd să rîdă :

— Glumeşti, catîrii mei nu se prind cu una cu două.

— Ba da, răspunsei, îi prinzi cînd îl ai pe Clairin.

— Ah, cunoşti sistemul, spuse el cu un aer de înfruntare, dar ce te făceai cu cîinii ?

— Nu te temi de cîini cînd ai o puşcă bună în mînă.

— Ai fi fost în stare să-mi împuşti clinii ? întrebă el, ridicîndu-se în picioare. Cum fața i se aprinsese de ciudă, am înțeles că dacă era din fire voios, la mînie putea să fie cumplit.

— Ți-aş fi putut ucide cîinii, după cum ți-aş fi putut duce vitele la ispaşă, într-o curte, unde ar fi trebuit să stai de vorbă cu vreo zece, doisprezece flăcăi zdraveni. N-am făcut-o, pentru că Joseph mi-a spus că eşti singur şi că pentru o pagubă oarecare ar fi fost o josnicie să pui un om stingher în primejdia de a fi ornorît. I-am ascuiltat sfatul, dar acum iată-ne unul contra celuilalt.

Vitele dumitale mi-au vătămat recolta — a mea şi a surorii mele —, pe lîngă asta, ai intrat în casă în lipsa mea, ceea ce e o faptă de om necinstit, îți vei cere deci iertare pentru purtarea dumitale şi-mi vei plăti paguba făcută semănăturilor, că de nu...

- Că de nu, ce ? întrebă el rînjind.
- Ne vom judeca după dreptul şi obiceiurile din Berry, care sînt, după cîte ştiu, aidoma celor din ținutul Bourbonnais, cînd se folosesc pumnii în loc de avocați.
- Adică dreptul celui mai tare ? îmi răspunse, suflecîndu-şi mînecile. E mai bine aşa decît să ne înfățişăm procurorului, şi dacă eşti singur şi nu te vei purta ca un trădător...
- Hai afară, îi spusei eu, ca să vezi că sînt singur. Greşeşti, insultîndu-mă, pentru că intrînd în casă te-aş fi putut împuşca. Dar armele sînt făcute pentru a ucide lupii şi cîinii turbați. N-am vrut să mă port cu dumneata cum te porți cu o fiară, cu toate că acum ai fi şi dumneata în măsură să mă împuşti, dar socotesc că e nevrednic ca oamenii să se ucidă cu gloanțe, ca fiarele. Puterea le e dată oamenilor ca să se folosească de ea. Nu pari mai ciung decît mine şi dacă ai curaj...
- Băiete, spuse el, trăgîndu-mă către foc ca să mă vadă mai bine. Nu prea ai dreptate. Eşti mai tînăr ca mine şi, deşi pari bătăios şi zdravăn, nu garantez că vei ieşi din treaba asta cu pielea netăbăcită. Mi-ar fi plăcut mai mult să-mi fi vorbit cuviincios, cerîndu-mi ce-ți datorez, şi să te bizui pe simțul meu de dreptate.,.

— Ajunge, am vorbit destul, spusei eu, aruncîndu-i pălăria în cenuşă, ca să-1 întărit; cel care-o să iasă mai tăbăcit, acela o să devină, cît ai clipi şi mai înțelegător.

Ridicîndu-şi liniştit pălăria si aşezînd-o pe masă îmi spuse :

- Care sînt obiceiurile pe la voi, pe aici ?
- între tineri nu există vicleşug, nici trădare. Ne luptăm corp la corp. Loveşti unde poți, numai în față nu ! Cel care foloseşte bîta sau piatra este socotit ticălos şi ucigaş.
- întocmai ca şi la noi, spuse el. Haide dar, mi-era în gînd să te cruț, dar dacă te-oi pocni mai zdravăn decît vreau, dă-te bătut, fiindcă sînt

momente cînd nu mai eşti stăpîn pe ceea ce faci.

Ieşirăm afară pe iarba deasă, unde ne scoaserăm hainele, ca să nu ni le rupem, apoi începurăm să ne învîrtim unul în jurul celuilalt, strîngîndu-ne de mijloc şi săltîndu-ne pe rînd de la pămînt. Aveam de partea mea un avantaj, căci Huriel fiind cu un cap mai înalt decît mine, puteam să-1 apuc mai vîrtos. De altfel, el nu se înfierbîntase deloc şi, socotind că nu-i va fi greu să mă doboare, nu-si pusese la bătaie decît o parte din forță, aşa că după cea de-a treia încăierare l-am şi trîntit sub mine ; dar flăcăul îşi veni în fire înainte de a fi avut eu vreme să-1 lovesc, se strecură ca un şarpe şi mă încleşta atît de tare că-mi pierdui răsuflarea.

Găsii totuşi mijlocul să mă ridic şi să-1 prind sub mine. Văzînd că nu eram chiar un adversar de duzină — încasase o sumedenie de lovituri în pîntece şi-n spinare —, începu să-mi tragă şi el mie zdravăn şi trebuie să mărturisesc că pumnii lui cădeau pe mine întocmai ca nişte baroase. Numai că preferam să mor decît să-i arăt că sufăr şi, de cîte ori îmi striga : „Dă-te bătut", îmi reveneau şi curajul, şi puterile de a-i răspunde cu aceeaşi monedă.

Aşa că după vreun sfert bun de ceas lupta părea egală.

La un moment dat, mă simții sfîrşit, pe cînd ci părea să prindă puteri noi, căci dacă nu era tot atît de vioi în mişcări ca mine, avea, în schimb, de partea lui vîrsta şi experiența. Aşa că pînă la urmă, mă pomenii sub el, înfrînt, fără a mă putea ridica. Dar nevoind să mă dau bătut şi preferind să mă las ucis decît răpus, Huriel se purtă cu mine cu multă mărinimie.

— Acum e destul, spuse, luînd mîinile de pe gîtlejul meu. Ai capul mai tare decît ciolanele şi, chiar dacă ți le voi frînge, capul tot nu s-ar da învins. Bine, dar ! Pentru că eşti *om,* admit să fim prieteni. Iți cer iertare c-am intrat în casa ta, şi acum să vedem ce pagubă ți-au căşunat catîrii mei. Sînt gata să te despăgubesc la fel de cinstit, după cum te-am şi bătut. După asta, să-mi dai un pahar de vin, ca să ne despărțim buni prieteni.

După ce-am făcut tîrgul şi am încasat trei taleri cinstiți, pe care mi i-a dat mie şi cumnatului meu, m-am dus să aduc vin, apoi ne-am aşezat la masă. Am băut cît ai zice peşte trei căni de cîte doi litri fiecare, pentru că eram foarte însetați în urma încăierării, nenea Huriel avînd un burdihan în care ar fi încăput oricît. Părea un camarad bun, sfătos, în tovărăşia căruia îți făcea multă plăcere să te afli, şi eu, nevrînd să rămîn mai prejos, nici la vorbă nici la treabă, îi umpleam mereu paharul şi îi făceam nişte jurăminte de prietenie de se clătinau geamurile.

Bătaia nu părea să-1 fi obosit de loc, pe cînd eu abia mă mai țineam, dar, temîndu-mă ca nu cumva să bage de seamă ceva, m-am oferit să-i cint şi i-am tras, cu

gâtlejul meu încă încins de strînsura rnîinilor lui, încît îl făcui pur şi

simplu să rîdă,

—- Prietene, îmi spuse el, nici tu, nici ai tăi nu ştiu ce va să zică aia cîntare. Cîntecele voastre sînt fără gust, suflarea vă e scurtă, ca şi ideile şi plăcerile voastre. Sînteţi un neam de melci, răsuflînd mereu acelaşi aer şi hrănindu-vă cu aceeaşi scoarţă de copac ; căci sînteţi încredinţaţi că lumea se sfîrşeşte la măgurile albastre care vă străjuiesc cerul şi care sînt pădurile locurilor mele. Eu îţi spun ţie. Tiennet, că abia de acolo înainte începe lumea ; păduri în care oricît ţi-ai grăbi pasul zile şi nopţi întregi tot nu le-ai putea da de capăt : pe cînd ale voastre sînt doar nişte biete răzoare de mazăre pe araci. Şi cînd vei fi ajuns la capătul lor, vei da de munţi şi iar de păduri, cum n-ai văzut niciodată, pentru că sînt păduri de brazi falnici şi frumoşi de Auvergne, necunoscuţi în şesurile voastre roditoare. Dar de ce ţi-aş mai vorbi despre locurile acestea pe care nu le vei vedea niciodată ? Omul din Berry e ca o piatră care se rostogoleşte de pe o brazdă pe alta, întorcîndu-se mereu pe cea din dreapta, cînd plugul 1-a împins pentru o vreme pe cea din stînga. înghite un aer îmbîcsit. îi place să trăiască bine, nu e de loc curios, ţine la ban. nu-1 cheltuieşte, dar nici nu ştie să-1 sporească, pentru că n-are nici puterea de a născoci, nici curaj. Asta n-o spun pentru tine, Tiennet ; tu ştii să te baţi. dar numai pentru a-ţi păstra avutul, pe care însă n-ai şti să-1 dobîndeşti îndeletnicindu-te cu o meserie, ca noi ceştilaiţi, firi călătoare, care ne simţim oriunde ca la noi acasă şi care ştim să luăm, prin şiretenie sau cu sila. ceea ce nu ni se dă de bunăvoie.

— Da, sînt de aceeşi părere, îi răspunsei, dar meseria voastră n-aduce totuşi cu o meserie cam tilhărească ? Spune, prietene Huriel, nu e mai bine să ai mai puţină avere şi să te ştii curat, nepătat de nici o vină ? Crezi că atunci cînd vei îmbătrîni te vei putea bucura de o avere cîştigatâ necinstit, fără ca asta să nu-ţi tulbure cît de cît conştiinţa ?

— Cîştigată necinstit ? Dar, amice Tiennet, spuse el rîzînd. tu care ai, ca toţi micii proprietari de pe aici, vreo douăzeci de oi, două sau trei capre si poate si o biată mîrţoagă, pe care le hrăniţi din păşunea comunei, dacă animalele astea cojesc din nebăgare de seamă copacii sau pasc grîul verde al vecinului, voi, gata, vă şi oferiţi să-1 despăgubiţi ? Nu le minaţi repede acasă, ca nu cumva să vă prindă paznicii ? Şi dacă vă dau în judecată nu-i drăcuiţi de mama focului pe ei si legea lor ? Şi dacă aţi putea să-i înghesuiţi, fără primejdie, in vreun colţ, nu le-aţi plăti oare ispaşa cu lovituri de bîtă pe spinare ? Iată dar că numai din teamă şi din laşitate respectaţi legile, iar cînd noi ne strecurăm printre ele ne ţineţi de rău, fiindcă vă e necaz pentru libertatea pe care stim să ne-o luăm.

- Nu-mi place morala voastră sucită, Huriel, dar iată că ne-am depărtat de muzică. De ce-ai rîs de cîntecul meu ? Cunoşti cumva altele mai frumoase ?
- Nu spun asta, Tiennet, dar sâ ştii că muzica, libertatea, cîntecul, frumoasele privelişti sălbatice vioiciunea minții şi dacă vrei şi meşteşugul de a face avere, fără să te tîmpeşti, toate astea sunt legate împreună ca degetele unei mîini ; a racni fără nici o noimă nu înseamnă a cînta ; puteti zbiera ca .surzii pe câmpurile voastre sau prin cîrciumi — asta nu se cheamă muzică. Muzica o afli la noi, nu la voi. Prietenul tău Joset a înțeles lucrul ăsta, el are simțurile mai ascuțite ca ale tale ş în ce te priveşte, cred că mi-aş irosi zadarnic vremea străduindu-mă să-ți arăt deosebirea. Tu eşti un adevărat om din Berry, după cum o vrabie adevărată e o vrabie adevărată şi nimic altceva şi ceea ce eşti acum vei fi şi peste cincizeci de ani. Chica îți va albi, dar mintea nu-ți va îmbătrîni nici cu o zi măcar.
- De ce mă socoteşti atît de prost ? —- îi răspunsei eu cam jignit.
- Prost ? Deloc. Cu inimă cinstită şi grijulie față de tine, aşa eşti şi aşa vei fi ; nu vei trăi deoît pentru trupul şi niciodată pentru sufletul tău.

Iată de ce, Tiennet, spuse el, arătîndu-mi mobilele din casă, iată de ce aveți voi paturi atît de largi, în care dormiți în puf pînă peste ochi. Sînteți oameni de sapă şi de hîrleț, trudiți din greu în bătaia soarelui, dar după muncă simțiți nevoia să aveți la îndemînă salteaua de puf în care sa vă odihniți. Noi, ăştia, de la pădure, ne-am îmbolnăvi dacă am fi nevoiți să ne îngropăm de vii în cearşafuri şi-n pături. O colibă de frunziş, un pat de ferigi, iată mobilierul nostru, şi chiar şi acei dintre noi care sînt mereu pe drumuri şi care nu-şi prea plătesc hanurile nu pot suferi un acoperiş pe deasupra capetelor lor ; dorm în miezul iernii sub cerul liber, pe păturile catîrilor lor, iar zăpada le ține loc de albele cearşafuri. Ai aici polițe, mese, scaune, veselă frumoasă, ceşti de faianță, vin bun, cîrlig de atîrnat vasele în vatră. oale de supă, dar parcă mai ştiu eu ce ? Vă trebuie toate astea ca să fiți mulțumiți; pierdeți la fiecare masă un ceas întreg ca să vă îndopați pe apucate, potolindu-mi setea la izvoare şi dormind sub primul stejar care-mi iese în cale, pentru mine e o adevărată sărbătoare cînd dau de o masă bună şi de un vin bun. din care să mă înfrupt după pofta inimii, deşi mă pot foarte bine şi lipsi de ele. Fiind obligat să trăiesc singur, uneori săptămâni întregi, tovărăşia unui prieten e pentru mine ca o zi de duminică, fiindcă într-un ceas de taifas spui mai multe decât într-o zi întreagă petrecută în circiumă. Mă bucur deci de orice, mai mult decît voi, pentru că nu depăşesi niciodată măsura. Dacă o fată drăguță sau o femeie gata

la orice vine să mă caute în bîrlogul meu. înseamnă că mă iubeşte sau că mă vrea, Ştie că n-am timp să mă ţin cu curtea după ea ca un nătărău, şi-ţi mărturisesc că, în ceea ce priveşte dragostea. îmi place mai mult ceea ce se nimereşte decît ceea ce trebuie să cauţi şi să aştepţi. Cit despre viitor, Tiennet. nu ştiu daca vreodată voi avea o casă şi o familie ; dacă mi se va împlini însă această dorinţă voi fi mult mai recunoscător lui Dumnezeu decît îi eşti tu şi voi gusta cu mai multă plăcere dulceaţa căminului. dar mă jur că n-o să iau niciodată de nevastă pe vreuna din roşcovanele voastre grase, măcar de-ar avea o zestre de douăzeci de mii de taleri. Omul dornic de libertate şi de adevărata fericire nu se însoară pentru bani. Nu voi îndrăgi decît o fată bălaie şi subţire ca mestecenii tineri de pe la noi-una din acele făpturi micuţe şi sprintene, cum cresc prin umbrişurile noastre, şi care cîntă mai frumos decît privighetorile voastre.

„O fată ca Brulette îmi veni deodată în minte. Bine că nu-i aici, că te pomeneşti că tocmai ei. care-i dispreţuieşte pe toţi flăcăii noştri. i-ar cădea cu tronc smolitul asta de catîrgiu !"

Huriel continuă :

— Eu, Tiennet, nu vreau să te abat de pe drumul pe care ai pornit ; al meu însă duce mai departe şi-mi place mai mult. Mă bucur că te-am cunoscut şi. daca vei avea vreodată nevoie de mine. caută-mă. Nu-ţi cer să trăieşti ca mine. Ştiu că un locuitor de la şes, cînd are de făcut un drum de douăsprezece leghe, pentru a-şi vizita o rudă sau un prieten, se spovedeşte întîi la popă şi-şi face testamentul. Cu noi, lucrurile nu se petrec astfel. Zburăm ca rîndunelele şi ne întâlneşti aproape peste tot locul. Rămîi cu bine. Iţi strîng mina. şi dacă vreodată ai să te plictiseşti de viaţa pe care o duci, cheamă-1 pe corbul negru din Bourbonnais în ajutor. îşi va aminti că ţi-a cîntat o dată din cimpoi, pe spinare, clar fără supărare, şi că te-a cruţat, pentru că a preţuit curajul tău.

ŞEZĂTOAREA A ŞAPTEA

Acestea zise, Huriel plecă să se întîlnească cu Joseph, iar eu mă întinsei în patul meu moale, în pofida dojenilor catîrgiului ; căci, dacă pînă atunci ascunsesem, din mîndrie, durerile pe care le simţeam în toate oasele, acum nu mă mai sfiam să recunosc că eram betegit din cap pînă în picioare. Nenea Huriel, în schimb, o luase la drum voios, fără să se plîngă de nimic ; întrucît mă priveşte, am zăcut aproape o săptămînă, pentru că scuipam sînge şi-mi simţeam stomacul ca mutat cu totul de la locul lui. Joseph a venit pe la mine şi s-a mirat văzîndu-mă în ce hal arătam, . dar, dintr-un sentiment de ruşine prost înţeleasă, n-am vrut să-i povestesc întâmplarea, mai ales câ nenea Huriel, vorbindu-i despre mine, nu i-a spus în ce fel ne răfuisem. .... A produs uimire în sat paguba făcută semănăturilor de la Aulnieres, dar trecerea catârilor pe drumurile noastre fu

socotită ca o închipuire.

Inmînîndu-i cumnatului meu banii pe care-i cîştigasem atît de greu pentru el, i-am povestit totul, dar l-am rugat să păstreze taina şi, cum el era din fire un băiat de treabă, nu s-a aflat nimic despre toată afacerea asta.

Intre timp, Joseph îşi ascunsese cimpoiul in casa Brulettei, dar nu-1 putu folosi pentru că, pe de o parte, n-avusese când, în perioada strânsului finului, iar pe de alta, pentru că Brulette se temea să nu-i stârnească pizma lui Carnat; fata se strădui de altfel să-1 facă pe Joseph să renunțe la gîndul lui.

Joseph se prefăcu a se supune ; dar curând înțelesei că băiatul urzea un nou plan, gîndindu-se să se tocmească argat în alt sat, unde nădăjduia să se poată mişca mai în voie.

Aproape de săptămâna sfântului Ion, Joset nu mai pregetă şi-şi vesti stăpânul să-şi caute alt argat; n-a fost chip să aflu unde voia să se ducă şi, cum era deprins să zică „nu ştiu", ori de câte ori voia să-şi tăinuiască gândurile, am crezut într-adevăr că se ducea să se tocmească undeva, întocmai ca şi alții, fără însă a se fi hotărât încotro s-o apuce.

Cum la noi bâlciul e o sărbătoare mare, Brulette s-a dus să danseze, şi eu de asemenea. Ne gîndeam că-1 vom intîlni sigur şi pe Joseph, ca să aflăm la care stăpân se hotărâse să se tocmească, dar flăcăul nu se ivi nici dimineața şi nici seara. Nu-1 văzuse nimeni în tîrg.

îşi lăsase cimpoiul, dar îşi luase hainele, pe care le ținea de obicei în casa bătrânului Brulet.

Seara, pe cînd Brulette şi cu mine ne înapoiam acasă, urmați de o întreagă droaie de curtezani şi de tineri din satul nostru, fata mă luă de braț şi rugînd.u-mă pe marginea plină de iarbă a drumului, departe de ceilalți, îmi spuse : Să ştii, Tiennet, că sînt îngrijată de Joset.Maica-sa, cu care m-am întâlnit adineaori în tîrg, e tare mîhnită, fiindcă habar n-are unde îi e feciorul. E multă vreme de cînd băiatul i-a dat sa inteleagă că se gândea să plece de la noi, dar unde anume n-a putut afla, şi acum biata fcmeie e de-a dreptul deznădăjduită.

- Mi se pare că nici tu, Brulette, nu eşti prea veselă, n-ai dansat cu aceeaşi vioiciune ca altă dată
- E adevărat. Țin la Joset ca la un frate. întîi din datorie, de dragul mamei sale, apoi, din deprindere şi, în sfîrşit, pentru că prețuiesc felul lui de a cinta din fluier.
- E oare cu putință ca fluieratul lui să te mişte atît ?
- Faptul mi se pare îndreptățit să-şi merite dojana, vere ! Ce ai împotriva lui ?

- Nimic, dar...
- Haide, dă-i drumul, urmă ea rîzînd, căci de multă vreme îmi tot cânți nu ştiu ce psalm şi as vrea să fiu în stare să-ți spun *amin,* ca să sfîrşim odată !
- Ei bine, Brulette, hai să-1 lăsăm pe Joseph şi vorbim de noi doi : nu vrei să înțelegi că sunt grozav de îndrăgostit de tine şi nu vrei să-mi spui dacă vei răspunde cîndva dragostei mele ?
- O. o, de rîndul acesta vorbeşti serios, foarte serios ?
- Acum ca şi în alte dați. A fost totdeauna ceva foarte serios din parte-mi, chiar cînd sfiala mă făcea s-o întorc în glumă.
- Atunci, urmă Brulette. grăbind pasul *ala*turea de mine, spre a nu fi auzită de cei ce veneau după noi, spune-mi cum şi de ce mă iubeşti apoi îți voi răspunde...

Am înțeles că aştepta laude şi vorbe frumoase dar eu nu eram prea priceput în de-alde astea. Am adus-o cum puteam mai bine, mărturisind că, de cînd venisem pe lume.n-o avusesem decat pe ea în gînd fiind cea mai bună si mai frumoasa dntre fete. şi că mă fermecase încă de pe cînd nu avea decît doisprezece ani. ˸ Nu-i spuneam nimic nou şi fata mărturisi că-şi dăduse seama de asta de la lecțiile de catehism. Apoi. luîndu-mă la vale :

- Lămureşte-mă, atunci, cum de n-ai murit de durere cînd te repezeam atît de des ? Şi cum de te-ai făcut un băiat aşa de puternic şi de sănătos, cînd dragostea, după cum te tot plîngi, te făcea să te usuci din picioare ?
- Nu în felul acetsta vom lămuri serios lucrurile, îi răspunsei eu.
- Ba da, replică ea, e destul de serios, pentru că află, Tiennet, că nu m-aş opri decît asupra aceluia ce mi-ar jura că n-a privit, n-a iubit şi nu m-a dorit decît pe mine toată viața.
- Oh. atunci e foarte bine, Brulette, strigai, în această privință nu mă tem de nimeni, nici chiar de Joseph al tău, care, recunosc că nu s-a uitat la nici o altă fată, dar ai cărui ochi nu văd nimic, nici chiar pe tine, din moment ce te părăseşte.
- Te rog să-1 laşi în pace pe Joset, spuse Brulette cam înțepată : şi pentru că te lauzi pe toate drumurile că mă placi, mărturiseşte că pe lingă mine ai mai ochit şi alte fete. Să nu minți, că urăsc minciuna. Ce-i povesteai atît de voios anul trecut Sylvainei ? Şi nici o lună sau două, vlăjganei Bonine. pe care ai jucat-o, sub nasul meu, doua duminici la rand. ? Crezi ca n-am ochi si ma poti pacali cum vrei tu ?

Am fost, la început, puțin încurcat, apoi, îmbărbatat că vedeam la Brulette o urmă de gelozie, îi rasunsei cu toată sinceritatea :

- Ceea ce îndrugam fetelor alea, verişoaro, nu mai poate fi repetat unei fiinte pe care o respect. Un baiat poate sa-si faca de cap ca sa isi mai alunge plictiseala, dar părerea de rău, pe care-o simte după aia, dovedeşte cu atît mai mult ca inima şi cugetul îi sînt prinse în altă parte. Brulette roşi, dar continuă numaidecît :

- Deci, Tiennet, poți să juri că chipul şi gingăşia nici unei alte fete nu mi-au luat locul în inima ta ?

- Pot să jur.

- Jură şi bagă bine de seamă la ceea ce vei jura. Jură-te pe tatăl şi pe mama ta, pe Dumnezeu şi pe conştiința ta că nici o fată nu ți s-a părut vreodată mai frumoasă ca mine.

Eram gata să jur, când, nu ştiu cum, o amintire făcu să mi se încurce limba. Am fost prost, poate, gîndindu-mă la ceva care n-ar fi trebuit să fie luat în seamă de o minte dezghețată ca a mea, dar n-am putut minți în clipa aceea, fiindcă mi s-a ivit în fața ochilor o imagine deosebit de luminoasă. Pînă în clipa aceea o uitasem şi nu m-aş mai fi gîndit la ea dacă nu se iveau întrebările şi pretențiile Brulettei.

- Te-ai poticnit, dar e mai bine aşa, te voi prețui mai mult dacă vei spune adevărul, şi te voi disprețui dacă minți.

- Ei bine, Brulette, dacă vrei să fiu sincer, am să fiu. In toată viața mea am văzut două fete, doi copii aş putea spune ; n-aş fi şovăit pe care s-o aleg, dacă mi s-ar fi spus atunci, cînd eu însumi eram un copil : „Aceste două fetițe îți vor da ascultare ; alege-o pe cea pe care ai dori-o d^e soție", căci aş fi ales-o fără îndoială, pe *vara mea* pentru că despre tine ştiam totul, pe cînd despre cealaltă nu ştiam nimic : n-o văzusem decît o singură dată şi atunci vreo zece minute cu totul. Şi totuşi, judecând, se poate să fi simțit o oarecare părere de rău, nu pentru că era mai frumoasa decît tine, ceea ce nu cred să fi fost, ci pentru că mi-a dat câte o sărutare apăsată şi caldă pe amîndoi obrajii, ceea ce tu n-ai făcut-o niciodată. Aceste sărutări m-au făcut să înțeleg că aveam de-a face cu o fată care şi-ar fi dat într-o zi, în mod cinstit, inima, pe cînd tu nu faci altceva decît să-mi provoci zilnic durere şi teamă.

— Unde e fata asta acum ? întrebă Brulette, care-mi păru impresionată de ceea ce-i spusesem, şi cum o cheamă ?

S-a mirat grozav cînd a auzit că nu ştiam nici de unde e, şi nici cum o cheamă, eu numind-o în inima mea „fiica pădurilor". I-am povestit întîmplarea cu căruța împotmolită şi s-a folosit de împrejurare ca să-mi puie o mulțime de întrebări, la care nu prea i-am putut răspunde, pentru că amintirile mele erau destul de încîlcite şi pentru că nu dădusem prea

mare atenție unei întâmplări neînsemnate ca aceea. Mintea ei se străduia să înțeleagă fiecare vorbă pe care mi-o smulgea, părînd că se cercetează în sinea ei, cu oarecare necaz, ca să vadă dacă frumusețea ei îi îndreptățea pe deplin pretențiile şi dacă mijloacele pe care le folosea, ca să placă băieților, țineau de firea sa adevărată sau erau doar prefăcătorie. Poate s-o fi simțit îndemnată pentru o clipă să mă facă să uit, prin drăgălăşenii, chipul celei care-mi venise în minte şi care credea ea că o pune în umbră, că, după două-trei vorbe de şagă, spuse :

— Nu, Tiennet, nu-ți fac nici o vină din faptul te-ai uitat la o fată frumoasă, mai ales cînd lucrrurile s-au petrecut în chip atît de nevinovat si de firesc, după cum mi-ai istorisit, dar această copilărie, cu care ne-am înveselit mintea, a îndreptal-o pe a mea, fără să ştiu de ce, către judecăți mai serioase şi asupra ta ca şi asupra mea, Sînt cochetă, dragul meu văr ; simt frigurile cochetăriei pînă la rădăcina părului ; nu ştiu daca mă voi vindeca vreodată de boala asta, dar aşa cum mă văd, nu mă gîndesc la dragoste şi la căsătorie decît ca la o încheiere a tuturor plăcerilor şi petrecerilor. Am 18 ani, o vîrstă la care trebuie să începi a chibzui ; ei bine, chibzuință nu mi se potriveşte, îmi cade greu la stomac ; pe cînd tu, încă de pe la 15—16 ani ți-ai pus întrebarea cum poți fi fericit în căsnicie. Şi la această întrebare inima ta cinstită ți-a dat răspunsul bun : ți-ar trebui o soție simplă şi dreaptă ca şi tine, fără prefăcătorii, fără trufie şi fără sminteli. Te-as înşela în chip josnic dacă ți-aş spune că o asemenea ființă aş fi eu. Fie din uşurință, fie din neîncredere, nu mă simt atrasă de nici unul dintre cei cărora le-aş putea spune dacă mă voi schimba curînd. Cu cit trece vremea, cu atît mai mult prețuiesc libertatea şi veselia. Fii, deci, prietenul meu, tovarăşul meu, ruda mea ; te voi iubi cum îl iubesc şi pe Joseph, ba mai mult chiar, dacă vei fi credincios prieteniei mele, dar să-ți iasă clin cap că mă voi mărita cu tine. Ştiu că părinții tăi vor fi nemulțumiți şi mie însămi îmi pare rău. dar nu pot face altfel şi sînt tare necăjită că te-ai mîhnit. Dar iată că lumea a băgat de seamă ca stăm cam de mult de vorbă. Vrei să nu mai fii îmbufnat, şi să mă iubeşti ca un frate ? Dacă spui da, mergem la sărbătoarea focului sfîntului Ion şi vom deschide dansul împreună.

— Bine, Brulette, îi spusei suspinînd, va precum doreşti, voi face tot ce-mi va fi cu putinta ca să nu te mai iubesc decît cum îmi poruncesti, şi în orice caz îți voi rămîne o rudă si un prieten devotat, cum de altfel şi sînt dator să-ți fiu !

Mă luă de mină şi, rîzînd pe seama curtezanilor ei, alergă cu mine pînă în piața tîrgului, unde bătrânii localnici îngrămădiseră crăciîe şi paiele pentru tradiționalul foc de sfîntul Ion. Brulette fu poftită, ca sosită cea

dinții, să dea foc rugului şi curînd flacăra se ridică pînă mai sus de tinda bisericii.

Cum n-aveam muzică pentru dans, băiatul lui Carnat, care se numea Francois, veni cu cimpoiul şi nu se lăsă prea mult rugat ca să ne cânte, pentru că şi el se ținea de fustele Brulettei, ca şi ceilalți.

Jocul, deşi destul de însuflețit, nu-i mulțumi însă pe jucători, care începură să strige că această muzică le moaie picioarele. Francois Carnat era un începător într-ale cântecului şi, oricît îşi da silința, nu putea însufleți lumea. Fără să ia în seamă glumele, continuă să cînte, foarte mulțumit de el însuşi, pentru că mi se pare că era pentru prima oară cînd cînta la joc. _Şi pentru că dansul nu era pe placul nimănui, căci muzica nu făcea nici două parale, ne vorbirăm să ne luăm rămas bun şi să sfârşim seara la circiumă între bărbați. Brulette şi celelalte fete se împotriviră, făcîndu-ne cheflii şi prost-crescuți . Pe cînd discuția era în toi, se ivi deodată un băiat înalt şi frumos, despre care nimeni nu ştia de unde venise.

— Păi da, tinerilor, strigă el cu o voce aşa de puternică îneît acoperi toată hărmălaia : vreți să Jucați, cred şi eu ! Ei bine, iată un cimpoier sosit intamplător, care vă va cînta cît veți vrea şi nu vă a cere nimic pentru osteneala lui. Dă-mi mie asta, se adresă lui Francois Carnat şi ascultați-mă, pentru că, deşi nu sînt de meserie lăutar, mă pricep ceva mai bine decât voi.

Şi fără a mai aştepta încuviințarea lui Francois, îi umflă cimpoiul şi începu să cînte, în strigătele de bucurie ale fetelor şi spre marea mulțumire a băieților.

Am recunoscut, de la primele vorbe, vocea şi accentul burbonez al catîrgiului, dar nu-mi venea a crede ochilor, aşa era de schimbat, şi asta în avantajul lui.

In loc de bluza groasă, murdară de cărbuni şi al vechilor turetci de piele, în locul pălăriei pleoştite şi a feței lui negre, avea haine noi de stofă fină, de lină, cu desen alb tărcat cu albastru, o cămaşă frumoasă, o pălărie de paie împodobită cu panglici în 36 de culori, barba rasă, fața curată şi roză ca o piersică, în fine, era cel mai frumos bărbat pe care îl văzusem vreodată, înalt ca un stejar, cu un trup bine legat, picior suplu şi nervos, dinții ca un şirag de boabe de fildeş, ochii ca două limbi de cuțit şi aerul simpatic al unui adevărat domn. Trăgea cu ochiul la toate fetele, surîzînd celor frumoase, rîzînd cu gura pînă la urechi celor urîte, dar arătîndu-se vesel şi bun față de toată lumea, îmbărbătînd şi însuflețind jocul, cu ochiul, cu piciorul şi cu glasul; căci sufla puțin din cimpoi şi între două răsuflări spunea fel de fel de drăcii şi de glume, care înveseleau şi

zăpăceați toate mințile.

Şi apoi, în loc de a număra dansurile şi pauzele cum fac lăutarii de profesie, care se opresc îndată ce au încasat cei doi bani de fiecare pereche, el continua să cînte, schimbînd ariile şi trecînd de la una la alta, în aşa fel încît nici nu băgai de seamă ; cântecele erau dintre cele mai frumoase pe care le auzisem eu vreodată, necunoscute pe la noi, dar atît de săltărețe şi atît de potrivite pentru joc, că ni se părea mai mult că zburam decît că bătătoream pajiştea.

Cred că Huriel ar fi cântat şi noi am fi jucat toată noaptea fără a osteni, nici el, nici noi, dacă n-ar fi apărut moş Carnat, care, auzind din circiuma mătuşii Biaude ce frumos îi sună cimpoiul, veni foarte mirat şi foarte mîndru de măiestria fiului său. Dar, cînd zări instrumentul în mîinile unui străin şi pe Francois care juca, fără să vadă în asta nimic rău, se înfurie şi împingîndu-1 pe catîrgiu de pe piatra unde se urcase, îl dete jos în toiul dansului.

Nenea Huriel, surprins de întâmplare, se întoarse şi—1 văzu pe Carnat foarte supărat, certîn-du-1 şi cerîndu-i instrumentul.

Nu l-ați cunoscut pe Carnat, cimpoierul. Era, pe atunci, un om în vîrstă, dar încă zdravăn şi răutăcios ca un diavol bătrîn.

Catlrgiul fu gata să-i arate pumnii, dar îl opri părul lui alb ; înapoindu-i cimpoiul, îi spuse cu blîndețe :

— Ai fi putut să mi-1 ceri în chip mai cuviincios, unchiule, dar dacă-ți pare rău că ți-am luat locul, poftim, ia-ți cimpoiul, mai ales că vreau să joc şi eu dacă tineretul de aici îngăduie un străin în mijlocul lui.

— Da, da, poți să joci, că meriți ! strigă lumea din sat, care se strînsese în juru-i şi care-i îndrăgise cîntarea.

- Cer, spuse el, luînd mîna Brulettei, la care uitase mai mult decît la altele, cer drept plată ăduința să dansez cu această frumoasă bălaie, chiar dacă ea ar fi făgăduit dinainte acest joc altuia.

—- Mi 1-a făgăduit mie, Huriei, îi spusei eu eatîrgiului, dar cum sîntem prieteni, o las să danseze cu tine acest joc.

• Mulțumesc, răspunse el, strîngîndu-mi mîna şi şoptindu-mi la ureche :

• Nu voiam să se ştie că te cunosc, dar dacă asta nu-ți pricinuieşte nici o neplăcere, fie !

• Să nu le spui că eşti catîrgiu şi totul o să iasă bine !

Pe rind fiecare mă descosea curios să afle cîte ceva despre străin, se ivi pe prispa lăutarilor altă nemulțumire : moş Carnat nu voia cu nici un chip să cânte şi nu-1 lăsa nici pe fiu-său. Mai mult, îl ținea de rău că se

lăsase înlocuit de un necunoscut şi cu cît lumea voia să împace lucrurile, spunîndu-i că străinul nu luase parale, cu atît el se supăra mai rău. Tocmai cînd era mai furios, moş Maurice Viaud i-o trînti de la obraz că-1 pizmuieşte pe Huriel şi că străinul o să povestească tuturor cele întâmplate.

Atunci, moş Camat, venind în mijlocul nostru, îl întrebă pe Huriel dacă are brevet de cimpoier, ceea ce stîrni rîsul tuturor şi al catîrgiului îndeosebi, în sfîrşit, constrâns să răspundă acestui unchiaş dezlănțuit, Huriel zise :

- Nu cunosc obiceiurile de pe la voi, unchiule, dar am călătorit destul ca să cunosc legea şi ştiu că nicăieri, în Franța, artiştii nu plătesc patentă.
- Artiştii ? zise Carnat, mirat de acest cuvînt, pe care, ca şi noi, nu-1 auzisem niciodată rostindu-se. Ce înțelegi prin asta ? Nu cumva vorbeşti aiurea ?
- Deloc ! reluă Huriel. Să le zicem muzicanți dacă vreij aflați că sînt liber să cînt, fără a plati bir regelui Franței.
- Bine, bine, ştiu asta, răspunse Carnat, dar ceea ce nu ştii dumneata este că la noi muzicanții plătesc o taxă breslei lăutarilor, ca să aibă dreptul să-şi facă meseria şi capătă un brevet dacă sînt primiți, după anumite probe.
- Da, ştiu asta, răspunse Huriel şi ştiu şi ce monedă trebuie să încasezi sau să plăteşti pentru probele voastre. Nu v-aş sfătui să mă puneți Ia încercare, dar, din fericire pentru voi, eu nu sînt de meserie cimpoier, aşa că nu vă cer nimic. Cînt pe degeaba, unde îmi place şi nimeni nu mă poate opri, cu atît mai mult că sînt meşter în ale cîntatului la cimpoi, pe cînd dumneata, cu toate că mă iei aşa, de sus, nu prea pari să te pricepi în această meserie.

La auzul acestor vorbe, Carnat se mai potoli puțin.

Cei doi Carnat, nemaiavînd ce spune, pentru că toată lumea fusese martoră că Huriel cîntase fără să ceară plată, plecară mormăind şi rostind necuviințe pe care

nimeni — ca să se termine tărăşenia asta — nu le luă în seamă.

Indată ce aceştia plecară, fu chemată Mărie Guillard, o fetişcană bună de gură, căreia i se ceru să cînte, pentru ca să se poată şi străinul bucura de dans. Huriel nu juca la fel ca noi ceilalți, cu toate că cunoştea perfect obiceiurile şi ritmul jocurilor noastre ; avea un fel deosebit de a-şi mişca trupul, atît de nestingherit că părea şi mai frumos şi mai inalt decît era cu adevărat. Brulette 1-a privit şi in dipa cînd a sărutat-o, cum e obiceiul la noi, la începutul fiecărui joc, s-a tulburat şi s-a roşit, cu atît

mai mult cu cît niciodată nu se sinchisea daca după datină, era sărutată la joc de flăcăii de pe la noi.

Am înțeles că se cam lăudase cînd vorbise cu nepăsare despre dragoste, dar nu mi-am dat pe față în nici un fel simțămintele şi mărturisesc că mă cam împăunam cu măiestria şi cu purtarea aleasă a catîrgiului.

O dată jocul sfîrşit, Huriel veni spre mine, ți-nînd-o pe Brulette de braț, şi-mi spuse :

— E rîndul tău, prietene, şi nu-ți pot mulțumi mai bine decît încredințîndu-ți-o pe această minunată dănțuitoare. E o adevărată frumusețe a ținutului şi din pricina ei cer iertare neamului celor din Berry. Dar de ce să sfîrşim atît de curînd petrecerea ? Oare nu se află undeva, în tîrgul ăsta, un alt cimpoi decît acela al bătrînului ăstuia

amărît ?

- Ba da, spuse repede Brulette, pe care pofta de joc o făcu să uite de taina pe care trebuia s-o păstreze, dar într-o clipă îşi luă seama şi, roşind, adăugă : există nişte fluiere ciobăneşti şi nişte porcari care ştiu, de bine, de rău, să cînte.
- Fluiere ciobăneşti ! spuse catîrgiul. Dacă te pufneşte rîsul, le înghiți şi te fac să tuşeşti. Am gura prea mare pentru asemenea instrumente şi totuşi eu vreau cu tot dinadinsul să te mai văd jucând, drăguța mea Brulette, pentru că mi se pare că aşa te cheamă, spuse el, depărtîndu-se puțin cu ea şi cu mine ; şi ştiu că ai acasă un cimpoi frumos şi de preț, adus din Bourbonnais şi aparținînd unui anume Joseph Picot, prietenul vostru din copilărie, tovarăşul vostru de la prima împărtăşanie.
- O, o, de unde ştii toate astea ? spuse Brulette surprinsă. îl cunoşti deci pe Joseph al nostru ! Ne poți spune poate unde se află el acum ?
- Eşti îngrijorată din pricina lui ? întreba Huriel privind-o.
- Atît de îngrijorată că ți-aş mulțumi din toată inima dacă mi-ai da veşti despre el.
- Da, o să ți le dau, drăguțo, dar nu înainte de a-nii încredința cimpoiul, pentru că m-a rugat să i-1 duc acolo unde se află el acum.
- Ce, a şi ajuns atît de departe de noi ? se miră Brulette.
- Destul de departe ca să n-aibă de gînd să se întoarcă !
- Cum, nu se mai întoarce ? A plecat pentru totdeauna ? Iată ceva care mă face să-mi piară pofta de a mai rîde şi de a mai dansa.
- Oh, frumoasa mea copilă, spuse Huriel, eşti deci logodită cu micul Joseph ? Nu mi-a spus asta !

- Nu sînt logodită cu nimeni, răspunse Brulette, revenindu-şi.
- Şi totuşi, stărui catîrgiul, iată un zălog ce mi s-a spus să ţi-1 arăt, dacă te vei îndoi de însărcinarea pe care am primit-o, de a lua cu mine cimpoiul.
- Ce anume ? Ce zălog ? întrebai la rîndul meu.
- Uită-te la urechea mea, spuse catîrgiul, ridicînd o şuviţă din părul său negru şi creţ şi arătîndu-ne o mică inimă de argint, al cărei inel era trecut printr-o verigă fină de aur ce-i străpungea urechea, după obiceiul catîrgiilor de pe vremea aceea.

Am înţeles bine că urechile acelea găurite îi m săriră în ochi Brulettei, care-i spuse :

- Nu eşti ceea ce vrei să pari, şi totuşi văd că nu eşti în stare să înşeli nişte bieţi semeni. De altfel, zălogul pe care-1 porţi e cu adevărat al sau mai bine zis al lui Joset, pentru că-i un dar pe care mi 1-a făcut maică-sa în ziua primei noastre împărtăşanii şi pe care i l-am dat lui a doua zi, ca amintire de la mine, cînd a plecat de acasă ca să se tocmească la lucru. Deci, Tiennet, du-te la mine acasă, caută cimpoiul şi adu-1 în tinda bisericii, unde e întuneric, şi cată să nu te vadă nimeni de unde l-ai luat, pentru că moş Carnat e un om rău şi i-ar face necazuri bunicului meu, dacă ar afla că ne-am amestecat în treaba asta.

ŞEZĂTOAREA A OPTA

Am făcut cum mi se poruncise, lăsînd-o, împotriva voinţei mele, pe Brulette singură cu catîrgiul într-un loc din piaţă, încă de pe acum întunecat de apropierea nopţii. Cînd m-am înapoiat, avînd sub bluză cimpoiul împăturit şi desfăcut, i-am găsit în acelaşi loc, dar vorbind destui de aprins. Brulette îmi spuse :

— Tiennet. fii martor că nu vreau să-i las acestui om cercelul ce-i atârnă acum la ureche. Nu vrea să mi-1 înapoieze, susţinând că e proprietatea lui Joset, dar Joset nu i-1 va lua înapoi Şi, cu toate că e vorba de un fleac care nu preţuieşte nici zece bani, n-am chef să-1 dăruiesc unui străin. Nu aveam nici 12 ani cînd i l-am dat lui Joset şi trebuie să fii prea bănuitor ca să vezi în asta o şiretenie, dar eu am, totuşi, un temei în plus să mă împotrivesc de a-1 dărui altuia.

Mi s-a părut că Brulette îşi dădea prea multă osteneală ca să-1 convingă pe catîrgiu că nu e îndrăgostită de Joset, în timp ce străinul era multumit să afle că inima fetei nu e făgăduită nimănui, în orice caz, nu se

sfii de loc a-i face curte în fața mea.

— Drăguțo, îi spuse, n-ai de ce să fii bănuitoare. Nu voi arăta nimănui darul ce mi l-ai făcut, cu toate că ar fi cazul să fiu mîndru dacă mi l-ai făcut mie, dar mărturisesc aci, față de Tiennet, că nu prea mă îmbii la dragoste. Asta nu mă va împiedica să-mi amintesc de dumneata şi să socotesc acest dar de zece bani, de la urechea mea, mai presus de orice alt lucru ce mi-aş dori. Joseph e prietenul meu şi ştiu că te iubeşte ; dar prietenia acestui băiat este atît de potolită, că n-o să-mi ceară niciodată înapoi zălogul. Deci, dacă ne vom mai revedea, peste un an sau peste zece, vei găsi darul la locul lui, afară numai dacă urechea nu va mai fi acolo.

Spunînd acestea, sărută mîna Brulettei şi se pregăti să-şi potrivească şi să-şi umfle cimpoiul.

- Ce faci acolo ? întrebă ea. Doar ți-am spus că ştirea pe care mi-ai dat-o despre Joset mi-a tăiat toată pofta de joc ; în ceea ce te priveşte, aşteaptă-te la o bătaie zdravănă de la cimpoierii de prin partea locului.
- Ei aş ! răspunse Huriel, asta o s-o vedem noi ! Cît despre dumneata, Brulette, vei juca sau, dacă nu, voi crede că eşti îndrăgostită de un nerecunoscător care te-a părăsit.

Dar fie că Brulette era prea mîndră pentru a lăsa să se adeverească această părere, fie că diavolul jocului era mai puternic decît ea, fapt e că îndată ce cimpoiul, pregătit şi umflat, începu să cînte, nu se mai putu stăpîni şi se lăsă purtată de mine la jocul numit *bourree* *.

N-o să mă credeți, dragii mei, ce mai strigăte de mulțumire şi de încîntare se auziră în piață. Ia glasul puternic al acestui cimpoi burbonez şi la vederea catîrgiului, pe care lumea îl şi credea

[1] Joc popular din ținutul Auvergne.

plecat. Pînă atunci se mai juca aşa, într-o doară, şi toți erau pe punctul de a pleca. Cînd reapăru Huriel pe prispa lăutarilor, se iscă îndată aşa, ca un fel de nebunie, căci nu se mai juca nici în patru, nici în opt, nici în şaisprezece măsuri, ci numai în treizeci şi două, ținîndu-se de mîini, sărind, chiuind şi rîzînd, în aşa fel că nici bunul Dumnezeu n-ar fi putut să strecoare în hărmălaia asta vreo vorbă.

Nu trecu mult şi copiii, care de-abia îşi puteau mişca picioarele, ca şi bunicii, care de-abia se mai țineau pe ale lor, babele care țopăiau pe loc ca pe vremuri, flăcăi stîngaci, care niciodată nu fuseseră în stare să țină o măsură, toți se puseră în mişcare şi nu mai lipsea decît ca şi clopotul de la biserică să înceapă să sune. Gîndiți-vă, vă rog, ce muzică, cea mai frumoasă care se auzise vreodată pe la noi şi care nu costa nimic ! Huriel

părea chiar că-i ajutat de diavol, pentru că nu se simțea de loc ostenit, ostenindu-i el în schimb pe toți cei din jur. „Vreau să-1 văd doborît şi pe cel din urmă !" striga el, ori de cîte ori era sfătuit să se mai odihnească.

— Vreau să cînt pînă la ultimul dansator! striga el, ori de cîte ori era sfătuit să se oprească. Să văd cum satul întreg oboseşte, să ne găsim tot aici la răsăritul soarelui, eu în picioare şi neabătut, iar voi toți rugîndu-vă să vă cruț.

Şi-i trăgea înainte din cimpoi, iar noi tropăiam pe loc, ca nişte smintiți.

Ințelegînd că aici era rost de cîştig zdravăn, mătuşa Biaude aduse mese, băutură şi mîncare şi cum, cu privire la acest ultim articol, nu era prea pregătită pentru atîtea pîntece secătuite de joc, fiecare se simți dator să ofere prietenilor şi rudelor, care erau de față, tot ce avea pe acasă de-ale gurii. Unul aducea brînză, altul un sac de nuci, altul o halcă de capră sau un purcel de lapte fript sau copt la vatra încinsă în grabă. Era ca la nuntă, când vecinii se poftesc unii pe alții la petrecere. Copiii lui s-au mai culcat şi nimeni nu mai avea vreme să se gîndească la altceva ; după care au adormit ca oile, grămadă, pe lemnele stivute pe locul obştii, în zgomotul nesăbuit al jocului şi în sunetul cimpoiului, care nu se oprea decît atunci cînd Huriel dădea pe gît cîte o stacană din vinul cel mai ales.

Şi cu cît bea, cu atît era mai vesel şi îi zicea mai minunat din cimpoi. în sfîrşit, făcîndu-li-se foame celor mai zdraveni jucători, Huriel fu nevoit să se oprească, din lipsă de dansatori şi, cîştigînd prinsoarea, că-i va pune pe toți la pămînt, primi să mânînce şi el. Fiecare îl poftea şi se întrecea să aibă cinstea şi plăcerea de a-1 servi. Dar văzînd că Brulette vine la masa mea, primi invitația ce i-o făcui şi se aşeză lingă ea, clocotind de voie bună şi de vorbe de duh. Mancă repede şi bine, dar, în loc să fie îngreuiat de mâncare, fu cel dintîi care ridică paharul pentru a cînta şi, cu toate că suflase în cimpoi timp de şase ceasuri ca o furtună, avea glasul atît de limpede şi de plăcut, ca şi cînd n-ar fi făcut pînă atunci nimic. S-au încercat unii să-i ție piept, dar cei mai iscusiți cântăreți s-au lăsat curînd păgubaşi pentru plăcerea de a-1 asculta, căci nimic nu se putea asemui cu cîntecele lui, ca melodie şi cuvinte, şi cu greu se încumeta cineva să-i țină hangul, dat fiind că tot ce ştia era cu desăvîrşire nou pentru urechile noastre şi la o înălțime care depăşea cu mult toată ştiința noastră în ale cîntatului.

Oamenii părăsiseră mesele ca să-1 asculte şi cînd zorile începură să se ivească printre frunzişuri, ne-am văzut înconjurați de o lume care asculta cîntecul cu mai multă încordare decît pe cea mai frumoasă predică.

Atunci Huriel se ridică de pe locul lui şi întinse paharul gol către cea dintâi rază de soare care-i trecea pe deasupra capului, spunând cu un glas care ne-a cutremurat pe toți, fără a ne da seama de ce şi cum :

— Prieteni, iată făclia bunului Dumnezeu î Stingeți micile voastre lumânărele şi închinați-vă în fața a ceea ce e mai luminos şi mai frumos pe lume ! Şi acum (aşezindu-se şi punînd paharul cu fundul în sus pe masă) am vorbit destul şi am cântat destul pentru noaptea asta. Ce faci acolo, paracliserule ? Du-te şi trage clopotul pentru rugăciunea de dimineață, pentru ca, închinîndu-ne creştineşte, să-i deosebim pe cei ce-au petrecut ca oamenii de cei ce s-au îndobitocit ca proştii. După ce vom fi adus prinos Domnului, vă voi părăsi, dragii mei, mulțumindu-vă că m-ați făcut să petrec atît de bine şi mi-ați arătat atîta încredere. Vă eram dator o mică despăgubire pentru stricăciunea pe care fără voia mea am făcut-o unora dintre voi nu de mult. Ghiciți, dacă puteți, despre ce-i vorba; eu nu-s aici la spovedanie, dar am făcut şi eu cum m-am priceput mai bine ca să vă înveselesc, şi cum plăcerea înseamnă mai mult decît câştigul, după părerea mea, cred că m-am achitat cu cinste față de voi toți ! Şi fiindcă unii dintre ei cereau să-i lămurească

— Tăcere ! strigă el, iată clopotul care sună pentru rugăciunea de dimineață !

Şi se aşeză în genunchi, ceea ce obligă pe toată lumea să facă la fel şi chiar cu un soi de reculegere, pentru că acest om părea să aibă o anumită putere asupra cugetelor.

După ce se termină rugăciunea, îl căutarăm, dar nu-1 mai găsirăm. Dispăruse, dar în chip atît de neaşteptat că unii chiar se frecau la ochi, crezînd că toată noaptea asta de chef şi de petrecere nu fusese decît un vis.

ŞEZĂTOAREA A NOUA

Brulette tremura toată şi, când am întrebat-o ce are şi la ce se gîndeşte, îmi răspunse, ducîndu-şi palma la obraz :

— Omul ăsta e simpatic, Tiennet, dar e tare îndrăzneț.

Pentru că eram mai înfierbântat, am simțit în mine mai mult curaj, ca de obicei, să-i spun :

— Dacă buzele unui străin ți-au jignit obrazul, acelea ale unui prieten îl pot spăla.

Dar ea mă îndepărtă şi-mi spuse :

- A plecat, şi e mai bine să-i uiți pe cei ce s-au dus.
- Chiar dacă e vorba de bietul Joset ?
- O, cu el e altceva !

— De ce altceva ? Nu răspunzi ? Oh, Brulette, îl socoteşti oare... pe drept...

- Pe cine ? întrebă ea cu vioiciune. Hai spune cum îl cheamă ! Că doar îl cunoşti !

- E, îi răspunsei eu rizînd, omul acela negru, pentru care Joset s-a

făgăduit diavolului, şi care te-a înfricoşat în seara aceea de primăvară, cînd erați la mine acasă.

- Nu, nu, îți bați joc de mine ! Spune-mi numele lui, spune-mi de unde e, cu ce se ocupă ?
- Nu, Brulette, ai spus că trebuie să-i uiți pe cei plecați, aşa că nu-ți mai schimba părerea.

Lumea din sat fu foarte mirată cînd văzu câ cimpoierul dispăruse fără urmă, înainte ca măcar unii dintre ei să fi putut afla cîte ceva despre el. Unii l~au iscodit. Dar unuia îi spuse că este din Marche şi că se numeşte într-un fel, altuia altceva, aşa că nimeni nu ştia adevărul. Am aruncat şi eu un nume la nimereală, ca să-i zăpăcesc, nu pentru că Huriel, cel cu paguba făcută în semănăturile mele, s-ar fi temut de cineva. Ca s-o necăjesc pe Brulette, cînd mă întrebă de unde-1 cunoşteam, i-am răspuns în glumă că habar n-aveam de el, dar că omului îi venise cheful să mi se adreseze ca unui prieten şi că, voind să mă distrez, i-am răspuns şi eu în acelaşi chip.

Dar cum pînă la urmă Brulette mă iscodi temeinic, m-am văzut silit să-i spun tot ce ştiam despre el. Cu toate că nu era mare lucru, îi păru rău de ceea ce află, pentru că, aidoma multor oameni de pe la noi, avea o prejudecată puternică împotriva străinilor şi îndeosebi a catîrgiilor.

Socoteam că această antipatie o va face să-1 uite pe Huriel şi chiar dacă se mai gîndea uneori la el nu-şi dădea pe față sentimentele, continuînd să ducă aceeaşi viață de petreceri pe care o dusese şi mai înainte, fără să arate cuiva vreo preferință, susținând că, vrînd să fie o soață bună şi credincioasă, pe cît era de zvăpăiată ca fată, avea dreptul să mai aştepte, ca să-şi cunoască îndeaproape curtezanii. în ce mă priveşte, ea repeta ades că nu voia să aibă decît prietenia mea sinceră, dar fără gînd de căsătorie.

Cu felul meu de a fi nu m-am îmbolnăvit din pricina asta. Aveam, ca şi Brulette, aproape aceleaşi idei m privința libertății. O foloseam ca orice bărbat, şi-mi aflam plăcerea acolo unde o căutam, fără nici un fel de obligații. Dar o dată ce mi se potolea avîntul, mă înapoiam lîngă frumoasa mea vară, ca lîngă o tovarăşă duioasă, cinstită şi veselă, de care m-aş fi lipsit cu greu dacă aş fi încercat să-mi fac singur sînge rău. Era mai deşteaptă decît toate fetele şi femeile de pe la noi. Apoi, locuința ei era plăcută, totdeauna curată, bine rostuită, bine gospodărită, nu mirosea a sărăcie şi se umplea în timpul şezătorilor de iarnă, ca şi în zilele cînd nu se lucra, cu tot tineretul satului. Fetelor le plăcea Brulette, pentru că în

jurul ei roiau băieții, aşa că aveai de unde alege şi cu cine te căpătui. Chiar Brulette se folosea de trecerea de care se bucura, datorită judecății ei drepte şi felului frumos în care vorbea, ca să-i hotărască pe băieți să bage în seamă şi fetele care se dădeau în vînt după ei.

Bunicului Brulet îi plăcea grozav această veselă societate, pe care o mai înveselea şi el cu cântecele bătrâneşti şi cu multele snoave pe care le ştia. Cîteodată venea şi mătuşa Mariton pentru o clipă, două, să vorbească cu băiatul ei. Era o femeie sfătoasă şi încă destul de atrăgătoare. Dădea sfaturi fetelor cum să se îmbrace frumos, fiindcă ea însăşi era întotdeauna bine îmbrăcată, spre a fi pe placul stăpânului ei, Benoît, care- urmărea — prin înfățişarea ei plăcută şi prin vrednicia ei — să-şi atragă cît mai mulți clienți.

Şi nu de puține ori se întâmpla ca scripcarii din ținut, în trecere prin satul nostru, văzând atâta tinerime strânsă la un loc să n-o facă să joace în fața porții; aşa că Brulette, cu toată mica ei locuință, neavînd altă avere decât drăgălăşenia şi frumusețea, era socotită drept regină, o regină pe care fetele urîte şi nebăgate în seamă o bîrfeau în ascuns, iar celelalte găseau că au mai mult de câştigat decît de pierdut, prețuind-o şi venind în casa ei.

Trecuse aproape un an de cînd petreceam în acest fel, fără a fi primit de la Joseph decît două scrisori, în care îi spunea mamei lui că era sănătos şi că îşi cîştiga în chip mulțumitor traiul la Bourbonnais. Nu spunea unde se află şi cele două scrisori purtau mărci din două locuri diferite. Mai mult, cea de-a doua scrisoare nu putu fi uşor citită, deşi preotul nostru era foarte priceput în descîlcirea scrisului, căci se părea că Joseph învățase carte şi că se silea pentru prima oară să scrie singur. în fine, sosi o a treia scrisoare pe adresa Brulettei, pe care domnul părinte o putu citi uşor şi o găsi chiar bine întoarsă din condei. In această scrisoare se spunea că Joseph, puțin bolnav, rugase un prieten să dea ştiri alor săi despre el. Nu erau decît friguri de primăvară şi nu trebuia deci să ne îngrijorăm. Se mai spunea că se afla între prieteni, care, deprinşi să călătorească, se duceau în ținutul Chamberat, de unde vor mai scrie, dacă starea i s-ar înrăutăți, în pofida bunelor îngrijiri ce i se dădeau.

— Doamne, spuse Brulette, cînd preotul îi citi ce era în. scrisoare, mi-e teamă că s-a făcut şi el catîrgiu şi nu îndrăznesc să-i vorbesc mamei lui nici despre boala şi nici despre meseria pe care şi-a ales-o. Vai de sufletul ei, biata femeie, are destule griji şi fără astea.

Apoi, privind scrisoarea, întrebă de cine era iscălită. Preotul, care nu luase bine seama la iscălitură, îşi puse ochelarii şi începu să rîdă, zicînd că nu văzuse niciodată aşa ceva şi cum Brulett? stăruia, el îi spuse că în locul numelui, era desenat un colț de ureche cu un inel şi un fel de inimă trecută prin el.

— Trebuie să fie vreun semn de breaslă. Toate tovărăşiile au cîte o stemă, căreia nimeni nu-i cunoaşte înţelesul.

Dar Brulette înţelesese totul ; se tulbură puţin, luă scrisoarea şi o cercetă de mai multe ori, cu o privire mai puţin nepăsătoare decît voia să arate, pentru că între timp învăţase să scrie şi să citească, şi aceasta o făcuse în mare taină, cu ajutorul unei foste jupînese din casa unui nobil; femeia îşi deschisese o prăvălie de mărunţişuri în tîrgul nostru şi venea adesea să pălăvrăgească într-o casă atît de des vizitată, cum era aceea a verişoarei mele.

Nu i-a trebuit mult unei minţi atît de vioaie ca a ei să înveţe şi, într-o bună zi, am fost foarte mirat văzînd-o că scrie cîntece şi rugăciuni, în chip destul de curăţel. Nu m-am putut opri să n-o întreb dacă pentru a-i scrie lui Joseph sau frumosului catîrgiu învăţase năzdrăvăniile alea, care erau mai presus de rangul ei.

— E vorba de filfizonul ăla cu urechile găurite ? întrebă ea rizînd. Mă crezi chiar atît de proastă ca să trimit scrisori unui băiat necunoscut ? Dacă Joseph se va înapoia om cu carte, atunci bine a făcut că s-a dezbărat de neştiinţa lui. Cat despre mine, nu-mi pare rău deloc că sînt mai puţin proastă ca înainte.

- Brulette, Brulette, îţi umblă gîndul dincolo de ţinutul nostru şi de prietenii tăi. Asta îţi va purta nenoroc, ia seama ! Sînt tot atît de neliniştit de Joseph acolo, ca şi de tine aici !
- Intrucît mă priveşte poţi fi liniştit, Tiennet; am mintea aşezată, orice s-ar spune. Cît despre bietul nostru Joset, sînt tare amărâtă, pentru că au trecut şase luni fără nici un semn de la el şi acest frumos catîrgiu, deşi ne-a făgăduit că o să ne dea veşti despre el, şi-a uitat făgăduiala. Mătuşa Mariton e de-a dreptul nenorocită că fiu-său a uitat-o ; fiindcă ea habar n-are că băiatul e bolnav şi că poate, Doamne fereşte, între timp o fi şi murit. Am încercat s-o liniştesc, spunîmdu-i că dacă s-ar fi ivit vreo nenorocire am fi fost, desigur, vestiţi şi că lipsa noutăţilor înseamnă că lucrurile stau bine.
- Spune ce vrei, dar l-am visat acum două nopţi pe catîrgiu venind la noi, aducîndu-ne cimpoiul şi spunîndu-ne că Joseph a murit. De când cu visul ăsta mi-e inima îndurerată şi mă căiesc că am lăsat să treacă atîta vreme fără a încerca să-i scriu, dar unde-i puteam trimite scrisoarea, dacă nici nu ştiu unde se află ?

Spunînd acestea, Brulette, care şedea lîngă o fereastră şi privea întîmplător pe geam, scoase un ţipăt şi se făcu albă ca varul. Uitmdu-mă afară, îl văzui pe Huriel, mînjit de cărbune, cu faţa şi cu hainele înnegrite, aşa cum îl întîlnisem prima dată.

Venea spre noi şi copiii fugeau din calea lui, ţipînd : „dracu ! dracu !" iar

cîinii îl lătrau din urmă.

Mişcat de spusele Brulettei şi dorind s-o cruț de a afla prea curînd o veste rea, am alergat înaintea catîrgiului şi prima întrebare pe care i-am pus-o, aşa, la noroc, a fost:

- Nu cumva a murit ?
- Cine ? Joseph ? Nu, mulțumită Domnului! Dar ştiați că e încă bolnav ?
- E în primejdie ?
- Da şi nu. Dar vreau să-i vorbesc despre el Brulettei. Aici e casa ei ? Du-mă la ea.
- Da, da, vino !

Şi luînd-o înainte, îi spusei verişoarei mele să se liniştească, deoarece veştile nu sînt atît de rele pe cît se aştepta.

Ea îşi chemă repede bunicul, care cotrobăia în odaia de alături, şi se pregăti să-1 primească pe catîrgiu cum se cuvine, dar, văzîndu-1 atît de schimbai; față de cum îl ştia ea, atît de greu de recunoscut, cu obrazul plin de funingine şi îmbrăcat în straie ponosite, îşi pierdu .stăpînirea de sine şi-şi întoarse ochii de la el, întristată şi stingherită.

Huriel începu să surîdă, apoi, ca din întâmplare, îşi ridică pletele negre şi aspre, pentru a-i arăta Brulettei că darul ei era tot la urechea lui .

— Eu sînt, spuse el, şi nu altul. Viu anume din ținutul meu să vă vorbesc despre un prieten, care, mulțumită Domnului, nu e nici mort şi nici pe moarte, dar despre care trebuie totuşi să vă vorbesc pe îndelete. Aveți timp să mă ascultați ?

- Desigur, *spuse* moş Brulet. Ia loc, prietene, să te omenim cu ceva.

- Nu-mi trebuie.. nimic, spuse Huriel, aşezîndu-se pe un scaun. Voi aştepta pînă mîncați. Dar, mai înainte de orice, trebuie să,mă prezint persoanelor cărora le vorbesc.

ŞEZĂTOAREA A ZECEA

— Vorbeşte, spuse unchiul meu, te ascultăm... Atunci catîrgiul începu :

— Mă numesc Jean Huriel şi sînt de meserie catîrgiu, fiul lui Sebastian Huriel, zis şi Bastien, aprig tăietor de lemne, meşter cimpoier de mare faimă şi muncitor foarte prețuit în pădurile din Bourbonnais. Ştiu că pentru a vă insufla mai multă încredere ar fi trebuit să mă înfățişez înaintea dumneavoastră mai cuviincios îmbrăcat, dar cei din tagma mea au un obicei...

— Obiceiul vostru, spuse moş Brulet, care-1 asculta cu luare-aminte, îl cunosc, fiule ! E bun sau rău, după cum sînteți buni sau răi voi înşivă. N-am îmbătrînit degeaba pînă azi ca să nu ştiu ce sînt catîrgiii şi, cum odinioară am cutreierat prin multe părți, dincolo de ținuturile noastre, cunosc obiceiurile şi

purtările voastre. Se pune pe socoteala tovarăşilor dumitale multe fărădelegi : fete răpite, oameni bătuți, ba chiar ucişi în bătaie, pentru a li se fura banii şi avutul.

— Cred, răspunse Huriel rîzînd, că în poveştile astea s-a trecut cu mult dincolo de adevăr. Intîmplările despre care vorbeşti sînt atît de vechi, încît făptaşii lor putrezesc probabil de mult şi, numai din pricina groazei, lumea a umflat în aşa hal poveştile astea, încît multă vreme catîrgiii n-au mai îndrăznit să mai iasă din pădurile lor decît în cete mari şi cu multă fereală. Dovada că s-au cuminţit şi că nu mai insuflă nimănui frică azi, după cum ei înşişi nu se mai tem de nimic, o aveți în faptul că mă vedeți singur aici, în mijlocul vostru.

— Da, zise moş Brulet, care nu putea fi convins prea lesne, dar ți-e fața, totuşi, înnegrită. Ați făcut jurâmînt în fața breslei voastre de a urma poruncile ei, care vă obligă să vă mascați fața, în ținuturile în care mai sînteți încă bănuiți, pentru că, dacă unul dintre voi ar face vreun rău, să nu se spună, întîlnind mai tîrziu alți catîrgii : „ăsta e sau nu e ăsta ?" De asemenea, răspundeți toți, unul pentru altul. Acest obicei îşi are partea lui bună, căci în chipul ăsta vă cîştigați prieteni credincioşi, fiecare jertfindu-se la o adică pentru celălalt ; rămîn totuşi, sub semnul îndoielii, celelalte datini ale voastre şi nu-ți ascund că dacă un catîrgiu, oricît de detreabă şi de bogat, ar vrea să se încuscrească cu mine, i-aş da bucuros şi vinul şi ciorba mea, dar n-aş primi niciodată să se însoare cu fiică-mea.

— Eu, spuse catîrgiul, uitîndu-se țintă, cu ochii aprinşi, la Brulette, care părea că se gîndeşte aiurea, n-am venit în acest scop, aşa că nu-i cazul să vorbim despre încuscrire, mai ales că nici nu Ştii dacă sînt sau nu însurat. In această privință nu v-am făcut încă nici o mărturisire.

Brulette îşi lăsase ochii în pămînt, aşa că nu-mi putui da seama dacă era măgulită sau supărată de cele auzite. Reluîndu-şi stăpînirea de sine, îi spuse catîrgiului :

— Nu-i vorba despre asta, ci despre Joset ; aşteptăm să ne dai veşti despre sănătatea lui, de care sînt tare îngrijorată. Bunicul meu 1-a crescut pe acest băiat şi se interesează de el cît şi mine ; nu crezi că mai înainte de orice ar trebui să ne vorbeşti despre el ?

Huriel o privi foarte stăruitor pe Brulette, apoi, părînd să-şi stăpînească o clipă amărăciunea, îşi luă inima în dinți şi spuse :

— Joseph e bolnav, şi încă destul de grav, ceea ce m-a hotărît să vin să-i spun aceleia care i-a pricinuit suferința : „Vrei să-1 lecuieşti, te simți în stare s-o faci ?"

- Ce tot îndrugi acolo ? spuse unchiul meu, aplecîndu-şi urechea, pentru că de la o vreme nu prea auzea bine. Intrucât fata mea îl poate vindeca pe copilul acesta ?

- Dacă am vorbit numai despre mine, răspunse Huriel, am făcut-o pentru

că eram sigur că lucrurile pe care am să vi le spun nu le-ați fi luat în seamă rostite de cel dintîi venit. Acum, dacă mă socotiți un om cinstit, îngăduiți-mi să vă povestesc tot ce ştiu...

- Lămureşte-ne fără nici o teamă, spuse cu vioiciune Brulette, nu-mi pasă de părerea pe care o ai dumneata despre mine.
- Nu am despre dumneata, reluă catîrgiul, decît o părere bună, frumoasă Brulette ; dumneata nu eşti vinovată că Joseph te iubeşte şi dacă şi dumneata îl iubeşti nimeni n-are dreptul să-ți facă nici o vină. Joseph poate fi cel mult pizmuit, dar nu înşelat şi nici dumitale nu trebuie să ți se căşuneze vreo supărare. Veți afla dar care sînt legăturile dintre mine şi el, din ziua cînd ne-am împrietenit şi l-am îndemnat să vie la mine acasă, ca să învețe muzica de care se arăta atît de îndrăgostit.
- Nu ştiu dacă ai făcut bine, spuse unchiul meu. După părerea mea, ar fi putut-o învăța şi aici, tot atît de bine, fără a-şi îndurera familia şi a isca nelinişti tuturor alor săi.
- Mi-a spus, reluă Huriel, şi mi-am dat eu însumi seamă, că aici n-ar fi fost îngăduit de ceilalți cimpoieri. Trebuia să-i spun adevărul, căci îmi arătase de la prima vedere încredere. Muzica e o iarbă sălbatică şi ea nu creşte pe meleagurile voastre. îi merge mai bine numai în mărăcinişurile noastre, nici eu nu ştiu să vă spun de ce ; dar ea trăieşte şi renaşte ca florile, în fiecare primăvară, în pădurile şi în văile noastre. Acolo se zămislesc şi se lasă culese cântecele de pe meleagurile noastre neînzestrate, de acolo vin melodiile cele mai frumoase pe care le cîntă cimpoierii voştri, dar, fiindcă ei sînt leneşi şi zgîrciți şi pentru că voi vă mulțumiți mereu cu acelaşi ospăț, ei vin la noi doar o singură dată în viața lor şi, din ce prind atunci, le ajunge pentru tot restul zilelor. Chiar în vremea asta au ucenici care repetă mereu vechile noastre cîntece, degradîndu-le, şi care nu mai catadicsesc să vie să se sfătuiască şi cu bătrînii noştri. „Deci *un* tînăr cu tragere de inimă ca tine — îi spuneam eu — se va înapoia atît de pregătit şi de meşter în ale cîntatului, încît nimeni nu-i va putea ține piept."

De aceea Joseph a ținut atîta să plece de sfîntul Ion şi să vie la noi în Bourbonnais, unde urma să găsească de lucru în pădurile astea şi să ia totodată şi lecții de la cel mai bun meşter cimpoier. Pentru că trebuie să vă spun că cei mai buni născocitori de cîntece se află în Bourbonnais-ul de sus, către pădurile de pini dinspre rîul Sioule, care curge între munții Domes şi că tatăl meu, care s-a născut în tîrgul numit Huriel, de unde şi-a luat numele şi care şi-a petrecut viața în cele mai frumoase locuri, e un foarte priceput cimpoier. E un om căruia nu-i place să lucreze doi ani în acelaşi loc şi cu cit înaintează în vîrstă cu atît e mai vioi şi mai schimbăcios. Anul trecut a fost în pădurea de la Troncay, anul

celălalt în cea de Ia Epinasse, iar acum se află în cea de la Allen, unde Joset 1-a urmat, doborînd copaci şi cimpoind împreună cu el, făcîndu-1 pe bătrîn să-1 iubească întocmai ca pe copilul lui şi să se mîndrească de faptul că şi Joseph îl iubeşte tot atît de mult.

Băiatul era deci fericit, atît cît poate fi fericit un îndrăgostit despărțit de iubita lui ; dar viața pe la noi nu-i atît de plăcută şi de uşoară ca pe aici, şi, deşi tatăl meu s-a străduit, pe cît a putut, să-i cam potolească elanul, Joseph s-a grăbit să învețe cît mai repede, şi-a obosit răsuflarea cu instrumentele noastre, care sînt, după cum ați putut vedea, mult mai mari ca cele de pe aici şi care obosesc grozav pieptul, atîta vreme cît nu eşti deprins cu meşteşugul de a le umfla. Aşa că l-au prins frigurile şi a început să scuipe sînge. Tatăl meu, cunoscîndu-i boala şi ştiind cum s-o tămăduiască, i-a luat cimpoiul şi 1-a pus pe băiat la odihnă, dar dacă trupul a avut de cîştigat, boala i s-a înrăutățit din altă pricină. N-a mai tuşit şi n-a mai scuipat sînge, dar a căzut într-o stare de toropeală şi de slăbiciune, care ne-au făcut să ne temem de viața lui ; aşa că înapoindu-mă acum opt zile acasă, dintr-una din călătoriile mele, l-am găsit pe Joset atît de palid că nu l-am mai recunoscut, şi atît de slăbit că nu se mai putea mişca.

Iscodindu-1, mi-a spus amărît : „Văd bine, dragă Huriel, că voi muri în fundul acestor păduri, departe de satul meu, de mama, de prietenii mei şi fără a fi fost iubit de aceea căreia aş fi vrut atît de mult să-i arăt iscusința mea de cimpoier. Nerăbdarea îmi roade cugetul şi aleanul îmi usucă inima. Ar fi fost poate mai bine dacă tatăl tău m-ar fi lăsat să mor cîntînd la cimpoi. M-aş fi stins, trimițînd de departe, aceleia pe care o iubesc, toate cuvintele duioase pe care gura mea n-a ştiut niciodată să le rostească. Fără îndoială că moş Bastien a făcut bine, fiindcă simțeam că mă prăpădesc datorită prea marii mele sîrguințe. De altminteri, ce-aş cîştiga dacă aş muri mai tîrziu ? Nu-mi trebuie mult ca să renunț la viață, pentru că, pe de o parte, iată-mă fără pîine, povară pe capul vostru, iar pe de alta, prea slab de piept ca să mai pot cînta. Aşa că s-a isprăvit cu mine. Nu se va mai alege niciodată nimic din ființa mea şi mă duc fără să fi avut bucuria de a-mi aminti măcar de o singură zi de dragoste şi de fericire."

Nu plînge, Brulette, continuă catîrgiul, luîndu-i nuna cu care-şi ştergea ochii. Nu e totul pierdut. Ascultă-mă pînă la urmă...

Văzînd deznădejdea acestui copil, am adus un doctor bun, care, după ce 1-a cercetat, ne-a spus că e vorba mai mult de o suferință sufletească decît de una fizică şi că-şi ia el răspunderea să-1 vindece, dacă băiatul o să înceteze o vreme să mai cînte din cimpoi şi să mai doboare arbori.

In ceea ce priveşte munca, lucrul era foarte simplu. Tata nu-i sărac şi nici eu, mulțumită Domnului ; aşa că ne puteam îngădui să purtăm de grijă unui

prieten, fără nici o strîmtorare din partea nimănui ; amărăciunea de a nu mai putea cînta, ca şi tristețea de a se afla departe de ai lui, fară putința de a o vedea pe Brulette, toate astea fâcură ca vindecarea să nu vie şi să ne dăm seama câ medicul se înşelase. Trecuse o lună şi mai bine si Joset nu arăta semne de însănătoşire. Deşi nu voia să ştiți de treaba asta, atîta m-am ținut de capul lui că l-am hotărît să vie cu mine încoace. L-am aşezat bine pe unul din catîrii noştri şi am pornit-o, dar după vreo două leghe s-a simțit atît de rău, că am fost nevoit să-1 readuc la tatăl meu, care mi-a spus : „Du-te în satul băiatului şi ad-o pe maică-sa sau pe logodnica lui aici. E bolnav numai de mîhnire ; văzîndu-le pe una dintre ele, îşi va dobîndi încrederea într-însul şi sănătatea ca sau să-şi desăvîrşeaseă ucenicia, sau să se înapoieze acasă".

Joset fu foarte zguduit de vorbele auzite. „Biata mea mamă, strigă el, întocmai ca un copil, biata mea mamă, să vie cît mai repede !" Dar îşi reveni numaidecît : „Nu, nu, nu vreau să mă vadă cum mor, durerea ei mi-ar amari prea rău sfîrşitul !" „Dar Brulette ?" îl întrebai eu încet. „O, Brulette nu va veni. Ea e bună, dar e cu neputință să nu-şi fi găsit un iubit care s-o împiedice să vie să-mi aline suferințele !"

Atunci, l-am pus pe Joset să jure că. va avea răbdare, cel puțin pînă la înapoierea mea, şi iată-mă aici. Moş Brulet, hotărăşte dumneata ce-i de făcut, iar dumneata, Brulette, îritreabă-ți inima...

- Meştere Huriel, spuse Brulette ridicîndu-se, voi merge, cu toate că nu sînt logodnica lui Joset cum spui, şi n-am nici o îndatorire față de el decît aceea că mama lui m-a hrănit cu laptele ei şi m-a purtat în brațe. Dar de ce crezi că acest tînăr este îndrăgostit de mine ? Căci uite, mă jur pe bunicul, aici de față, că Joset nu mi-a spus niciodată în privința asta nici o vorbă, fie ea cît de mică.

- Deci, băiatul mi-a spus adevărul, strigă Huriel, încîntat de ceea ce auzea, dar reculegîndu-se îndată ; nu e mai puțin adevărat că poate să moară din asta, mai ales că nădejdea nu-1 mai susține, iar eu mă aflu aici ca să-1 ocrotesc şi să-1 aiut să se însuflețească.

- Ai primit vreo însărcinare de la el ? întrebă Brulette cu mîndrie, dar şi oarecum pornită împotriva catîrgiului.

N-am primit, răspunse Huriel. Dar mă însărcinez eu, cu de la mine putere, să-ți transmit tot ce mi-a împărtăşit înainte de a pleca. Iată dar ce mi-a spus : „Am vrut să-mi închin viața muzicii, şi pentru că-mi plăcea, dar şi din dragoste pentru Brulette. Ea mă iubeşte ca pe-un frate, totdeauna a avut grijă şi milă de mine; altfel de atenție n-a avut însă niciodată față de mine, şi n-o pot învinovăți. Această tînără fată prețuieşte îndrăzneala şi mai ales faima pe care ți-o dă îndrăzneala. E dreptul ei să fie cochetă şi mîndră.

îmi pare rău, dar e vina mea că sînt atît de neînsemnat şi că ea îşi îndreaptă privirile spre alţii mai acătării decît mine. Aşa cum mă vezi, nefiind nici lucrător destoinic, neştiind nici să vorbesc duios, nici să dansez, nici să glumesc, nici chiar să cînt, ruşinat de mine şi de soarta mea, Brulette are toată dreptatea să mă considere cel din urmă dintre cei care rîvnesc la mîna ei. Ei bine, vezi, acest chin mă va face să mor dacă nu ia sfîrşit si dacă nu-i găsesc leacul. Simt în mine ceva care-mi spune că pot să cînt mai bine ca oricare dintre acei care se vîră în treaba asta; dacă izbutesc, nu voi mai fi un om de nimic. Aş fi mai presus decît alţii şi, cum acestei fete îi place muzica si are şi glas frumos, va înţelege cît preţuiesc, pe ttngă că mîndria îi va fi măgulită, prin stima şi reputaţia ce mi-aş cîştiga-o."

- Vorbeşti, zise Brulette surîzînd, ca şi cum l-aş auzi pe el, cu toate că niciodată n-a vorbit astfel despre mine. A suferit întotdeauna din pricină că, preţuindu-se prea mult pe sine, credea că mă va cuceri ; dar, pentru că boala îi primejduieşte viaţa, voi face, pentru a-i reda curajul, tot ce va depinde de mine în temeiul prieteniei ce i-o port. Mă voi duce să-1 văd împreună cu tuşa Mariton, dacă aşa mă sfătuieşte şi bunicul meu.
- Tuşa Mariton nu cred să poată pleca, spuse moş Brulet, pentru motive pe care ai să le afli curînd, fata mea. Deocamdată e de-ajuns să ştii că nu-şi poate părăsi patronul, din pricina unor încurcături pe care acesta le are în afaceri. De altfel, cum e mai mult ca sigur că Joset se va însănătoşi, n-are rost s-o chinuim degeaba pe biata femeie. Voi merge eu cu tine, fiind încredinţat că, aşa cum l-ai îndrumat întotdeauna pe Joseph spre bine, vei avea încă destulă trecere asupra lui pentru a-şi vîrî minţile în cap. Ştiu ce crezi despre el şi acelaşi lucru îl cred şi eu ; de altfel, dacă-1 aflăm într-o stare deznădăjduită, vom scrie repede mamei lui, ca să vie să-i închidă ochii.
- Dacă mă primiţi să vă fiu tovarăş de călătorie, spuse Huriel, vă voi conduce, cam într-o zi şi o noapte, drept acolo unde se găseşte Joseph sau poate chiar numai într-o singură zi, dacă nu vă e teamă de drumurile rele.
- Vom vorbi de asta la masă, răspunse unchiul meu, cît despre tovărăşia dumitale, o doresc şi chiar ţi-o cer, pentru că ai vorbit foarte cuviincios şi pentru că ştiu că te tragi dintr-o familie de oameni cinstiţi.
- Cum, îl cunoşti dar pe tatăl meu ? întrebă Huriel. Auzind părintele meu de numele Brulettei, mi-a spus, cînd vorbeam cu Joseph, că tatăl lui avusese un prieten, în tinereţe, care se numea Brulet.
- Eu sînt, confirmă unchiul meu, să tot fie vreo treizeci de ani de

atunci de cînd, împreună cu bunicul dumitale, am doborît ani şi ani de zile copacii în ținutul Saint-Amand ; atunci l-am cunoscut şi pe tatăl dumitale, care era foarte tînăr şi lucra cu noi. încă de pe atunci cînta straşnic din cimpoi. Era un băiat la locul lui şi cred că anii nu prea l-au încercat. Cînd te-ai înfăţişat adineaori, n-am vrut să-ți iau cuvîntul din gură şi, dacă te-am cam luat la refec cu privire la obiceiurile tagmei voastre, am făcut-o numai ca să te încerc. Aşează-te deci la masă şi nu te sfii să te-nfrupți din tot ce-i pe ea.

In timpul prînzului, Huriel s-a arătat tot atît de măsurat în vorbă şi tot atît de chibzuit în purtări pe cît fusese de vesel şi de plăcut în noaptea sfîntului Ion. Brulette îl asculta atentă, străduindu-se să se deprindă cu mutra lui de cărbunar ; fata se arătă de-a dreptul îngrijorată de oboseala Şi neajunsurile pe care i le-ar fi putut căşuna acest drum bunicului ei şi, fiindcă Huriel nu putea nega că această călătorie va fi tare anevoioasă pentru un om în vîrstă, m-am oferit s-o însoțesc eu pe Brulette în locul unchiului meu.

— Aşa ar fi cel mai bine, spuse Huriel. Dacă sîntem numai noi trei, vom lua-o pe drumul cel mai scurt şi, plecînd mîine dimineață, am ajunge seara... Am o soră tare cuminte şi de treabă, care o va găzdui pe Brulette în coliba ei, pentru că nu va ascund că, acolo unde ne aflăm, nu veți găsi nici case, nici paturi, aşa cum sinteți obişnuiți pe la voi.

— E drept că sînt destul de bătrîn ca să mai pot dormi pe-un pat de ferigi, cu toate că nu-mi cruț prea mult trupul, dar dacă m-aş îmbolnăvi pe-acolo v-aş căşuna o mare încurcătură, dragii mei copii. Dacă Tiennet merge cu voi, am destulă încredere în el ca să i-o dau în seamă pe Brulette. Sînt sigur că n-o va părăsi nici o clipă, şi nici într-o împrejurare în care s-ar putea isca vreo primejdie pentru ea şi mă bizui şi pe dumneata, Huriel, ca să ai grijă de ea pe drum.

Eram foarte mulțumit de această hotărîre, căci îmi făcea o deosebită plăcere s-o întovărăşesc pe Brulette şi să am chiar cinstea de a o apăra la nevoie. Ne-am. despărțit noaptea, şi înainte de răsăritul soarelui ne şi întîlnirăm la poarta aceleiaşi case — Brulette gata de plecare, ținîndu-şi mica ei bocceluță cu boarfe, şi Huriel mînîndu-şi clairinul şi trei catîri. Pe unul dintre catîri se afla o pătură foarte moale şi curată, pe care fu aşezată Brulette ; el încalecă pe clairin iar eu pe celălalt catîr, puțin surprins de a mă vedea într-o asemenea situație. Al treilea catîr, încărcat cu mari coviltire noi, venea singur în urma noastră, iar cainele Satan închidea convoiul. Spre părerea mea de rău, nu se trezise încă nimeni în sat, pentru că aş fi dorit să-i fac un pic geloşi pe curtezanii Brulettei, care mă înfuriaseră de atîtea ori, dar Huriel părea grăbit să iasă din ținut, fără să fie văzut şi mai ales luat în rîs din pricina feței lui smolite.

N-am ajuns prea departe, cînd am simțit ca Huriel nu mă va lăsa să orînduiesc lucrurile după voia mea. Către amiază, ne aflam în pădurea Maritet şi făcusem aproape jumătate din drum. Era pe aproape o circiumă numită „La Ronde", unde aş fi fost încîntat să intru şi să găsesc un prînz bun dai' Huriel mi-a rîs în nas cînd a auzit ce pofteam şi, susținut şi de Brulette, care luă discuția în glumă, ne făcu să scoborîm într-o mică vîlcea, unde curge şi acum o vină subțire de apă numită Portefeuille, pe vremea aceea acoperită de un strat mare de nuferi şi umbrită de frunzişul pădurii, care cobora de ambele părți, pînă la malurile apei. Dete drumul vitelor să pască între trestii, ne alese un loc înmiresmat de ierburi sălbatice, dezlegă coşurile, destupă butoiaşul şi ne oferi o masă tot atît de gustoasă ca şi acasă, cu atîtea atenții față de Brulette, încît fata nu-şi putu ascunde mulțumirea. Şi pentru că-1 văzu că, înainte de a lua pîinea ca s-o taie pe ştergarul alb în care se aflau proviziile, îşi spălase cu grijă mîinile pînă la coate în apa pîrîiaşului, îi spuse rîzînd, în felul ei uşor ironic, dar totodată drăgălaş :

— Dacă tot eşti acolo, ai putea să-ți speli şi fața, ca să ne convingem dacă dumneata eşti frumosul cimpoier pe care l-am întîlnit de sfîntul Ion.

— Nu, drăguță, răspunse el, trebuie să te deprinzi şi cu cealaltă față a medaliei. Nu cer de la inima dumitale decît puțină cinste şi prietenie, cu toate că nu sînt decît un păcătos de catîrgiu ; nu-ți cer să mă placi şi să ştii că de dragul dumitale n-o să-mi spăl obrazul. Jignită, fata nu-i rămase datoare cu răspunsul :

— Nu trebuie să-ți înfricoşezi prietenii, căci, asa cum arăți, simt că spaima o să-mi alunge pofta de mîncare.

— In acest caz, am să mănînc singur deoparte...

Şi aşa şi făcu. Se aşeză pe-un stei, care înainta in apă, în spatele locului unde poposisem, şi începu să mănînce singur, în timp ce eu, folosindu-mă de prilej, începui s-o servesc pe Brulette.

Ea, la început, ca orice cochetă, rîse, văzîndu-1 supărat, dar cînd vru să sfîrşească gluma şi să-1 cheme, îşi strică vorbele degeaba ; el nu se clinti de pe locul său, şi de cîte ori ea întorcea capul către el Huriel îi întorcea spatele, ascunzîndu-şi obrazul şi răspunzîndu-i prin fel de fel de glume, bine plasate, fără a arăta însă că-i necăjit, fapt care-i pricinuia Brulettei un şi mai mare necaz. Ba chiar, la un moment dat, la o vorbă cam repezită a lui Huriel, cu privire la mironosițe, fata, crezînd că-i vorba de dînsa, începu să plîngă, cu toate că ar fi vrut să-şi ascundă lacrimile față de mine. Huriel nu le văzu şi nici eu nu-i arătai că le văzusem.

După ce ne-am săturat, Huriel spuse :

— Dacă sînteți obosiți, puteți trage un pui de somn, pentru că vitele noastre tot nu pot pleca pe arşiță. E ceasul cînd musca înțeapă amarnic

şi-n tufişurile astea vitele se pot odihni în voie. Cred, Tiennet, că vei avea grijă de prinţesa noastră. Eu voi urca puţin în pădure ca să văd cum se mai păstrează opera bunului Dumnezeu.

Şi cu pas avîntat, fără să-i pese de căldură, de parcă ne aflam în aprilie, deşi eram în toiul lui iulie, urcă coasta şi se pierdu sub copacii stufoşi.

ŞEZĂTOAREA A UNSPREZECEA

Brulette se strădui din răsputeri să-şi ascundă ciuda pe care-o simţi cînd îl văzu depărtîndu-se si neavînd chef de vorbă, se prefăcu că doarme pe nisipul fin al malului; îşi rezemă capul de coşurile care fuseseră scoase de pe catîr, pentru a-1 despovăra. Spre a se feri de muşte, fata îşi acoperise capul cu batista ei albă. Nu ştiu dacă dormea, pentru că nu mi-a răspuns cînd am încercat de două-trei ori să-i vorbesc, dar, cum imi îngăduise să-mi pun capul pe-un colţ al şorţului, am tăcut şi eu cam tulburat de apropierea ei.

După o vreme, doborît de oboseală, adormii. Cînd m-arn trezit, am auzit vorbă şi l-am recunoscut, după glas, pe Huriel, care se înapoiase şi care tăifăsuia cu Brulette. N-am făcut nici o mişcare, ca să nu-i stînjenesc, dar ţineam colţul şorţului strîns în mînă, aşa că fata nu s-ar fi putut depărta nici cu un pas de lîngă mine.

— La urma urmei am dreptul, spunea Huriel, sâ te întreb ce-ai hotărît în legătură cu acest biet copil. Sînt mai mult prietenul lui decît al dumitale şi mi-aş face o vină dacă, adueîndu-te lîngă el ai avea de gînd să-1 înşeli.

— Cine vorbeşte de înşelăciune ? răspunse Brulette. De ce-mi judeci gîndurile înainte de a le cunoaşte ?

- Nu le judec, Brulette, dar te întreb ca unul ce-1 iubeşte foarte mult pe Joseph şi ca unul care-ţi poartă destul respect pentru a nu se mai îndoi că vei fi sinceră cu el.

- Asta nu mă priveşte decît pe mine, meştere Huriel; nu poţi judeca simţămintele mele şi n-am să dau socoteală de ele nimănui. Eu nu te întreb dacă eşti corect şi cinstit faţă de soţia dumitale.

- Soţia mea ? întrebă Huriel mirat.
- Păi da, reluă Brulette, nu eşti căsătorit ?
- Ţi-am spus eu vreodată asta ?
- Credeam că mi-ai spus-o aseară, cînd bunicul, închipuindu-şi că vii în petit, s-a grăbit să te refuze.
- N-am spus altceva, Brulette, decît că nu te ceream în căsătorie. înainte de a-ţi fi soţie, fetei pe care o iubeşti trebuie să-i cucereşti inima şi eu

n-am dreptul la a dumitale.

- Văd cel puțin, zise Brulette, că eşti mai înțelept şi mai puțin îndrăzneț cu mine decît anul trecut.
- O, urmă Huriel, dacă ți-am spus la petrecerea din sat vorbe mai aprinse, ele mi-au venit în minte văzîndu-te, dar s-a scurs vreme de atunci şi ar fi trebuit să uiți jignirea.
- Dar cine ți-a spus că-mi mai aduc aminte de ea ? Te-am ținut eu, oare, de rău ?
- Pe față nu, dar în sinea dumitale da, pentru că nu vrei să-mi vorbeşti deschis în privința lui Joseph.
- Am crezut, spuse Brulette, al cărui glas trăda oarecare nerăbdare, că aseară m-am explicat destul de lămurit asupra chestiunii ăsteia, dar ce legătură vrei să faci între aceste două lucruri ? Cu cît te-aş fi uitat mai repede cu atît mai puțin grăbită trebuia să fiu să-ți mărturisesc simțămintele mele.
- lată, drăguțo, spuse catîrgiul, care nu părea să ia drept bună nici una din micile rețineri ale Bruiettei, ai vorbit foarte frumos aseară despre trecut, dar n-ai amintit nimic de viitor şi încă nu ştiu ce ai de gînd să-i spui lui Joset pentru a-1 readuce la viață. De ce nu vrei să-mi vorbeşti deschis ?
- Dar ce te interesează asta pe dumneata ? Dacă eşti însurat sau chiar numai în vorbă cu cineva nu trebuie să te agiți atîta ca să afli ce e în inima fetelor.
- Brulette, hotărît lucru, vrei cu orice preț să mă obligi să-ți spun că sînt slobod să-ți fac curte. Dumneata, în schimb, îți păstrezi cu străşnicie secretele. N-aş putea să ştiu şi eu dacă te-ai hotărît să te măriți într-o bună zi cu Joseph, sau poate cu un altul, poate chiar cu flăcăul asta de colea, care doarme pe şorțul dumitale ?
- Prea vrei să ştii multe, zise Brulette, ridicîndu-se şi trăgîndu-şi şorțul, aşa că fui nevoit să-1 las din mînă, prefăcîndu-mă că chiar atunci mă trezisem din somn.
- Să mergem, spuse Huriel, care nu părea să ia în seamă arțagul Bruiettei şi care, rîzînd, îşi arata mereu dinții lui albi şi ochii mari ; căci numai dinții şi ochii nu-i erau mînjiți de funingine.

Ne reluarăm drumul către Bourbonnais. Soarele se ascunsese după norii groşi, care acoperiră cu repeziciune cerul, iar undeva, departe, începu să tune.

— Furtuna asta, spuse catîrgiul, nu ne ajunge, o ia la stînga. Dacă nu se mai ridică alta de pe afluenții Joyeusei, ajungem cu bine, numai că cerul e aşa de posomorit că trebuie să ne aşteptam la orice.

Îşi dezlegă apoi mantaua, pe care şi-o legase la spate şi care avea o frumoasă glugă nouă, femeiască, de care Brulette se minună.

- N-o să-mi spui, zise ea roşindu-se, că nu eşti însurat ? Numai dacă nu este un dar de nuntă, pe care l-ai cumpărat pe drum ?
- Tot ce se poate, sptise Huriel; dacă vine ploaia o să te îmbraci cu ea, pentru că pelerina dumitale e cam subțire.

Exact cum prevăzuse, cerul se lumină într-o parte şi se întunecă într-alta şi cum treceam printr-un platou între Saint-Saturnin şi Sidailles, vremea se strică dintr-o dată şi începu să sufle un vînt puternic. Locurile păreau atît de pustii, încît mă cuprinse brusc o mare nelinişte. Brulette băgă şi ea de seamă că locurile acelea erau atît de sălbatice că nu exista nici măcar un copac sub care să te fi putut adăposti. Huriel rîse de noi :

— Aşa sînt oamenii din ținuturile griului : îndată ce se găsesc într-un loc ca ăsta se cred pierduți.

Fiindcă ne conducea drept înainte, cunoscînd ca pe propriu-i buzunar toate potecile şi toate viroagele pe unde puteau trece catării, am lăsat Sidailles-ul pe stînga şi am scoborît pe malul gîrlei Joyeuse, un biet rîuleț, care nu părea să fie prea „vesel" şi pe care totuşi Huriel ne zori să-1 trecem. Cînd ajunserăm dincolo, începu ploaia şi. cum nu voiam să ne ude pînă la piele, trebuirăm să poposim la o moară, care se chema „Les Paulmes". Brulette ținea să meargă mai departe şi asta era si părerea catîrgiului, care nu voia să aşteptăm pînă se strică drumurile ; dar am obiectat că fata fiindu-mi încredințată, nu puteam s-o las să se îmbolnăvească, aşa că Huriei, de randul acesta, trebui să se supună voinței mele.

Am fost nevoiți să stăm acolo două ceasuri bune şi cînd am putut ieşi soarele îşi vedea de odihnă. Joyeuse crescuse atît de mult, încît devenise un adevărat rîu, care nu mai putea fi trecut tot atît de uşor ca la început; din fericire îl lăsasem undeva, în spate, dar drumurile se stricaseră grozav şi mai aveam un pîrîu de trecut înainte să ajungem la Bourbonnais.

Cît mai era încă zi, am mai putut înainta, dar noaptea se lăsă atît de neagră, încît Brulettei îi fu frică, deşi nu îndrăzni să spună nimic. Huriel, înțelegîndu-i tăcerea, descăleca, dete drumul calului, care cunoaştea drumul tot atît de bine ca şi el, luă de dîrlogi catîrul care-o ducea pe vară-mea şi îl conduse, mai mult de o leghe, cu deosebită îndemînare, sprijinindu-1 să nu alunece şi intrînd în apă sau în nisipuri pînă la genunchi, fără să se gîndească de loc la el şi rîzînd ori de cîte ori Brulette îl căina sau îl ruga să nu se omoare aşa cu firea pentru ea. Cu acest prilej, fata îşi dete seama că Huriel era un prieten credincios şi mai de nădejde decît un curtezan oarecare şi că ştia să facă binele fără să se laude cu el pe toate drumurile.

Ținutul mi se părea din ce în ce mai urît. Străbăteam nişte coaste verzi şi

mici, tăiate de rîulețe, străjuite de ierburi şi de flori plăcut mirositoare, dar care nu puteau ridica prea mult calitatea nutrețului. Copacii erau frumoşi şi catîrgiul susținea că ținutul e mai bogat şi mai frumos decît al nostru, datorită păşunilor şi poamelor, dar nu vedeam lanuri mari şi aş fi dorit să mă aflu acasă, cu atît mai mult cu cît nu-i eram de nici un folos Bruletettei, fiindcă aveam destul de furcă cu mine însumi ca să ies din viroagele şi gropile drumului.

In sfîrşit, vremea se răzbună şi cînd răsări luna ne găsirăm în pădurea de la Roche, unde Arnonul se unea cu alt pîrîu al cărui nume l-am uitat,

— Dacă vreți, ne spuse Huriel, puteți să vă dați chiar jos, ca să vă dezmorțiți picioarele. Pămîntul e nisipos şi ploaia n-a pătruns prin frunzişul stejarilor. Eu mă duc să văd dacă putem trece prin rîu.

Scoborî pînă la malul apei, dar, înapoindu-se curînd, ne spuse :

— Toate vadurile sînt pline de apă şi-ar trebui să urcăm pînă la Saint-Pallais ca să putem trece în Bourbonnais. Dacă nu ne opream la moara de pe Joyeuse, la ceasul ăsta am fi fost acasă, dar ce s-a făcut e bun făcut. Să vedem ce putem face de acum încolo. Apa tinde să se scurgă. Dacă stăm pe loc, vom putea trece abia peste vreo patru-cinci ceasuri, ajungînd la destinație spre dimineață, fără oboseală şi fără primejdii, pentru că între cele două brațe ale Arnonului există o regiune de şes uscat, pe cînd dacă urcăm pînă la Saint-Pallais ne-am bălăci toată noaptea în mocirlă şi tot n-am ajunge mai devreme...

— Atunci, zise Brulette, să rămînem aci. Locul este uscat şi vremea s-a limpezit şi, cu toate că ne aflăm într-o pădure cam sălbatică, cu voi doi nu mi-e teamă.

— Iată o drumeață cutezătoare, spuse Huriel. Şi acum să cinăm, că altceva mai bun tot n-avem de făcut. Tiennet, leagă-1 pe clairin, pentru că sînt multe păduri în jurul nostru şi mi-e teama de ticăloşia vreunui lup. Despovărează catîrii; ei nu se vor depărta de clopoțelul clairinuluui, iar dumneata, drăguță, ajută-mă să aprind focul. Aerul este încă umed şi nu vreau, stînd aici pe loc, să răceşti şi să capeți vreun guturai.

Mă simțeam trist şi deznădăjduit, fără să-mi pot da seama de ce ; fie că mi-era ruşine că nu-i puteam fi de nici un folos Brulettei într-o asemenea călătorie, fie că Huriel mă cam lua peste picior; începuse încă de pe acum să-mi fie dor de casă.

— Ce te tot vaieți. îmi spuse el, care părea tot mai vesel, pe măsură ce eu eram mai abătut ; nu te simți aici ca un călugăr în sala de mese ? Stîncile din jurul nostru nu închipuie oare, în felul în care sînt aşezate, o vatră, un bufet şi cîteva scaune ? Nu-i ăsta al treilea prînz pe care-1 luăm astăzi ? Această limpede lună de argint nu ne luminează mai bine decît vechea ta lampă de cositor ? Merindele noastre, bine învelite în pături, au fost cumva udate de ploaie ? Acest foc

zdravăn nu usucă cum trebuie aerul din jurul nostru ? Aceste crăci şi ierburi plouate nu răspîndesc o mireasmă mai plăcută decît mormanele voastre de brînză şi de unt rînced ? Nu respirăm noi oare mai liber sub aceste înalte bolţi de verdeaţă ? Uită-te Ia ele, luminate de flacăra focului nostru ! Nu se asemuiesc ele oare cu sute de braţe puternice, care se împletesc pentru a ne adăposti ? Şi dacă din timp în timp un vîntuleţ mai scutură frunzişul umed, nu vezi ce ploaie de diamante cade peste capetele noastre ? De ce eşti atît de necăjit că te afli singur pe meleaguri necunoscute ? Ce poate fi oare mai odihnitor în viaţă decît mai întîi bunul Dumnezeu, apoi o fată frumoasă şi doi buni prieteni, gata să sară şi în foc pentru ea ? Şi apoi crezi că omul e făcut să stea cuibărit în bîrlogul lui toată viaţa ? Eu sînt de altă părere : menirea lui e să alerge, şi ar fi de o sută de ori mai puternic, mai vesel, mai sănătos la minte şi la trup, daca nu s-ar mulţumi cu o viaţă îndestulată, care să-1 facă să devină un molîu, un fricos şi un supus bolilor. Cu cît te fereşti de frig şi de căldură cu atît te doboară mai uşor cînd te prind. O să-1 vedeţi pe tatăl meu — care, ca şi mine, n-a dormit în viaţa lui nici de zece ori într-un pat — dacă are dureri de şale sau reumatism, cu toate că munceşte şi acum, în plină iarnă, numai în cămaşă.

La urma urmelor, ce fericire poate fi mai mare deeît să te simţi mai zdravăn decît vîntul şi decît tunetele cerului ? Cînd vuieşte furtuna, nu-i ea oare cea mai frumoasă muzică ? Apele care se îmbulzesc în vîlcele şi aleargă de la o rădăcină la alta, cărînd cu ele prundişul şi lăsîndu-şi spuma pe tulpinile ferigilor, nu cîntă oare melodiile cele mai sprintene, care-ţi leagănă visurile cînd dormi pe ostroavele croite de ele într-o singură noapte ?

Sînt şi eu de părere că animalele suferă din pricina vremii rele : păsările nu mai cîntă, vulpile se ascund în vizuini, chiar şi cîinele meu îşi caută adăpost sub burta calului ; dar ceea ce-1 face pe om să se deosebească de animal e faptul că el ştie să-şi păstreze cumpătul în toiul furtunilor. El singur, care ştie să-şi alunge, prin judecată, teama de primejdie, are posibilitatea de a înţelege tot ce-i frumos în acest zbucium.

Brulette îl asculta pe catîrgiu cu o adîncă înţelegere. Ii urmărea cu privirea gesturile şi-i preţuia fiecare cuvînt pe care-1 spunea, fără a-şi lămuri cum aceste vorbe puteau să-i încălzească inima într-un mod atît de ciudat. Mă simţeam şi eu mişcat, în pofida voinţei mele, pentru că Huriel avea o înfăţişare atît de atrăgătoare şi de hotarîtă sub negreala de pe faţă, încît erai, fără sâ vrei, cucerit de persoana lui, precum te cucereşte la jocul de criket vreun jucător, care-i atît de priceput încît, deşi te-a învins, îl feliciţi din inima.

Nu ne grăbeam să sfîrşim cina, cu toate că ne uscasem bine ; cînd

focul nu mai fu decît o grămadă de cenuşă caldă, aerul se limpezise atît, încît ne reveni pe loc încrederea şi buna dispoziție, mai ales după o serie de istorioare vesele pe care ni le povestise catîrgiul. Din timp în timp, tăceam ca să ascultăm rîul care mugea încă destul de tare, pentru că apele adunate sus se rostogoleau în albia lui în mici pîrîiaşe încă spumegînde ; curînd ne-am dat seama că nu ne puteam urma călătoria înainte de căderea nopții. Huriel, care se dusese din nou să vadă ce se mai întîmplă, se înapoie şi ne sfătui să ne culcăm.

Ii întocmi Brulettei un pat din păturile animalelor, o înveli bine cu toate hainele de schimb ce le avea şi mereu vesel, dar fără să-i spună vorbe dulci, vădi față de ea atîta grijă şi blîndețe ca şi pentru un copil.

Apoi Huriel se întinse, fără manta şi fără pernă, pe pămîntul gol lîngă foc, sfătuindu-mă să fac şi eu la fel; curînd adormii, dar cu urechea ațintită la orice zgomot.

După o vreme, auzind un clopoțel, mă trezii speriat ca nu cumva să se fi dezlegat clairinul şi s-o Şteargă de unul singur prin pădure. Mă ridicai Şi-1 văzui păscînd liniştit pe locul unde-1 lăsasem. Deci era vorba de un alt clairin, care ne vestea apropierea sau vecinătatea altor catîrgii.

Indată-1 văzui şi pe Huriel că se ridică şi ascultă.

- Dorm greu, îmi spuse el, dar, cînd n-am decît grija catîrilor mei, nu-i nici o nenorocire dacă mai trece cîteodată somnul. Acum însă avem aici în pază, o prințesă, care ne e foarte scumpă. N-am dormit decît cu un ochi, iepureşte. Văd că ai făcut la fel, Tiennet, şi bine ai făcut. Să vorbim încet şi să nu ne mişcăm. Nu vreau să mă întîlnesc cu tovarăşi de-ai mei; am ales bine locul unde ne aflăm şi am nădejdea că nu ne vor descoperi.

Nu-si sfîrşi bine vorba şi o față neagră se strecură printre arbori trecînd atît de aproape de Brulette, încît era cît p-aci să se împiedice de ea. Era un catîrgiu, care scoase îndată un strigăt prelung ca un fluierat ; alte strigăte îi răspunseră aidoma din diferite părți, iar, în mai puțin de o clipă, vreo şase diavoli dintr-aceştia, unul mai urît ca altul, se strînseră în jurul nostru. Am fost trădați de cîinele lui Huriel care, recunoscîndu-şi printre cîinii catîrgiilor prieteni şi cunoştințe, le ieşise în întîmpinare, slujind drept călăuză stăpînilor ca să ne descopere culcuşul.

Huriel, deşi se stăpînea, se vedea bine că era îngrijorat şi cu toate că-i spusesem încet Brulettei să nu se mişte şi mă aşezasem în fața ei pentru a o ascunde, părea totuşi cu neputință, aşa cum eram înconjurați, s-o feresc multă vreme de privirile catîrgiilor.

Aveam o părere încă nedeslușită de primejdia pe care o ghiceam mai mult decît o vedeam, pentru că Huriel nu avusese vreme să-mi spuie dacă se putea bizui pe omenia celor cu care ne întîlnisem -Vorbeau cu el într-un

dialect auvergniez, din Bourbonnais-ul de sus, pe care prietenul nostru îl cunoştea tot atît de bine ca şi ei, măcar că el era din regiunile de jos. Eu nu pricepeam decît cîte *o* vorbă ici, colo, dar oamenii păreau să discute prieteneşte şi-1 întrebau ce căuta acolo şi cine eram eu. îl vedeam că încearcă să-i îndepărteze şi chiar îmi spuse, ca să audă şi ei, care pricepeau graiul nostru :

— Hai, băiete, să dăm sară bună acestor prieteni şi să ne continuăm călătoria.

Dar, în loc să ne lase să plecăm, s-au aşezat să se încălzească şi au început să-şi despovăreze catîrii, ca să-i lase să pască pînă dimineața.

— O să strig că vine lupul, ca să-i depărtez o clipă, îmi spuse şoptit Huriel. Să nu te mişti de aici, şi nici *ea,* pînă nu mă înapoiez. Tu pregăteşte catîrii şi să plecăm repede, pentru că a rămîne pe loc e tot ce poate fi mai rău.

A făcut cum mi-a spus şi catîrgiii s-au repezit în partea de unde veneau strigătele. Din nefericire, însă, n-am avut răbdare şi am crezut că mă pot folosi de acea zăpăceală ca să fug cu Brulette. Mi-era peste putință s-o ridic, fără a fi văzută ; pînă atunci, mantalele care o acopereau puteau fi socotite drept o grămadă de țoale şi de şei. Ea mi-a atras atenția că Huriel ne spusese să-1 aşteptăm, dar eu, cuprins de furie, de frică şi de gelozie, cu capul plin de ce-mi spusese Huriel despre breasla catîrgiilor, îmi pierdui cumpătul şi, văzînd un tufiş pe aproape, o prinsei repede de mînă pe vară-mea Şi o luai la fugă într-acolo.

Dar luna lumina atît de puternic şi catîrgiii se aflau atît de aproape, încît, văzîndu-ne, începură Pe loc să strige : „One, ohe ! O femeie !" Şi, cum ticăloşii se luară pe urmele noastre, îmi dădui seama că nu exista altă ieşire decît de a ne lăsa Ucişi. Infruntînd ceata, aidoma unui mistreț, şi ridicînd bîta, mă pregătii să-1 pocnesc în falcă pe cel niai apropiat, dar Huriel, oprindu-mi bățul, incepu să le vorbească catîrgiilor, într-o limbă din care nici eu nici Brulette nu înțeleserăm o iotă. , In timp ce el vorbea, nici mîniat, nici pe un ton de ceartă, unul dintre aceşti nelegiuiți, care părea mai îndîrjit ca ceilalți, îşi puse gheara lui de diavol pe brațul Brulettei, vrînd s-o răpească ; dacă nu-mi înfigeam unghiile în pielea lui de țap, silindu-1 să-i dea drumul, cu siguranță că ar fi smuls-o din brațele mele cu ajutorul celorlalți, pentru că acum erau opt, toți înarmați cu țăpuşe bune şi deprinşi cu bătăile şi cu ticăloşiile.

Huriel, care-şi păstra mai bine cumpătul şi care se interpunea mereu între noi şi duşmani, mă opri să dau prima lovitură, care, după cîte am înțeles mai tîrziu, ne-ar fi pierdut. Se mulțumi să le vorbească mereu cînd pe un glas de dojana, cînd pe unul de amenințare, după care sfîrşi, întorcîndu-se către mine şi vorbindu-mi în limba mea :

— Nu-i aşa, Etienne, că sora ta, fată cinstită, cu care sînt logodit, vine în Bourbonnais să-mi cunoască familia ? Oamenii aceştia, tovarăşii mei, supuşi legilor şi dreptăţii, ca oricare dintre noi, vor să se convingă de spusele mele. Ei îşi închipuie că e vorba de vreo femeie oarecare. Dar le-am spus-o şi uite, jur pe Dumnezeu că înainte de-a o jigni, chiar numai cu vorba, pe această tînără fată vor trebui să ne ucidă pe amîndoi şi să aibă pe conştiinţă sîngele nostru nevinovat, de care vor răspunde atît în faţa cerului, cit şi a oamenilor.

— Ei bine, chiar de-ar fi aşa, răspunse în aceeaşi limbă unul dintre ticăloşi — acela care-mi dădea mereu tîrcoale şi pe care aş fi avut pofta să-1 dobor cu o lovitură de pumn în pîntece, — chiar de-ar fi să vă omorîm, cu atît mai rău pentru voi! Sînt destule gropi în pădure pentru a îngropa doi proşti ca voi, şi să poftească cineva să vă mai caute ! Noi vom fi departe, iar copacii şi pietrele n-au limbă să spuie ce-au văzut !

Din fericire, acesta era singurul ticălos din ceata. El fu dojenit de ceilalţi şi un roşcovan înalt, de care părea să asculte toţi, îl luă de braţ şi-l duse de lîngă noi, aruncîndu-i, în păsăreasca lor, imputări si înjurături de se cutremura pădurea.

Din clipa aceea, cea mai grea parte a primejdiei fusese înlăturată. Gîndul sîngelui nevinovat, vărsat de pomană, zguduise conştiinţa acestor oameni sălbatici. începură să glumească cu Huriel, care le ţinu isonul, făcînd haz de necaz. Dar smoliţii nu păreau încă hotărîţi să ne lase să plecăm. Doreau să vadă obrazul Brulettei; ea, însă, şi-l ascunsese sub pelerină şi, împotriva felului ei de a fi, de astădată dorea să treacă drept bătrînă şi urîtă.

Dar, deodată îşi schimbă gîndul şi, bănuind că vorbele urîte, care-i fuseseră adresate lui Huriei şi mie, în bîlbîiala stîlcită din Auvergne, o priveau şi pe dînsa, cuprinsă brusc de mînie şi de mîndrie, se desprinse de braţul meu şi, zvîrlindu-şi pelerina care-i acoperea capul, strigă :

— Oameni fără inimă, am fericirea de a nu pricepe ce-mi spuneţi, dar îmi dau bine seama că în mintea voastră cloceşte gîndul batjocurii. Ei bine, uitaţi-vă la mine, şi dacă vreodată aţi privit faţa unei femei care merită să fie respectată, aflaţi atunci că a mea are dreptul la asta. Să vă fie ruşine de purtarea voastră urîtă şi daţi-vă la o parte ca să-mi iau drumul, căci nu face să vă mai ascult...

Purtarea Brulettei, deşi îndrăzneaţă, fu ca un miracol. Găliganul roşcovan ridică din umeri şi fluieră cîteva clipe, pe cînd ceilalţi începură repede Şă se sfătuiască, puţin cam stînjeniţi; după care individul ne întoarse spatele, strigînd cu glas Puternic :

- Destul cu vorba ! La drum ! M-aţi ales şeful vostru ! Voi pedepsi pe cel ce-1 va mai supăra pe Jean Huriel, tovarăş preţuit şi bine văzut de toată breasla.

Catîrgiii se depărtară şi Huriel, fără a mai rosti vreo vorbă, reîmpovără catîrii, apoi ne ajută să încălecăm si, luînd-o înainte, dar privind înapoi la

fiecare pas, ne duse fără oprire pînă la malul rîului. Apa era încă mare şi spumegîndă, dar el nu se codi să intre în rîu, şi cînd fu la mijlocul apei :

— Intrați, strigă el. nu vă fie frică.

Şi cum eu pregetam puțin, de teamă ca Brulette să nu se ude, se întoarse către noi mînios şi lovi catîrul ca să-1 facă să intre mai în adînc, înjurînd şi spunînd că e mai bine ca Brulette să moară de-cît să fie pîngărită.

— Aşa gîndeam şi eu, spuse Brulette pe acelaşi glas şi, lovind şi ea catîrul, se avîntă curajoasă în viltoarea apei, care spumega pînă deasupra pieptului animalului.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂSPREZECEA

A fost o clipă cînd animalul păru că nu mai atinge fundul, dar Brulette se afla acum între noi doi, aşa că avea destul curaj. Cînd am urcat pe malul dimpotrivă, Huriel, îndemnînd mereu catîrii, ne duse într-un galop turbat şi numai cînd ajunserăm la şes, sub cerul liber şi aproape de aşezări omeneşti, ne lăsă să mai răsuflăm.

-— Acum, spuse el, păşind între mine şi Brulette, trebuie să vă cert pe amîndoi. Nu sînt copil ca să vă las în primejdie şi apoi să vă părăsesc. De ce-ați plecat din locul unde v-am spus să mă aşteptați ?

- Dumneata ne dojeneşti ? răspunse Brulette puțin iritată. Cred, mai degrabă, că dumneata ar fi trebuit să fii cel dojenit.
- Dă-i drumul, spuse Huriel, căzînd pe gînduri. Eu voi vorbi la urmă. Ce vină-mi găseşti ?
- Iți fac o vină, răspunse fata, din faptul că n-ai prevăzut această neplăcută întîlnire. Iți fac o vină mai ales din faptul că ne-ai convins, pe taică-meu şi pe mine, să plec din casa şi din satul meu, unde sînt iubită, şi m-ai adus în aceste păduri sălbatice, unde cu mare greutate am scăpat de ocările prietenilor dumitale. Nu ştiu ce vorbe grosolane mi-au aruncat, dar am auzit bine că ai fost silit să-mi chezăşuieşti cinstea mea de fată cuminte. Inseamnă că oricine m-ar vedea în tovărăşia dumitale s-ar putea îndoi de mine... Ah ! Ce călătorie nenorocită ! E pentru prima oară în viața mea cînd sînt jignită astfel şi n-aş fi crezut că mi s-ar putea întîmpla vreodată una ca asta! Asupra acestor zise, necazul şi durerea îi năpădiră inima, şi fata începu să plîngă cu lacrimi şiroaie. La început, Huriel nu răspunse. Era foarte mîhnit. în fine, îşi luă inima în dinți şi-i spuse :
- E adevărat, Brulette, că ai fost jignită. Dar, uite, mă jur că vei fi răzbunată. Şi pentru că nu te-am putut răzbuna pe loc, fără să te pun într-o şi mai mare primejdie, faptul mă face să sufăr în sinea mea şi mai cumplit.
- Nu-i nevoie să fiu răzbunată şi te rog să nu te mai gîndeşti la asta, căci voi încerca să uit şi eu, spuse Brulette şi lacrimile, pe care cu greu şi le

reținuse pînă atunci, o împiedicară să mai vorbească.

- N-ai să blestemi oare ziua în care mi te-ai încredințat ? spuse el, strîngîndu-şi pumnul, ca şi cum ar fi vrut să-şi tragă una în cap.
- Lăsați astea, spusei la rîndul meu, n-are rost să ne mai căim acum, cînd răul şi primejdia au trecut. Recunosc că eu am fost de vină. Huriel n-ar fi atras cu siguranță pe catîrgii într-un anume loc, ca să ne ajute pe noi să fugim. Eu am aruncat-o pe Brulette în gura lupului, socotind c-o voi salva mai repede.
- Primejdia nu era chiar atît de mare, spuse Huriel. Desigur că şi printre catîrgii, ca şi printre ceilalți oameni care trăiesc aidoma sălbaticilor, sînt şi ticăloşi. Era unul şi în banda aceea, dar ați văzut că a fost pus la locul lui. Mai e iarăşi adevărat că în tagma noastră se află şi mulți nărăviți, care fac glume cam nepotrivite ; nu ştiu ce înțelegeți voi exact prin „tagma" noastră... căci, deşi sîntem întovărăşiți la cîştig şi la petreceri, la pierdere şi la primejdii, respectăm femeile altora ca toți ceilalți oameni de treabă şi ai văzut bine că cinstea e respectată prin ea însăşi, pentru că a fost destul să rosteşti doar un singur cuvînt demn pentru a-1 pune pe fiecare la locul lui.
- Şi totuşi, răspunse Brulette, tot supărată, ai fost foarte grăbit să plecăm şi a trebuit să fugim, înfruntînd chiar primejdia de a ne îneca în rîu. Vezi bine deci că nu eşti prea stăpîn pe mințile acestea pornite spre rele şi că ți-a fost teamă să nu se reîntoarcă la gîndul lor ticălos.
- Toate astea, pentru că te-au văzut fugind cu Tiennet, răspunse catîrgiul. Au crezut că ați fost prinşi cu vreo vină. Dacă nu ți-ar fi fost frică si ai fi avut încredere, nici n-ai fi fost văzută de tovarăşii mei, dar mărturisiți-o : ați avut amîndoi o părere proastă despre mine.
- N-am avut o părere proastă despre dumneata, spuse Brulette.
- Ba eu da, răspunsei, am avut în clipele acelea... O mărturisesc pentru că nu vreau să mint.
- Aşa e mai bine, răspunse Huriel, dar sper că, în ce mă priveşte, îți vei schimba părerea.
- Mi-am şi schimbat-o, îi spusei. Am văzut cat erai de hotărît şi cum, în acelaşi timp, îți stapaeai mînia şi recunosc că e mai bine să ştii sa vorbeşti frumos din capul locului decît să termini cu vorba : „loviturile încep întotdeauna prea devreme". Fără tine aş fi fost la ceasul asta mort şi tu la fel, sărind să mă aperi, ceea ar fi pricinuit o durere fără margini Brulettei.

In sfîrşit, iată-ne acum scăpați, mulțumită ție, aşa că din acest ceas noi trei trebuie să fim cei mai buni prieteni.

— Minunat! răspunse Huriel, strîngîndu-mi mîna, iată partea bună a omului din Berry : bun simț şi judecată cumpănită. Eşti oare burboneză,

Brulette, de te arăți aşa de iute şi de încăpățînată ?

Ea se învoi să-i strîngă mîna, dar rămase mohorîtă şi, bănuind că i-e frig, fiindcă se udase cînd trecuse prin apă, o condusei într-o casă, să se schimbe şi să bea un pic de vin fiert. Se făcuse ziuă şi oamenii de prin partea locului păreau săritori şi inimoşi.

Cînd ne reluarăm drumul, soarele se înălțase şi ținutul, aşezat între cele două rîuri, îți încînta privirea prin întinderea lui, amintindu-mi de şesurile noastre. Brulettei îi trecuse supărarea, căci, stînd de vorbă cu ea la vatra burbonezilor, îi demonstrasem că o fată cinstită nu poate fi nicicând întinată de vorbele unor bețivi şi nici o femeie n-ar mai fi socotită fără prihană dacă asemenea vorbe ar fi luate în seamă. Catîrgiul ne părăsise pentru cîteva clipe şi cînd s-a înapoiat ca s-o urce pe Brulette în şa, fata nu se putu opri să nu scoată un strigăt de uimire. Omul se spălase, se bărbierise şi se îmbrăcase cu grijă — nu chiar atît de frumos cum îl mai văzusem cîndva, dar tot atît de plăcut la înfățişare şi destul de arătos ca să-i facă cinste.

Totuşi, ea nu-1 lăudă şi nici nu glumi pe seama lui; îl privi doar stăruitor, ca şi cum ar fi vrut să facă din nou cunoştință cu el.

Părea necăjită că fusese cam aspră pe drum şi acum nu ştia cum s-o dreagă, pentru că omul vorbea de altele, dîndu-ne lămuriri despre ținuți în care intrasem, după ce trecusem rîul; ne arăta semănăturile, ne informă asupra obiceiurilor locului, ca un om care nu e străin de nimic.

După două ceasuri, fără nici o piedică, urcînd mereu, am ajuns la Mesples, un sat vecin cu pădurea în care aveam să-1 găsim pe Joseph. Pe drum, Huriel fu deseori oprit de lume. Oamenii păreau să-1 prețuiască în chip cu totul deosebit, iar fetele îl urmăreau cu privirea, curioase să afle cine erau străinii pe care-i însoțea.

Totuşi nu ajunsesem încă unde trebuia — ținta noastră era capătul pădurii sau mai bine zis culmea care se vedea în zare, căci pădurea Alleu, care se uneşte cu cea de la Chamberat, acoperă un podiş de unde izvorăsc cinci sau şase pîrîiaşe sau rîulețe ; pe atunci regiunea asta era sălbatică, înconjurată de bărăgane pustii de unde privirea se întindea pînă departe, în toate direcțiile, şi în toate aceste direcții nu se vedeau decît păduri şi nesfîrşite mărăcinişuri.

Noi abia ne aflam în Bourbonnais-ul de jos, care se învecinează cu partea cea mai înaltă a Berry-ului ; Huriel îmi spuse că drumul urca mereu, pînă în Auvergne. Pădurile erau minunate, numai codri de stejar alb, care e soiul cel mai bun. Pîraiele care tăiau şi coborau în mii de locuri prin aceste păduri, alcătuiau întinderi umede, unde creşteau anini, sălcii şi plopi, toți arbori mari şi puternici, care n-au asemănare cu cei de pe la

noi. Am văzut, de asemenea, pentru prima oară un copac cu trunchiul alb şi cu frunzisul minunat, care nu creşte la noi, şi care se numeşte fag. Cred că ăsta e, după stejar, regele copacilor, şi chiar dacă e mai puţin falnic se poate totuşi spune că e mai frumos. Erau destul de rari in această pădure, dar Huriel ne spuse că mai numeroşi erau către mijlocul ţinutului Bourbonnais.

Priveam cu atenţie locurile, minunîndu-mă foarte şi aşteptînd să văd la tot pasul numai rarităţi, mirîndu-mă de ce nu întîlnesc şi copaci cu capu-n jos şi cu rădăcinile în văzduh. Cit despre Brulette, fie că simţea o înclinare firească pentru aceste locuri sălbatice, fie că voia să-1 facă pe Huriel să uite dojenile cu care-1 mîhnise, se bucura de tot, fără măsură şi se pleca în faţa celor mai neînsemnate flori de pe potecă.

Mergeam aşa de o bună bucată de vreme fără să întîlnim un suflet de om, cînd Huriel ne spuse, arătîndu-ne un luminiş şi o mare grămadă de copaci doborîţi :

— Iată-ne, în sfîrşit, în locurile unde se taie copacii; în două minute veţi vedea oraşul nostru şi castelul tatălui meu...

Deşi spuse asta rîzînd, noi căutarăm totuşi cu ochii ceva care să aducă a case, cînd el adăuga, arătîndu-ne nişte colibe de pămînt şi de frunziş, care aduceau mai mult a vizuini de animale, decît a locuinţe omeneşti.

— Iată palatele noastre de vară, casele noastre de odihnă, spuse el. Staţi pe loc... Mă duc să-1 anunţ pe Joseph...

Plecînd în goană, privi pe ferestrele tuturor colibelor şi întorcîndu-se ne spuse, puţin îngrijorat, dar ascunzîndu-şi cît putea neliniştea:

- Nu-i nimeni, e semn bun, Joseph e bine. L-o fi întovărăşit pe tata la lucru... Aşteptaţi-ma puţin... Odihniţi-vă în coliba noastră, asta de aici, din faţa voastră. Mă duc să văd unde-i bolnavul...
- Nu, nu, spuse Brulette, mergem şi noi cu dumneata !
- Ţi-e teamă să rămîi aici ? N-ai de ce... Sînteţi pe moşia tăietorilor de copaci, care nu seamănă nici pe departe cu catîrgiii — ucenicii diavolului. Ai noştri sînt oameni cumsecade, de la ţară, ca şi ai voştri, iar acolo unde domneşte taică-meu, n-aveţi a vă teme de nimic.
- Nu mi-e teamă de oamenii voştri, reluă Brulette, dar sînt îngrijorată că nu-1 văd pe Joset. Te pomeneşti c-o fi murit şi l-aţi şi îngropat ! Cînd mă gîndesc la treaba asta simt cum îmi îngheaţă sîngele-n vine.

Huriel păli, dar se prefăcu a nu fi îngrijorat.

— Bunul Dumnezeu n-ar fi îngăduit una ca asta ! Descălecaţi, lăsaţi-vă pe loc catîrii, care nu vor putea trece prin desiş, şi veniţi cu mine.

O luarăm pe o potecuţă, care ducea către alt loc unde se doborau

copacii, dar nici acolo nu-1 întîlnirăm pe Joseph şi nici pe altcineva.

— Voi credeți că aceste păduri sînt pustii, spuse Huriel, dar totuşi văd, după tăieturile proaspete, că lucrătorii au trebăluit aici toată dimineața ; acum e ceasul cînd se odihnesc şi ei puțin. A, ia ascultați : aud ceva care-mi înveseleşte inima : îl aud pe tata cîntînd din cimpoi, înseamnă că Joset nu se simte rău, pentru că melodia e veselă şi vă închipuiți şi voi că tata ar fi fost grozav de îndurerat dacă s-ar fi întâmplat vreo nenorocire.

Cîntecul era într-adevăr atît de frumos, încît Brulette, cu toate că era grăbită să ajungă cît mai repede, se opri o vreme în loc, ascultînd fermecată.

Deşi nu mă prea pricepeam la muzică, mă simții şi eu cutremurat din creştet pînă în tălpi. măsură ce înaintam, din pricina muzicii mi se părea că respir şi că păşesc într-un fel nou, copacii arătau mai frumoşi, la fel cerul şi pămîntul şi-mi simțeam inima plină de-o mulțumire pe care nu mi-o puteam lămuri.

în sfîrşit, pe nişte stînci, de-a lungul cărora murmura un rîuleț gingaş, plin de flori, îl văzurăm pe Joset, în picioare, lîngă un om care-i cînta din cimpoi, pentru a-i alina mîhnirea. Clinele Parpluche se afla lîngă ei, părînd că ascultă şi el, ca o ființă înzestrată cu înțelegere.

Cum nu fuseserăm zăriți, Brulette ne opri să mai înaintăm, voind să-1 privească în voie pe Joset şi să-şi dea seama, după înfățişare, de starea lui, înainte de a-i vorbi.

Joseph era alb ca o rufă şi uscat ca un lemn mort, deci catîrgiul nu ne mințise ; ce ne-a mai mîngîiat puțin, a fost că l-am văzut crescut cu aproape un cap, fapt de care oamenii ce-1 vedeau zilnic nu-şi puteau da seama, pe cînd noi pricepurăm că boala lui se datora de fapt creşterii. Căci, deşi obrajii îi erau scofîlciți şi buzele palide, devenise un bărbat cu adevărat frumos, avînd. cu toată lîncezeala lui, ochii limpezi şi chiar vioi ca o apă curgătoare, părul mătăsos, despărțit în două printr-o cărare, semănînd întru totul cu un înger din cer şi deosebindu-se de un țăran, precum o floare de migdal se deosebeşte de o migdală în coaja ei.

Pînă şi mîinile îi erau albe ca ale unei femei, deoarece de la o vreme nu mai lucra de loc, *im* portul burbonez, pe care şi-1 însuşise, îl făcea să pară mai sprinten şi mai bine clădit decît părea odinioară în bluzele de cînepă şi în saboții lui greoi.

După ce-1 privirăm cu luare-aminte pe Josepf ne uitarăm şi la moş Huriel, un om cum puțini am văzut să-i semene, credeți-mă, şi care, fără sa fi învățat carte, ştia o mulțime de lucruri, dînd semnele unei înțelepciuni cu care s-ar fi mîndrit şi unul mai cu vază ca el. înalt şi puternic, cu o

ținută tot atît de frumoasă ca şi a lui Huriel, era însă mai trupeş şi mai lat în umeri. Avea capul mare şi strîns legat de trunchi, ca al unui taur. Fața nu-i era frumoasă, pentru că avea nasul turtit, buzele groase şi ochii rotunzi, dar asta nu-1 împiedica să fie plăcut, şi cu cît te uitai mai mult la el, cu atît te cucerea înfățişarea lui de om puternic şi bun. Ochii mari, negri îi străluceau în fundul capului lui ca două fulgere şi cînd rîdea, cu gura lui mare, te învia parcă din morți.

Avea, în clipa aceea, capul acoperit cu o basma albastră, înnodată la spate, şi nu purta altă îmbrăcăminte decît pantaloni, o cămaşă şi un şorț mare de piele ; avea mîini care, datorită muncii, nu se deosebeau de şorț ca asprime şi ca culoare. Chiar degetele, strivite şi ciopîrțite de nenorocirile care nu-1 crutaseră, păreau rădăcini noduroase de merişor, de-ai fi zis că nu puteau sluji decît la spart Piatră. Şi totuşi le mînuia cu atîta gingăşie pe țevile cimpoiului, aidoma unor fuse uşoare ori piciorușelor unor păsărele.

Lîngă el zăceau mormanele de cherestele din stejarii doborîți de curînd şi, laolaltă cu ele, scufele de lucru : toporul, lucind ca un brici, fierăstraul mlădios ca o trestie şi ulciorul de vin care-i sporea puterile. La un moment dat Joset, care-1 asculta fără răsufle, atîta mulțumire şi uşurare afla el în catec, băgă de seamă că Parpluche, venind spre noi începu să se gudure ; ridică ochii şi ne văzu

Zece paşi de el. Din palid cum era, se făcu roşu ca focul, dar nu se mişcă, deoarece crezu că, din pricina muzicii, se afla pradă unor vedenii.

Brulette se repezi spre el cu brațele întinse ; Joset scoase un țipăt şi căzu în genunchi, ca trăsnit, ceea ce mă sperie, neputîndu-mi închipui că există pe lume şi asemenea soi de dragoste; mă temeam ca nu cumva emoția să-1 ucidă.

Dar îşi reveni foarte repede şi începu să-i mulțumească Brulettei, mie şi lui Huriel, în cuvinte atît de calde, rostite în chip atît de curgător, încît nu se mai putea spune că mai era acelaşi Joset, care pe vremuri nu răspundea decît „nu ştiu" la tot ce l-ai fi întrebat.

Moş Bastien, sau mai bine Marele tăietor de copaci, pentru că asa i sş zicea pe acolo, puse la o parte cimpoiul şi, în timp ce Brulette şi Joset îşi vorbeau, îmi scutură mîna ca şi cum m-ar fi cunoscut de cînd mă născusem.

— Iată-1 dar pe prietenul tău, Tiennet, spuse el fiului său. Ei bine, îmi place şi chipul şi trupul lui; sînt gata să fac prinsoare că mi-ar fi greu să-1 pun jos, pentru că ştiu că oamenii cu o înfățişare atît de blîndă sînt întotdeauna grozav de puternici. Asta am observat-o şi la tine, dragă Huriel şi chiar şi la mine. Am fost totdeauna îndemnat mai bine să-mi iubesc aproapele decît să-1 dobor. Deci, Tiennet, fii binevenit în pădurile noastre sălbatice. Nu vei găsi aici pîinea cea mai bună, din grîu curat,, nici

salatele de tot felul din grădina ta ; vom încerca să te desfătăm cu vorbe plăcute şi cu cea mai sinceră prietenie-Văd că ai întovărăşit-o pe frumoasa fată din Nohant, care e ca o soră şi ca o mamă pentru Joset al nostru. Ai făcut bine, pentru că-i lipsea curajul de a se vindeca ; de acum încolo nu am nici o grijă, întrucît acest medic mi se pare cel mai bun.

Vorbind aşa, se uita la Joset, care se aşezase la picioarele Brulettei şi, ţinîndu-i mîna, o întreba, mîncînd-o din ochi, de maică-sa, de moş Brulet, de vecini, de vecine şi de toată lumea din sat. Brulette văzînd că Marele tăietor de copaci vorbeşte despre ea, îi ceru iertare că nu 1-a salutat dintru început, dar bătrînul, fără multe mofturi, o luă în braţe şi o urcă pe o piatră ca s-o poată vedea mai bine, uitîndu-se la ea aşa cum te-ai uita la un obiect de preţ ; dîndu-i apoi drumul, o sărută pe frunte şi-i spuse lui Joset, care se roşise întocmai ca şi fata :

— Aveai dreptate, e frumoasă în tot şi în toate, un exemplar fără cusur ; şi sufletul şi trupul îi sînt de soi — asta i se citeşte în ochi. Ia spune-mi Huriel, eu nu-mi dau seama, pentru că sînt orbit de copiii mei; e mai frumoasă ca soră-ta ? Că mie mi se pare la fel de chipeşă şi dacă amîndouă ar fi ale mele n-aş şti de care să fiu mai mîndru. Ascultă, Brulette, să nu-ţi fie ruşine că eşti frumoasă, dar să nu te mîndreşti cu treaba asta. Meşterul care ciopleşte aşa de bine făpturile lui nu ţi-a cerut părerea cînd te-a făcut, aşa că n-ai nici un merit în ceea ce te priveşte decît, cel mult, că poţi, printr-o purtare nesăbuită, să strici ceea ce a făcut bunul Dumnezeu, dar tu, dimpotrivă, văd că ştii să păstrezi bine darurile încredinţate. Da, da, eşti frumoasă, ai inima sinceră si judecata dreaptă ; te cunosc îndeajuns, pentru ca te văd venită aci ca să îmbărbătezi un biet copil ce te aştepta, precum aşteaptă pămîntul ploaia. Puţini ar fi făcut ce-ai făcut dumneata şi pentru asta te preţuiesc. Pentru asta îţi cer prietenia ; îţi voi fi aici ca un părinte, iar cei doi copii ai mei îţi vor fi frate şi soră.

Brulette, care mai avea încă inima grea după întîmplarea cu catîrgiii din pădurea de la Roche, fu atît de mişcată de preţuirea şi de laudele pe care i le făcu Marele tăietor de copaci, încît, cu lacrimile în ochi, se aruncă de gîtul batonului şi, neştiind ce să-i răspundă, îl sărută ca şi cum ar fi fost propriul ei tată.

— Iată cel mai bun răspuns, spuse el, sînt mulţumit. Acum, copiii mei, ceasul de odihnă a trecut pentru mine şi trebuie să-mi reîncep lucrul. Dacă vă e foame, iată desaga cu puţinele mele merinde. Huriel va pleca numaidecît să-şi vestească sora, să vie să vă ţie de urît; voi, cei din Berry, o să staţi de vorbă cu Joseph, că aveţi multe să vă spuneţi, după cîte îmi închipui, dar să nu vă depărtaţi de icneala mea[1] şi de zgomotul securii,

pentru că nu cunoaşteţi de loc pădurea şi vă puteţi rătăci.

După ce-şi agăţă cimpoiul de craca unui arbore, se apucă să doboare copacii cu securea.

Huriel îmbucă ceva cu noi şi cum Brulette îl întrebă despre soră-sa :

— Sora-mea, Therence, spuse el, e o fată bună şi drăguţă, cam de vîrsta dumitale. Nu voi spune ca tatăl meu că se poate asemui cu dumneata, dar, aşa cum arată, e plăcută la vedere şi are o fire destul de prietenoasă. Are obiceiul să se ţie de tata în toate popasurile lui, ca să nu-i lipsească nimic bătrînului, pentru că viaţa de tăietor de copaci, ca şi aceea a catîrgiilor, este

[1] Se referă la exclamaţia pe care o scot tăietori' lemne cînd doboară copacii.

aspră şi tristă cînd omul n-are pe cine\ra lîngă sufletul lui.

- Dar unde e acum, întrebă Brulette, nu putem merge s-o vedem ?
- Nu ştiu unde e, răspunse Huriel şi mă mir că nu ne-a auzit venind, pentru că de obicei nu se depărtează de colibele noastre. N-ai văzut-o azi, Joseph ?
- Ba da, dar numai de dimineaţă. Era cam abătută şi se plîngea că o doare capul.
- Ea n-are obiceiul să se plîngă de nimic, reluă Huriei. Iartă-mă, o clipă, Brulette, mă duc repede s-o caut...

ŞEZĂTOAREA A TREISPREZECEA

După plecarea lui Huriel, ne-am plimbat şi am stat o vreme de vorbă cu Joseph, dar, gîndindu-mă că era mulţumit că mă văzuse, socotii că ar fi fost şi mai mulţumit dacă l-aş fi lăsat singur cu Brulette, aşa că, fără multă vorbă, m-am dus la moş Bastien să-1 văd cum lucrează.Lucrul era mai plăcut decît aţi putea crede, pentru că niciodată în viaţa mea n-am văzut o mînă omenească robotind atît de greu şi totuşi atît de voios. Cred că ar fi putut împlini într-o zi, fără osteneală, munca a patru oameni dintre cei mai zdraveni şi asta rîzînd mereu, stînd de vorbă, dacă avea cu cine, cîntînd şi fluierînd; dacă era singur. Avea o fire aşa de vajnică şi de clocotitoare că-mi stîrnea pofta să-1 ajut şi-mi părea rău că nu puteam face şi eu ceva. Imi spuse că de obicei despicătorii şi tăietorii de lemne erau oameni care locuiau prin apropierea pădurilor, unde veneau să se tocmească cu ziua. Alţii care locuiau mai departe, rămîneau în pădure toată săptămîna, plecînd de acasă lunea în zort ca să se înapoieze, pe înnoptate, în sîmbăta urmatoare. Cît pentru cei ce scoborau, ca el, din părţile de sus, se tocmeau pe cîte trei luni şi colibele le erau mai mari, mai bine clădite şi mai bine inzestrate decît ale tăietorilor tocmiţi cu săptămîna. Cam aşa era şi cu

cărbunarii — şi prin cărbunari nu trebuie să-i înțelegem pe cei ce cumpără cărbunii spre a-i revinde, ci pe cei care-i fabrică, pentru proprietarii pădurilor şi codrilor. Erau şi unii care cumpărau dreptul de a tăia pădurile, precum erau şi catîrgii care făceau negoț pe socoteala lor, dar, de obicei, această din urmă meserie se mărginea doar la cărăuşie.

In timpurile de azi, această îndeletnicire a catîrgiilor nu mai e căutată şi e pe cale să piară. Pădurile sînt străbătute de drumuri mai bune şi n-au mai rămas decît puține locuri în care să nu poată fi folosiți decît catîrii. Numărul topitoriilor şi al fabricilor care mai ard cărbune de lemn e tot mai mic şi nu se mai văd decît puțini muncitori de acest soi pe la noi. Mai sînt totuşi unii care se tocmesc în marile păduri de la Cheurre, în Berry, precum şi despicători şi tăietori din Bourbonnais, dar, în vremea despre care vă vorbesc, cînd pădurile acopereau cel puțin jumătate din provinciile noastre, aceste meserii erau foarte căutate şi bine plătite. Aşa că, într-o pădure, în timpul tăierii ei, găseai un întreg norod care se îndeletnicea cu aceste meserii, venit fie de pe aici, fie din locuri mai îndepărtate, fiecare cu obiceiurile şi tovărăşiile lor, trăind, pe cît era cu putință, în bună înțelegere unii cu alții. . Mos Bastien îmi povesti, şi m-am convins eu insurni mai tîrziu, că toți oamenii care făceau această meserie se deprindeau aşa de bine cu o astfel de viață, schimbătoare şi grea, încît îi duceau dorul cînd trebuiau să se reîntoarcă la ses. Cît despre el, îi era dragă pădurea ca unui lup sau unei vulpi — cu toate că era omul cel cumsecade şi cel mai vesel ce se putea afla.

Nu m-a luat însă în rîs, ca Huriel, din pricina dragostei ce-o purtam meleagurilor mele.

— Toate ținuturile sînt frumoase, spunea el, cînd sînt ale noastre, şi e drept ca fiecare să cinstească în mod deosebit locul care-1 hrăneşte. E şi acesta un dar al bunului Dumnezeu făcut oamenilor, fără de care locurile mohorîte şi sărace ar fi lăsate în părăsire. Am auzit de la unii, care au călătorit mult, că sînt sub soare locuri acoperite de zăpadă şi gheață aproape tot anul, iar altele în care focul, țîşnind din munți, prăpădeşte totul. Şi totuşi oamenii îşi clădesc case frumoase pe aceşti munți şi sapă hrube în care locuiesc. Şi acolo oamenii se iubesc, se căsătoresc, dansează, cintă, dorm si îşi cresc copiii, ca şi la noi. Să nu dispreţuim dar nici familia, nici casa nimănui. Cîrtiței îi place vizuina ei întunecată, precum pasării cuibul în frunziş; furnica ți-ar rîde în față dacă ai încerca s-o convingi că sînt pe lume regi care locuiesc mai bine decît ea, în palate.

Ziua aproape că se sfîrşise şi Huriel încă nu venise cu soră-sa ; moş Bastien se miră, fără a se arăta însă îngrijorat. Mă apropiai de vreo cîteva ori de Brulette şi de Joset, care se aflau destul de aproape de mine, dar,

văzîndu-i vorbind mereu, fără a mă băga în seamă, mă îndepărtai neştiind cum să-mi omor timpul. La urma urmei eram şi eu prieten cu Brulette. De zece ori pe zi mă simţeam amorezat şi tot de atîtea ori credeam că m-am lecuit, străduindu~mă să nu-mi mai fac sînge rău. Niciodată n-am fost prea gelos pe Joseph înainte de clipa în care catîrgiul imi vorbise de marele foc lăuntric care-1 ardea pe acest tînăr, dar după clipa aceea — ce lucru ciudat ! — n-am mai fost deloc gelos. Cu cat Brulette arăta mai multă compătimire pentru el, cu atît îmi dădeam seama c-o făcea numai din datorie prietenească. Şi asta mă mîhnea în loc să mă bucure. Neavînd în ce mă privea nici o nădejde, doream să păstrez cel puţin prietenia unei fiinţe care risipea în jurul ei atîta farmec şi-mi ziceam că dacă cineva ar merita dragostea Brulettei, atunci acel cineva trebuia să fie acest băiat, care o iubise întotdeauna şi care, fără îndoială, n-ar mai fi fost în stare să se îndrăgostească de nici o altă fată.

Mă întrebam chiar dacă aceasta nu era şi părerea tăinuită a Brulettei, mai ales că Joset, poate în urma bolii, poate din alte pricini, devenise un povestitor deosebit de plăcut. Datora desigur această schimbare şi contactului zilnic cu Marele tăietor de copaci şi cu fiul acestuia, dar în orice caz fusese din parte-i o dovadă de voinţă, aşa că fata nu putea decît să-1 preţuiască. Totuşi Brulette nu părea să observe această schimbare, cu atît mai mult cu cît, în cursul călătoriei, ea luase cam mult aminte la catîrgiul Huriel. Gîndul acesta mă tulbura din ce în ce mai mult, pentru că, dacă sentimentele fetei se opreau asupra acestui străin, m-ar fi pîndit două mari necazuri : primul, că bietul nostru Joset ar fi murit de durere, al doilea, ca Brulette ar fi părăsit pentru totdeauna satul nostru şi n-aş mai fi avut niciodată bucuria nici de a o mai vedea, nici de a mai sta de vorbă cu ea. aşa mă gîndeam eu, cînd îl văzui pe reîntorcîndu-se cu o fată atît de frumoasă, incat Brulette aproape că rămînea în umbră pe langa ea. Era inalta, subţire, cu umeri laţi şi tot atat de mlădioasă ca şi fratele ei. Deşi brună, traind mereu in umbra pădurilor, era mai mult palidă decît albă ; dar această paloare îţi fermeca ochii, lumiiiindu-i în acelaşi timp trăsăturile fără cusur. De sub mica ei pălărie de paie, răsfrîntă pe spate, întocmai ca pupa unei corăbii, ieşea un coc de păr atît de minunat de negru şi de bogat, că nu te mai saturai privindu-1. Ceea ce m-a izbit din prima clipă a fost faptul că nu era nici atît de veselă, nici atît de graţioasă ca Brulette. Nu căuta deloc să se arate mai frumoasă decît era în realitate, iar înfăţişarea ei trăda un caracter hotărît şi o voinţă de neînfrînt.

Cum stăteam rezemat de o stivă de lemne, cei doi nu mă văzură şi, în clipa cînd se opriră lîngă mine, la o răspîntie, începură să-şi vorbească ca şi cum ar fi fost singuri.

— Nu vreau să merg, spunea Therence, cu voce hotărîtă. Mă duc la cabane ca să le pregătesc cina şi tot ce le trebuie pentru odihnă şi cu asta, basta.

- N-ai de gînd să le vorbeşti deloc ? Vrei să vadă că eşti supărată ? întrebă Huriel surprins.
- Nu sînt supărată, răspunse fata, şi de altminteri, chiar dac-aş fi, nu ştiu de le-aş arăta-o.
- Ba le-o arăți totuşi, pentru că nu vrei s-o întâmpini pe această fată, care trebuie să fi început a se plictisi tot discutînd cu Joseph, şi care ar fi grozav de mulțumită — pun rămăşag — sa întîlnească o altă fată.
- Nu cred că se plictiseşte, reluă Tlierese, afară numai dacă nu-i o cusurgioaică ; să ştii ca eu nu mă simt de loc obligată să-i țin de urat. îi voi da ce-i trebuie, o voi ajuta, dar atît!
- Ea te-aşteaptă, ce să-i spun ?
- Spune-i ce vrei, doar n-am să-i dau socoteală de ceea ce fac eu...

Acestea zise, fata tăietorului de copaci se pierdu pe potecă, iar Huriel, descumpănit, căzu pe gînduri, ca un om care încearcă să ghicească despre ce-i vorba.

El îşi urmă drumul, iar eu rămăsei unde mă aflam, încremenit de uimire. Cînd şi unde mai văzusem eu această fată ? Cu cine semăna oare ? Dar, pe măsură ce-o priveam, îmi veni în minte fetița din căruța împotmolită, care mă făcuse să mă gîndesc la ea o noapte întreagă, şi la care, mai apoi, renunțai din pricina Brulettei, ce susținuse că am gusturi cam de rînd.

Cînd în sfîrşit pierind, trecu pe lîngă mine, îi văzui benghiul negru din colțul gurii şi astfel mă convinsei că era chiar fata pădurilor pe care o purtasem în brațe şi care mă sărutase cu atîta drăgălăşenie cu ani în urmă, pe cît părea acum de îmbufnată ca să mă bage în seamă.

Am rămas multă vreme pradă gândurilor care mă năpădiră, cînd auzii, în sfîrşit, cimpoiul Marelui tăietor, sunînd în chip de goarnă, ceea ce mă făcu să bag de seamă că soarele apusese.

Nu mi-a fost de loc greu să găsesc drumul colibelor — căci aşa se numesc adăposturile lucrătorilor forestieri. Cea a familiei Huriel era cea mai mare şi mai bine clădită, avînd două odăi, din care una pentru Therence. In față se afla un fel de şopron, acoperit cu mături verzi, care fereau casa de vînt si de ploaie ; scînduri, puse pe nişte trunchiuri, alcatuiau la nevoie un fel de masă. , de obicei, familia Huriel nu mînca decît pîine, branză şi puțină carne sărată — şi asta o singură data pe zi. Nu era vorba nici de zgîrcenie, nici mizerie, ci doar de o viață cumpătată, căci acesti

oameni de pădure socoteau de prisos şi plicticoasă nevoia noastră de a mînca lucruri calde şi de a pune femeile să gătească de dimineață pînă seara.

Gîndindu-se că Huriel o va aduce pe mama lui Joseph sau pe moş Brulet, Therence, nevrînd să se facă de ruşine, făcuse în ajun cumpărături la Mesples. Acum ea aprinsese un foc zdravăn în luminiş şi-şi chemase vecinele s-o ajute. Erau două femei de-ale tăietorilor de lemne : una bătrînă, cealaltă urîtă. Altele, de fapt, nici nu se mai aflau în pădure, căci oamenii aceştia nu obişnuiau şi nici n-aveau mijloacele necesare să-şi ia familiile cu ei.

Bordeiele vecine, în număr de şase, erau ocupate de vreo doisprezece oameni, care începuseră să se adune, ca să mănînce laolaltă biata lor bucată de slănină şi painea lor de secară, dar Marele tăietor, oprindu-se pe la ei înainte de a merge acasă, pentru a-şi lepăda sculele şi şorțul, le spuse, în felul lui cumsecade :

— Fraților, azi am oaspeți străini şi vreau cu orice preț să-i fac să se simtă ca la ei acasă; asta nu înseamnă însă că în coliba Marelui tăietor se va mînca friptură şi se va bea vin de Sancerre fără să fie de față toți prietenii lui veniți deci să vă fac cunoştință cu musafirii mei, căci cei care nu vor primi invitația mă voi mîhni.

Şi cum nimeni nu voi să-1 mîhnească, ne gasirăm la un moment dat, adunați laolaltă în jurul mesei, vreo douăzeci de persoane, care se aşezară fără mofturi, fiecare pe ce nimeriră, unul pe un bolovan, altul pe iarbă, unul întins, cît era lung, pe o grămadă de talaş, altul cocoțat pe un trunchi noduros, semănînd toți, fără a socoti sfîntul botez, mai mult cu o turmă de mistreți decît cu o adunare de creştini.

în timpul acesta, frumoasa Therence pleca şi venea, fără să ne bage în seamă ; taică-său, observînd aceasta, o luă de mînă şi, aducînd-o în fața noastră, ne spuse :

— Vă rog s-o iertați, dragii mei prieteni, e încă o copilă sălbatică, născută şi crescută în fundul pădurilor. E ruşinoasă, dar îşi va veni ea în fire şi te rog Brulette să te împrieteneşti cu ea, căci toți cei care-o cunosc o prețuiesc.

După care Brulette, ce nu părea nici stînjenită, nici supărată, îşi deschise larg brațele şi o îmbrățişa pe Therence ; aceasta, neîndrăznind să-i răspundă la fel, rămase locului, ridicîndu-şi numai capul şi privirea, care pînă atunci fusese pironită în pămînt. Văzute atît de aproape una de alta, ochi în ochi şi obraz lîngă obraz, păreau două juninci tinere, din care una împunge uşor cu capul pentru a se zbengui, pe cînd cealaltă, neîncrezătoare şi oarecum răutăcioasă, abia aşteaptă s-o împungă pe prima în chip

viclean.

Dar Therence, cucerită dintr-o dată de privirea blinda a Brulettei, îşi lăsă capul să-i cadă pe umărul acestei frumoase fete, pentru a-şi ascunde astfel lacrimile care-i umpleau ochii.

- Pe legea mea, spuse moş Bastien, rîzînd şi mîngîindu-şi fata, iată ce înseamnă să fii sălbatică. N-aş fi crezut niciodată că sfiiciunea fetelor poate să meargă pînă la lacrimi. Dar poftim, dacă mai poți înțelege ceva cînd e vorba de copii. Hai, Brulette, mi se pare că eşti mai cu judecată, ia-te după ea şi n-o slăbi pînă nu-ți vorbeşte ; e greu pînă scoate primul cuvînt.

- Foarte bine, zise Brulette, o s-o ajut şi, la cea dintii vorbă pe care mi-o va adresa, o voi asculta cu atîta sfințenie, încît mă va ierta că am speriat-o.

Şi, pe cînd se depărtau împreună, Marele tăietor de copaci îmi zise :

— Iată cum sînt femeile. Cele mai puțin cochete (şi Therence a mea face parte dintre acestea) nu pot să vadă o fată frumoasă, fără să nu se înfierbînte de necaz sau să înghețe de frică. Cele mai frumoase stele au loc să trăiască laolaltă pe cer, dar două fiice ale mamei Eva aproape niciodată n-au loc una de alta.

— Mă gîndesc, tată, spuse Huriel, că de astă dată nu eşti prea drept cu Therence. Fata nu-i nici ruşinoasă şi nici pizmaşă.

Apoi, adăugă cu vocea scăzută :

— Eu cred că ştiu ce-o amărăşte, dar mai bine să ne facem că nu băgăm de seamă !

Se puse pe masă carne friptă, ciuperci galbene, foarte frumoase, din care nu mă putui hotărî să gust, deşi vedeam că toată lumea le mînca fără teamă, ouă jumări, cu fel de fel de verdețuri aromate, găluşte de hrişcă şi brînzeturi din Chamberat, faimoase în toată regiunea. Toți începură să înfulece, dar în chip cu totul deosebit de cum se obişnuieşte pe la noi. în loc să mănînce încet şi să mestece pe îndelete, înfulecau pe întrecute, ca oamenii hămesiți, ceea ce la noi ar fi fost o mare necuviință, apoi, fără să aştepte să isprăvească masa, începură să cînte şi să jo*ace,* chiar în toiul ospățului.

Aceşti oameni, mai puțin aşezați ca ai noştri păreau că nu pot o clipă sta locului. Nu aştepta să fie poftiți ca să se înfrupte din mîncare- isi aduceau pîinea ca să-şi primească tocana, refuzînd farfuriile şi se înapoiau la locul lor, cocotandu-se în copaci, sau lungindu-se pe iarbă ; unii mîncau stînd în picioare, alții vorbind sau dînd din mîini, fiecare povestind cîte o istorioară sau ingînînd cîte un cîntec. Păreau nişte albine, zbîrnîind în jurul stupului. Eram amețit şi nu petreceam deloc.

Cu toate că vinul era bun şi moş Bastien nu făcuse economie cu el,

nimeni nu bău mai mult decît se cădea ; fiecare era cu gîndul la treaba lui, nimeni nu voia să se simtă rău, a doua zi, la muncă. Aşa că petrecerea nu ţinu mult, măcar că pe la mijlocul ei părea să întreacă măsura ; totul se sfîrşi curînd şi în linişte. Marele tăietor de copaci primi nenumărate mulţumiri pentru felul cum se purtase ca gazdă, văzîndu-se cît de colo ce preţuit era şi ce influenţă avea asupra celorlalţi, şi asta numai datorită priceperii, inimii sale bune şi judecăţii lui sănătoase.

După numeroasele dovezi de prietenie, care ni se dădură şi nouă, a trebuit să recunosc că oamenii aceştia erau mai prietenoşi şi mai săritori decît cei de pe la noi. Am mai băgat de seamă că Huriel îi aducea, unul cîte unul, în faţa Brulettei şi, după ce-i poftea să-şi spună numele, îi ruga s-o socotească pe fată nici mai mult nici mai puţin decît ca pe sora lor ; Brulette primi atîtea plecăciuni şi atîtea dovezi de simpatie, şi fu sărbătorită cum nu fusese niciodată în satul nostru.

Cînd sosi vremea de culcare, Marele tăietor ma pofti în colba lui, ca să împart patul cu el. Coliba lui Joset, care se afla alături de a noastră, era rnai mică aşa că acolo am fi fost cam inghesuiti. Am dat deci ascultare gazdei, cu atat mai bucuros cu cat, avand in sarcina paza Brulettei, trebuia sa-i fiu aproape, o vazui insa intrand in coliba Therencei, cu care urma sa doarmă şi cum Huriel, credincios obiceiurilor sale, se şi culcase afară, în faţa uşii, îmi dădui seama că nici lupii, nici tîlharii nu s-ar fi putut apropia de ea.

Aruncînd o privire în odăiţa în care se retrăseseră cele două fete, văzui un pat şi cîteva mobile foarte curate ; Huriel, mulţumită catîrilor lui putea căra uşor şi fără cheltuială, de la un loc la altul, mica gospodărie a surorii sale ; cea a tatălui său n-avea să-i căşuneze multă grijă, pentru că nu era alcătuită decît dintr-un maldăr de ferigi uscate şi o pătură. Şi încă, moş Bastien socotea că şi astea erau prea multe, pentru că i-ar fi plăcut mai bine să se culce sub cerul liber, întocmai ca şi fiu-său.

Eram destul de obosit ca să mă lipsesc de pat. aşa că am dormit dus pînă la ziuă. Cred că şi Brulette a făcut la fel, pentru că n-am auzit nici cel mai mic zgomot în coliba de alături.

Cînd coborîi, tăietorul şi băiatul lui, care se sculaseră de mult, tăifăsuiau.

— Tocmai vorbeam de tine, îmi spuse tatăl şi, pentru că plecăm la lucru, aş dori ca treaba să fie aranjată. Brulette, căreia i-am arătat că Joseph are cîtva timp nevoie de tovărăşia ei, m-a asigurat că va rămîne cît va putea, dacă va fi nevoie chiar şi o săptămînă, dar n-a putut vorbi si în numele tău, aşa că ne-a rugat pe noi să te hotărîm, ceea ce încercăm să şi facem, asigurîndu-te că nu ne eşti o povară şi că te rugăm sa te porţi cu

noi aşa cum am face-o şi noi cu tine dacă ți-am fi oaspeți.

Acestea fiind zise şi încă pe un ton convingator şi prietenos, mă făcură să primesc, neputînd-o lăsa pe Brulette singură printre străini şi, măcar că o săptămînă mi se părea foarte mult, fui totusi nevoit să mă supun şi asta şi în interesul lui Joseph.

- Iți mulțumesc, dragă Tiennet, îmi spuse Brulette, ieşind din odaia Therencei, şi mulțumesc şi acestor oameni de treabă care m-au primit atît de bine, dar, dacă rămîn, rămîn numai cu condiția să nu se facă nici un fel de cheltuială cu noi şi să fim lăsați să trăim pe socoteala noastră aşa cum vom voi.

— Va fi cum vreți, spuse Huriel, dar dacă vă temeți că sînteți o povară, fapt care v-ar sili să plecați mai curînd, mai bine ne lipsim de plăcerea de a vă servi. Nu trebuie să uitați însă un lucru : că tatăl meu şi cu mine cîştigăm destui bani şi că nu cunoaştem plăcere mai mare decît aceea de a fi îndatoritori față de prieteni şi de a-i cinsti cum se cuvine.

Mi se păru că Huriel se bătea, cu acest prilej, cam des peste chimir, ca şi cum ar fi vrut să spuie : „Priviți-mă, sînt o partidă grozavă pentru cine m-o lua de bărbat!"

Totuşi, după o clipă, părînd a-şi lua seama, ne vesti că pleacă. La aceste vorbe Brulette tresări, cuprinsă de un fior pe care numai eu îl observai, dar pe care si-l stăpîni numaidecît ; fără să pară că asta o interesează prea mult, îl întrebă unde se duce şi pentru cît timp.

- Mă duc să lucrez în pădurea de la Roche, raspunse Huriel. Voi fi destul de aproape ca să viu dacă aveți nevoie de mine ; Tiennet cunoaşte drumul. Mă duc mai întîi pe păşunea din Croze sa-mi strîng vitele, după care mă voi abate pe aici sa-mi iau rămas bun.

Acestea zise, plecă ; Marele tăietor, rugînd-o pa fiică-sa să aibă grijă de noi, plecă la rîndu-i la lucru.

Iată-ne dar — Brulette şi cu mine — rămaşi în tovărăşia frumoasei Therence, care, deşi se arăta foarte grijulie față de noi, ne ținea totuşi la distanță, abia răspunzînd, numai cu da şi nu la tot ce-o întrebam. Această indiferență o descurajă într-atât pe Brulette, încît, cînd ramaserăm o clipă singuri, îmi spuse :

— îmi pare, Tiennet, că stăm ca un spin în ochii acestei fete. Mi-a făcut loc în patul ei astă-noapte, dar ca cineva obligat să primească lingă el un arici. S-a culcat la perete, cu spatele la mine şi cu nasul vîrît în despărțitura de lemn şi, în afară de întrebarea dacă vreau să mă acopere cu pătura, nu mi-a mai adresat nici un cuvînt. Eram atît de obosită, încît aş fi adormit numaidecît, dar văzînd-o cum se preface că doarme, ca să nu fie silită să stea de vorbă cu mine, m-am prefăcut şi eu că dorm, deşi multă

vreme n-am putut închide ochii, mai ales cînd auzeam cum se silea să-şi înăbuşe plînsul. Ar fi bine ca să n-o mai stînjenim multă vreme, să căutăm două cocioabe libere în alt colț al pădurii, iar dacă nu le-om găsi, o să vorbesc eu cu bătrîna pe care-am văzut-o ieri pe aici să-şi trimeată bărbatul sa doarmă la vreun vecin, iar ea să împartă coliba cu mine. M-aş mulțumi şi cu un pat de frunze fiindcă ar însemna să plătesc prea scump o saltea şi o pernă, cînd eşti primit cu lacrimi. Cat despre mîncare, te vei duce chiar azi la Mesples să cumperi cele de trebuință, iar eu mă insarcinez să gătesc.

— Foarte bine, Brulette, i-am răspuns, voi face tot ce doreşti. Să căutăm o locuință pentru tine ; cit despre mine, să nu te îngrijeşti. Nu sînt mai firav decît acest catîrgiu care a dormit afară, pe pragul uşii tale. Fac pentru tine asta din toată inima, fără să mă tem că mă va topi rouă. Totuşi, ascultă-mă pe mine : dacă părăsim coliba şi masa Marelui tăietor de copaci, o să creadă că sîntem supărați pe el şi, cum omul ne-a primit prea bine ca să-şi poată imputa ceva, o să înțeleagă că fata lui nu ne poate suferi. Poate o s-o certe, dar merită aşa ceva. Spui că fata n-a prea fost la locul ei... Dacă are însă vreo durere ascunsă, sîntem oare noi vinovați de asta ? N-ar fi oare bine să ne facem că nu băgăm de seamă nimic, s-o lăsăm de capul ei, să se ducă sau să-şi aducă aici drăguțul — dacă o avea vreunul —, iar noi să ne vedem de treabă şi să stăm cu Joset, pentru care am venit de fapt aici ? Te pomeneşti că dac-or vedea că amîndoi căutăm casă or intra la idei, bănuindu-ne de cine ştie ce...

— Ai dreptate, Tiennet... Ei bine, am să am răbdare cu ursuza asta şi-om vedea ce-o să iasă...

ŞEZĂTOAREA A PAISPREZECEA

Frumoasa Therence, făcînd toate pregătirile pentru prînzul nostru şi văzînd că soarele e sus, o întrebă pe Brulette dacă nu-1 trezise pe Joseph.

- E tocmai timpul potrivit, spuse ea, şi băiatul se supără dacă îl las

să doarmă prea mult, pentru că în noaptea următoare adoarme greu.

- Dacă dumneata ai obiceiul să-1 trezeşti, drăguța mea, răspunse Brulette, fă-o ; eu nu-i cunosc obiceiurile.
- Nu, nu, răspunse Therence pe un ton tăios: de acum înainte e treaba dumitale să-1 îngrijeşti, fiindcă de asta ai venit. Acum pot şi eu să mă odihnesc şi să ți-1 las în seamă.
- Bietul Joset ! nu se putu opri de a spune Brulette. Văd că el e o grea povară pentru dumneavoastră şi ar fi mult mai bine dacă l-am lua cu noi acasă !

Therence îi întoarse spatele, fără a-i răspunde şi atunci îi spusei Brulettei :

— Hai să-1 strigăm amîndoi ! Sînt sigur că va fi grozav de mulțumit să audă mai întîi glasul tău.

Colibioara lui Joset era aproape vecină cu acea a Marelui tăietor de copaci. îndată ce auzi glasul. Brulettei, alergă să se uite prin crăpăturile usii apoi spuse:

— Ah, mi se pare că visez, Bruletti ! E oare adevărat că tu eşti aici ?

După ce se aşeză între noi pe trunchiul unui copac, ne spuse că pentru prima oară, după multă vreme, a dormit şi el dus, lucru care se vedea de altfel după fața lui, mult mai odihnită ca în ajun. Therence îi aduse într-o strachină supă de găină, pe care el i-o oferi Brulettei ; aceasta însă o refuză, cu atît mai mult cu cît ochii negri ai Therencei păreau plini de mînie împotriva pornirii lui Joset.

Deci, nevrînd să-i dea prilej de supărare Therencei, Brulette nu primi, spunînd că nu-i place fiertura, dar, socotind că era păcat s-o jignească pe infirmieră, ea neavînd nimic de cîştigat din treaba asta, adăugă cu blîndețe :

— Văd, băiatule, că eşti îngrijit ca un mare boier şi aceeşti oameni cumsecade nu cruță nimic pentru a-ți înzdrăveni trupul.

— Da, spuse Joset, luînd mîna Therencei şi unind-o cu cea a Brulettei, i-am făcut destulă cheltuială meşterului meu (aşa îl numea el totdeauna pe Marele tăietor de copaci, pentru că îl mvăța să cînte) şi i-am pricinuit destulă oboseală acestei biete surori pe care o vedeți aici. Află, Brulette, că, după tine, am găsit un adevărat înger pe pămînt. Aşa cum ai avut tu grijă de sufletul meu şi mi-ai mîngîiat inima tind eram un copil zănatic şi bun de nimic, ea mi-a îngrijit sărmanul trup primejduit, cînd am căzut pradă frigurilor. Nu voi putea niciodată răsplăti, cum aş fi dator, ajutorul pe care mi 1-a dat, dar pot spune un lucru : că nu există pe lume o a treia ființă ca voi două şi că, în ziua răsplății, bunul Dumnezeu va păstra

două din cele mai frumoase cununi ale sale pentru Catherine Brulet, trandafirul Berry-ului, şi pentru Therence Huriel, alba floare din inima pădurilor.

Se pare că duioasele vorbe ale lui Joseph picurară balsam în sîngele Therencei, pentru că ea nu se mai feri să stea cu noi la masă ; Joseph se aşeză între ele, iar eu, vrînd să profit de situație, începui să mă foiesc cînd într-o parte, cînd într-alta, apropiindu-mă cînd de una, cînd de cealaltă.

Mă străduiam să-i arăt Therencei, prin fel de fel de atenții, că beryşonezii nu sînt urşi. Ea îmi răspundea cu multă blîndețe la complimentele mele, dar nu fu cu putință s-o fac să zîmbească sau să-şi ridice ochii spre mine. Părea să aibă o fire ciudată, neîncrezătoare şi gata tot timpul să se supere. Şi totuşi, cînd era liniştită, avea atîta blîndețe în înfățişarea şi în glasul ei, că nu-ți puteai face despre ea o părere proastă; dar, nici în clipele ei cele mai bune, n-aş fi îndrăznit s-o întreb dacă îşi amintea că am dus-o cîndva în brațe şi că m-a răsplătit cu o îmbrățişare. Eram convins că e ea, căci taică-său, căruia îi amintisem de treaba asta, nu uitase de loc întîmplarea, susținînd chiar că i se păruse că ma cunoaşte de undeva, dar nu ştia de unde. După masă, Brulette îmi spuse că are unele bănuieli în privința Therencei şi că o să mă lămurească ea, de îndată ce va şti sigur despre ce e vorba.

— Eu o să stau oare toată ziua cu brațele încrucişate ? îi spuse ea Therencei. Fără să fiu o gospodină grozavă, nu sînt totuşi deprinsă să număr mătănii de la un prînz la altul şi te rog, Therence, să-mi arăți cu ce te pot ajuta. Dacă vrei sa te plimbi, voi păzi eu coliba şi voi face ce-mi porunceşti, dar dacă rămîi acasă, voi rămîne şi eu, rugîndu-te încă o dată să mă laşi să te ajut.

- N-am nevoie de nici un ajutor, răspunse Therence, şi dumneata n-ai nevoie să faci nimic ca să-ți alungi plictiseala.
- Dar de ce asta, drăguța mea ?
- Pentru că eşti aici cu prietenul dumitale şi, cum mai mult ca sigur că eu sînt cea de prisos, voi pleca dacă vreți să rămîneți şi voi rămîne dacă veți vrea să ieşiți...
- Asta nu i-ar conveni nici lui Joset, nici mie, răspunse Brulette pe un ton oarecum înțepat. N-am nici o taină să-i împărtăşesc şi tot ce-am avut să ne spunem ne-am spus în cursul zilei de ieri. Acum, plăcerea de a fi împreună nu poate fi decît sporită prin prezența dumitale şi te rugăm să stai cu noi, afară doar dacă n-ai altă tovărăşie pe care s-o preferi.

Therence rămase nehotărâtă şi felul cum îl privea pe Joseph o făcu pe

Brulette să înțeleagă că mîndria fetei suferea de teama de a nu fi socotită de prisos. Drept care, Brulette îi zise lui Joseph :

— Ajută-mă s-o fac să rămîie cu noi. Nu spuneai tu adineaori că noi sîntem cei doi îngeri păzitori ai tăi ? Şi nu vrei ca ei să aibă grijă împreună de însănătoşirea ta ?

— Ai dreptate, Brulette, zise Joseph. între mîinile voastre bune mă voi vindeca mai repede, si, dacă vă veți iubi una pe alta, dragostea voastră se va răsfrînge asupra mea, ca şi cînd — în toiul unei munci grele — tovarăşul alături de care trudeşti îți dă din puterea lui, pentru a ți-o spori pe a ta.

- Fi-voi eu, oare, spuse Therence, bunul tovaras de care consăteanca dumitale are nevoie ? Atunci, fie ! îmi iau de cusut şi lucrez aici...

Se duse să caute pînza croită pentru cămăşi şi începu să coasă. Brulette vru s-o ajute, dar cum ea nu voia să primească :

— Atunci, îi zise ea lui Joseph, dă-mi să-ți cîrpesc rufele ; au desigur nevoie să fie cîrpite, pentru că de mult nu m-am mai ocupat de ele.

Therence o lăsă să-i cerceteze zestrea lui Joseph, dar cum fata nu găsi nimic de făcut, nici măcar un nasture de cusut, îşi arătă dorința de a se duce a doua zi la Mesples, ca să cumpere pînză, din care să-i lucreze nişte cămăşi noi. Numai că cele la care cosea acum Therence erau chiar pentru Joseph şi, cum ea le începuse, era firesc să le termine tot ea.

Bănuielile Brulettei întărindu-se din ce în ce mai mult, se prefăcu a stărui că vrea să le lucreze ea şi chiar Joseph interveni, susținînd că Brulette se plictisea şi că era firesc să vrea şi ea să facă ceva. Atunci Therence, mînioasă, îşi aruncă lucrul, spunîndu-i Brulettei:

— N-ai decît s-o coşi tu, dar, eu nu mă mai amestec.

Şi intră îmbufnată în casă.

— Joset, spuse atunci Brulette, fata asta nu-i nici capricioasă, nici nebună, cum mi-am închipuit, E îndrăgostită lulea de tine.

Joseph fu atît de uimit, încît Brulette pricepu că el habar n-avea despre una ca asta. Ea nu-si putu da seama în ce măsură un om bolnav poate fi slab şi temător în fața adevărului.

— Ce tot spui tu ? strigă el, şi ce nouă nenorocire se mai abate asupra mea ?

— De ce-ar fi o nenorocire ?

— Tu mă întrebi, Brulette ? Crezi că depinde de mine să-i împărtăşesc simțămintele ?

- Ei bine, zise Brulette, încercînd să-1 liniştească, o să se lecuiască.

- Nu ştiu dacă te poți lecui de dragoste, răspunse Joseph, dar dacă

i-am căşunat — fără voie şi din lipsă de prevedere — nenorocirea asta fiicei Marelui tăietor de copaci, surorii lui Huriel, fecioarei pădurilor, care atîta s-a rugat pentru mine şi a vegheat pentru viața mea, m-aş simți atît de vinovat, încît nu mi-aş putea-o ierta ni ciodată.

- Nu ți-a trecut prin minte'că prietenia ei față de tine se poate schimba în dragoste ?
- Nu, Brulette, niciodată !
- E ciudat, Joset !
- De ce ? Oare n-am fost deprins încă din copilărie să fiu. compătimit pentru prostia mea şi ajutat din cauza făpturii mele plăpînde ? Oare prietenia ce mi-ai purtat-o întotdeauna, Brulette, m-a făcut atît de încrezut încît să...

Aici Joseph se făcu roşu ca focul şi nu maî putu rosti un singur cuvînt.

— Ai dreptate, îi răspunse Brulette, care era tot atît de înțeleaptă şi de prevăzătoare, pe cît era Therence de iute şi de sensibilă. Ne putem înşela adeseori asupra simțămintelor pe care le nutrim, precum şi asupra celor pe care alții le au pentru noi. Am avut o părere greşită despre această fată ; Therence, ca şi mine, habar n-are ce înseamnă adevărata dragoste, aşteptînd ca bunul Dumnezeu să ne poruncească a trăi numai pentru acela pe care ni-1 va alege.

- Oricum, răspunse Joseph, vreau şi trebuie sa plec de aici.

- Am venit să te luăm, îi spusei, de îndată ce puterile ți-o vor îngădui.

Impotriva aşteptărilor mele, respinse cu tărie această hotărîre :

— Nu, nu, spuse el, nu am de partea mea decît o singură putere, aceea de a voi să devin un mare muzicant, s-o iau pe mama cu mine şi să trăiesc prețuit şi respectat în satul meu. Dacă plec da aici, mă duc în Bourbonnais-ul de sus şi rărnîn acolo pînă voi căpăta titlul de meşter cimpoier.

Nu îndrăznirăm să-i spunem că niciodată nu va putea cînta ca lumea din pricina plămânilor lui slabi.

Brulette îi vorbi apoi de altele, iar eu, preocupat de destăinuirile ce mi le făcuse fata, cu privire la Therence, şi îndemnat, nu ştiu de ce, să mă ocup de dînsa, cum o văzui ieşind din colibă şi înfundîndu-se în pădure mă luai după ea, mergînd aşa, ca din întîmplare, dar curios şi dornic totodată s-o întîlnesc.

Nu trecu mult şi auzii nişte suspine înăbuşite, care îmi descoperiră

locul unde se ascunsese Therence. Nemaisfiindu-mă, pentru că nu eram vinovat cu nimic de mîhnirea ei, mă apropiai şi-i vorbi răspicat:

— Frumoasă Therence, îi spusei, văzînd că nu mai plîngea, ci doar tremura, înăbuşindu-se sub povara unei mînii lăuntrice, cred că noi, vara-mea şi cu mine, sîntem pricina amărăciunii dumitale. Mutrele noastre te supără, şi mai ales a Brulettei, pentru că nu cred că a mea ar merita atîta atenție. Tocmai vorbeam de dumneata azi dimineață şi am oprit-o să se mute de la voi, unde ea are convingerea că vă stînjeneşte. Dar spune-ne-o deschis şi ne vom muta aiurea, căci, chiar dacă ai o părere proastă despre noi, noi, totuşi, îti purtăm aceleaşi gînduri bune şi nu vrem să-ți pricinuim nici un fel de neplăceri.

Mîndra Therence păru a fi jignită de felul deschis în care-i vorbisem căci, ridicîndu-se de pe locul unde şedea, spuse :

- Vara dumitale vrea să plece ? întrebă ea, pe un ton amenințător, vrea să-mi facă această ruşine ? Ei bine n-o să plece cu nici un preț !... sau atunci,..
- Sau atunci — *ce ? o* întrebai, hotărît s-o fac să mi se destăinuie.
- Sau voi părăsi aceste păduri şi pe tata şi familia mea şi mă voi duce să mor singură într-un pustiu oarecare !

Vorbea ca în friguri, cu privirea atît de întunecată şi cu fața atît de palidă, încît mă cuprinse frica.

— Therence, îi vorbii, luîndu-i cu multă prietenie mîna şi silind-o să se reaşeze, ori te-ai născut cu o fire nedreaptă, ori ai motive s-o urăşti pe Brulette. Ei bine, ca o adevărată creştină ce eşti, mărturiseşte-mi mie ce te frămîntă şi poate te voi putea ajuta cu ceva...

— Nu, nu poți să mă ajuți cu nimic, cîtă vreme e vorba de Brulette, strigă Therence în culmea mîniei, nemaiputîndu-se stăpâni. Să nu crezi că nu ştiu nimic despre ea. Mi-am chinuit destul mintea, l-am descusut îndeajuns pe Joseph şi pe fratele meu, pentru a mă convinge că are o inimă nerecunoscătoare şi o fire trădătoare. E o cochetă, asta e beryşoneza dumitale, şi orice om cinstit are dreptul s-o urască.

— Iată o învinuire foarte grea, răspunsei, fără a mă tulbura. Pe ce-ți întemeiezi spusele ?

- In primul rînd, pentru că se află aici trei baieți care o iubesc şi de care ea îşi bate joc ! , Joseph, care e mort după ea, fratele meu, care e indrăgostit lulea, şi dumneata, care te strădui din răsputeri s-o uiți... Vrei poate să mă convingi că ea habar n-are de toate astea sau că iubeşte pe vreunul din ei ? Nu, nu iubeşte pe nimeni; nu-1 plînge pe Joseph, nu-1 prețuieşte pe fratele meu, nu te iubeşte pe dumneata. Chinurile voastre îi

fac plăcere şi, cum are în satul ei încă vreo cincizeci de adoratori, vrea să trăiască pentru toţi şi pentru nici unul. In ce te priveşte, puţin îmi pasă de dumneata, Tiennet, pentru că nu te cunosc deloc. Mă doare însă de frate-meu care, şi aşa e mereu plecat, datorită muncii pe care-o face şi acum, în loc să mai rămînă cu noi, a trebuit, din cauza ei, să plece ; mă doare de asemenea de Joseph, care e bolnav şi aproape năuc... Ei bine, cocheta asta de Brulette e vinovată faţă de amîndoi şi ar trebui să-i crape obrazul de ruşine că nu poate spune o vorbă bună, nici unuia, nici altuia.

în clipa asta, Brulette care auzise tot, îşi făcu apariţia şi, neobişnuită să fie tratată în acest fel, dar mulţumită totuşi că aflase de ce plecase Huriel, se aşeză lingă Therence şi-i luă mîna, cu un aer în care se citea şi compătimire şi dojana. Therence se potoli oarecum şi-i spuse pe un ton mai blînd :

— Iartă-mă, Brulette, dacă ţi-am căşunat necazuri, dar nu mi-aş ierta-o în nici un chip dacă nu ţi-aş spune tot ce am pe inimă. Recunoşti, deci, că purtarea dumitale n-a fost sinceră şi că inima dumitale e de piatră. Nu ştiu dacă ăsta-i obiceiul pe la voi, de a cocheta cu toţi bărbaţii, dar eu, o biată fată sălbatică, socotesc minciuna un păcat de neiertat şi nu pricep nimic din tertipurile astea. Deschicle-ţi deci bine ochii asupra răului pe care-l căşunezi celor din jur. Nu-ţi spun că fratele meu va muri din pricina dumitale ; e un om prea puternic şi prea curajos, şi e iubit de prea multe fete, care sînt tot atît de frumoase ca şi dumneata, dar fie-ţi milă de bietul Joset, Brulette ! Nu-1 cunoşti, deşi aţi copilărit împreună ; l-ai socotit toată viaţa un prostănac şi el e uimitor de deştept. L-ai crezut rece şi nesimţitor, şi el e ros de o mâhnire care dovedeşte tocmai contrariul ; e însă prea slab ca să ţină piept durerii, dacă-1 înşeli. Dâruieşte-i inima dumitale, căci o merită ; eu sînt aceea care te roagă şi care te va blestema toată viaţa daca din cauza dumitale va muri !

— Va să zică asta te frămîntă, biata mea Therence ! spuse Brulette, privind-o drept în ochi. Ei bine, dacă viei să ştii adevărul adevărat, eu cred că-1 iubeşti pe Joseph şi că eu, fără să vreau, îţi pricinuiesc o cumplită gelozie, care te îndeamnă să-mi găseşti cusururi. Draga mea, încearcă să vezi altfel lucrurile. Nu ţiu deloc ca băiatul ăsta să se îndrăgostească de mine. nu m-am gîndit niciodată la asta şi dacă el mă iubeşte, crede-mă că-mi pare destul de rău. Sînt chiar gata să ta ajut să-1 lecuieşti şi dacă aş fi ştiut ce ştiu acum n-aş mai fi venit deloc încoace, deşi fratele dumitale m-a asigurat că prezenţa mea aici era absolut necesară.

— Brulette, spuse Therence, mă crezi prea puţin mîndră, dacă îţi închipui că-1 iubesc pe Joseph, în felul în care înţelegi dumneata, şi că

mă cobor pînă acolo încît să fiu geloasă de farmecele dumitale. N-am nici un temei să ascund felul in care îl iubesc eu, nici să mă ruşinez de dumneata. Şi chiar dacă l-aş iubi, ei bine, aş avea destulă mândrie pentru a nu lăsa să se creadă că vreau să ți—1 răpesc. Dar prietenia mea pentru el este atît de sinceră şi de cinstită, că l-aş apăra cu tot curajul împotriva mrejelor pe care i le întinzi. Iubeşte-1 deci cinstit, ca mine şi, în loc să-ți vreau răul, te voi iubi si prețui, pentru că recunosc că drepturile dumitale sînt mai vechi decît ale mele şi te voi ajuta să-1 duci acasă, cu condiția ca el să fie singurul dumitale prieten şi soț. De nu, aşteaptă-te să găseşti în mine o duşmanca înverşunată, care te va osîndi pe față. Să nu se spună că l-am iubit pe acest băiat, că l-am îngrijit pe acest bolnav, pentru ca o cochetă frumoasă de la țară să vie să-1 ucidă sub ochii mei.

- Bine, spuse Bruiette, care îşi reluase aerul ei mîndru, văd din ce în ce mai bine cît eşti de îndrăgostită şi de geloasă, aşa că sînt cît se poate de liniştită, plecînd şi lăsîndu-1 în grija dumitale. Nu mă îndoiesc că dragostea dumitale este cinstită, fără gînd ascuns ; nu am, ca dumneata, motive să fiu supărată şi nedreaptă. Sînt mirată totuşi că vrei să mă hotărăşti să rămîn aici şi să fim prietene. Aici sfîrşeşte sinceritatea dumitale şi pînă nu cunosc motivul unei asemenea rugăminți n-ara să-ți dau ascultare.
- Motivul ? Păi ce-ai spus chiar dumneata adineaori, încercînd să mă umileşti... Că sînt îndrăgostită si geloasă... Dacă astfel socoteşti dumneata mila şi bunătatea mea față de Joseph, înseamnă că nu vei pierde prilejul de a-1 face şi pe el să creadă lucrul acesta, şi acest tînăr, care-mi datorează respect şi recunoştință, va fi pe deplin îndreptățit să mă disprețuiască şi să rida de mine în sinea lui.
- Asta aşa e, Therence, spuse Bruiette, care avea un simț de dreptate prea dezvoltat ca să nu prețuiască mîndria fetei pădurilor. Trebuie deci să te ajut să-ți păstrezi taina şi o voi face. Nu-ți spun că te voi susține din toate puterile pe lîngă Joseph ; nu, pentru că nu vreau să te simți jignita ca să primeşti prietenia lui prin mine, ca un dar al meu; eu, însă, te rog să fii dreaptă, să chibzuieşti şi să-mi dai chiar un sfat, pentru că, fiind mai blîndă şi mai modestă ca dumneata, ți-1 cer, ca sâ ştiu cum să-mi îndrum conştiința...
- Vorbeşte, dar, te ascult, răspunse Therence, potolită de supunerea şi de înțelepciunea Brulettei.
- Află, dar, înainte de toate, că n-am fost niciodată îndrăgostită de Joseph şi, dacă asta te poate lecui, îți voi spune şi pricina...
- Spune-o, vreau s-o ştiu ! strigă Therence.
- Ei bine, pricina este că el nu mă iubeşte cum înțeleg eu să fiu iubită. L-am cunoscut pe Joseph din primii săi ani ; n-a fost niciodată prietenos

cu mine înainte de a veni aici şi trăia atît de închis în el, că-1 socoteam egoist. Azi vreau să cred că nu era în înțelesul rău al cuvîntului, dar, după discuția de ieri, sînt tot mai sigură că va avea totdeauna în sufletul lui o iubită, care mă va zdrobi curînd,. şi această iubită, pe care o va prefera soției sale — nu te amăgi Therence — este muzica.

- M-am gîndit cîteodată şi eu la ceea ce spui acum, răspunse Therence, după ce rămase puțin pe gânduri, arătînd, prin uşurarea pe care-o simțea, că-i plăcea să se lupte mai degrabă cu Muzica, ce-i stăpînea inima lui Joseph, decît cu gingaşa Brulette, Joseph, urmă ea, cade uneori in starea în care l-am văzut cîteodată şi pe tatăl meu, căci plăcerea de a cînta îl stăpîneşte în asa măsură, încît restul nu mai valorează nimic pentru el ; asta nu înseamnă însă că tata e mai puțin drăgăstos şi iubitor, aşa că nu sînt cîtuşi de puțin geloasă pe pasiunea lui.
- Ei bine, Therence, zise Brulette, să nădăjduim că-1 va modela şi pe Joseph asemenea lui, făcîndu-1 deci demn de dumneata.
- De mine ? De ce de mine mai mult decît de dumneata ? Dumnezeu mi-e martor că nu mă gîndesc la mine cînd lucrez, ci că mă rog pentru Joseph. Soarta mea îmi face foarte puține griji, Brulette, şi nu înțeleg de loc cum te poți gîndi la tine, cînd simți atîta dragoste pentru cineva.
- Atunci eşti un fel de sfîntă, draga mea Therence, şi nu mă pot nici pe departe asemui cu dumneata. Poate că nu-1 iubeşti pe Joseph în măsura în care îmi închipui, dar, oricum ar fi, te rog spune-mi cum să mă port cu el. Nu sînt deloc sigură că risipindu-i nădejdea nu-i dau o lovitură de moarte, altminteri nu m-ai vedea atît de liniştită ; e bolnav, şi atunci trebuie să-1 cruț. Iată dar care-i prietenia mea pentru el ; nu sînt atît de cochetă cum crezi, pentru că, dacă e adevărat că am cincizeci de curtezani în satul meu, care ar fi folosul şi plăcerea de a veni să caut în fundul acestor păduri pe cel mai umil şi mai puțin dorit dintre toți ? Credeam,
dimpotrivă, că aş merita mal mult prețuirea dumitale, pentru că m-am hotărît să părăsesc fără părere de rău vesela mea societate, ca să dau ajutor unui biet prieten care mă păstra în amintirea lui.

Therence, înțelegînd, în fine, că a greşit, se aruncă de gîtul Brulettei, fără a-i cere în nici un fel iertare, dar, prin mîngîieri şi prin lacrimi îi arătă că-i părea rău, din inimă, de cele întîmplate.

Tocmai cînd plîngeau astfel îmbrățişate, apăru şi Huriel, călare pe calul lui mic, urmat de catîri şi de caini, în capătul drumeagului unde ne aflam noi.

Catîrgiul se înapoia ca să-şi ia rămas bun de la noi, dar nimic din înfăţişarea lui nu trăda durerea unui om care voia să se lecuiască de dragoste prin fugă. Părea, dimpotrivă, atît de voios şi de mulţumit, îneît Brulette îşi zise că Therence nu-1 numărase printre adoratorii ei decît ca să aibă un motiv în plus, prin care să-şi justifice pornirea de adineaori. încercînd să-1 facă a-i mărturisi adevărata pricină a plecării sale, Huriel o lămuri pe Brulette că trebuia să termine o lucrare urgentă ; Brulette, nemulţumită de lămurirea flăcăului, îl învinui că pleca fiindcă se plictisea în tovărăşia celor din Berry.

Huriel luă lucrul în glumă, dar nu se abătu de la hotărîrea luată, ceea ce sfîrşi prin a supăra de-a binelea pe Brulette, îndemnînd-o să spună :

— Pentru că nu te voi mai vedea poate niciodată, nu crezi, meştere Huriel, că e timpul să-mi înapoiezi un zălog care nu-ţi aparţine şi care-ţi atîrnă în chip nedrept la ureche ?

— Dimpotrivă, cred că-mi aparţine, după cum aparţine şi urechea şi asta pentru că zălogul acesta mi-a fost dat de sora mea.

- Sora dumitale nu ţi-a putut da ceea ce-i aparţinea lui Joseph sau mie.

— Sora mea si-a făcut prima comuniune, ca si dumneata, Brulette, şi cînd i-am înapoiat juvaerul dumitale lui Joseph, ea mi 1-a dăruit mie pe al ei. întreab-o, dacă nu-i adevărat.

Therence se roşi ca focul, iar Huriel îşi rîse in barbă. Brulette păru să înţeleagă că cel mai pacălit dintre ei trei era Joseph, care purta, ca talisman la gît inimioara *de* argint a Therencei, pe cînd catîrgiul purtase tot timpul darul Brulettei. Fata, care nu voia cu nici un chip să se lase păcălită, se adresă Therencei :

- Drăguţa mea, îi zise, cred că talismanul pe care îl poartă Joseph îi va aduce noroc şi sînt de părere să-1 păstreze, dar pentru că acesta este al dumitale, te rog să-1 ceri înapoi de la fratele dumitale şi să mi-1 dăruieşti, ca venind de la dumneata. îmi va fi cu atît mai scump...
- Iţi voi face orice alt dar pe care l-ai dori de la mine, răspunse Therence şi asta din toată inimia, dar nu talismanul acesta care nu-i al meu. Ce este dat, e bun dat şi nu cred că Huriel va voi să mi-1 înapoieze,
- Voi face, spuse repede Huriel, ceea ce va voi Brulette. îl vrei cu tot dinadinsul ?
- Da, zise Brulette, neputînd să mai dea înapoi, cu toate că îi părea rău de hotărârea ei, băgînd de seamă supărarea catîrgiului. Acesta îşi desfăcu inelul de la ureche, scoase inimioara de argint şi i-o dete

Brulettei, zicînd :

- Facă-se voia ta! Nu mă voi mîngîia de pierderea acestui dar, pe care mi 1-a făcut sora mea, decît dacă voi şti că n-ai să-1 mai dai niciodată altuia.
- Cea mai bună dovadă că nu voi face asa ceva, spuse Brulette, legîndu-1 de salba Therencei, este că i-1 dau ei în păstrare. Cît despre dumneata, a cărui ureche nu mai trebuie sa poarte acum această povară neplăcută, nu vei mai avea nevoie de nici un semn ca să te recunoaştem, cînd vei mai veni pe la noi.
- E foarte frumos din partea dumitale, raspunse catîrgiul, dar cum mi-am făcut datoria faţă de Joseph şi mai ales fiindcă ai aflat acum ce trebuia să ştii, pentru a-1 face fericit, nu mâ mai amestec în treburile lui. Poate că-1 veţi lua cu voi, iar eu nu voi mai avea niciodată prilejul să mai trec prin ţinutul vostru. Adio, deci, frumoasă Brulette, îţi doresc tot binele pe care-1 meriţi; te las în grija familiei mele, care se va ocupa de voi doi mai bine decît mine şi care vă va însoţi pînă acasă, oricînd veţi dori. Acestea zise, porni la drum cîntînd :

„Un catîr, doi catîri, trei catîri, Printre ei să nu te vîri! Iată-i sus, pe munte cum s-aratâ ! Hei, la dracu-ntreaga ceată !"

Dar mi se păru că glasul lui nu mai era aşa de sigur pe cît se străduia să pară, şi Brulette, care nu se simţea în apele ei, vrînd să scape de privirile Therencei, se înapoie, cu ea şi cu mine, la Joseph.

ŞEZĂTOAREA A CINCISPREZECEA

N-am să vă mai povestesc ce făceam în fiecare din zilele petrecute în pădure.

Mai întîi zilele nu se prea deosebeau unele de altele. Joseph mergea din ce în ce mai bine şi Therence ţinea să fie încurajat în nădejdile lui, împărtăşind în acelaşi timp hotărîrea Brulettei de a nu-i da prilejul să-şi lămurească simţămintele. Lucrul nu era greu de înfăptuit, pentru ca Joseph îşi jurase să nu spuie nimic înainte de clipa în care s-ar crede dernn de a fi luat in seamă şi ar fi trebuit ca Brulette să-1 provoace ca să-i smulgă vreun cuvînt drăgăstos.

Pentru mai multă prevedere, făcea în asa fel ca să nu fie niciodată singură cu el. Izbuti sa cîştige pe Therence de partea ei, aşa că fata inţelese curînd că nu era de loc înşelată şi că Brulette nu dorea altceva decît s-o lase pe ea sa îngrijească singură, în toate privinţele, de sănatatea şi de starea sufletească a bolnavului.

Aceşti trei tineri n-aveau vreme să se plictisească. Therence cosea mereu pentru Joseph si Brulette, trimițîndu-mă să-i cumpăr o batista de muselină albă, începu s-o tighelească si s-o brodeze, spre a o dărui Therencei, căci era grozav de îndemînatică şi era o adevărată minune să vezi o fată de țară realizînd lucruri atat de gingaşe şi de frumoase. Față de Joseph sustinea că nu-i place cusutul şi cîrpitul rufelor, asta ca să nu trebuiască să lucreze pentru el, şi să-1 silească să-i fie recunoscător Therencei, care se pricepea atît de bine la aceste treburi ; numai că poți fi grozav de nerecunoscător cînd ți-a zăpăcit mintea o muieruşcă. Joseph aproape că nici nu se uita la degetele Therencei, care trudeau pentru el; el n-avea ochi decît pentru mîinile frumoase ale Brulettei şi s-ar fi zis că, văzînd-o cosind, număra fiecare împunsătură ca pe tot atîtea clipe ale fericirii.

Mă miram cum dragostea îi putea umple astfel tot cugetul şi toată vremea, împiedicîndu-1 pînă să şi lucreze. Cît despre mine, m-am străduit zadarnic să cojesc nuiele de răchită pentru coşuri sau să împletesc paie de secară pentru pălării ; n-am rezistat decît două zile, după care m-am plictisit atît de rău, că m-am îmbolnăvit. Duminica e o zi frumoasă, pentru că te odihneşti după şase zile de trudă, dar şapte duminici pe săptămînă e cam mult pentru un om deprins să lucreze cu brațele. Poate că nu mi-aş fi dat seama de treaba asta, dacă una din cele două fete s-ar fi uitat la mine, fie şi frumoasa 'Therence, cu ochii ei mari, puțin adînciți, şi cu benghiul negru din colțul gurii, care mi s-ar fi urcat la cap, dacă ea ar fi vrut, dar fata avea o fire greu de scos din ale ei. Vorbea puțin, ridea si mai puțin şi, dacă încercai să faci o cat de nevinovată glumă, te privea în aşa fel, că-ți pierea pe loc pofta de a mai continua. Aşa că, după ce m-am învîrtit vreo două zile jurul colibelor locuite de aceste trei persoane, tăifăsuind cu ele, ba plimbîndu-mă prin padure, sigur fiind că Brulette se afla în mîini bune acolo unde se afla, m-am oferit să-1 ajut la treabă pe Marele tăietor de copaci.

Omul s-a arătat bucuros dar, tocmai cînd începusem să mă simt bine în preajma lui, m-am apucat să-i spun că nu doream nici o plată pentru treaba asta şi că doboram copaci, doar aşa, să-mi trec vremea ; auzind asta, inima lui bună nu 1-a mai lăsat să-mi treacă cu vederea greşelile, aşa că începu să-mi arate că nu există pe lume om mai pretențios la treabă ca el. Fiindcă nu eram de loc priceput în meserie şi habar n-aveam cum să mă folosesc de scule, se supăra la cea mai mică stîngăcie şi vedeam bine cît de anevoie se stăpînea să nu mă facă prost şi molîu, atunci cînd, de furie, i se bulbucau ochii şi-1 năpădea sudoarea.

Nedorind să mă pun în gură cu un om atît de bun şi de plăcut în

toate celelalte împrejurări, trebuii să lucrez cu cei de la lerăstraie, îndeplinindu-mi sarcinile cu atîta rîvnă, încît toți rămaseră mulțumiți ; curînd însă, mi-arn dat seama că munca pare plicticoasă şi grea, cînd nu se reduce decît la osteneala trupului şi cînd nu-ți aduce un cîştig cît de mic pentru tine sau ai tăi. In a patra zi, Brulette îmi spuse :

— Tiennet, văd că te plictiseşti şi nu-ți ascund că şi pe mine m-a ajuns urîtul, dar mîine e duminică şi trebuie să născocim vreo petrecere ; ştiu că muncitorii din pădure se aduna într-un loc frumos, unde Marele tăietor de copaci îi îmbie la joc Ei bine, trebuie să cumpârăm vin şi ceva de-ale gurii şi să le prilejuim o duminică mai frumoasă ca de obicei, în aşa fel încît să facem — în fața acestor străini — cinste satului nostru.

Am îndeplinit tot ce-mi poruncise Brulette şi iată-ne a doua zi, într-o frumoasă pajişte, împreună cu toți muncitorii din pădure şi cu mai multe fete şi femei din împrejurimi, pe care Therence le poftise la dans. Marele tăietor de copaci cînta din cimpoi. Fata lui, minunată în portul bourbonez, era foarte curtată, deşi îşi păstra aerul ei serios.

Joset, vrăjit cu totul de drăgălăşenia Brulettei, care nu uitase să-şi ia de acasă cîteva rochii frumoase, încîntîndu-i pe cei de față prin farmecul şi gingăşia ei, o privea cum dansează. Eu mă străduiam să cinstesc lumea cu răcoritoarele aduse şi, cum voiam ca totul să fie din belşug, nu m-am zgîrcit de fel. Am cheltuit, la petrecerea asta, trei taleri buni din pungă, dar nu mi-a părut rău, fiindcă toată lumea a fost mulțumită de mine.

Muncitorii din pădure chiar spuneau că nu-şi aminteau de multă vreme să fi petrecut împreună aşa de frumos.

A poposit între noi chiar şi un călugăr cerşetor, aflat în trecere pe acolo, care, sub cuvînt că adună bani pentru mănăstirea lui, şi-a umplut burta zdravăn şi a băut tot aşa de mult ca şi tăietorii de copaci şi, măcar că o făcea pe socoteala mea, întîmplarea m-a făcut să petrec grozav, cu atît mai mult cu cît era pentru prima pară cînd vedeam un călugăr din ordinul carmeliților bînd, mai ales că auzisem spunîndu-se că, in ceea ce priveşte golitul paharelor, erau faimosi printre credincioşi.

Tocmai mă pregăteam să-i umplu din nou cana, uimit că nu puteam cu nici un preț să-1 imbăt, cînd auzii, în locul unde se dansa, iscîn-se un tărăboi grozav. Am ieşit din frunzarul unde-mi primeam invitații, pentru a afla ce s-a întîmplat. Văzui o cireada de trei sau poate patru sute de catîri care se țineau după un clairm, ce-şi pusese în cap să treacă prin adunare şi care, alungat de toți, cu lovituri de picior sau de bîtă, înainta speriat, sărind în dreapta şi-n stînga, aşa încît catîrii, care sînt animale încăpățînate şi cu oase tari, deprinşi să meargă pe urmele

clairinului, îşi făceau drum printre dansatori, nepăsîndu-le de loviturile pe care le primeau în spate, îmbrîncind toată lumea şi ţinînd-o drept înainte, ca şi cum ar fi străbătut un cîmp de scaieţi.

Cum dobitoacele înaintau destul de încet, încărcate fiind cu poveri, lumea avea timp să se ferească din calea lor. Astfel că n-a fost nimeni călcat sau rănit, numai că băieţii, înfierbîntaţi de joc şi supăraţi că fuseseră întrerupţi din petrecere, băteau şi înjurau cumplit animalele, încît împrejurarea căpăt deodată un aspect atît de comic, că Marele tăietor de copaci, oprindu-se din cîntat, ridea să se prăpădească. Cunoscînd cîntecul cu care se adună catîrii, ştiut şi de mine, pentru că-1 auzisem în pădurea de la Saint-Chartier, moş Bastien îndepărtă animalele, după care începu din nou să rîdă cu hohote, pentru că, în loc sa cînte mulţimii îmbrăcate în straie de sărbătoare, era obligat să cînte unei cirezi de catîri.

Totuşi, Brulette, care în toiul zăpăcelii se refugiase între mine şi Joseph, părea înspăimîntată şi rîdea forţat.

— Nu-ţi fie teamă, poate că-i Huriel, prietenul nostru, care trece cu catîrii lui pe aici si care va veni să danseze cu tine.

- Nu, nu, răspunse dînsa, Therence cunoaste bine catîrii fratelui ei ; nici dobitoacele, şi nici cîinii nu sînt ai lui. Mie mi-e frică de catîrgii, în afară de Huriel, aşa că cel mai bun lucru ar fi să plecăm de aici.

Pe cînd vorbeam astfel, văzurăm ieşind din pădurea vecină vreo douăzeci de catîrgii, care veneau să caşte gura la jocul nostru.

Am liniştit-o pe Brulette, pentru că în plină zi şi faţă de atîta lume nu i s-ar fi putut întîmpla nimic şi apoi mă simţeam destul de tare ca s-o apăr. Am rugat-o să nu se depărteze de mine, iar eu m-am dus spre umbrarul unde stătusem mai înainte şi de care vedeam că se apropiau, nestingheriţi, catîrgiii.

Şi fiindcă strigau „dă-ne de băut, dă-ne de băut", ca unii care se credeau la crîşmă, am încercat să-i lămuresc că nu vindeam vin, dar dacă vor fi cuviincioşi le-oi da cîte un pahar.

— Aşadar, e o nuntă ? întrebă cel mai înalt dintre ei, pe care-1 recunoscui după părul său roşu, că e căpătenia celui cu care avusesem o întâlnire atît de neplăcută în pădurea de la Roche.

— Nuntă sau nu, eu sînt cel care face cinste Şi o fac cu dragă inimă cui îmi place, dar…

Fără să mă lase să-mi isprăvesc vorba, îmi răspunse:

- N-avem nici un drept aici, dumneata eşti stapanul. Noi îţi mulţumim pentru gîndurile dumitale bune, dar. cum nu ne cunoşti, ar fi mai bine să-ţi păstrezi vinul pentru prietenii dumitale.

Spuse în graiul lui cîteva vorbe, îşi luă tovarasii de o parte, apoi se aşezară cu toţii jos şi începură să cineze foarte liniştiţi, în timp ce Maele tăietor de copaci se apucă să le vorbească, aratandu-i multă preţuire căpăteniei lor, lunganu1 acela roşcovan, care se numea Archignat şi care trecea drept un om cinstit, pe cît de cinstit poate fi un catîrgiu.

Catîrgiii, bucurîndu-se de oarecare stimă în ochii locuitorilor pădurii, ne-am ferit, Brulette şi cu mine, de a spune cuiva că indivizii ne dezgustau. Ea se înapoie la dans, fără teamă, pentru că, în afară de şef, nu recunoscusem printre ei pe nici unul dintre cei care plănuiseră să ne joace renghiul, în cursul călătoriei noastre, şi la urma urmei acest şef ne scăpase de fapt de planurile ticăloase ale tovarăşilor săi.

Cîţiva din cei de faţă ştiau să cimpoiască, nu ca Marele tăietor de copaci, care n-avea pereche în lume şi care ar fi fost în stare să facă şi pietrele să se clintească din loc, ba chiar şi stejarii din pădure să zburde, dacă ar fi vrut, dar cimpoiau totuşi mult mai bine decît Carnat şi fiu-său ; aşa că instrumentul trecu, din mîinile bătrînului, în mîinile şefului catîrgiilor, Archignat, în timp ce Marele tăietor de copaci, simţindu-se încă tînăr, îşi îngădui a dansa cu fata lui, de care, pe drept cuvînt, putea fi tot atît de mîndru ca si moş Brulet de Brulette a noastră.

Dar, cum o strigă pe Brulette să vie să-i fie pereche, un drac urîcios, ieşind nu ştiu de unde. se înfăţişă şi vru s-o ia pe fată, de mină, la dans. Cu toate că era pe înnoptate, Brulette recunoscu numaidecît într-însul pe cel care în pâdurea de la Roche era gata să-i omoare pe ceidoi apărători ai ei şi să-i îngroape sub un copaci. Frica şi scîrba o făcură să-1 respingă pe loc şi să se alipească de mine, care, sfîrşindu-mi treburile, tocmai mă pregăteam să dansez cu ea.

— Fata asta mi-a făgăduit mie dansul, spuse catîrgiului, care stăruia.

- Lasă-ne în pace şi cată-ţi alta.

- Bine, se învoi el, dar după ce va dansa *bourree-ul* ăsta cu dumneata va fi rîndul meu.

- Nu, spuse Brulette repede. Decît să dansez cu el, prefer să nu mai dansez toată viaţa.

- Asta o s-o vedem, spuse el, ţinîndu-se scai după noi, bîrfindu-ne şi rostind în limba lui, de cîte ori îi trecea Brulette prin faţă, vorbe care, după ochii lui răi, sigur că erau neobrăzate.

- Aşteaptă să isprăvesc, îi spusei, împingîndu-1 de cîte ori mi se ivea în faţă, şi-ţi viu eu de hac, într-o limbă pe care o să ţi-o priceapă cît se poate de bine spinarea dumitale.

Dar cînd *bourree-ul* se termină, individul dispăru, ascunzîndu-se atît

de bine, că nu mai putui pune mîna pe el.

Văzîndu-1 cît e de laş, Brulette nu se mai temu de el şi dansă şi cu alții, care se purtau însă cuviincios. Dar într-o clipă, cînd o pierdui din ochi, ticălosul acela o înşfacă de mînă, o trase cu de-a sila în mijlocul balului şi, folosindu-se de întuneric, dete s-o sărute. Alergai spre ea ca năuc, mai ales că mi se păruse că Brulette mă strigă. N-am avut însă timp să-1 pedepsesc eu însumi, pentru că, înainte ca acea față urîtă şi plină de cărbune să se fi atins de a ei, omul simți în ceafă o atît de puternică strînsoare, încît muschii îi ieşiră din orbite, ca unui şobolan prins sub fierul capcanei.

Crezînd că ajutorul îi venise din partea mea, Brulette se aruncă în brațele salvatorului, dar ramase uimită cînd se văzu în cele ale lui Huriel...

Vrui să mă folosesc de faptul că Huriel avea bratele ocupate, pentru a-1 „mîngîia", la rîndul meu cum merita pe ticălosul care cutezase sa se atinga de Brulette, dar cîțiva se puseră între noi. Şi cum haimanaua ne acoperea de ocări, făcîndu-ne laşi, pentru că ne ridicasem împotriva lui, muzica se opri, lumea se strînse buluc, iar Marele tăietor de copaci îşi făcu apariția, cu Archignat-lunganul; ultimul, îi opri pe catîrgii, celălalt, pe tăietorii de lemne, ca să nu se încaiere înainte de a se lămuri toată tărăşenia.

Malzac — acesta era numele duşmanului nostru — avea o limbă tot atît de veninoasă ca a unei vipere, începu să se plîngă cel dintîi, susținînd c-o poftise cuviincios la dans pe fata din Berry, că, sărutînd-o, nu făcuse decît să se supună regulii bourree-ului, dar că doi dintre simpatiii acestei fete, adică Huriel şi cu mine, i-am luat-o în nume de rău şi l-am lovit mişeleşte.

- Lucrurile nu stau aşa, răspunsei, şi-mi pare rău că nu l-am snopit în bătaie pe cel care vă vorbeşte, dar adevărul e că am ajuns prea tîrziu ca să-1 chelfănesc cum merită. Aşa stau lucrurile şi nu altfel, şi-ar fi bine să mă lăsați să-1 învăț minte să nu mai spună minciuni.
- Cît despre mine, spuse Huriel, l-am înşfăcat de ceafă ca pe-un iepure, fără să-1 lovesc însă, şi nu-s vinovat dacă hainele nu i-au apărat pielea; îi datorez însă o lecție de să mă țină minte, motiv pentru care am şi venit astă-seara aici. Aşa că cer meşterului Archignat, starostele meu, precum şi meşterului Bastien, tatăl meu, să mă asculte şi să-mi facă dreptate.

Tocmai atunci apăru şi călugărul care se căznise să-i ardă o predică, dar, cum pretuise prea din plin vinul burbonez, i se cam împleticea limba şi, în hărmălaia care se iscase, vă închipuiti că nu-1 mai auzea nimeni.

— Tăcere ! strigă Marele tăietor de copaci, cu un glas care ar fi acoperit şi tunetele, daţi-vă la o parte toţi şi lăsaţi-ne să ne descurcăm singuri treburile. Puteţi asculta, dar n-aveţi voie să vă amestecaţi în această tărăşenie. Să vină aici toţi catîrgiii, şi cei care ţin cu Malzac, şi cei care ţin cu Huriel. Dincoace, eu şi bătrînii pădurilor ne luăm sarcina de martori şi de judecători ai acestui flăcău din Berry. Vorbeşte, Tiennet, şi spune de ee anume te plîngi. Ce temeiuri ai să fii supărat pe acest catîrgiu ? Dacă nu-i vorba decît că a încercat să-ţi sărute consăteanca, la dans, nu-i mare lucru, fiindcă ştiu că ăsta-i obiceiul la voi, ca şi la noi. Din pricina asta nu loveşti un om. Spune-ne din ce pricină ai necaz pe el — cu asta trebuie să începem.

Nu m-am lăsat mult rugat ca să vorbesc şi, cu toate că adunarea catîrgiilor şi a bătrînilor mă tulbura puţin, mi-am dezlegat destul de bine limba povestind, cum se cuvenea, întîmplarea din Pădurea de la Roche, aducînd chiar mărturia şefului catîrgiilor, Archignat, căruia i-am recunoscut simţul de dreptate, poate chiar mai mult decît ar ţi meritat-o ; mi-am dat seama că nu trebuia să-1 mvinovăţesc în nici un fel, ca să-1 am de partea mea, dovedind prin asta că beryşonezii nu-s mai proşti ca alţii şi că nu pot fi chiar atît de lesne invinuiţi.

Toţi cei de faţă, care şi pînă atunci avuseseră o părere bună despre Brullete şi despre mine, au osandit purtarea lui Malzac, dar Marele tăietor de copaci porunci din nou să se facă tăcere şi, adresandu-se meşterului Archignat, îi ceru să arate daca era ceva neadevărat în spusele mele. Acest cumătru, cu pâr roşcovan, era un om grozav de Şiret şi de prevăzător. Avea o faţă tot atît de albă ca hîrtia şi orice necaz i-ai fi căşunat, nici nu pălea mai mult decît era, nici nu se înroşea. Ochii lui ciacîri păreau destul de blînzi şi nu trădau de loc pe omul prefăcut, dar gura, pe jumătate acoperită de o barbă de vulpe, surîdea din cînd în cînd, cu un aer prostesc, care anevoie îi ascundea răutatea. Nu-1 prea avea la inimă pe Huriel, dar nu i-o arăta, trecînd întotdeauna drept un om cinstit. De fapt, era cel mai mare tîlhar ce s-ar fi putut vedea vreodată şi conştiinţa lui punea interesele tagmei mai presus de orice. Fusese ales şef datorită sîngelui său rece, care îi îngăduia să se strecoare pretutindeni şi să înlăture certurile dintre catîrgii ca şi cercetările, în care era socotit tot aşa de priceput ca şi un procuror.

Cum nu răspunse nimic la întrebarea Marelui tăietor de copaci, nu ştiai ce să crezi : o făcea din prostie sau din prudenţă, căci cu cît judecata îi era mai ascuţită, cu atît avea o mutră mai adormită, de om care visează, sau care-i adîncit în el şi habar n-are ce se petrece în jur.

Se mulţumi deci să-i facă un semn lui Huriel, ca şi cum l-ar fi întrebat dacă mărturia pe care *o* va face s-ar potrivi cu a lui, dar Huriel,

care, fără a avea firea ascunsă a acestuia, era tbt atît de deştept ca şi el, îi răspunse:

— Meştere, ai fost chemat de acest băiat ca martor. Dacă vrei să-i dai dreptate, n-am nimic de adăugat; dacă nu vrei, obiceiurile tagmei mele mă opresc să te dezmint. Nimeni dintre cei de faţă n-are dreptul să se amestece în afacerile noastre şi dacă Malzac ar fi meritat dojeni, stiu dinainte că l-ai fi dojenit. Dar, după părerea mea aici e vorba de altceva. în cearta din pădurea de la Rodie, avută în faţa dumitale, din pricini pe care nu sînt dator să le lămuresc aici, Malzac mi-a spus de trei ori că mint şi m-a ameninţat pe faţă. Nu ştiu dacă dumneata ai băgat de seamă, dar eu întăresc asta, acum, sub jurămînt; şi, cum mă socotesc jignit şi dezonorat, cer dreptul de a mă bate cu el, după obiceiurile breslei noastre.

Archignat se sfătui — pe şoptite — cu ceilalţi catîrgii, care părură a fi cu toţii de părerea lui Huriel, pentru că şeful lor nu rosti decît o singură vorbă : „începeţi", după care Malzac şi Huriei se aşezară unul în faţa celuilalt.

Am vrut să mă împotrivesc, spunîndu-le că eu eram de fapt cel care trebuia să se bată cu catîrgiul, căci eu sărisem să-mi apăr verişoara şi că plîngerea mea era mult mai însemnată decît a lui Huriel, dar Archignat mă repezi, zicîndu-mi ;

- Dacă Huriei e înfrînt, o să te prezinţi după el la luptă, iar dacă e înfrînt Malzac, trebuie să te mulţumeşti doar cu ce-o să vezi !
- Să plece femeile ! strigă Marele tăietor de copaci, ele n-au ce căuta aici.

Pronunţînd aceste vorbe, se îngălbeni la chip, dar nu dădu înapoi din faţa primejdiei care-i ameninţa fiul.

— Să plece dacă vor, spuse Therence, care era tot atît de palidă ca şi taică-său, dar tot atît de hotărîtă ca şi el; eu voi sta aici să-i opresc sîngele fratelui meu, dacă va fi nevoie !

Brulette, mai mult moartă decît vie, ne imploră, pe Huriel şi pe mine, să nu dăm urmare certei, dar era prea tîrziu ca s-o mai asculte cineva. O încredinţai deci lui Joseph, care o luă de acolo, iar eu, scoţîndu-mi surtucul, mă pregăteam să-l razbun pe Huriel, în cazul în care flăcăul ar fi fost înfrînt.

Habar n-aveam cum se va desfăşura lupta, dar priveam totul cu atenţie, ca nu cumva să fiu luat pe nepregătite cînd mi-ar fi venit rîndul. Se aprinseră două torţe de răşină şi se măsură cu pasul locul pe care luptătorii n-aveau voie să-1 depăşească. Se dădu apoi fiecăruia cîte o bîtă noduroasă şi scurtă. Marele tăietor de copaci se afla alături de meşterul Archignat, în toate aceste pregătiri, vădind o linişte care-ţi făcea rău.

Malzac, mic şi negru, nu era aşa de puternic ca Huriel, dar era mai vioi în mişcări şi cunoştea mai bine lupta. Huriel, deşi priceput în mînuirea bîtei, fiind prea bun din fire, nu prea avusese prilejul s-o folosească.

Iată deci ce aflai de la cei din jur, în timp ce cei doi începuseră să se dibuie unul pe altul, şi mărturisesc că-mi bătea straşnic inima, atît din pricina grijii ce i-o purtam lui Huriel, cît şi din pricina furiei ce mă cuprinsese împotriva duşmanului său.

Timp de două-trei minute, care mi se părură ceasuri, nici o lovitură nu nimeri, amîndoi apărînd-se la fel de bine. în sfîrşit, lemnul începu să nu mai lovească tot în lemn, şi zgomotul surd al bîtelor, care nimereau din plin trupurile, făcea sa mă copleşească sudori reci. La noi nu se bat astfel oamenii niciodată, decît cu pumnii, si mărturisesc că nu ajunsesem în acea stare de nesimțire îbcat să pot privi cu nepăsare capete sparte şi fălci sfarimate.

Niciodată timpul nu mi s-a părut mai lung si suferința mai grea ca în împrejurarea asta. Văzandu-1 pe Malzac cît era de îndemînatic, tremuram gîndindu-mă la mine, dar, în acelaşi timp, eram cumplit de furios că nu mi se îngăduia să ma amestec, de-abia izbutind să mă abțin să nu mă vîr între ei.

Toată treaba asta mă dezgusta, îmi făcea pur şi simplu rău şi totuşi căscam gura şi ochii ca să nu-mi scape nimic, mai ales că vîntul, clătinînd în răstimpuri torțele, ridica nori albicioşi în jurul luptătorilor ; dar iată că unul dintre cei doi scoase un suspin, ca acela al copacului frînt în două de vînt, şi se rostogoli în pulbere.

Cine era ? Nu mai vedeam, o perdea mi se lăsase pe ochi, cînd auzii glasul Therencei, spunînd :

— Domnul fie lăudat, fratele meu a învins !

Am reînceput să văd limpede. Huriel era în picioare şi aştepta — tovarăş cinstit — ca celălalt să se ridice, fără însă să se apropie de el, de teama de a nu fi lovit hoțeşte, fapt de care îl socotea de altfel în stare pe Malzac.

Dar cum Malzac nu se mişca, Archignat, neîngăduind nimănui să se apropie, îl strigă de trei ori. Neprimind răspuns, se duse lîngă el, zicîndu-i :

— Malzac, eu sînt, să nu mai loveşti !

Lui Malzac însă se părea că-i trecuse pofta de asa ceva, pentru că rămase nemişcat ca piatra şi seful, aplecîndu-se deasupra lui, îl pipăi, îl privi si chemînd doi dintre catîrgiii săi le spuse :

- A pierdut partida, faceți ce se cuvine !

Il luară îndată de cap şi de picioare şi plecară alergînd, urmați de ceilalți catîrgii, care se afundasera in pădure, oprindu-i pe cei care nu erau din ceata lor sa afle cum se sfarsise tarasenia. Mesterul Archignat

pleca cel din urma, dupa ce spuse cateva vorbe la urrechea Marelui taietor de copaci, care îi răspunsese doar atît:

- Ajunge, adio !

Therence se apropie de fratele ei şi începu să-i stearga cu batista sudoarea de pe faţă, intrebîndu-1 dacă nu cumva e rănit; dar el îi şopti la ureche, la care fata răspunse ca şi tatăl ei :

— Da, da... adio !

Apoi Huriel îl luă de braţ pe meşterul Archignat şi amîndoi dispărură grabnic în întuneric ; cum în goana lor răsturnaseră făcliile, mă simţii deodată aşa cum te simţi cînd te trezeşti dintr-un vis urît, plin de zgomote şi de lumini, în tăcerea şi-n adîncul nopţii.

ŞEZĂTOAREA A ŞAISPREZECEA

Vederea mi se lumină treptat — încet, încet — şi picioarele, pe care spaima părea să le fi înfipt în pămînt, îşi recăpătară puterea şi-mi îngăduiră să-1 urmez pe Marele tăietor de copaci în coliba lui. Mă mirai că ne aflam doar cu fata lui, cu Joseph, cu Brulette şi cu trei sau patru bătrîni, care fuseseră de faţă la luptă. Toţi ceilalţi dăduseră bir cu fugiţii îndată ce văzuseră că se pune mîna pe bite — asta ca nu cumva să fie luaţi ca martori în faţa justiţiei, dacă tărăşenia s-ar fi isprăvit prost. Oamenii pădurilor nu se trădează niciodată unii pe alţii şi, ca să nu fie chemaţi şi tulburaţi de păzitorii legii, fac în aşa fel ca să nu stie nimic şi deci să n-aibă nimic de mărturisit. Marele tăietor de copaci le vorbi bătrînilor pe limba lor, după care-i văzui înapoindu-se pe locul luptei fara să-mi dau seama ce aveau de gînd să faca. Eu il urmai pe Joseph şi pe femei, înapoindu-ne la coliba fara a schimba între noi nici un cuvant.

Cat despre mine, eram atît de zguduit în toată FIINTA MEA, îneît îmi pierise pînă şi cheful de vorbă. Cand am intrat în colibă, eram toţi atît de palizi, incat aproape că ne era frică să ne uităm unii la altii. Marele tăietor de copaci, care între timp se inapoiase, se aşeză şi el, păstrîndu-şi aerul îngîndurat şi ţinîndu-şi ochii în pămînt. Brulette, care se stăpînea cu greu să nu întrebe pe nimeni nimic izbucni în plîns, retrăgîndu-se într-un ungher. Joseph, răpus de oboseală şi grijă, se întinse, cît era de lung, pe patul lui de ferigi. Singură Therence se ducea şi venea, făcînd pregătirile pentru odihna

de noapte : dar strîngea atît de tare din fălci, încît, cînd începea să vorbească, părea că se bîlbîie.După cîteva clipe de chibzuință, Marele tăietor de copaci se ridică şi, privindu-ne, ne spuse :

— Ei bine, copiii mei, la urma urmelor ce s-a întîmplat ? I s-a dat o lecție binevenită unui om rău, cunoscut şi înfierat pretutindenea pentru purtările lui urîte. Individul şi-a părăsit soția, care a murit în mizerie şi suferință. E multă vreme de cînd acest Malzac necinsteşte breasla catîrgiilor şi dacă ar fi murit nimeni nu l-ar fi plîns. Atunci de ce să fim trişti şi amărîți pentru cîteva lovituri zdravene pe care fiul meu, Huriel i le-a dat într-o luptă dreaptă ? De ce plîngi, Brulette ? în bunătatea dumitale îl plîngi pe cel doborît şi-1 ții rău pe fiul meu, care n-a făcut altceva decît să-ți răzbune cinstea dumitale şi a lui ? Huriel mi-a povestit totul şi ştiam că, datorită grijii ce ți-o purta; n-a vrut să pedepsească pe loc ticăloşia tovarăşului său. Ar fi dorit ca Tiennet să nu vorbească despre asta niciodată şi el să nu fie amestecat. Dar eu, care nu voiam în nici un chip să ocolesc adevărul l-am lăsat pe Tiennet să vorbească, aşa cum a ințeles el. Sînt mulțumit că n-a trebuit să-l infrunte pe Malzac într-o luptă foarte primejdioasă pentru cel care nu-i cunoaşte vicleşugurile. Sînt, de asemenea, mulțumit că norocul a fost de partea fiului meu, pentru că, între un om cinstit şi un ticalos aş fi luat partea, în inima mea, celui cinstit de n-ar fi fost să fie sînge din sîngele meu şi carne din carnea mea. Aşadar, să mulțumim Domnului, care a judecat bine cum a judecat, şi să-1 rugăm să fie întotdeauna cu noi, acum şi pururea...

Şi Marele tăietor de copaci se aşeză în genunchi şi făcu, împreună cu noi, rugăciunea de seară, după care fiecare se simți înviorat şi potolit; apoi ne despărțirăm prieteneşte, pentru a ne odihni.

Nu mi-a trebuit mult timp ca să-1 aud pe Marele tăietor de copaci, cu care împărțeam odaia, dormind dus, cu toată neliniştea ce-o trăda pînă şi în somn.

în odaia fetelor în schimb, Brulette plîngea necontenit. Fata suferea şi nu se putea linişti cu nici un chip şi cum vorbea cu Therence, am pus urechea lîngă despărțitură, nu ca să iscodesc, ci îngrijorat de chinurile ei.

— Haide, haide, opreşte-ți lacrimile şi dormi, spunea Therence cu glas hotărît. Prinsul nu-ți slujeşte la nimic, iar eu, ți-am mai spus-o, trebuie să mă duc acolo. Dacă-1 trezeşti pe tata, care nu stie că Huriel e rănit, o să vrea să se ducă el la dînsul şi asta poate să-1 vîre în cine ştie ce încurcătură, pe cînd eu n-am ce pierde.

— Mă înspăimînți, Therence! Cum o să te duci singură printre catîrgiii ăia ? Deşi mi-e grozav de frică de ei, aş vrea totuşi să merg cu dumneata. Sint datoare să mă duc, pentru că din pricina s-a iscat neînțelegerea. Să-1

chemăm pe Tiennet...

- Nu, nu, nici dumneata, nici el. Catîrgiilor n-o sa le pară rău dacă Malzac moare, ba dimpotrivă ; dacă însă ar fi fost răpus de unul care nu face parte din tagma lor şi mai ales de un străin, la ceasul ăsta, prietenului dumitale Tiennet nu i-ar fi mers bine. Lasă-1, deci, să doarmă. E destul că a vrut să se amestece. Acum să facă bine să se astîmpere. Cit despre dumneata, Brulette, să ştii că vei fi prost primită de ei, pentru că n-ai ca mine un interes de familie care să-ți justifice acolo prezența, cum e de pildă cazul meu. Catîrgiii mă cunosc toți şi nu le e teamă c-am să mă amestec în treburile lor.

- Crezi, oare, c-ai să-i mai găseşti în pădure ? Tatăl dumitale nu ți-a spus că se pregăteau să pornească spre culmi şi că nu vor rămîne noaptea în vecinătatea noastră ?

- Tot trebuie să rămîie cîtva timp pentru a-i obloji pe răniți, dar dacă nu i-aş mai găsi aş fi mai liniştită : căci asta ar dovedi că fratele meu n-a fost lovit prea rău şi că a putut să pornească numaidecît la drum împreună cu ei.

- I-ai văzut cumva rana ? Dragă Therence, nu-mi ascunde nimic !

- N-am văzut-o, nu se vedea nimic, spunea că n-a primit vreo lovitură grea şi nu se gîndea deloc la dînsul, dar uite Brulette, şi să nu țipi, uite batista cu care i-am şters fața şi pe care o credeam udă de sudoare. Am văzut, venind încoace, că e îmbibată de sînge şi m-am stăpînit să nu țip in fața tatii, care era destul de îngrijorat, şi în fața lui Joseph, care e atît de bolnav.

Se lăsă tăcere ca şi cum Brulette, privind sau luînd în mînă batista, ar fi fost sugrumată de emoție. După care Therence îi spuse :

- Dă-mi-o înapoi, trebuie s-o spăl în cel dintai rîuleț ce-mi va ieşi în cale. . .

- Ah ! făcu Brulette, dă-mi-o s-o păstrez. Voi şti s-o ascund bine.

- Nu, copila mea, pentru că dacă păzitorii legii află de bătaie vin aici să cotrobăiască peste tot şi-i scotocesc pînă şi pe oameni. De la o vreme s-au făcut foarte cicălitori, vor să ne facă să părăsim obiceiurile noastre, care şi aşa se pierd prin ele însele, fără amestecul lor.

- Vai, făcu Brulette, n-ar fi oare de dorit ca obiceiul acesta primejdios al încăierărilor să fie părăsit în ținuturile voastre ?

— Da, dar asta depinde de foarte multe lucruri, de care judecătorii regelui nu pot sau nu vor să ție seamă. Ar trebui să facă dreptate, dar ei n-o fac decît celor care o pot plăti. La voi e oare altfel ? Nu ştim nimic, dar m-aş prinde că e tot la fel ca şi la noi. Numai că beryşonezii au sîngele

foarte potolit şi rabdă răul ce li se face, ca să nu dea cumva peste unul mai mare. Aici nu-i de loc aşa ceva. Omul, care trăieşte în păduri, dacă nu s-ar apăra împotriva celor răi, cum se apără de lupi sau de alte sălbăticiuni, n-ar putea trăi. Ai, oare, ceva de zis împotriva fratelui meu că a cerut dreptate, în fața lumii, pentru insulta şi amenințarea pe care a fost nevoit să le îndure în fața dumitale ? Poate că ai şi dumneata o parte din vină, în faptul că a ținut atît de mult să se răzbune, gîndeşte-te la asta, Brulette, înainte de a-1 învinovăți. Dacă n-ai fi vădit atîta suferință şi atîta necaz față de ofensele acestui catîrgiu, poate că le-ar fi uitat, pentru că nu există om mai blînd şi mai iertător ca Huriel, dar dumneata te-ai socotit jignită. El ți-a făgăduit să te răzbune şi s-a ținut de cuvînt. Nu-ți fac reproşuri şi cu atît mai puțin lui ; în locul dumitale aş fi fost poate şi eu tot atît de supărată ca şi dumneata ; cît despre el, el nu si--a făcut decît datoria.

- Nu, nu, spuse Brulette reîncepînd să plîngă, trebuia să-şi primejduiască viața pentru mine, asa cum a facut si am greşit arătîndu-i că mă simt jignită. Nu mi-o voi ierta niciodată şi, dacă i se întîmplă cumva vreo nenorocire, tatăl dumitale şi dumneata, care ați fost aşa de buni cu mine, nu mă veți ierta nicidoată.

— Nu-ți face sînge rău din asta, răspunse Therence ; se va întîmplă ce va voi Dumnezeu ; nu-ți vom face nici o dojana. Te cunosc acum, Brulette, şi văd că meriți să fii prețuită. Haide, şterge-ți lacrimile şi încearcă să te odihneşti. Sper să nu-ți aduc veşti rele şi nădăjduiesc că fratele meu se va vindeca pe loc, cînd va auzi de durerea pe care ți-a căşunat-o suferința lui.

— Cred, răspunse Brulette, că va fi mai puțin mişcat decît de dragostea dumitale, pentru că nu cred să existe femeie pe lume pe care s-o poată iubi atît cit îşi iubeşte el sora — o soră aşa de bună şi aşa de curajoasă. Iată de ce, Therence, îmi fac o vină din faptul că ți-am cerut darul dumitale de la prima comuniune şi, dacă ar dori sâ-1 recapete, cred c-ai face bine să i-1 înapoiezi, pentru că e în salba dumitale.

- Minunat, Brulette, şi pentru vorba asta te îmbrățişez. Dormi în linişte. Eu plec !

- Nu voi dormi, răspunse Brulette, şi voi ruga pe Dumnezeu să te însoțească, pînă te voi vedea venind înapoi.

O auzii pe Therence ieşind încet din coliba ei şi după un minut am făcut şi eu acelaşi lucru. N-aveam de loc conştiința împăcată, la gîndul ca această frumoasă fată avea să înfrunte singura primejdiile nopții. Oamenii pe care avea să-i intîlnească nu-mi păreau aşa de

înțelegători şi de cinstiți după cum spunea ea că sînt, şi de altminteri poate nu erau singurii care la ceasul acela cutreierau pădurile. Petrecerea noastră atrăses destui milogi şi se ştie că aceia care cer îndeobŞte milostenie n-o au față de alții, cînd li se iveşte prilejul de-a face rău. Şi apoi, nu ştiu de ce, îmi venea mereu în minte fața roşie şi unsuroasă a fratelui carmelit, care prețuise aşa de bine vinul meu. Mi s-a părut că nu-şi prea cobora privirile în pămînt cînd trecea pe lîngă fete, şi nu ştiam ce se întîmplase cu el în timpul învălmăşelii.

Dar cum Therence mărturisise Brulettei că nu voia s-o însoțesc, ca să n-o supăr, m-am hotărît s-o urmăresc la o oarecare depărtare, fără să mă arăt, decît dacă s-ar fi ivit prilejul să strige după ajutor. Prin urmare am lăsat-o s-o ia cu un minut înainte, dar nu mai mult. Măcar c-aş fi dorit s-o liniştesc pe Brulette, împărtăşindu-i planul meu, m-am temut să nu întîrzii şi să pierd astfel urma frumoasei pădurilor.

O văzui străbătînd un luminiş şi intrînd într-un crîng care cobora către albia unui rîuleț, nu departe de colibe. Mă luai după ea pe aceeaşi potecă dar, cum rîul avea multe cotituri, o pierdui curînd din vedere ; auzeam însă zgomotul vătuit al paşilor ei, care din timp în timp sfărîmau cîte o cracă uscată sau rostogoleau cîte o pietricică. Mi se părea că mergea repede şi am făcut şi eu la fel, ca să nu mă las prea mult depăşit. De două sau de trei ori m-am crezut aşa de aproape de ea, că am stat o vreme în loc, ca să nu fiu văzut. Ara ajuns astfel la unul din drumurile tăiate în pădure, dar umbra frunzişului era atît de deasă, că zadarnic mă uitam în dreapta şi în stînga, nu puteam vedea nimic care să-mi arate încotro o luase fata.

Ascultai, cu urechea aplecată către pămînt, şi auzii, pe poteca ce se prelungea de cealaltă parte a drumului, acelaşi zgomot de crăci, care mă călauzise şi pînă atunci. Am luat-o într-acolo si, ajungand la un alt drum care ducea la rîu, am înțeles că nu mai eram pe urma Therencei, pentru că rîul era larg şi mocirlos, iar după ce l-am trecut, udîndu-mă bine, n-am mai găsit urma nici unui pas. Nicăieri nu te poți rătăci aşa uşor ca în pădure ; în unele locuri, copacii sînt sădiți în aşa fel că te crezi pe o alee sau pe vreo potecă bătătorită de animalele care se duc să se adape la vreo baltă, numai că deodată te vezi încurcat în nişte mărăcini atît de deşi sau înglodat în vreun smîrc atît de periculos, că nu mai are nici un rost să mai stărui. Dacă ai intra mai în adînc, te-ai rătăci şi mai rău.

M-am încăpățînat însă, pentru că auzeam mereu un zgomot de paşi înaintea mea şi acest zgomot deveni atît de limpede, încît începui să alerg, zgîriindu-mă în spini şi adîncindu-mă tot mai mult în desiş. Un mormăit sălbatic, însă, mă făcu să înțeleg că ceea ce urmăream eu cu atîta sîrguință

era de fapt un mistreț, care, plictisit de mine, părea să-mi spună că i se făcuse lehamite de atîta goană.

Neavînd decît un toiag ca să mă apăr şi neştiind de altfel cum poți dobori o asemenea jivină, m-am lăsat păgubaş şi m-am înapoiat, puțin neliniştit la gîndul că acest mistreț, din bunăcuviință, s-ar putea să mă însoțească.

Spre norocul meu, animalul nu s-a gîndit la una ca asta ; urcai deci pînă la primul drum, de unde, la noroc, o întinsei spre partea care ducea la intrarea în pădurea Chamberat, unde avusese loc petrecerea.

Cu toate că habar n-aveam unde mă aflu, n-am vrut să renunț la planul meu, fiindcă Therence putea întîlni, ca şi mine, vreo fiară şi nu cred ca ar fi găsit cuvinte de care sălbăticiunea să asculte.

Cunoşteam acum destul de bine pădurea ca să nu mai bat drumurile zadarnic, aşa că ajunsei repede la locul unde se dansase. Mi-a trebuit cîtăva vreme ca să fiu sigur că mă găseam în acelaşi luminiş, unde credeam că voi afla frunzarul, ca şi sculele pe care n-avusesem vreme să le ridic, dar am găsit locul atît de curat, de parcă niciodată n-ar fi trecut cineva pe acolo.

Uitîndu-mă totuşi, mai bine, recunoscui locul unde înfipsesem parii şi unde picioarele dansatorilor tăvăliseră iarba.

Am vrut s-o întind spre locul de unde catîrgiii îl luaseră pe Huriel şi-1 ridicaseră pe Malzac, dar zadarnic am încercat să dau de el ; aveam gîndurile atît de împrăştiate în clipele acelea, că nu mă puteam lămuri cu nici un chip. Nevoit să merg la noroc, umblai astfel toată noaptea, obosit la culme, cum puteți lesne înțelege, oprindu-mă adesea pentru a trage cu urechea, dar neauzind decît huhurezii care țipau în copaci sau vreun biet iepure, căruia îi era mai frică lui de mine decît mie de el. Cu toate că pădurea Chamberat era, în vremea aceea, una cu cea de la Alleu, n-o cunoşteam, deoarece, de cînd mă aflam prin meleagurile astea, nu fusesem decît o singură dată pe acolo. N-a trecut mult şi băgai de seamă că arn rătăcit iar drumul, ceea ce nu m-a mai tulburat de fel, pentru că ştiam că nici una şi nici alta din aceste păduri nu erau în măsură să mă ducă la Roma. De altfel, Marele tăietor de copaci mă învățase sa mă călăuzesc nu după stele, care nu se văd intotdeauna în pădure, ci după direcția crăcilor princiale, care, în regiunile noastre de mijloc, sînt deseori bătute de vîntul din miazănoapte-apus si se îndreaptă de obicei către răsărit.

Noaptea era foarte limpede şi atît de blîndă, încît, să nu fi fost stăpînit de grijă şi cu trupul obosit, preumblarea mi-ar fi făcut plăcere. Luna nu apăruse, dar stelele străluceau pe cerul neîntinat de nici un nor, aşa că, chiar sub frunziş, vedeam foarte bine pe unde să merg. Căpătasem multă încredere în mine, nu ca pe vremea cînd mi-era frică

să fac cîțiva paşi în mica pădure de la Saint-Chartier; mă simțeam aici tot aşa de liniştit ca şi pe ogoarele noastre şi, văzînd sălbăticiunile ferindu-se din calea mea, nu-mi mai făceam nici un fel de grijă. începeam, de asemenea, să recunosc că aceste locuri acoperite de păduri, aceste rîuri clocotind în văi, aceste pajişti mătăsoase, aceste drumeaguri de nisip şi aceşti copaci plini de trufie făceau mîndria locuitorilor ținutului. Intîlnii în drum flori mari, al căror nume nu-1 cunoşteam, ca nişte boturi albe stropite cu galben, al căror miros era atît de puternic şi de plăcut, că uneori mă credeam într-o grădină.

Ținînd-o tot spre apus, am ajuns în nişte mărăcinişuri, pe marginea cărora mersei multă vreme, ascultînd şi privind cu atenție ; n-am găsit însâ nici urmă de oameni, aşa că, în zori, mă înapoiai, fără să fi dat nici de Therence, nici de cineva cu care să pot sta de vorbă.

Pentru că mă săturasem şi nu mai nădăjduiam să fiu cuiva de folos, mă reîntorsei în pădure, tăind-o de-a curmezişul, şi iată că văzui, în fine, într-un loc foarte sălbatic, sub un stejar bătrîn. ceva ce mi s-a părut a fi o ființă omenească. înaintai fără zgomot, pînă putui desluşi anteriul fratelui carmelit. Acest biet om, pe care-1 bănuisei în sinea mea, îngenunchease şi, foarte liniştit şi cuvios, îşi făcea rugăciunile fără să se gîndeasc la rele.

Mă apropiai, tuşind, ca să nu-1 sperii, lucru de care nu era nevoie, pentru că acest călugăr era un cumătru care nu se temea decît de Dumnezeu şi nicidecum de diavol sau de oameni.

îşi înălță capul, mă privi fără să se mire, apoi, ascunzîndu-şi fața sub glugă, continuă să-şi mormăie, foarte încet, rugăciunile ; nu-i vedeam decît vîrful bărbii sale, care tresărea la fiecare vorbă, ca barba unei capre care linge sare.

Cînd mi se păru că sfîrşise, îi urai bună dimineața, sperînd să aflu de la el unele lucruri ; dar, făcîndu-mi semn să tac, se ridică, îşi adună tăgîrța, privi atent locul unde îngenunchease şi, cu piciorul aproape gol, ridică iarba şi netezi nisipul pe care îl călcase, apoi, conducîndu-mă o bucată de drum, îmi spuse cu glas vătuit :

— Pentru că ştii ce s-a întîmplat, nu mă sfiesc să-ți vorbesc, înainte de a începe să colind pe la casele oamenilor...

Văzîndu-1 gata să vorbească, m-am ferit să-1 întreb ceva, ceea ce l-ar fi făcut poate mai bănuitor, dar în clipa cînd deschise gura se ivi în fața noastră Huriel, care păru atît de surprins, ba chiar supărat că mă vede acolo, încît mă simții tot atît de vinovat ca şi cum aş fi făptuit cine ştie ce nelegiuire.

Dacă m-aş fi întîlnit singur cu Huriel în mijlocul pădurii, cu siguranță că m-aş fi speriat grozav ; căci, era mai mînjit cu negru pe față ca oricînd

si o batistă îi ascundea atît de bine părul şi fruntea, ca nu-i mai rămăseseră din obraz decît ochii mari, care păreau şi maî adînciți în orbite şi care-şi pierduseră strălucirea de odinioară. Părea mai mult un duh decît un om, atît de uşor aluneca pe buruiuieni, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu deştepte greierii şi musculițele ascunse în iarbă.

Călugărul luă cel dintîi cuvîntul, dar nu ca un om care începe o discuție cu cineva, ci ca unul care continuă, după o mică stînjenire, o discuție deja începută :

- Pentru că e aici, spuse, arătîndu-mă, e bine să i se dea sfaturi serioase, şi eu eram tocmai pe cale să fac una ca asta.
- Nu trebuia să-i fi spus nimic... reluă Huriel, tăindu-i vorba cu un aer de dojana.

îi tăiai la rîndu-mi vorba lui Huriel, pentru a-i spune câ nu ştiam nimic şi că era slobod să-mi ascundă ceea ce părea că-i stă pe vîrful limbii.

- Tu, răspunse Huriel, nu trebuie să afli mai mult decît trebuie, iar dumneata frate Nicolas, dacă aşa ştii să păstrezi o taină, îmi pare rău că am avut încredere în dumneata.
- Nu-ți fie teamă de nimic, spuse carmelitul, îl socoteam pe flăcăul ăsta tot atît de vinovat ca şi pe dumneata.
- El nu-i vinovat, slavă Domnului ! Sînt eu destul de vinovat şi pentru el!
- Cu atît mai bine pentru el, dacă n-a păcătuit decît cu gîndul, spuse călugărul. E prietenul dumitale şi nu trebuie să te temi de nimic ; cît despre mine, i-aş fi foarte îndatorat dacă n-o să spuie nimănui că am petrecut noaptea prin aceste locuri.
- Crezi că asta îți poate căşuna vreun rău ? spuse Huriel. Un catîrgiu a fost din întîmplare rănit; i-ai dat îngrijiri, şi, mulțumită dumitale, se va lecui curînd : cine-ți poate face vreo vina din acest act de milostenie ?
- Da, da, spuse călugărul, păstrează sticluța şi foloseşte-te de ea de două ori pe zi. Spală bine rana cu apă curgătoare, cît de des vei putea ; să nu laşi să se lipească părul de ea şi apăr-o de praf, asta-i tot. Dacă te prind frigurile, să laşi să se ia sînge de către primul călugăr pe care-1 vei întîlni.
- Mulțumesc, spuse Huriel. Am pierdut destul sînge şi aşa, mai ales că n-am avut niciodată prea mult. Mulțumesc pentru ajutorul pe care mi l-ai dat, de care, la drept vorbind, n-aveam chiar aşa de mare nevoie, dar pentru asta nu-ți sînt mai puțin recunoscător ; şi acum, să ne luăm rămas bun, căci, iată, s-a făcut ziuă şi rugăciunea dumitale te-a reținut cam mult aici...
- Fără îndoială, reluă călugărul, dar mă vei lăsa oare să plec fără să mi te spovedeşti ? Ți-am îngrijit trupul, era lucrul cel mai grabnic care trebuia

făcut, dar crezi că sufletul ți-e mai breaz, şi că n-ai nevoie de iertarea păcatelor, care este pentru el ceea ce este pentru trup balsamul ?

- Aş avea mare nevoie, părinte, dar nu sînt demn de această iertare înainte de a mă pocăi. Cît despre spovedanie, nu-i nevoie să mă îndemni s-o fac, dumneata, care m-ai văzut păcătuind de moarte. Roagă-te lui Dumnezeu pentru mine, iată ce-ți cer, şi pune să se facă multe slujbe pentru... oamenii care se lasă prea mult pradă furiei.

La început am crezut că Huriel glumea, dar, văzînd felul îndurerat în care vorbise, mi-am dat seama că mă înşelasem, mai ales că, terminîn-du-şi vorba, dădu şi nişte bani călugărului.

- Bizuie-te că ți se vor împlini toate după dărnicia dumitale, spuse carmelitul, băgînd banii in punga de pomeni şi adăugind, cu aerul omului ce n-avea nimic fățarnic într-însul :

Meştere Huriel, păcătuim toți, numai un singur judecător e drept. El singur, care n-a făcut rau niciodată, este îndreptățit să pedepsească sau ierte greşelile oamenilor. Ai încredere în El şi fi sigur că, prin îndurarea Lui, tot ce te dezvinovățeşte va fi luat în seamă. Cît despre judecătorii pămînteni, ar fi un prost şi un laş cel care te-ar trimite în fața lor, căci toți sînt slabi şi cruzi. ca nişte biete făpturi şubrede ce se aflã. Să te pocăieşti — ți se va face dreptate, dar să nu te trădezi şi, cînd vei simți că îndurarea te cheamă la judecata ispăşirii, să dea Dumnezeu să n-ai de-a face decît cu un preot cinstit, cu un biei carmelit desculț ca fratele Nicolas. Şi dumneata. copilul meu, continuă călugărul, care avea poftă să predice şi care ținea cu tot dinadinsul să mă stropească cu aghiazmă, caută să-ți potoleşti poftele şi să-ți ții în frîu patimile... Ocoleşte prilejurile de a păcătui, fugi de certuri şi de încăierări sîngeroase...

— Bine, bine, frate Nicolas, spuse Huriel, tăindu-i vorba. Predici în fața unui drepteredincios şi nu-i poți cere unuia ale cărui mîini au rămas curate să se pocăiască. Adio ! Pleacă, a sosit vremea...

Călugărul plecă, dîndu-ne mîna cu inima deschisă şi plină de bunătate. Cînd fu departe, Huriel, luîndu-mă de braț, mă aduse lîngă copacul unde-1 văzusem pe carmelit rugîndu-se.

— Tiennet, îmi spuse el, am toată încrederea în tine şi dacă am reamintit acestui călugăr că trebuie să tacă, a fost ca să-1 fac mai prevăzător. De altfel, nu e nici o primejdie din parte-i; el e unchiul căpeteniei noastre Archignat şi pe lîngă asta e un om de nădejde, totdeauna prieten cu catîrgiii, care îl ajută adesea să care dintr-un loc într-altul ceea ce strînge din daniii, dar, dacă sînt liniştit în ceea ce-1 priveşte pe el şi în ceea ce te priveşte pe tine, nu vad pentru ce ți-aş spune ceea ce n-ai nevoie sa stii, afară numai dacă doreşti tu asta, ca să nu te îndoieşti de prietenia mea.

— Fă cum crezi, i-am răspuns. Dacă ți-e de vreun folos să-mi împărtăşeşti şi mie urmările încăierării tale cu Malzac, spune-mi-le, deşi mi-ar face rău să le aud, de nu, nu țin prea mult să ştiu ce a devenit individul ăla.

— Ce-a devenit, repetă Huriel, a cărui voce părea copleşită de-o mare amărăciune, şi se opri la primele crăci pe care stejarul le întindea către noi. ca şi cum i-ar fi fost teamă să calce pe locul unde nu se mai zărea nici o urmă din ceea ce începeam să bănuiesc că se petrecuse acolo.

Apoi adăugă, cu o privire încărcată de tristețe :

— Tiennet, ți-aduci aminte de vorbele pe care acest om ni le-a spus în pădurea de la Roche şi care făceau să-ți înghețe sîngele în vine : „Sînt destule gropi în pădure pentru a îngropa doi proşti ca voi, şi să poftească cineva să vă mai caute ! Noi vom fi departe, iar copacii şi pietrele n-au limbă să spuie ceau vazut !" ?

— Da, i-am răspuns, simțind o sudoare rece copleşindu-mi tot trupul ; se pare că vorbele rele stîrnesc piaza rea şi aduc nenoroc celui ce le rosteşte.

ŞEZĂTOAREA A ŞAPTESPREZECEA

Huriel îşi făcu cruce, suspinînd ; făcui la fel şi, depărtîndu-ne de copacul blestemat, ne reluarăm drumul. Aş fi vrut să-i spun o vorbă liniştitoare, precum făcuse carmelitul, pentru că vedeam bine cît e de obidit, dar, pe lîngă că eram destul de nepriceput în asemenea treabă, într-o oarecare măsură mă simțeam şi eu vinovat. îmi spuneam, de pildă, că dacă n-aş fi povestit în gura mare întîmplarea din pădurea de la Roche, Huriel nu şi-ar fi adus aşa de bine aminte, poate, de jurămîntul ce i-1 făcuse Brulettei ca s-o răzbune şi dacă n-aş fi făcut eu, cel dintîi, pe apărătorul fetei în fața catîrgiilor şi a bătrinilor din pădure, Huriel nu s-ar fi grăbit aşa de tare să mi-o ia înainte.

Chinuit de asemenea gînduri, nu m-am putut opri de a rnă mărturisi lui Huriel şi de a ma învinovăți înaintea lui, după cum făcuse şi Brulette față de Therence.

— Dragă Tiennet, îmi răspunse catîrgiul, tu ai o inimă bună şi eşti un băiat de treabă. Nu vreau să-ți tulbur conştiința cu un lucru de care Dumnezeu, în ziua Judecății de Apoi nu te va împovăra nici pe tine şi, poate, nici pe mine. Fratele Nicolas are dreptate, Durnnezeu e singurul judecător cu adevărat drept, pentru că El e singurul care ştie exact cum s-au petrecut lucrurile. N-are nevoie nici de martori şi nici de cercetări pentru a afla adevărul. El citeşte în adîncul sufletelor şi ştie bine că al meu nu s-a jurat şi nici nu s-a gîndit să ucidă cînd am pus mîna pe ciomag pentru a-1 pedepsi pe acel nenorocit. Armele astea sînt primejdioase, dar sînt singurele pe care obiceiurile noastre le îngăduie şi nu eu am născocit

folosirea lor. Desigur că mai bine ne-am fi folosit de puterea brațelor, iar ca arme, numai de pumnii noştri, cum am făcut noi doi într-o noapte, cînd cu tărăşenia ceea cu catîrul meu şi cu ovăzul tău, dar află că un catîrgiu trebuie să fie tot atît de curajos şi de grijuliu de a-şi păstra bunul renume, ca şi cei mai mari cavaleri încinşi cu spadă. Dacă aş fi înghițit insulta lui Malzac, fără a-i cere socoteală, aş fi meritat să fiu alungat din rândurile breslei mele. Dar, trebuie să recunosc că nici eu n-am privit situația cu sîngele rece cu care s-ar fi cuvenit s-o fac. îl întîlnisem ieri pe acest Malzac singur, în aceeaşi pădure de la Roche, unde lucram liniştit, fără să mă mai gîndesc la el. M-a insultat din nou cu vorbe nesăbuite, strindu-mi că Brulette nu-i decît o biată „strîngîtoare de vreascuri", ceea ce pe la noi, oamenii pădurilor, înseamnă de fapt un soi de aratare, care umblă noaptea, arătare în care se prefac fetele cu purtări rele, ca să nu fie recunoscute, şi asta datorită groazei pe care oamenii cumsecade o au față de asemenea spiridusi. Asa ca naintea catîrgiilor, care nu sînt oameni deloc naivi, o asemenea vorbă e socotită ca o insultă.

Am răbdat, totuşi, cît am putut, dar în cele din urmă, scos din fire, l-am amenințat cu ciomăgeala. Atunci mi-a răspuns că sînt un fricos, că-1 ameninț cînd nu e nimeni de față, dar că nu voi avea curajul să-1 înfrunt cu ciomagul într-o luptă dreaptă, față de martori; că de fapt ştie că n-am avut niciodată prilejul să-mi arăt curajul şi dacă mă aflam cu mai mulți eram totdeauna de părerea tuturor, pentru a nu fi nevoit să mă măsor, într-o luptă, cu forțe egale.

Acestea zise, mă părăsi, spunîndu-mi că în pădurea de la Chamberat va fi o petrecere cu dans, că Brulette plătea toate cheltuielile, avînd parale, pentru că era țiitoarea unui chiabur înstărit din satul ei şi că, întrucît îl priveşte, se va duce să petreacă şi s-o curteze sub ochii mei şi că, dacă am chef, n-am decît să viu să mă conving.Tu ştii, Tiennet, că aveam de gînd să n-o mai revăd pe Brulette, şi asta din motive pe cave ți le voi spune, poate, altădată.

- Le cunosc, Huriel, căci ştiu că ai vorbit astă-noapte cu sora ta, şi mai ales pentru ca văd că porți la ureche un dar care-mi întăreşte un gînd, pe care-1 aveam mai de mult.

- Dacă ştii c-o iubesc pe Brulette şi că tin la darul pe care mi 1-a dat, ştii tot atît cît ştiu şi eu, numai că azi nu mai sînt deloc sigur de prietenia ei. Cît despre rest... Dar nu-i acum vorba despre asta ; vreau să-ți povestesc cum m-a adus aici piaza rea. Nu voiam nici să fiu văzut de Brulette, nici să-i vorbesc, pentru ca băgasem de seamă cum se zbuciuma Joseph de cîte ori mă vedea prin preajma ei, numaică ştiam că Joseph nu era

destul de tare ca s-o apere, iar Malzac era destul de şiret ca să te înlăture pe tine.

Am venit deci aici la începutul serbării şi am stat ascuns în preajma voastră, hotărît să plec fără să fiu văzut, dacă Malzac nu şi-ar fi făcut apariția. Restul îl ştii pînă în clipa în care am apucat amîndoi ciomegele. în clipa aceea eram înfuriat, o mărturisesc, dar poți fi altfel în asemenea împrejurări ?

Voiam, pe de o parte, să-i dau o lecție duşmanului meu, iar pe de alta, nu voiam să se spună, mai ales cît timp Brulette era la noi, că, vrînd să fiu blînd şi răbdător, nu eram decît un iepure fricos. Ai văzut că tata, care e sătul de vorbe de astea, nu m-a împiedicat să-mi dovedesc bărbăția; dar trebuie că sînt un ghinionist fără pereche, pentru că la prima bătaie şi aproape de la prima lovitură... Ah, Tiennet, oricît te-ai stăpîni şi te-ai şti de blînd Şi de omenos, mînia din tine răbufneşte cînd nici nu te aştepți şi faci una de care apoi te căieşti toată viața ! Un om e, însă, un om, oricît de rău şi spurcat la gură ar fi el. Malzac asta, deşi n-avea nimic bun în el, ar fi avut însă timpul să se îndrepte şi iată că eu l-am trimis la dreapta judecată înainte de a-şi fi pus socotelile în ordine. Află, Tiennet, că sînt foarte scîrbit de meseria de catîrgiu şi că acum recunosc, întocmai cum spunea şi Brulette, cît i de greu unui om drept şi temător de Dumnezeu să-şi păstreze stima față de sine şi față de cei din jur. Sunt obligat sa mai rămîn o vreme in breasla asta, din pricina unor angamente pe care mi le-am luat, dar fii sigur am să plec cît se poate de repede de aici si ca am să-mi caut o ocupație mai liniştită.

— Astea, îi răspunsei lui Huriel, vrei să i le spui Brulettei, nu-i aşa ?

— Nu, răspunse Huriel în chip foarte hotărît, afară numai de cazul în care Joseph s-ar vindeca de dragostea lui şi ar renunța la fată. îl iubesc pe Joseph tot atît cît îl iubiți şi voi, dragii mei; el mi-a făcut mărturisiri, mi-a cerut sfaturi şi sprijin şi nu vreau să-1 înşel, nici să-i stau în cale.

- Dar Brulette nu-1 vrea nici ca iubit şi nici ca soț şi poate ar fi mai bine ca el să afle asta cît mai curînd cu putință. M-aş însărcina eu să-1 fac să înțeleagă, dacă alții n-ar cuteza. Şi e cineva la voi care l-ar putea ferici pe Joseph, ceea ce n-ar putea-o face cu nici un chip Brulette. Cu cît ar aştepta mai mult şi şi-ar face mai multe visuri, cu atît lovitura i se va părea mai greu de îndurat, pe cînd dacă i s-ar deschide ochii asupra dragostei adevărate pe care i-o poartă...

- Să lăsăm astea, răspunse Huriel, încruntînd puțin sprîncenele, ceea ce-1 făcu să se strîrnbe de durere, din pricina rănii pe care o avea la cap ; toate

lucrurile sînt în mîna Domnului, şi în neamul nostru nimeni nu şi-a clădit vreodată fericirea pe mîhnirea altora. Cît despre mine, trebuie să plec, pentru câ n-aŞ şti ce să răspund oamenilor care m-ar întreba ce s-a întîmplat cu Malzac şi de ce nu-1 mai vede nimeni pe la noi. Să-ți mai spun inca ceva despre Brulette şi despre Joseph. Ar fi cu totul fără rost să le vorbeşti despre fapta nenorocită pe care am săvîrşit-o. Afară de catîrgii, numai tata, sora mea, călugărul si cu tine ştiți că omul care a căzut n-o să se mai ridice niciodată. N-am avut vreme decît sa-i şoptesc Thereneei : „A murit, trebuie să părăsesc locurile astea". Meşterul Archignat a spus acelaşi lucru tatălui meu, dar ceilalți pădurari nu ştiu nimic şi nici nu doresc să afle. Călugărul ştie, şeful nostru s-a pus chezaş pentru el, iar eu aş fi fost gata să-mi pun în joc viața, numai ca acest om să nu fie îngropat ca un cîine, fără rugăciuni creştineşti.

Acum e în paza Domnului. înțelegi deci că un om amenințat cu puşcăria, cum sînt eu, n-are vreme să curteze o fată atît de dorită şi de pretențioasă ca Brulette. Dar, te rog, dacă mă iubeşti, să nu-i spui unde sînt. Mai bine să mă uite decît să mă urască sau să-i fie teamă de mine.

- N-ar avea dreptul, pentru că din dragoste pentru ea...

• Ah, spuse Huriel suspinînd şi ducîndu-şi mîna la ochi, iată o dragoste pe care am plătit-o scump.

• Haide, haide, îi spusei, fii bărbat. Ea nu va afla nimic, te poți bizui pe cuvînttil meu şi tot ce voi putea face — ca fata să-ți recunoască meritele atunci cînd se va ivi prilejul — o voi face din toată inima.

• Mai domol, mai domol, Tiennet, reluă Hurriel, nu-ți cer să te dai deoparte, cum am facut eu de hatîrul lui Joseph. Şi tu ții la Brullete şi va trebui ca din trei pretendenți — eu, tu si Joseph — doi să fie cinstiți şi cu judecată cand va fi ales al treilea. Nu ştiu însă dacă nu vom fi inlăturați de un al patrulea. Dar, orice s-ar intampla, cred că vom rămîne prieteni şi frati, noi trei...

Pe mine scoate-mă de pe lista pretendcntilor, i-am răspuns eu, surîzînd fără amărăraciuneciune. Am fost totdeauna cel mai puțin înflăcărat dintre voi şi azi sînt aşa de liniştit, ca şi cum nu m-aş fi gîndit niciodată la Brulette. Cunosc taina inimii acestei frumoase; cred că a făcut o bună alegere şi sînt mulțumit. Adio, deci, dragul meu Huriel, Dumnezeu să te ocrotească şi nădejdea în. mai bine să te ajute să uiți această noapte cumplită.

Ne-am îmbrățişat, ca de despărțire, şi l-am întrebat unde se duce.

- Mă duc, mi-a spus el, pînă în munții Forez. Scrie-mi în tîrgul

Huriel, unde m-am născut şi unde avem rude. îmi vor da scrisorile tale.

- Dar poţi călători aşa departe cu rana asta la cap ? Nu e primejdioasă ?

— Nu, nu, spuse el, nu e nimic grav, şi aş fi dorit din toată inima ca şi *celălalt* să fi avut ţeasta tot aşa de tare ca a mea.

Cînd m-am văzut singur, m-am mirat de schimbările petrecute în pădure : iarba fusese cosită cu grijă, iar pămîntul săpat, ca să se şteargă orice urmă a nenorocirii întîmplate. Pe de o parte, veniseră deci de două ori oamenii să şteargă urmele de pe locul cu pricina pe de alta, Therence luase legătură cu fratele ei. şi în vremea asta se făcuse şi înmormîntarea; şi cu toate că bătusem pădurea de la un cap la altul, ciulind urechile la cel mai mic zgomot, n-am văzut nimic şi n-am auzit nici măcar cea mai mică răsuflare. Asta m-a făcut să mă gîndesc mult la deosebirea de obiceiuri şi de firi dintre oamenii de aici şi plugarii de pe la noi. La ses şi binele şi răul se văd pe loc, aşa că trebuie sa cît se poate de prevăzător în tot ce faci. în păduri însă, te poţi ascunde de privirile oamenilor si nu te bizui decît pe judecata lui Dumnezeu sau a Diavolului, după cum ai gînduri bune sau haine.

Cînd am ajuns la colibe, soarele era sus, Marele tăietor de copaci plecase la lucru, Joseph mai dormea încă, iar Therence şi Brulette stăteau de vorbă sub şopron. M-au întrebat de ce m-am sculat aşa de cu noapte şi mi-am dat seama că Therence era neliniştită de ceea ce aş fi putut vedea şi afla. M-am prefăcut că nu ştiu nimic, ca şi cum n-aş fi străbătut eu cu un ceas în urmă pădurea Alleu.

Joseph se sculă şi el curînd şi, venind spre noi, am băgat de seamă că era mai puţin posomorit ca de obicei.

— N-am dormit deloc, spuse el, m-am tot frămîntat pînă către zori, dar bănuiesc că asta se datorează faptului că febra, care m-a tot chinuit atîta, m-a lăsat de ieri seară, pentru că mă sirnt mai puternic şi mai voios cum n-am mai fost de multă vreme.

Therence, care se pricepea la friguri, îi cercetă pulsul, şi faţa acestei fete frumoase, deşi obosită şi abătută, se lumină dintr-o dată :

— Iată, bunul Dumnezeu ne mai trimite şi cate o bucurie ; priviţi un bolnav care e pe cale de vindecare. Frigurile au dispărut şi sîngele incepe să-i revină în obraji.

- Trebuie să vă spun ce-am simţit, reluă , Joseph, si sa să nu credeţi că sînt visuri ; dar mai intîi să-mi spuneţi dacă Huriel n-a plecat rănit, si dacă celălalt n-a căpătat mai mult decît merita. Aveţi veşti din pădurea Chamberat ?

- Da, da, răspunse repede Therence. Amîndoi au plecat către părţile de sus. Acum spune ce vrei să ne spui...

- Nu sînt prea sigur dacă voi doua, spuse Joseph, adresîndu-se tinerelor fete veti înțelege, dar uite-1 pe Tiennet care va pricepe sigur ce vreau sa spun. Vazandu-l ieri pe Huriel al nostru, batandu-se cu atata hotarare, mi s-au inmuiat picioarele si, simtindu-ma mai slab ca o femeie, era cît p-aci să-mi pierd cunostinta, dar,.— pe măsură ce trupul nu mă mai susținea, mi-era fierbinte si ochii nu prididеau să vadă ce se întîmplă. Cînd Huriel şi-a doborît adversarul, iar el a rămas în picioare, m-a cuprins o ameţeală şi, de nu m-aş fi stăpînit, aş fi strigat: „izbîndă !" şi aş fi cîntat ca un nebun sau ca un om beat. Dacă aş fi putut, m-aş fi repezi! să-1 îmbrățişez, dar totul s-a risipit şi, revenind încoa, aveam oasele frînte ca şi cum eu aş fi primit loviturile.

— Nu te mai gîndi la astea, spuse Therence. sînt lucruri urîte cînd le vezi şi nu trebuie să ți le reaminteşti. Mă prind că ai visat urît acum de dimineață...

— N-am visat nici urît, nici frumos, m-au prins gîndurile şi m-am simțit încet, încet, întărit sufleteşte şi refăcut trupeşte, ca şi cum sosise ceasul sa-mi las patul şi să merg ca ologul din Evanghelie.Il vedeam pe Huriel în fața mea într-o lumină strălucitoare-învinuindu-mă că boala de care pătimesc nu e decît o slăbiciune a sufletului meu. Avea aerul să-mi spuie : ,,Eu sînt un bărbat adevărat, iar tu nu esti decat un copil, te zguduie frigurile, pe cand sangele din mine clocoteste. Nu esti bun de nimic, in timp ce eu sunt bun la toate, de folos altora si mie insumi. Haide, hai asculta acest cantec..." Si auzii niste arii care vuiau ca o furtuna si care ma ridicara din pat, precum ridică vîntui frunzele căzute. Acum, Brulette, cred că s-a sfîrşit cu slăbiciunea şi cu boala mea, voi putea merge, în sfîrşit, acasă, s-o îmbrățişez pe mama şi să-mi fac legăturica pentru drum, pentru că vreau să călătoresc, să învăț şi să devin ceea ce trebuie să devin.

— Vrei să călătoreşti ? întrebă Therence, care se luminase de bucurie ca un soare, dar care redeveni apoi albă şi tulbure ca luna toamna. Nadăjduie şa-ti să găseşti un stăpîn mai bun ca tatăl meu şi prieteni mai buni ca cei de aici ? Du-te să-ți vezi neamurile, e foarte bine, dacă te simți în putere, afară numai dacă nu vrei să mori de- parte...

Durerea sau nemulțumirea îi curmară vorba. Joseph, care o observa, îşi schimbă imediat înfățişarea şi schimbă şi el vorba.

— Nu lua seama la ce-am visat de dimineață, Therence, îi zise, niciodată nu voi găsi un meşter mai bun şi prieteni mai iubitori ca aici. Mi-ai cerut să-ți povestesc visele — am făcut-o, asta e tot. Cînd mă voi însănătoşi vă voi cere sfatul, vouă, celor trei, precum şi tatălui vostru. Pînă atunci să nu ne mai gîndim de loc la ceea ce-mi poate trece prin minte, şi să ne bucurăm cît timp santem încă împreună.

Therence se linişti, dar Brulette şi cu mine, care ştiam cît de hotărît şi de încăpăţînat era Joseph, cu tot aerul lui blînd, noi care ne aminteam de felul in care ne părăsise fără a se lăsa convins cu nimic, am socotit că hotărîrea lui era ca si luată şi nimeni nu i-o va putea schimba.

In cele două zile care urmară, şi eu, şi Brulette reincepuram să ne plictisim, cu toate că fata se straduia să isprăvească broderia pe care voia sa i-o dea Therencei ; se ducea acum tot mai des să-1 vadă pe Marele tăietor de copaci, pe de o parte, pentru a-1 lăsa pe Joseph în grija fiicei pădurilor, iar pe de alta, pentru a vorbi cu pă-durarul despre Huriei, încercînd să-i aline durerea şi să-i alunge teama, pe care acest om cumsecade o încerca din pricina încăierării. Marele tăietor de copaci, mişcat de prietenia pe care i-o arăta fata, îi mărturisi adevărul despre Malzac; Brulette nu numai că nu-1 judeca rău pe Huriel, dar se simţi şi mai aproape de el, pentru grija ce i-o purta el ei şi pentru recunoştinţa care i-o datora ea lui.

în a şasea zi se vorbi din nou de plecare ; Joseph se îndrepta văzînd cu ochii, începuse să lucreze, şi făcea chiar tot ce-i sta în putinţă ca să-şi recapete cît mai repede puterile. Era hotărît să ne întovărăşească şi să stea o zi, două acasă, spunînd că se va înapoia în pădurea Alleu numaidecît, ceea ce nouă ni se păru îndoielnic, nu mai puţin şi Therencei, care începu să fie din nou îngrijorată de sănătatea lui, pe cît fusese de boala lui. Nu ştiu dacă ea a fost aceea care 1-a hotărît pe Marele tăietor de copaci să ne întovărăşească pînă la jumătatea drumului, sau el singur a avut ideea asta ; fapt e că bătrînul ne-a făcut propunerea, care fu grabnic primită de Brulette şi care nu-i prea plăcu lui Joseph, cu toate că flăcăul îşi ascunse cu străşnicie sentimentele.

Această scurtă călătorie nu putea să-i produca Marelui tăietor de copaci decît o alinare a durerii lui şi pregătirile îi redară ceva din buna dispoziţie de odinioară. Catîrgiii părăsiseră ţinutul fara vreo oprelişte şi nu se mai vorbi despre Malzac, cu atît mai mult cu cît acesta n-avea pe nimeni pe lume care să se mai intereseze de soarta lui.

Putea deci să treacă un an, doi pînă ce justiţia să se întrebe ce se întîmplase cu el; se putea de asemenea foarte bine să nu se întrebe niciodată, pentru că, în vremurile acelea, nu era cine ştie ce poliţie în Franţa şi un om neînsemnat putea dispărea fără ca cineva să bage de seamă. In afară de asta, familia Marelui tăietor de copaci trebuia să părăsească ţinutul la sfîrşitul anotimpului şi, cum nici tatăl, nici fiul nu rămîneau pe acelaşi loc mai mult de şase luni, trebuia să fii din cale-afară de isteţ ca să ştii unde să mai dai de ei.

Ţinînd seama de toate acestea, Marele tăietor de copaci, văzînd că

taina fusese păstrată cu sfințenie,, începu să-şi recîştige încrederea şi să ne încurajeze şi pe noi.

In dimineața celei de-a opta zi, ne-a urcat pe toți într-o căruță mică, scundă, pe care o împrumutase, cu cal cu tot, de la un prieten din pădure şi, luînd hățurile, ne conduse, pe drumul cel mai lung, dar cel mai sigur, pînă la Saint-Severe, unde trabuia să ne despărțim de el şi de fiica lui.

Brulettei îi părea rău că trecea prin ținuturi noi, în care nu revedea nici unul din locurile pe care le străbătuse în tovărăşia lui Huriel. în ce mă priveşte, eram mulțumit să văd Saint-Pallais, în Bourbonnais, şi Preveranges — care sint tîrguşoare, aşezate pe mari înălțimi ; apoi Saint-Prejet şi Perassay, tot tîrguri, dar aşezate jos, pe apa rîului Indre şi, cum urmam aproape de la izvor cursul acestui rîu, care curgea pe la noi, nu mă simțeam atît de înstrăinat şi stingherit ca într-un ținut necunoscut. M-am simțit aproape ca acasă la Saint-Severe, care se află doar la şase leghe distanță de noi, si unde·mai fusesem o dată. Aici, în timp ce tovarăşii mei de drum îşi luau rămas bun, m-am dus să închiriez o trăsură cu care să ne urmăm călătoria, dar am găsit una abia pentru a doua zi, în zori.

Cînd m-am înapoiat ca să le dau vestea, Joseph s-a cam supărat:

— Ce ne trebuie trăsură, nu putem merge, pe jos ? Plecăm pe răcoare şi către seară ajungem acasă. Brulette a făcut drumuri mai lungi ca să danseze la vreo petrecere, iar eu mă simt în stare să merg şi mai mult.

Therence se opuse, susținînd că un drum aşa de lung va face să-1 prindă iarăşi frigurile, dar el se încăpățînă şi mai tare. Brulette, care-şi dădea bine seama de mîhnirea Therencei, i-o tăie scurt, zicîndu-i că ea e obosită, că voia să petreacă noaptea la han şi să călătorească a doua zi mai departe cu trăsura.

— Ei bine, vom face şi noi la fel, zise Marele tăietor de copaci. Vom lăsa calul să se odihnească toată noaptea şi ne vom despărți de voi mîine dimineață. Şi, dacă țineți la mine, în loc să mîncăm în acest han plin de muşte, hai să ne luăm mîncarea cu noi şi să prînzim sub un frunziş oarecare, pe malul apei, unde vom sta de vorbă pînă la culcare...

Aşa am şi făcut. Am plătit două odăi, una pentru fete, alta pentru noi, bărbații şi, vrînd să-1 ospătez o dată după gustul meu pe moş Bastien, ştiind că în anumite împrejurări prețuia şi mîncarea bună, am umplut un coş mare cu tot ce era mai de soi, carne tocată, pîine albă, vin şi rachiu, şi le-am cărat pe toate pe malul rîului. Noroc că nu se ivise încă obiceiul băutului cafelei şi al berei, că altminteri, cum nu voiam sa mă scumpesc la nimic, mi-aş fi lăsat acolo şi fundul pungii.

Saint-Severe e o localitate frumoasă, tăiată de vai cu rîulețe înmiresmate şi plăcute la vedere. Am ales un loc pe o colină mai ridicată, unde aerul era aşa de tare, că din mîncare n-a mai rămas nici o îmbucătură de pîine şi

nici un strop de vin.

După care, Marele tăietor de copaci, simțindu-se mai bine dispus, îşi luă cimpoiul, de care nu se despărțea niciodată, si-i spuse lui Joseph :

— Dragă băiete, ne despărțim, după părerea ta, pentru două sau trai zile ; după cum cred eu, ți-e în gînd să lipseşti mai mult, aşa că s-ar putea ca după voia Domnului să nu ne mai vedem niciodată. Sper că pleci mulțumit şi de mine, şi de copiii mei, după cum eu sînt mulțumit de tine Şi de prietenii tăi aici de față. Nu uit însă că scopul meu a fost să te învăț să cînți şi-mi pare rău că din pricina bolii a trebuit să-ți părăseşti o vreme învățătura. N-am pretenția că aş fi putut face din tine un mare muzicant. Ştiu că la oraşe sînt domni şi doamne care cîntă din instrumente Pe care noi nu la cunoaştem, şi care citesc cîntecele scrise pe hîrtie cum citeşti slovele scrise în carți. Afară de cîntecele bisericeşti, pe care le-am învățat în tinerețe, nu prea cunosc muzica asta.iar din ce ştiu ți-am arătat tot: cheile, notele şi măsura. Cînd vei simți nevoia să ştii mai mult, du-te în oraşele mari, unde violoniştii te vor învața menuetul şi contradansul; nu ştiu însă la ce ți-ar folosi astea, afară numai de cazul că ai vrea să-ți părăseşti ținutul şi starea ta de țăran.

- Ferească-mă sfîntul, răspunse Joseph, privind-o pe Brulette...

— Deci, urmă Marele tăietor de copaci, vei găsi aiurea învățătura care-ți trebuie pentru a cînta din cimpoi sau din vielă*.. Dacă vrei să te reîntorci la mine, reîntoarce-te... Dacă crezi că vei afla lucruri noi în țara de sus, du-te acolo. Tot ce-ți doresc este să nu te pripeşti, să înveți temeinic, pînă cînd vei putea sufla fără multă caznă, şi pînă cînd degetele tale nu vor mai nimeri pe alături ; cît despre inspirație, asta e ceva care nu se învață niciodată şi tu, slavă Domnului, ai destulă. Nu ți-am drămuit ceea ce am agonisit în capu meu, şi tu ai prins destule de la mine, de care te poți folosi oricînd, dar, cum tu vrei să compui singur, nu-ți rămîne decît să călătoreşti, ca să faci comparație între ceea ce ştii tu şi ceea ce ştiu alții. Trebuie deci să urci la Auvergne şi la Forez, pentru a vedea, de cealaltă parte a văilor noastre, cît de mare şi de frumoasă e lumea şi pentru a simți cum îți creşte inima cînd, din înălțimea unui munte adevărat, vezi rostogolindu-se apele proaspete care acoperă glasul oamenilor şi fac să înverzească copacii, ce, nu-şi pierd niciodată frunza. Să nu cobori, însă, în şesurile altor ținuturi, unde nu vei afla decît ce ai lăsat şi intr-ale tale ; şi pentru că a venit vremea să-ti dau un sfat, ascultă-1, deci, cu luare-aminte...

[1] Instrument cu coarde şi clape, care cîntă numai dac învîrleşti o manivelă.

ŞEZĂTOAREA A OPTSPREZECEA

Marele tăietor de copaci, convingîndu-se că Jo-seph îl asculta cu atenție, continuă să vorbească astfel :

— Muzica are două *moduri,* pe care învățații, din cîte am auzit, le numesc *major* şi *minor,* şi pe care eu le, numesc *ton limpede* şi *ton tulbure,* ori, dacă vrei, *ton de cer albastru* şi *ton de cer cenuşiu* sau, *ton al puterii şi al veseliei* şi *ton al tristeții Şi al visării.* Poți să cauți pînă mîine şi nu vei găsi deosebirea care există între aceste două tonuri, pentru că totul pe pămînt este umbră şi lumină, odihnă şi mişcare. Dar, ascultă bine, Joseph ! Şesul cîntă în ton major, muntele, în minor. Dacâ tu ai fi rămas în satul tău, ai fi avut totuna inspirații în ton limpede şi liniştit şi, intorcîndu-te, vei vedea folosul pe care îl poate trage un talent ca al tău din acest ton, pentru că el este tot atît de însemnat ca şi celălalt. Dar, cum te stiai muzicant desăvîrşit, erai chinuit că nu auzeai ăsunîndu-ți în urechi tonul minor. Lautarii si cîntărețele voastre îl cunoşteau, pentru ca muzica este ca vîntul care suflă pretutindeni si duce cu el sămînța plantelor dintr-o zare intr-alta. Dar pentru că firea nu i-a făcut visători si pasionați, oamenii din ținutul tău se slujesc prost de tonul trist şi, folosindu-1, îl strică. Iată de ce ți s-a părut că cimpoaiele voastre cînta fals.

Dacă vrei deci, să cunoşti minorul, du-te de-1 caută în ținuturile triste şi sălbatice şi să ştii că trebuie cîteodată să verşi multe lacrimi, înainte de a te putea sluji bine de un ton, care a fost dat omului ca să-şi poată plînge suferințele sau ca să-şi poată mărturisi — suspinînd — dragostea. Joseph, care pricepu de minune tot ce-i spusese Marele tăietor de copaci, îl rugă să-i cînte cel mai nou cîntec pe care-1 născocise, pentru a ne da o pildă de ce înseamnă acest ton cenuşiu şi trist, pe care el îl numea *minor.*

— Da, da, băiatul meu, spuse bătrînul, ai prins deci cîntecul pe care mă silesc să-1 aşez pe vorbe de-o săptămînă ? Credeam că l-am cîntat numai pentru mine, dar, pentru că ai tras cu urechea, îată-1 aşa cum doresc să ți—1 las...

Şi, deşurubîndu-şi cimpoiul, îi scoase oboiul şi cîntă duios o arie, care, fără să fie tristă, stîrnea în suflet parcă o amintire, parcă aşteptarea a fel de fel de lucruri pe care şi le dorea ascultătorul. Joseph se simțea apăsat de frumusețea cîntecului, iar Brulette, care îl ascultase fără să faca vreo mişcare, păru — cînd bătrînul isprăvi - ca se deşteaptă dintr-un vis.

— Şi vorbele, spuse Therence, sînt şi ele triste, tată ?

— Vorbele sînt ca şi melodia, puțin incalcite şi-ți dau de gîndit. E povestea a trei flăcăi care se învîrteau în jtirul unei fete...

Şi el cîntă o melodie destul de răspîndita astăzi pe la noi, dar ale cărei cuvinte au fost foarte mult schimbate.

Iat-o, aşa cum a cîntat-o atunci Marele tăietor de copaci :

„Au fost cîndva trei muncitori,
Copaci tăind mereu din zori...

(Aud cîntînd privighetoarea).
Au fost cîndva trei tăietori,
Vorbind fetiței cu bujori.
Şi cel mai tînăr glăsuia
Cu focul celui ce-o-ndrâgea,
Ținînd în mîn-un trandafir :
(Aud cîntînd privighetoarea).

— Atît de mult simt c-o iubesc,
Dar ca să-i spui, nu îndrăznesc !
Maivîrstnicul striga cumplit,
Ținînd toporul ascuțit:
(Aud cîntînd privighetoarea).
— De cînd mă ştiu, eu cînd iubesc
Ştiu aprig să şi poruncesc !
Al treilea, ce cînta duios,
Atît de cald şi de frumos,
Atît de fără de migală,
Purta o floare de migdală
(Aud cîntînd privighetoarea).
Al treilea doar atît spunea :
- Eu cînd iubesc, mă rog de ea...
- Eu, trandafiru-ți l-am zărit,
Dar n-ai să fii al meu iubit !
(Aud cîntînd privighetoarea).
Tu doar mă faci ca să suspin
De nu cutezi, eu mai puțin !
Nici tu, ce pari mai iscusit,
Tu, cu toporu-ți ascuțit!
Nicicînd tu n-ai să-mi fii iubit!
(Aud cîntînd privighetoarea).
Inima mea nu te doreşte,
Iubirii, ea nu-i porunceşte !
Al meu va fi, fără sfială,
Acel cu floarea de migdală !
(Aud cîntînd privighetoarea).
Doar tu vei fi al meu iubit,
Tu, care-ai dat, nu te-ai scumpit,
Doar tu vei fi al meu iubit,

Căci dat-ai tot, cu bună vrere,
Celei ce inima ți-o cere !"

Mi-a plăcut mai mult cîntecul potrivit pe cuvinte, decît prima oară, fără, şi-am fost aşa de încântat, că l-am rugat să-1 mai cînte o dată cu cimpoiul, dar Marele tăietor de copaci, care. nu se îngîmfa cu cîntecele lui, spuse că nu merită osteneala şi ne cîntă alte arii, cînd pe un ton, cînd pe altul, sau chiar folosindu-se deodată de amîndouă, în acelaşi cîntec, arătîndu-i lui Joseph în ce mod se trece, cînd vrei, de la tonul major la cel minor şi apoi de la al doilea la primul.

Aşa de mult ne plăceau cîntecele că, deşi stelele luceau de multă vreme pe cer, nici unul dintre noi n-aveam poftă să ne culcăm ; jos, la poalele colinei, se adunaseră o mulțime de oameni din tîrg şi din împrejurimi, ca să asculte şi să-si desfete urechile. Şi mulți spuneau : „E un cimpoier din Bourbonnais, ba chiar mai mult decat atît, e un meşter cimpoier. îl recunoşti după priceperea cu care cîntă ; nici unul de la noi nu s-a încumeta să se ia la întrecere cu el."

Tot drumul, către han, moş Bastien continua să-1 dăscălească pe Joseph şi acesta, care nu mai sătura ascultîndu-1, rămase puțin în urma noastră, spre a-i pune unele întrebări. Eu mergeam deci înainte cu Therenca, care, mereu indatoritoare şi zeloasă, mă ajuta să duc cosurileBrulette, între cele două perechi, mergea singura, visînd la nu ştiu ce, lucru pe care-1 făcea de altfel de .cîteva zile; Therence privea mereu înapoi, chipurile să se uite ia ea, dar de fapt pentru a se convinge dacă Joseph vine după noi.

— Uită-te bine la el, Therence, îi spusei eu, într-un moment în care fata părea foarte îngrijorată, uită-te şi aminteşte-ți că tatăl dumitale a spus : „Cînd te desparți de cineva pentru o zi, poate să fie pentru toată viața''.

— Da, răspunse ea, dar şi cînd crezi că te desparți pentru toată viața se poate întîmpla ca să nu fie decît pentru o zi.

- Imi amintesc, reluai eu, că te-am mai văzut o dată, dar că ai zburat ca un vis din mintea mea, convins că nu te voi mai regăsi niciodată.
- Ştiu ce vrei să spui... Tata mi-a amintit de întîmplarea aceea ieri, şi mi-a spus lucruri foarte frumoase despre dumneata, pentru că tata te iubeşte mult, Tiennet, şi are o părere foarte bună despre dumneata.
- Sînt mulțumit şi mă simt măgulit, Therence, «ar nu ştiu dacă merit laudele dumitale, fiindcă nu mă deosebesc prin nimic de alții.
- Tatăl meu nu se înşeală în ceea ce spune, Tiennet, dar de ce suspini

?

- Am suspinat, Therence ? Atunci a fost fără voia mea...
- Desigur, fără voia dumitale, dar ăsta nu-i un motiv să-mi ascunzi sentimentele. O iubeşti pe Brulette şi ți-e teamă...
- Mi-e dragă Brulette, e adevărat, dar fără suspine şi fără parare de rău, pentru că asta nu i-ar servi la nimic.
- Ah ! Eşti foarte fericit, Tiennet, strigă ea, poți să-ți stăpîneşti simțirile prin judecată.

— Aş fi dorit, Therence, să le fi stăpînit cu inima, ca dumneata. Da, da, te ghicesc şi te cunosc, pentru că abia acum înțeleg bine purtarea dumitale. Văd cum, de opt zile, te strădui să-1 îngrijeşti în ascuns pe Joseph în aşa fel, încît să nu-şi poată da seama. Vrei să fie fericit, şi n-ai mințit de loc cînd ne-ai spus, Brulettei şi mie, că totul în viață este să faci bine aceluia pe care-1 iubeşti, fără să te aştepți la vreo răsplată. Aşa eşti dumneata şi cu toate că uneori gelozia îți înfierbîntă sîngele te linişteşti nii-maidecît, cu atîta resemnare, încît e o minune cum ştii dumneata să împleteşti violența cu bunătatea. Recunoaşte, deci, că, dacă unul dintra noi trebuie să-1 prețuiască pe celălalt, eu trebuie să te prețuiesc pe dumneata şi nu dumneata pe mine. Eu nu sînt decît un băiat de treabă, pe cînd dumneata eşti o fată cu o inima largă şi cu o puternică stăpînire de sine.

— Mulțumesc pentru ceea ce gîndeşti despra mine, răspunse Therence, dar poate că n-am chiar atîtea merite cîte crezi, dragul meu. Spui că sînt îndrăgostită de Joseph, ei bine, nu-i de loc aşa. Pe cît e de adevărat că Dumnezeu e judecătorul meu, tot pe-atît de adevărat e că nu m-am gîndit niciodată să-i fiu soție, şi dragostea pe care-o am pentru el e identică cu aceea a unei surori sau a unei mame.

- Oh, în privința asta nu sînt prea sigur ca nu te înşeli singură, Therence ! Firea dumitale e cam aprinsă.

- Tocmai de aceea nu mă înşel. îi iubesc nespus, aproape nebuneşte pe tatăl şi pe fratele meu. Dacă aş avea copii i-aş apăra ca o leoaică şi i-asi ocroti ca o cloşcă, dar cesa ce se numeşte dragoste, ceea ce, de pildă, fratele meu simte pentru Brulette, dorința de a plăcea, şi un nu ştiu ce, care te face să te plictiseşti cînd eşti singur, să nu te poți gîndi, fără să suferi, la ființa pe care o iubeşti... ei bine, aşa ceva eu nu simt şi nici nu mi-aş pierde vremea cu asemenea treburi. Joseph poate să ne părăsească dacă vrea pentru totdeauna ; dacă se va simți bine, voi mulțumi Domnului, dacă nu, mă voi întrista.

Felul în care judeca Therence îmi dădu de gîndit, mai ales că pînă

atunci o socotisem pe deasupra întregii lumi şi a mea. Am mai mers o bucată de drum lîngă fată, fără să-i spun nimic, neştiind nici eu încotro îmi rătăceau gîndurile; simțeam pentru ea un fel de prietenie atît de puternică, încît îmi venea s-o sărut frățeşte, fără nici un gînd rău. Văzînd-o însă atît de tînără şi de frumoasă, mă cuprinse un fel de ruşine şi de teamă. Cînd am ajuns la han, am întrebat-o cam ce i-a spus, la urma urmei, tatăl ei despre mine.

- Mi-a spus, zise ea, că eşti omul cu cel mai mult bun simț pe care 1-a cunoscut vreodată.
- Cam cum s-ar zice, un prost şi jumătate, nu-i aşa ? reluai rîzînd şi puțin jignit.
- Deloc, răspunse Therence. Iată chiar propriile vorbe ale tatălui meu : „Cine vede lucrurile cu un ochi foarte limpede, acționează cu mai mult spirit de dreptate..." deci bunul simț este ingemănat cu bunătatea, şi sînt sigură că tata nu s-a înşelat.

In acest caz, Therence, strigai eu, zguduit în fundul sufletului, aibi puțină prietenie pentru mine !

- Am multă, spuse ea, strîngîndu-mi mîna pe care i-o întindeam, rostind vorbele astea cu un aer de atat de sinceră camaraderie, încît risipi toți norii îndoielilor care mă chinuiau.

A doua zi, cînd sosi ceasul să ne luăm rămas bun, Brulette plînse, îmbrățisîndu-1 pe Marele tăietor de copaci, rugîndu-1 să-i promită că va veni să ne vadă, împreună cu Therence. Apoi, cele două fete se îmbrățişară cu atîta căldură şi-şi dădură atîtea asigurări de prietenie, încît aproape că nu se puteau despărți.

Joseph mulțumi meşterului său pentru tot binele şi învățătura pe care o primise ; cînd veni rîndul să-şi ia rămas bun de la Therence, încercă să fie la fel de cald, dar aerul ei de deplină sinceritate îl tulbură atîta, încît îşi strînseră, stingheriți, mîinile fără să rostească alte vorbe decît: „La revedere, să fii sănătoasă" ; „La revedere, să fii sănătos!"

La rîndui meu, îi cerui voie Therencei s-o sărut, gîndindu-mă să-i dau lui Joseph o pildă potrivită, dar el, fără să ne ia în seamă, se urcă repede în căruță, pentru a sfîrşi astfel cu îmbrățişările. Părea nemulțumit, şi de el, şi de ceilalți. Brulette se aşeză în fundul căruței şi atîta vreme cît i-a mai putut vedea pe prietenii din Bourbonnais i-a urmărit cu privirea ; în picioare, pe pragul uşii, Therence, părea mai mult gînditoare decît întristată.

Am fost trişti aproape tot timpul cît a durat drumul. Joseph nu scotea o vorbă. Ar fi dorit poate, ca Brulette să se ocupe mai mult de el, dar, pe măsură ce Joseph se înzdrăvenea, Brulette *se* gîndea tot mai mult la cel pe

care-1 iubea, petrecîndu-şi o bună parte din vreme stînd de vorba cu mine despre familia lui Huriel, de care-i părea grozav de rău că trebuia să se despartă. Şi ca si cum şi-ar fi lăsat acolo toate gîndurile, îi parea nespus de rău şi de ținutul pe care tocmai îl parăsisem.

— E ciudat, îmi spunea ea, dar, pe măsură ce ne apropiem de locurile noastre, copacii mi se par mai mici, pajiştile mai galbene, apele mai adormite, înainte de a fi părăsit plaiurile noastre îmi închipuiam că n-aş fi putut trăi nici trei zile în păduri şi acum mi se pare că aş putea trăi toată viața acolo, întocmai ca Therence, dacă l-aş avea pe bătrînul meu bunic cu mine.

— N-aş putea spune acelaşi lucru, verişoară, îi răspunsei. Dacă ar trebui totuşi s-o fac, n-aş muri din pricina asta, dar, oricît ar fi copacii de înalți, ierburile de verzi şi apele de proaspete, mai dragă mi-e o urzică de la mine de-acasă decît un stejar dintr-un loc străin. îmi saltă inima de bucurie la fiecare piatră, la fiecare tufiş pe care-1 recunosc, ca şi cînd aş fi fost plecat de doi sau trei ani, şi cînd voi zări clopotnița bisericii noastre îi voi trage un inimos salut, scoțîndu-mi pălăria.

— Şi tu, Joseph ? spuse Brulette, care observă, în sfârşit, aerul plictisit al prietenului nostru. Tu, care eşti plecat de mai bine de un an, nu-ți pare bine că te apropii de casă ?

— Iartă-mă, Brulette, răspunse Joseph, n-am fost atent la ce vorbiți. Mă silesc să-mi amintesc cantecul Marelui tăietor de copaci ; se află, la mijlocul acelui cîntec, un refren pe care l-am uitat... „ Ei, asta-i ! *„Aud cîntînd privighetoarea",* asta-i refrenul.

Si zicand acestea, Brulette. cîntă refrenul, ceea ce-l facu pe Joseph să se trezească din visare, să sara de bucurie în căruță şi să bată din palme.

- Ah, Brulette, cît eşti de fericită că-ți poți aminti. Hai inca odata, inca odata, " Aud cantand *privighetoarea".*

- Mai bine să cînt tot cântecul, spuse ea, şi ni-1 cîntă în întregime, fără a sări vreo vorbă, ceea ce-i produse atîta plăcere lui Joseph, încît acesta, strîngîndu-i mîinile, îi spuse, cu o îndrăzneală de care nu-1 credeam în stare, că numai un muzicant poate fi demn de prietenia ei.

- Adevărul este, spuse Brulette, care se gîndea la Huriei, că dacă aş avea un prieten bun aş dori să fie un bun cimpoier şi un bun cîntăreț.
- Rareori poți fi şi una şi alta, îi răspunse Joseph. Cimpoiul îți strică vocea, şi afară de Marele tăietor de copaci...
- Şi de feciorul lui... îi scăpă, fără să vrea, Brulettei.

Ii făcui semn cu cotul, ea dădu să schimbe vorba, dar Joseph, muşcat de gelozie, reveni asupra cîntecului.

— Cred că moş Bastien, zise el, cînd i-a potrivit vorbele, s-a gîndit la trei băieți pe care-i cunoaşte bine, mai ales că-mi amintesc de o discuție pe care am avut-o cu el, la cină, în ziua cînd ați venit în pădure.

- Nu-mi amintesc de nici o discuție, spuse Brulette, roşind.

- Ba eu da, zise Joseph. Se vorbea despre dragostea fetelor şi Huriel spunea că nu le-o poți cîştiga ca la jocul „cap sau coroană". Tienet susținea, rîzînd, că blîndețea şi supunerea nu ajută la nimic şi că, pentru a fi iubit, e bine să te faci temut decît să te arăți prea bun. Huriel îl contrazise pe Tiennet, iar eu ascultam fara sa scot o vorbă Nu sînt eu oare *„ cel care are trandafirul",* cel mai tînăr dintre toții *" cel care iubeşte, dar nu îndrăzneşte* ?" Cîntă, te rog ultimul cuplet Brulette, pentru că-1 ştii aşa de bine ! Nu-i ăsta ?

„Căci dat-ai tot, cu bună vrere, Celei ce inima ți-o cere !"

— Pentru că-1 ştii tot aşa de bine ca mine, spuse Brulette cam înțepată, ține-1 minte, ca să-1 cînți primei tale iubite pe care o vei avea. Dacă îi place Marelui tăietor de copaci să puie pe note vorbele pe care le aude, eu n-am nici o vină. în ce mă priveşte, habar n-am despre ce-i vorba în cîntecul ăsta... Şi acum, fiindcă mi-au amorțit picioarele stînd în căruță, cît timp calul urcă coasta, eu o să mă dezmorțesc puțin...

Şi fără a mai aştepta să trag de hățuri pentru a opri calul, sări jos şi începu să meargă înainte, tot aşa de uşoară ca o codobatură.

Tocmai mă pregăteam să sar şi eu, dar Joseph, ținîndu-mă de braț, spuse, urmîndu-şi gîndul :

— Nu-i aşa că lumea îi dispreţuieşte deopotrivă pe cei cu prea multă voință, ca şi pe cei care n-au de loc ?

- Dacă spui asta pentru mine...

— Nu spun asta pentru nimeni. Numai că discuția de atunci s-a preschimbat în cîntec şi in pofida vorbăriei tale şi a tăcerii mele, se pare Huriel a cîştigat partida în fața fetei ăsteia...

- Care fată ? întrebai eu nerăbdător, pentru Joseph nu-mi făcuse pînă atunci mărturisiri, si pentru ca nu eram deloc încîntat să mi le facă acum din mînie.

- Care fata , ma îngînă el, cu un aer de amara zeflemea. Aia din cîntec !

— Ei bine, ce fel de partidă a cîştigat Huriel ? Fata aia trebuie că locuieşte foarte departe, pentru că bietul băiat a plecat tocmai spre Forez.

Joseph rămase o vreme pe gînduri, apoi :

- Nu e mai puțin adevărat, reluă el, că avea dreptate cînd spunea că între poruncă şi tăcere se află rugămintea. Asta întăreşte puțin şi ce-ai spus tu la început că, pentru a fi ascultat, nu trebuie să iubeşti prea mult.

Cel ce iubeşte prea mult e timid, nu poate scoate o vorbă şi, pentru că e veşnic stăpînit de dorință şi de ruşine, e socotit prost.

- Fără îndoială, am trecut şi eu prin asemenea stări de mai multe ori ; mi s-a întîmplat chiar ca uneori să mă bîlbîi în aşa hal că mai bine aş fi tăcut.

Bietul Joseph îşi muşcă limba şi nu mai vorbi. Îmi păru rău că-1 supărasem, totuşi nu m-am putut opri de a socoti gelozia lui în legătură cu Huriel cu totul neîndreptățită, ştiind cît îl ajutase acest băiat ; din clipa aceea mi-am făcut o părere atît de proastă despre gelozie, încît nu i-am mai încercat niciodată înțepătura şi *n-am* mai simțit-o, cred, decît numai în unele pnlejuri în care era necesar să mă folosesc de ea. Tocmai mă pregăteam să-i răspund lui Joseph, cînd o văzurăm pe Brulette, care mergea înainte, oprindu-se pe marginea drumului sa stea de vorbă cu un călugăr, gros şi scund, aidoma celui pe care-1 văzurăm în pădurea de Chamberat. Am dat bice calului şi m-am convins că era chiar fratele Nicolas. O întrebase pe Brulette dacă mai avea mult de mers pana in tîrgul nostru şi cum mai era încă vreo leghe, si omul se plîngea că e tare obosit, îl poftii sa urce în căruță, ca să ajungă cu bine la destinație.

I-am făcut loc lui şi coşniței lui, bine acoperită, pe care şi-o aşeză cu grijă pe genunchi. Nimeni dintre noi nu se gîndi să-1 întrebe ce are intr-însa, afară de mine, care sînt o fire mai curioasă, dar mă abținui, de teamă să nu fiu socotit drept un ins lipsit de cuviință, ştiut fiind că aceşti călugări strîng în drumurile lor tot felul de lucruri dăruite, din milă, de negustori, pe care apoi le revînd pentru îndestularea mănăstirii. Orice era bine primit pentru negustoria asta, pînă şi gătelile femeieşti, care trezeau uimire văzute în mîinile lor şi cu care unii nu îndrăzneau să facă negoț pe față.

Calul porni la trap şi în scurtă vreme se ivi clopotnița, apoi bătrînii ulmi din piață şi mai pe urmă toate casele mari şi mici ale tîrgului, care nu-mi făcuseră chiar atîta plăcere pe cît mă aşteptam, deoarece întîlnirea cu fratele Nicolas îmi amintise lucruri triste, care mă cam nelinişteau de la o vreme. Călugărul tăcea ; nu-mi spuse nici o vorbă în fața Brulettei şi a lui Joseph, ca nu cumva aceştia să priceapă că ne mai văzusem şi in altă parte decît la petrecere, ori noi doi ştiam mai multe decît alții despre cele întîmplate atunci, acolo...

Era un om plăcut şi avea o fire veselă, care m-ar fi bine dispus în altă situație; acum-însă eram grăbit să ajung ca, rămînînd singur cu el, sa-l întreb dacă mai ştie ceva despre întîmplareaaceea trista. La intrarea în tîrg, Joseph sări jos, Brulette îl pofti să vie să doarmă la bunicu-sau, el

însă luă drumul către Saint-Chartier, spunandu-i Brulettei că va veni să-1 vadă pe moş Brulet după ce-şi va fi văzut şi îmbrățişat mai mama.

De altfel, şi rotofeiul călugăr îl îndemnă să-şi îndeplinească această primă datorie, dar cu intenția precisă de a-1 vedea plecat cît mai curînd. După care, călugărul, mulțumindu-mi pentru invitația pe care i-o făcui de a veni să mănînce şi să doarmă la mine, îmi spuse că se va opri doar un ceas la moş Brulet, cu care avea treabă.

— Vei fi bine primit, îi spuse Brulette, dar îl cunoşti pe bunicul meu ? Că nu te-am văzut niciodată pe la noi...

— Nu cunosc nici locurile, nici familia dumitale, răspunse călugărul, dar am o însărcinare pe care nu o pot face cunoscută decît la dumneavoastră acasă.

Mă bătu gîndul că omul avea în coş dantele sau panglici de vînzare şi, auzind că Brulette era cea mai spilcuită fată de prin partea locului, pe lîngă că o văzuse foarte gătită la petrecerea de la Chamberat, voia să-i arate marfa, fără să se expună la nici una din bîrfelile care, în vremea aceea, nu-i cruțau pe călugări, fie ei buni sau răi-Brulette îmi întări această convingere pentru că, scoborînd cea dintîi din căruță în fața uşii îi întinse călugărului amîndouă mîinile pentru a lua coşul şi-i spuse :

— Nu-ți fie teamă că ştiu ce-i înăuntru...

Dar carmelitul nu-1 lăsă din mînă, lămurind-o că în coş se aflau lucruri de preț şi că-i era teama să nu se spargă.

- Văd, frate, îi spusei eu, cît putui de încet, oprindu-1 puțin, că eşti foarte ocupat. Nu vreau să te stingheresc, de aceea spune-mi, rogu-te repede, dacă mai e ceva nou în tărăşenia aia...

- Nu ştiu nimic, spuse, dar dacă nu sunt noutăți, atunci e bine. Şi, strîngîndu-mi mana cu prietenie, intră în casa Brulettei, unde fata se şi afla agățată, de gîtul. bunicului.

Mă gîndeam că bătrînul, de altfel destul de reținut, o să mă primească bine şi o să mă copleşească de mulțumiri pentru grija pe care o avusesem de fată, dar în loc de asta, unchiasul, mult mai bucuros de venirea călugărului decît de a noastră, îl luă de mînă şi-1 conduse în fundul casei, rugîndu-mă să-1 iert, dar că avea de pus la cale treburi însemnate.

ŞEZĂTOAREA A NOUĂSPREZECEA

Nu sînt prea sensibil din fire, dar totuşi o atît de proastă primire mă jigni grozav, aşa că plecai acasă, spre a-mi adăposti căruța şi a vedea ce-mi face familia. Şi, pentru că era prea tîrziu ca să mă mai apuc de treabă, am dat o goană în tîrg ca să văd dacă toate erau la

locul lor; n-am constatat nici o schimbare, afară de faptul că unul dintre copacii ce umbreau drumul comunal, cel din fața negustorului de galenți, fusese transformat în galenți şi că moş Godard tunsese crăcile plopului şi-şi pusese țiglă nouă în grădiniță.

Crezusem că plimbarea mea în Bourbonnais făcuse vîlvă, aşa că mă aşteptam la atîtea întrebări, încît mă gîndeam cum le voi face fata, dar la noi lumea e grozav de indiferentă ; pentru prima oară îmi dădeam seama cît era de lipsită de curiozitate, pentru că fui nevoit sa spun eu multora că soseam de departe. Nici nu ştiau că lipsisem atîta vreme.

Către seară, înapoindu-mă acasă, îl întîlnii pe carmelit, care se ducea la Châtre şi care-mi spuse, din partea moşului Brulet, că mă pofteste să cinez cu el.

Dumnezeule, ce mai ochi am căscat intrînd Brulette ! Pe masă se afla coşnița călugărului, de o parte bunicul, de alta Brulette, iar în coşniță... un băiețaş dolofan, de vreun an, aşezat ne o pernă şi căznindu-se să mănînce nişte cireşe negre, cu care îşi mînjise botişorul.

Brulette îmi păru la început foarte îngîndurată şi chiar tristă, dar cînd mă văzu cît de uluit eram nu-şi putu ține rîsul, după care îşi şterse ochii, pentru că mi se păru că lăcrimase puțin, mai mult de necaz decît de haz.

— Haide, spuse ea, închide uşa şi ascultă-ne. Bunicul vrea să-ți povestească ce-i cu acest dar pe care ni 1-a adus călugărul.

— Vei şti, nepoate, începu moş Brulet, care niciodată nu rîdea la glume, nici nu se tulbura cînd avea vreo grijă, că am primit la noi un copil orfan, pe care ne-am înțeles, cu carmelitul, să-1 creştem în schimbul unei sume de bani. Nu Ştim nici cine-i taică-său, nici cine-i maică-sa, nici de unde vine. îl cheamă Charlot, asta e tot ce ştim despre el. Suma va fi bunicică şi carmelitul ne-a preferat pe noi, pentru că întîlnind-o pe Brulette în Bourbonnais şi-a dat seama că e o fată cumsecade, nu prea bogată, dar lipsită totuşi de griji si avînd timp liber berechet ; aşa stand lucrurile, a crezut deci că-i va face plăcere încredințîndu-i acest broscoi, ca şi cîştigul ce-l va avea de pe urma lui.

Cu toate că lucrul era destul de surprinzător, nu m-am mirat prea mult ; l-am întrebat însă pe Mos Brulet dacă-l cunoaşte atît de bine pe carmelit încît să aibă încredere în vorbele lui, cu privire la plata pensiunii.

- Nu l-am văzut niciodată, dar am auzit că a fost de mai multe ori in împrejurimi şi câ e cunoscut de oameni de încredere, care m-au prvenit acum două sau trei zile de afacerea asta cu țîncul. De altfel, pensiunea mi-a şi fost plătită pe un an, aşa că vom avea destulă vreme să ne gîndim cînd se vor sfîrşi banii.

— Foarte bine, unchiule, dumneata ştii mai bine ce ai de făcut, dar nu m-aş fi aşteptat pentru nimic în lume să-mi văd verişoara — căreia îi este atît de dragă libertatea — încurcîndu-se cu un ţînc străin, pentru care nu simte nimic, şi care, să nu te superi, după cum arată, nu-i nici prea frumos.

— Iată ce mă supără şi pe mine, spuse Brulette ; e tocmai ceea ce voiam să-i spun şi eu bunicului cînd ai intrat tu în casă. Şi adăugă, ştergînd nasul copilului cu batista ei : „Degeaba îl tot şterg, că tot nu se face mai frumos decît e... Ţîncul ăsta pare mereu îmbufnat şi nu răspunde la nici o glumă. Nu se uită decît la mîncare."

— Eh, spuse moş Brulet, nu e mai urît decît orice alt copil de vîrsta lui, şi ca să devie drăguţ, apoi asta-i treaba ta, Brulette. Acum e ostenit de drum, nu ştie unde e şi nici ce vrem de la el.

Moş Brulet ieşi să-şi caute cuţitul, pe care îl împrumutase unei vecine, aşa că eu, rămas singur cu Brulette, începui să mă mir în gura mare. Fata, pe cît vedeam, părea înciudată, ba uneori chiar necăjită de-a binelea.

- Ce mă frămîmtă e că nu ştiu de loc să îngrijesc un copil. N-aş vrea ca această nenorocita fiinţă, care nu se poate ajuta cu nimic, să sufere, dar mă simt atît de stîngace, că-mi pare rău că nu m-am ocupat pînă acum mai indeaproape de aceşti omuleţi.

- într-adevăr, îi zisei, nu~mi pari deloc potrivită pentru o astfel de treabă, şi nu-1 înteleg pe bunicul tău — niciodată el nu s-a lăcomit la bani, - care ţi-a dat o asemenea sarcină pe cap pentru cîţiva taleri acolo, mai mult, pînă la sfîrşitul anului.

- Vorbeşti ca unul care înoată în parale, răspunse fata. Gîndeşte-te că n-am nici un fel de zestre şi că frica de a nu trăi în mizerie m-a făcut să-mi amîn mereu măritişul.

- Hei, ăsta-i un motiv cam neserios, pentru că ai fost şi vei mai fi încă cerută de oameni bogaţi, care te plac pentru ochii tăi frumoşi şi ciripitul tău vesel, nu pentru zestre.

- Ochii mei frumoşi îşi vor pierde repede strălucirea, iar ciripitul meu vesel nu-mi va mai ajuta la nimic, cînd frumuseţea se va duce. Nu vreau să mi se arunce în obraz, după cîţiva ani, cînd nurii mă vor părăsi, că n-am adus o zestre mai trainică şi de mai mult folos în căsnicie.

- înseamnă deci că, de cînd ne-am înapoiat din Bourbonnais, te-ai hotărît să te măriţi ? E pentru prima oară cînd te aud vorbind despre economiile pe care ai de gînd să le faci...

- Nu mă gîndesc acum mai mult decît odiniară, răspunse dînsa, pe un ton mai puţin hotărît ca de obicei, dar niciodată n-am spus că vreau să amin fată bătrînă.

- Vrei să te rostuieşti, îi spusei rîzînd. Nu trebuie să te ascunzi de mine, uite, nu te mai întreb nimic şi faptul că l-ai luat în cîrcă pe acest mic şi nefericit bogătaş, care, iată, are taleri dar n-are mamă, mă face să înțeleg că vrei să-ți umpli lada de zestre. Altminteri, bunicul tău, pe care l-ai dus de nas, de parcă el ar fi fost nepotul tău, nu te-ar fi silit să iei la dădăcit un copil străin.

Brulette luă țincul de pe masă, pentru a aşeza tacîmurile şi, ducîndu-1 în patul bunicului, il privi cu un aer foarte trist.

— O, sărmane Charlot! zise ea. Voi face cu dragă inimă tot ce voi putea pentru tine, fiindcă eşti de plîns că ai venit pe lume fără să te fi dorit careva să vii...

Redeveni însă repede veselă, ba chiar la cină rîse cu hohote căci, dîndu-i lui Charlot să mănînce — țîncul avea o foame de lup tînăr — acesta-i răspunse strădaniilor ei cu mici țipete şi cu intenția de a o zgîria pe față.

Pe la opt seara veni şi Joseph, primit cu bucurie de moş Brulet ; băgai însă de seamă că fata, care îl reaşezase pe Charlot în pat, trăsese repede perdelele ca să-1 ascundă şi că, tot timpul cît fu Joseph acolo, păru neliniştită. Cum nu-i spuse nimeni nimic despre copil, îmi ținui şi eu gura, pentru a le face pe plac.

Joseph, amărît, abia răspundea la întrebările unchiului meu. Brulette îl iscodi dacă maică-sa era sănătoasă şi cît se mirase de tare cînd îl văzuse. Şi, pentru că nu mai răspundea decît printr-un foarte scurt da la orice, îl mai întrebă daca nu cumva se obosise prea rău mergînd pe jos la Saint-Chartier şi revenind în aceeaşi seară.

— Nu voiam cu nici un chip să las să treaca ziua de azi fără a veni să-1 văd pe bunicul tău . Acum mă simt într-adevăr obosit, aşa că voi dormi la Tiennet, dacă nu-1 stingheresc prea mult.

I-am răspuns că nu mă stingherea deloc, asa că plecai cu el acasă. După ce ne culcarăm, Joset îmi spuse :

— Tiennet, aşa cum m-am simțit la plecare, asa mă simt şi la înapoiere. Am venit acasă numai pentru a părăsi pădurea de la Alleu, care nu mi-a mai plăcut...

- Eşti nedrept, Joseph. Erai acolo la prieteni, care-i înlocuiau pe cei pe care-i părăsiseşi...

• în sfîrşit, asta-i părerea mea, spuse el pe un ton cam sec, apoi, folosind un glas mai blînd: Tiennet ! Tiennet ! Sînt lucruri pe care le poți spune şi altele pe care trebuie să le tăinuieşti. Mi-ai făcut rău azi, dîndu-mi să înțeleg că Brulette nu mă va iubi niciodată-

- Joseph, nu ți-am spus aşa ceva ; cred, dimpotrivă, că m-ai înțeles greşit.
- Ştii prea bine că nu-i uşor, greşeala mea e că nu mi-am deschis niciodată inima față de tine. Dar ce vrei ? Nu sînt dintre aceia care se destăinuiesc uşor şi pricinile care mă chinuiesc mai mult sînt acelea de care vorbesc cel mai puțin bucuros. Asta-i nenorocirea mea ; cred că n-am altă boală decît o idee fixă, îndreptată mereu către aceeaşi țintă, şi care se ascunde înlăuntrul meu ori de cîte ori îmi vine pe buze. Ascultă-mă, dar, cîtă vreme pot vorbi, fiindcă Dumnezeu ştie pentru cît timp voi fi iar mut. Iubesc, dar văd că nu sînt iubit. E multă vreme de cînd lucrurile stau astfel (pentru că o iubeam pe Brulette încă de pe cînd era o copilă), aşa că m-am deprins cu sufernța. Niciodată n-am crezut că-i pot fi pe plac si am trăit cu credința că niciodată nu se va uita la mine. Acum, datorită faptului că a venit la Burbonnais, am crezut că însemn totuşi ceva pentru ea şi asta mi-a redat puterea şi voința de a nu muri. Dar am băgat de seamă că ea văzuse acolo pe altcineva, pe care 1-a plăcut mai mult decît pe mine.
- Nu ştiu nimic, am răspuns, dar, chiar dac-ar fi aşa, acest cineva cred că nu ți-a dat prilejul să te pîîngi de el sau să-1 dojeneşti.

E adevărat, reluă Joseph, supărarea mea nu-i îndreptățită, cu atît mai mult cu cît Huriel, cunoscînd-o pe Brulette ca pe o fată cinstită şi el neputîndu-se însura cu ea, atîta vreme cît face parte din breasla catîrgiilor, a făcut el singur ce trebuia să facă, depărtîndu-se de ea pentru multă vreme. Pot nădăjdui deci să mă înfățişez din nou Brulettei, cînd voi avea mai multe merite decît am astăzi. De aceea nu mă simt bine aci, dîndu-mi seama că nu însemn nimic decît prin trecut. E ceva în aer, şi-n vorbele fiecăruia, care-mi spune : „Eşti bolnav, eşti slab, eşti urît, eşti neputincios şi nu ştii nimic, nici bun, nici nou, care să ne facă să-ți arătăm vreun interes". Da, Tiennet, ceea ce-ți spun e adevărat : mama s-a speriat cînd m-a văzut apărînd şi a vărsat atîtea lacrimi, îmbrățişîndu-mă, încît durerea ei părea să fie mai mare decît bucuria. Astă-seară, chiar Brulette avea un aer stingherit cînd am sosit la ea, iar bunicul ei, om deosebit de cumsecade, mi se părea că abia aştepta să spăl putina de la ei. Să nu-mi spui ca toate astea sînt închipuiri. Ca toți cei care vorbesc putin, vad multe. Nu mi-a sosit încă timpul, trebuie să plec şi cu cît mai curand, cu atat mai bine.

- Cred, îi spusei, ca ar trebui totuşi sa te odihneşti cîteva zile, căci bănuiesc că vei pleca departe şi n-ar fi o dovadă de prietenie dacă ne-ai pricinui îngrijorări de care ne-ai putea cruța.

- Fii liniştit, Tiennet, răspunse el. Mă simt in putere şi nu voi mai fi

bolnav. Ştiu însă un că trupurile slabe, cărora Dumnezeu nu le-a dat prea multă vlagă, sînt înzestrate cu o voință ce le face mai zdravene decît pe alții în deplina lor sănătate. N-am născocit nimic cînd ți-am mărturisit că, văzîndu-1 pe Huriel luptîndu-se atunci atît de voiniceşte şi mai ales trezindu-mă noaptea şi zicîndu-mi : „Haide, haide, eşti bărbat şi atîta vreme cît nu vei fi şi tu aidoma nu vei însemna nimic", am simțit că renasc. Vreau, deci, să mă lepăd de sărmana mea fire şi să mă înapoiez aici tot atît de frumos la chip şi de plăcut la vorbă ca şi curtezanii Brulettei.

- Dar, îi mai spusei, dacă alege cumva pe vreunul din ei înainte de înapoierea ta ? Va împlini în curînd 19 ani şi unei fete, curtată cum e dînsa, i-a cam sosit vremea să se hotărască.
- Ea nu se va hotărî decît pentru Huriel sau pentru mine, răspunse Joseph cu glas hotărît. Numai el sau eu sîntem făcuți s-o iubim. Iartă-mă, Tiennet, ştiu, sau poate bănuiesc cel puțin, că şi tu te-ai gîndit...
- Da, i-am răspuns, dar nu mă mai gîndesc...
- Şi bine faci, pentru că tu n-ai fi fost niciodată fericit cu ea. Are gusturi şi gînduri cum nu prea întîlneşti pe meleagurile unde a crescut Brulette ; ei îi trebuie un altfel de vînt că s-o clatine. Cel care sufla pe aici nu-i destul de puternic si n-ar face decît s-o ofilească. Ea simte asta desi nu e in stare s-o spuie si te asigur ca daca Huriel nu mă trădează, o voi regăsi liberă intr-un an sau doi

După care, Joseph, istovit de o atît de îndelungata destăinuire, îşi lăsă capul pe pernă şi adormi.

Trecuse mai mult de un ceas de cand ma zvarcoleam in pat fară să pot închide ochii. Simțeam o oboseala crancenă în tot trupul, iar cînd, spre zori, desteptîndu-mă, îl strigai pe Joseph, nu-mi mai răspunse nimeni. Plecase fără să mai deştepte pe cineva.

Brulette plecă şi ea în aceeaşi zi s-o vadă pe mătuşa Mariton, spunînd că vrea s-o încunoştințeze, cu toată precauția, despre cele întâmplate între ea şi fiul ei. N-a vrut să mă ia şi pe mine la această vizită şi la înapoiere mi-a spus că n-are prea multe să-mi comunice, pentru că stâpînul Maritonei, jupînul Benoît, e bolnav, ba chiar în primejdie de moarte, din pricina unei hemoragii la cap. Mi-am închipuit că biata femeie, fiind obligată să-şi îngrijească stăpînul, n-a putut să st ocupe de fiu-său atît cît ar fi dorit şi că Joseph. pretențios şi egoist, aşa cum îi era felul, s-o fi supărat şi a plecat.

— E adevărat, îmi spuse Brulette, pe măsuri ce Joseph s-a mai deşteptat a devenit pretențios cred că-1 iubeam mult mai mult cînd era mai mic fiindcă era mai blînd şi mai supus.

îi povestii Brulettei ceea ce-mi spusese el î ajun, înainte de a adormi.

— Dacă asta e voința lui, spuse ea, nu vom face decît să-1 supărăm, îngrijindu-ne de el mai mult decît doreşte. Să se ducă, dar, cu Dumnezeu ! Dac aş fi o cochetă răutăcioasă, cum mă învinuiai pe vremuri, aş fi mîndră că din pricina mea aceat băiat se străduieşte să-şi lumineze mintea şi sa-si făurească o soartă mai bună, dar azi nu e cazul, şi-mi pare sincer rău că nu face asta pentru maică-sa şi pentru el însuşi.

- Dar n-are, oare, dreptate cînd spune ca nu vei putea alege decît între Huriel şi el ?

- Am vreme să mă gîndesc la asta, spuse ea rîzînd, dar numai cu buzele — fața îi rămasese la fel de serioasa ca mai inainte - pentru ca iata, singurii doi curtezani, pe care mi-i îngăduie Joseph, fug de mine cît îi țin picioarele.

Timp de o săptămînă, sosirea copilului, pe care călugărul i-1 adusese Brulettei, a făcut să se zguduie tîrgul şi a pricinuit o frămîntare fără margini curioşilor. S-au născocit atîtea poveşti, încît Charlot devenise, nici mai mult, nici mai puțin, fiul unui prinț, şi fiecare voia să se împrumute cu bani de la moş Brulet sau să-i vîndă ceva, bănuind că suma, care a putut-o hotărî pe fiică-sa să se îndeletnicească cu o treabă atît de nepotrivită pentru ea, trebuie să fi fost cel puțin cît venitul unei provincii. Lumea se miră curînd, văzînd că bătrînul şi fata nu-şi schimbară întru nimic viața lor modestă, nu-şi părăsiră mica lor locuință şi nu cumpărară decît un leagăn, în care să culce copilul, Şi o strachină în care să-i fiarbă supa. Trebuia, deci curmată vorba, dar cumetrele, care nu voiau de loc să se potolească, începură să-1 scuture pe unchiu-meu pentru zgîrcenia lui şi chiar să-l bîrfească, pretinzînd că nu făcea tot ce trebuia sâ facă pentru a îngriji cum se cuvine acest copil, iată de marele cîştig pe care li—1 aducea el. Pizma unora şi nemulțumirea altora făcură să-şi capete duşmani, ceea ce-1 miră, el fiind unul dintre oamenii cei mai paşnici şi mai de treabă din ținut. Brulette, însă, se mulțumi să rîdă şi-1 convinse să nu pună la inimă nimic din cele întamplate.

... Zilele şi săptămînile începură să se scurgă unele dupa altele fără ca noi să avem vreo veste de la Joseph sau Huriel, de la Marele tăietor lemne, de la Therence. Brulette îi scrisese Therence, eu lui Huriel, dar nu primirăm nici unul răspuns. Brulette se mîhni, chiar se supără în aşa măsură, încît îmi spuse că n-o să se mai gîndeasce în vecii vecilor la străinii care nu-şi mai aminteai de ea şi nici nu răspundeau la dovezile ei de prietenie.

Reîncepu deci să se gătească şi să apară din nou la jocuri, spre bucuria admiratorilor, îngrijorati de aerul ei trist şi de durerea de cap de care SE plîngea de cînd călătorise în Bourbonnais. Aceasta călătorie fusese mult vorbită de rău, unii presupunînd că fata avea o dragoste ascunsă, fie

pentri Joseph, fie pentru un altul.

Brulette era prea mîndră pentru a o scoate la capăt prin linguşiri, dar înclinarea ce-o avea către plăceri puse din nou stăpînire pe ea, aşa că-1 încredință pe Charlot vecinei sale, cumătra Lamouche, iar ea, întocmai ca şi altădată, vru să uite de toate.

Dar într-o seară, pe cînd mă întorceam cu ea de la pelerinajul făcut la Vaudevant, care constituie pentru noi o mare sărbătoare, îl auzirăm dt departe pe Charlot, urlînd cît îl ținea gura.

- Afurisitul ăsta de copil, îmi spuse Brulette, nu se lasă de potlogării, i-ar trebui pe cineva care să fie în stare să-1 stăpînească.

- Eşti sigură că Lamouche vede de el aşa cum ți-a făgăduit ?

— Fără îndoială, fără îndoială. N-are alta treabă, şi-i plătesc destul ca să fie pe deplin mulțumită.

Charlot urla într-una ; casa părea să fie încuiata ca şi cînd toată lumea ar fi părăsit-o. .

Brulette începu să alerge şi bătu zadarnic la poarta vecinei. Nimerii-nu-i-răspunse, în afara de Charlot, care începu să țipe şi mai tare, fie de frică, fie de plictiseală, fie de furie. .

A trebuit să mă urc pe acoperişul de trestie al casei şi să cobor în odaie prin gîrliciul podului de fîn. I-am deschis repede Brulettei uşa şi l-am văzut pe Charlot singur, tăvălindu-se în cenuşa vetrei, în care, din fericire, nu mai erau cărbuni, vînăt ca o sfeclă, din cauza urlatului.

— Iată, spuse Brulette, cum are grijă baba asta de acest mic nenorocit ? ! Haida, de ! Cine ia un copil îşi ia stăpîn pe cap. Trebuia s-o ştiu asta.sau să renunț la orice fel de petrecere.

îl luă pe Charlot la ea acasă, jumătate înduioşată, jumătate supărată, şi, după ce-1 spălă şi-1 hrăni, îl culcă şi, destul de îngrijorată, se aşeză pe un scaun, ținîndu-şi capul între mîini. Am încercat să-i spun că n-ar fi rău să renunțe la banii pe care îi primea pentru copil şi să dea țîncul unei femei de inimă, să-1 crească ea.

— Nu, spuse fata, va trebui să-1 am mereu sub ochi, pentru că răspund de el, şi vezi ce va să zică supravegherea. Cînd crezi şi tu că poți lipsi, tocmai atunci se întîmplă vreo boacănă. Nu pot sa-1 dau alteia, ar fi urît din partea mea să fac una ca asta şi mi-aş imputa-o toată viața.

- N-ai dreptate, căci ar fi spre binele copilului.

- El nu-i deIoc fericit la tine !

- Cum ? Nu-i fericit ? Ba cred că e, în afară zilele cînd lipsesc. Ei bine, de-acum încolo nu voi mai lipsi!

- Eu cred că se simte la fel de nenorocit şi-n zilele cînd e cu tine !

- Cum, cum, spuse Brulette, bătînd din palme cu necaz, de unde ai

mai scos-o şi pe asta ? M-ai vazut vreodată că-1 bat sau măcar că-1 ameninț ?

Pot să-i schimb firea asta posomorită şi arțăgoasă ? Chiar de-ar fi al meu şi n-aş putea face mai mult decît fac !

— Oh, ştiu că nu-i faci nici un rău şi că nu-i lipseşte nimic, pentru că ai o inimă bună şi duioasă, dar nu-1 iubeşti, şi asta nu atîrnă de tine, ori el, fără să ştie, simte lucrul ăsta ; de aceea e atît de sălbatic şi de mohorît. Dacă pînă şi animalele simt cînd sînt iubite şi cînd nu, de ce crezi că n-ar simți asta şi puii de oameni ?

ŞEZĂTOAREA A DOUAZECEA

Brulette roşi, se îmbufna, plînse şi nu-mi răspunse nimic ; dar a doua zi o văzui ducînd vitele la păscut, purtîndu-1 în brațe, în pofida obiceiului ei, pe grăsuliul Charlot. Se aşeză în mijlocul pajiştii — copilul se zbenguia pe rochia ei —, şi-mi spuse :

- Tiennet, ai avut dreptate ieri. Imputările tale mi-au dat de gîndit. Nu-ți făgăduiesc că-1 voi iubi grozav pe Charlot, dar cel puțin mă voi purta cu el cum trebuie, şi poate Dumnezeu mă va răsplăti într-o zi, dîndu-mi copii mai frumoşi ca ăsta.

- Eh, draga mea, îi răspunsei, habar n-am de unde scorneşti toate trăsnăile astea despre care vorbeşti acum. Nu ți-am făcut nici un fel de imputare ieri, dar azi am să-ți fac una, fiindcă te încăpățînezi să-1 creşti tu singură pe acest țînc plin de toane. Vrei să-i scriu carmelitului, sau să ma duc eu la el, ca să-1 rog să-1 dea altcuiva să-i poarte de grijă ? Ştiu unde e mănăstirea lui şi as face bucuros o călătorie ca asta, numai să nu te vad osîndindu-te la o asemenea trudă de ocnaş.

- Nu, nu, Tiennet, nici să nu te gîndeşti că putem schimba ceva din ceea ce s-a hotărît. Tata a fagăduit în numele meu şi eu a trebuit să primesc. Dacă ți-aş putea spune... dar nu pot. Să ştii doar atît : că nu e vorba deloc de bani şi că nici tata nici eu nu vrem să primim nici o centimă pentru acest serviciu care, de fapt, ni s-a impus.

- Iată că mă uimeşti din ce în ce mai mult. Al cui e oare copilul ăsta ? O fi al cuiva din rudele voastre şi deci şi din ale mele ?

- Se poate, zise ea. Avem neamuri care locuiesc departe de noi. Dar te rog să consideri că nu ți-am spus nimic, pentru că nici nu vreau şi nici nu trebuie să vorbesc. Te rog numai să laşi să se creadă că broscoiul ăsta e străin şi că noi primim bani ca s-avem grijă de el. Altminteri gurile rele ar învinovăți oameni cu desăvîrşire nevinovați.

- Drace ! îi spusei, îmi dai bătaie de cap, zadarnic caut...
- Tocmai, nu mai căuta. îți interzic s-o faci, sînt sigură că nu vei afla

nimic.

- Foarte bine, dar atunci îți vei lua adio de la petreceri, după cum ăsta mic şi-a luat adio de la doică. Să fie a dracului făgăduiala bunicului tău!
- Bunicul meu a procedat bine. Şi dacă m-aş fi împotrivit, aş fi fost o ființă fără inimă. Aşa că, ți-o repet, nu vreau să-mi iau sarcina numai pe jumătate în serios, măcar de-aş muri de plictiseală...

Brulette era o fată cu cap. Din ziua aceea se petrecu într-adevăr în ea o schimbare, de n-o mai puteai recunoaşte. Nu mai pleca de acasă deci ca să-şi pască oile şi capra, întovărăşită totdeauna de Charlot şi, după ce-1 culca, seara, îşi lua lucru de mînă şi stătea de veghe. Nu s-a mai dus la vreun dans, nu şi-a mai cumpărat rochii frumoase, nemaiavînd prilejul de a se găti cu ele.

îndeletnicindu-se cu o astfel de treabă, fata deveni serioasă, ba chiar tristă, pentru că se vazu curînd lăsată-n părăsire de toți. Nu există fată, fie ea cît de frumoasă, care, dorind a fi înconjurată de lume, să nu fie silită a-şi arăta bunăvoința ; Brulette, nemaiavînd nici o grijă ca să placă, trecu drept o făptură posomorită, pentru că se folosise prea mult în trecut de veselia ei.

După părerea mea, se schimbase în bine ; mi se părea acum mai blîndă la vorbă, mai înțeleaptă şi mai interesantă în rezerva ei, dar lumea n-o judeca aşa. Brulette dăduse prea multe nădejdi adoratorilor ei, aşa că fiecare se simți jignit văzîndu-se părăsit, ca şi cum ar fi avut vreun drept asupra ei, fapt pentru care Brulette fu osîndită, ca şi cind ar fi pricinuit o pagubă cuiva, ceea ce dovedeşte că bărbații sînt tot atît de orgolioşi, dacă nu mai mult chiar decît femeile, închipuindu-şi că niciodată nu se face destul pentru a-i mulțumi sau pentru a le măguli vanitatea.

Ceea ce e sigur, cel puțin, e că există multă lume nedreaptă, chiar printre tinerii care par aşa de cumsecade şi de serviabili, atîta vreme cît sînt îndrăgostiți. Mulți dintre aceştia se cam acriseră, si nu de puține ori m-am cam dondănit cu ei pentru a-mi apăra verişoara de învinuirile pe care i le aduceau. Au găsit, din nefericire, un sprijin in cumetrele şi în cei interesați la pretinsa avere a lui Moş Bruiet, aşa că Brulette fu foarte curînd nevoită să închidă uşa în nas curioşilor sau prienilor mişei, care din slăbiciune repetau altora ce auziseră.

Astfel se petrecurâ lucrurile, aşa că, în mai putin de un an, regina tîrgului, trandafirul din Nohat, fu forfecată în toate chipurile de răutăciosi si parasita de proşti. Fu defăimată atît de crancen ca pînă şi eu tremuram la gîndul ca nu cumva să afle ce se vorbeşte despre ea.

Cea mai grozavă minciună, şi la care moş Brulet ar fi trebuit, desigur, să se aştepte, fu aceea că Charlot nu era nici copil părăsit, nici fecior de prinț crescut în taină, ci chiar copilul Brulettei. Zadarnic încercam să-i lămuresc, pe cei din jur, că această fată, trăind totdeauna

în văzul lumii şi nefavorizînd niciodată pe nimeni, n-ar fi putut săvîrşi o greşeală aşa de greu de ascuns. Mi se răspundea prin pilda uneia şi alteia, care ascunseseră cu pricepere starea lor pînă în ultima clipă şi au reapărut aproape a doua zi aşa de liniştite şi de vesele, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Ele izbutiseră chiar să-şi ascundă urmările păcatului pînă ca se măritaseră cu autorii sau cu păcăliţii greşelii săvîrşite. Din păcate, se întîrnplaseră asemenea lucruri de mai multe ori pe la noi. în micile noastre aşezări de la ţară, unde casele sînt risipite printre grădini şi despărţite unele de altele de cînepişti şi cîmpuri de lucerna sau de lanuri destul de întinse, nu e uşor să vezi şi să auzi la orice oră din noapte ce se petrece la unii şi la alţii ; şi se petreceau într-adevăr lucruri asupra cărora numai bunul Dumnezeu putea să se rostească.

Una din limbile cele mai veninoase era a mătuşii Lamouche, de cînd Brulette nu mai voi să-i dea pe mînă copilul. Sluga Brulettei, vreme îndelungată, cînd văzu că nu mai poate cîştiga nimic de pe urma ei, baba, ca să se răzbune, născoci to soiul de trăsnăi. Povestea dar, cui voia s-o asculte că Brulette îşi pierduse cinstea cu pirpiriul Joset, căruia, de ruşine, i-a cerut să plece. Joset s-a supus, dar numai după ce fata i-a făgăduit nu se va mărita cu altul ; el s-a dus să-şi încerce norocul departe, numai cu scopul de a se casatori cu ea. Copilul, după cum mai spunea Lamouche, fusese dus în Bourbonnais de oameni cu feţele înnegrite, anume trimişi. Ei îşi zic catîrgii. Cu aceştia se împrietenise Joset pe vremuri, zice-se, ca sâ-şi cumpere un cimpoi, dar n-a fost niciodată în treaba asta vorba de alt cimpoi decît de plîn-găreţul de Charlot. în fine, la un an după ce 1-a născut, Brulette s-ar fi dus să-şi vadă iubitul şi copilul, în tovărăşia mea şi a unui catîrgiu urît ca dracul. Acolo am fi făcut cunoştinţă cu călugărul, care s-a însărcinat să aducă copilul cu noi şi ca urmare am născocit împreună povestea cu micuţul părăsit pe cîmp de un bogătaş, ceea ce era cu atît mai neadevărat, cu cît acest copil găsit nu adusese nici un ban în plus în casa unchiului meu.

Cînd cumătră Lamouche născocise această poveste, în care vedeţi că minciuna era de fapt împletită cu adevărul, zisele ei avură întâietate asupra tuturor celorlalte şi vizita, atît de scurtă şi aproape tainică, pe care Joset o făcuse împreună cu noi acasă sfîrşi prin a convinge lumea.

Cu timpul Brulette ajunse batjocura tuturor, zicîndu-i-se de la o vreme, în chip de poreclă, Josette, în loc de Brulette.

Numai că fata îşi dădea atît de puţină osteneală sa se apere de bîrfeli şi dovedea, prin îngrijirile pe care i le dădea copilului, atîta dispreţ faţă de ce spunea lumea, încît începusem să mă îndoiesc pana şi eu. Ce oare ar fi cu totul imposibil la urma urmei să fi fost şi eu păcălit ? Pe vremuri,

prietenia arătată de Brulette lui Joseph mă făcuse gelos. Cît de cuminte şi de retrasă ar fi o fată, cît ar fi un băiat, dragostea şi neştiința au prins in lațurile lor pe foarte mulți şi există în lume perechi atît de nevinovate, încît nu-şi dau seama de greşeală decît după ce au căzut în păcat. Pentru că şi-a pierdut capul o dată, nu însemna că Brulette nu putea să fie cu judecată, în stare să-şi ascundă nenorocirea, prea mîndră ca să se destăinuiască şi aşa de dreaptă, totuşi, ca să nu înşele pe nimeni. Oare nu din dorința ei Joseph voia să se arate în stare a fi un soț şi un tată de familie desăvîrşit ? Era o dovadă de voință cuminte şi răbdătoare. înşelatu-m-am eu oare bănuind că-1 îndrăgea pe Huriel ? Eram foarte uşor în stare să mă înşel. Chiar dacă această slăbiciune ar fi cuprins-o fără voia ei şi cum nu cedase deloc, fata nu păcătuise față de Joseph In fine, a alergat în ajutorul acelui bolnav din ne voia de a-şi împăca conştiința sau datorită vechi ei prietenii ? Era în dreptul ei, în ambele cazuri Şi la urma urmei, dacă era mamă, era o mami bună, cu toate că nu prea era în firea ei să fie Toate femeile pot să aibă copii, chiar dacă nu sînt dornice, şi Brulette avea un şi mai mare merit ca se ocupa de al ei, în pofida plăcerii ce-o avea de se distra şi pentru că lăsa să circule pe socoteala ei toate zvonurile îndoielnice cu privire la adevărata stare a lucrurilor.

Numai că, indiferent de ce se petrecuse, nimeni nu mă putea îndepărta de verişoara mea, deşi îNcrederea în ea îmi era oarecum zdruncinată. Caci însemna că e din cale-afară de şireată, dacă intîlnindu-1 pe Joseph, ştiuse atât de bine să se ascundă.

Poate că dacă n-ar fi fost atît de ponegrită as mai fi rărit-o cu vizitele, dar aşa, fiindu-mi mila de ea, m-am hotărît s-o văd zilnic şi să nu-i arat nici cea mai mică bănuială cu privire la adevarul spuselor ei. Eram totuşi din ce în ce mai mai mirat de osteneala ce şi-o dădea ca să-şi împlinească indatoririle de mamă. Cu toată povara durerii ce simțeam că-i apasă sufletul, se vădeau, totuşi in orice clipa, podoabele acelei frumoase tinereți, mereu înfloritoare, în toată ființa ei. Dacă nu-şi mai etala nici rochiile de mătase, nici dantelele, avea însă părul mereu frumos pieptănat, ciorapul alb bine întins pe picioarele ei mititele, care ardeau de nerăbdare să sară cînd întîlnea o pajişte verde sau cînd auzea un sunet de cimpoi. Cîteodată, acasă, cînd *bourree-ul* bourbonez îi revenea în minte, îl aşeza pe Charlot pe genunchii bunicului şi mă înibia să dansez cu ea, cîntînd, rîzînd şi dîndu-şi ifose, ca şi cum tot satul ar fi fost acolo ca s-o privească. După o clipă însă, Charlot începea să țipe, căci voia să se culce, sau să fie luat în brațe, sau să mănînce fără să-i fie foame şi să bea fără să-i fie sete. Fata îl lua în brațe, cu lacrimi în ochi, ca un cîine căruia îi pui zgarda şi, suspinînd, îl legăna, îi cînta sau îi dădea să morfolească un pesmet.

Văzînd cît regretă frumoasele ei timpuri de altădată, am încercat să-i ofer sprijinul surorii mele, care să vină să vadă de copil, în timp ce ea ar merge la petrecerile cu dans de la Saint-Charier. Trebuie să vă spun că în timpul acela se afla in cstelul, din care nu se mai văd azi decît zidurile, o domnisoara batrana, plina de viata, care organiza baluri pentru toată lumea din împrejurimi. Tîrgoveți sau nobili, țărani sau meşteşugari, venea cine voia, sălile castelului erau aşa de mari ca niciodată nu se umpleau decît pe jumătate Puteai astfel vedea domni şi cucoane venind calare pe cai sau pe măgari, în plină iarnă, pe drumuri groaznice, în ciorapi de mătase, paftale de argint şi peruci pudrate cu alb, cum erau adesea copacii acoperiți de zăpadă. Se petrecea acolo minunat pentru că nimic nu stînjenea lumea săracă sau bogată, care se ospăta de la douăsprezece ziua la şase seara.

Domnişoara, stăpîna de la Saint-Chartier, care o remarcase pe Brulette cu un an în urmă la dansurile din piață şi care dorea să aibă fete frumoase la balurile ei, o pofti la castel şi fata, sfătuită de mine, se duse o dată acolo. Crezui că-i fac un bine, pentru că prea se dăduse la fund, neputînd să ție piept gurilor rele. Brulette era atît de frumoasă şi avea întotdeauna cuvinte atît de potrivite că nu mi se părea de loc cu neputință ca lumea să-şi schimbe părerea despre ea, revăzînd-o. Intrarea ei, la brațul meu, a iscat dintru întîi şoapte, dar nimeni n-a cutezat mai mult. Am dansat-o cel dintii şi, cum fata avea o grație care îi fermeca pe toți, au mai venit şi alții s-o poftească ; aceştia fuseseră poate îndemnați să-i trîntească cîte-o glumă cu două înțelesuri, dar n-au îndrăznit să rişte. Totul se petrecea în linişte, cînd apărură tîrgoveții în sala în care ne aflam noi, pentru că țăranii aveau balul în altă parte şi nu se amestecau cu bogații decît către sfîrşit cînd cucoanele, plictisite de a fi mereu părăsite de dansatorii lor, se amestecau cu fetele de țara care atrăgeau oameni de toate cinurile prin ciripitul lor neprefăcut şi prin frumusețea lor robustă şi plină de prospețime.

Brulette fu dintr-o ocheală pe placul tuturor, si cei cu ciorapi de mătase o prețuiră într-atît, încat cei cu ciorapii de lînă nu mai avură răgazul de a se apropia de ea ; şi iată că țărănoii, după ce-i sfîrtecaseră zdravăn timp de şase luni de zile, deveniră dintr-o dată geloşi şi mai amorezați de ea decît înainte, aşa încît, la un moment dat, se isca în sală un fel de furie cine s-o poftească mai intîi la dans, înghesuindu-se care mai de care să-i dea el primul sărutarea cu care începea jocul.

Cucoanele şi domnişoarele plesneau de ciudă, iar femeile de pe la noi îşi țineau de rău sătenii care uitaseră de pica ce i-o purtau, numai că şuşotelile lor fură zadarnice, balsamul din ochii Brulettei avînd mult mai multă putere asupra lor decît veninul de pe limba celorlalte.

- Ei bine, Brulette, îi spusei pe cînd o conduceam acasă, n-am avut dreptate să-ți spun să mergi la petrecere ? Vezi că partida nu e niciodată pierdută cînd joci cinstit ?

- Iți mulțumesc, vere, îmi spuse ea. Eşti cel mai bun dintre prietenii mei, ba chiar cel mai credincios şi mai sigur dintre cei pe care i-am avut vreodată. Sînt mulțumită că mi-am înfrînt duşmanii şi de acum nu mă voi mai plictisi stînd acasă.

- Drace, o iei cam repede ! Ieri, numai îmbufnare, azi, numai veselie. îți vei relua deci rangul tău de regină a tîrgului ?

- Nu, spuse ea, nu mă înțelegi. Asta-i cea din urmă petrecere la care am mai mers, atîta vreme cat îl voi avea pe Charlot, pentru că, dacă vrei sa-ti spun adevărul, n-am petrecut deloc bine acolo. M-am prefăcut numai că sînt veselă, ca sa-ți fac plăcere, şi-mi pare bine acum că am ieşit cu obraz curat din încercare, dar tot timpul cît am stat acolo gandul nu mi-a fost decît la bietul meu băiat. îl vedeam plîngînd într-una, pentru că micutul e atît de stîngaci cînd trebuie să se facă inteles, incat oricata gingăşie i-ai arăta tot degeaba...

Aceste vorbe ale Brulettei mi-au răscolit sîngele. Uitasem de Charlot, văzînd-o rîzînd şi dansand. Dragostea pentru copil, pe care acum n-o mai ascundea, mi-a readus în minte tot ce pînă atunci nii se păruseră a fi minciuni. Asta mă făcu s-o privesc ca pe-o prefăcută fără pereche, căreia îi era lehamite să-şi mai ascundă simțămintele.

— îl iubeşti, aşadar, ca şi cum ar fi ieşit din măruntaiele tale, îi spusei; fără a mă mâi gîndi prea mult la vorbele rostite.

— Din măruntaiele mele ? spuse ea mirată. Ei bine, poate că-i iubim astfel pe toți copiii, cînd ne gîndim ce le datorăm. Niciodată nu m-am prefăcut, ca alte fete tinere pe care le-am văzut încîntate să se mărite, că aş avea ceva de cloşcă în mine. Mi-era poate pe atunci mintea prea fluşturatică pentru a fi pregătită să-mi alcătuiesc o familie. Sînt unele care n-au împlinit nici şaisprezece ani şi-şi pierd somnul. Eu voi împlini douăzeci, fără să cred că ara întîrziat cu măritişul. Dacă ăsta e un cusur, nu e din vina mea. Sînt aşa cum m-a făcut Dumnezeu şi am mers aşa cum m-a îndrumat el. La drept vorbind, un copil este un stăpîn necruțător, nedrept, întocmai ca un soț nebun, încăpățînat sau ca un animal hămesit. îmi place judecata şi dreptatea şi m-aş fi simțit fericită într-o tovărăşie blîndă şi la locul ei. îmi plac şi curățenia, şi ai rîs adesea de niine pentru că ma supăra un fir de praf de pe raft, ori pentru că *o m*uscă în pahar îmi tăia setea. Unui copil îi place murdăria, oricît te-ai strădui să-1 dezguşti de ea. Mie-mi place să mă gîndesc, să visez, să deapan amintiri, pe cînd copilul mic vrea să te gîndeşti numai la el şi se plictiseşte cînd nu-1 mai

priveşti. Dar toate astea sînt nimicuri, Tiennet, cînd intervine Dumnezeu. A născocit un fel de minune care se produce în inima noastră, un lucru în care nu credeam pînă nu mi s-a ivit în cale şi anume ca orice copil, fie el urît, fie el rău, poate fi muscat de-o lupoaică sau călcat de-o capră, dar niciodată de-o femeie şi va sfîrşi prin a o stăpîni, afară numai dacă ea nu e alcătuită din alt fel de aluat decît celelalte.

Zicînd acestea, intrarăm la mine acasă, unde Charlot se juca cu copiii surorii mele.

— Oh! pe legea mea, bine că ați venit, se adresă sora mea Brulettei, băiatul tău e cel mai sălbatic de pe pămînt. li bate pe ai mei de-i zvîntă, îi muşcă, îi ocărăşte, şi-ți trebuie, stînd cu el, să ai patruzeci de care de răbdare şi de milă.

Brulette se apropie, rîzînd, de Charlot, care niciodată n-o primea cu voioşie şi, uitîndu-se cum se juca în felul lui, îi spuse, ca şi cum el ar fi putut s-o priceapă :

— Eram cît se poate de sigură că n-ai să ştii să te faci iubit de aceşti oameni buni care te îngăduie. Numai eu, bietul meu huhurez, sînt deprinsă cu ciocul şi cu ghearele tale !

Charlot, care pe vremea aceea de-abia împlinise un an şi jumătate, avu aerul că înțelege ce-i spunea Brulette, pentru că se ridică, după ce-o privi o.clipă, îngîndurat şi, repezindu-se la ea, începu să-i acopere mîinile de sărutări, de credeai că vrea să i le mănînce.

Oh, oh, spuse soră-mea, după cît pare, are totuşi ceasurile lui bune.

—- Draga mea, spuse Brulette, sînt tot atît de uimita ca şi tine, pentru că, iată, e prima dată cînd aşa ceva. Şi sărutînd ochii mari şi rotunzi ai Charlot, începu să plîngă, copleşită de bucurie si duioşie.

Nu stiu de ce fiu zguduit de gestul ei, ca şi cum săvîrşit un lucru minunat. Şi dacă într-adevar acest baiat nu era al ei, Brulette crescu în aceea şi mai mult în ochii mei. Această fată atît de mîndră, care cu sase luni înainte n-ar fi fost mulțumită nici dacă regele i-ar fi fost văr, şi pe care, în dimineața aceea chiar, tot tineretul de Ia castel, tîrgoveți şi țărani, ar fi servit-o în genunchi, strânsese atîta milă şi îndurare în inima ei, încît se simțea răsplătită de toate necazurile, prin cele dintîi mîngîieri ale unui țînc mofturos şi nesuferit, lipsit de drăgălăşenie şi de judecată.

O lacrimă mi se ivi în ochi, cînd mă gîndii cit o costau aceste mîngîieri şi luîndu-1 pe Charlot pe umeri, l-am dus, împreună cu Brulette, la locuința acesteia.

Mi-a venit de douăzeci de ori pe vîrful limbii s-o întreb care-i adevărul, pentru că dacă Charlot ar fi fost rodul unui păcat, eram gata să i-1 iert numaidecît ; dacă, dimpotrivă, ea îsi luase asupră-şi povara greşelii alteia,

eram gata să-i sărut picioarele, ca celei mai duioase şi milostive mucenice din paradis.

Dar nu cutezam să-i pun nici o întrebare şi cind i-am împărtăşit îndoielile mele soră-mi, care n-a fost niciodată proastă, ea îmi răspunse :

— Dacă nu cutezi s-o întrebi, înseamnă că. în adîncul sufletului o socoteşti nevinovată. Şi *de* altfel o fată atît de frumoasă ar fi făcut un baiat mult mai acătării. Nu seamănă cu ea, cum nu seamănă un cartof cu un trandafir.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI Şl UNA

Trecu iarna şi veni primăvara, fără ca Brulette să mai ia parte la vreo petrecere. Nici măcar nu-i părea rău, înțelegînd că nu atîrna decît de voința ei ca să cîştige iar toate inimile. Spunea că atîtea prietenii de-ale bărbaților şi de-ale femeilor au trădat-o, încît nu mai prețuia cantitatea, ci de acum înainte va căuta doar calitatea oamenilor. Biata fată încă nu ştia cît de mult rău i se făcuse. Toți o defăimaseră, deşi nimeni n-avusese curajul s-o insulte pe față. Cînd te uitai la ea îi vedeai înscrisă pe figură cinstea ; lumea însă nu se potolea şi răii lătrau de departe, la picioare, ca javrele fricoase care nu îndrăznesc să-ți sară în față.

Moş Brulet îmbătrînea, surzise puțin şi trăia cu gandurile lui, ca oamenii în vîrstă, care nu mai iau seama la vorbăria lumii. Tatăl şi fiica nu resimtisera deci, tot necazul pe care cei dinafară voiau sa li-l faca, si taică-meu, ca şi restul familiei, care judeca înțelepțeşte, mă sfătuiră să nu le spun nimic, susținînd că adevărul va ieşi el singur la iveala, si va veni un timp cînd gurile rele vor fi pedepsite.

Timpul, care e şi un iscusit măturător, începuse sa risipească acest colb murdar. Brulettei i-a fost sila sa se răzbune şi s-a mulțumit să primească rece îmbierile care i se făceau ca să i se intre în voie. Se nimeri, cum se întîmplă ades, să găsească prieteni printre cei ce n-o curtaseră şi aceşti prieteni s-o apere, fără nici un interes, tocmai cînd fata se aştepte mai puțin. Nu vorbesc de mătuşa Mariton, care îi era ca o mamă şi care, în cârciuma unde slujea, era de multe ori cît p-aci să arunce cu ulcelele în capul bețivilor, cînd îşi îngăduiau să cînte cântecul *Josette,* dar şi de alți oameni, care nu puteau fi socotiți că se avîntă orbeşte şi care-i făceau de două parale pe clevetitori.

Brulette se deprinse, aşadar, anevoie la început, să ducă o viață mai liniştită decît în trecut. Era vizitată de oameni mai înțelepți. Fata venea adesea la noi cu Charlot al ei, care în iarna ce trecuse pierduse roşeața feței încinse şi dobândise un aer mai simpatic. Copilul nu era atît de urît pe cît era de posac şi cînd, după multă trudă,

blîndețea şi bunătatea Brulettei îl domesticiră, se văzu că ochii lui

mari, negri, nu erau lipsiți de inteligență şi că atunci cînd gura lui mare voia să rîdă, era mai mult nostimă decît urîtă. Avusese bube dulci, pe care Brulette — odinioară ea se scârbea aşa de cumplit de asemenea lucruri — i le-a doftoricit cu atîta curaj, încît țîncul devenise copilul cel mai sănătos, cel mai atrăgător şi cel mai curat din tot tîrgul. Avea totuşi aceeaşi bărbie, prea lată si nasul prea mic, ca să poată fi socotit frumos, dar cum sănătatea este lucrul principal la un copil nu puteai să nu te minunezi de mărimea, puterea şi aerul hotărât al acestui țînc.

Dar ceea ce-o făcea pe Brulette să se mîndreasca cel mai mult de truda ei, era faptul că Charlot devenea din zi în zi tot mai drăguț la vorbă si tot mai sincer la fire. Cînd 1-a luat, la început, sa-l îngrijească, primele vorbe pe care ştia să le spuna erau nişte înjurături atît de urîte, încît ar fi speriat şi un regiment; ea îl făcuse să le uite şi-1 învățase rugăciuni şi o mulțime de glume şi de zicale drăguțe, pe care le potrivea pentru el cum putea şi care înveseleau pe toată lumea. Nu era din.fire drăgăstos şi nu mîngîia uşor pe primul venit, dar avea pentru „măicuța" lui, cum îi zicea el Brulettei, o afecțiune, atît de sălbatică, încît, dacă făcea vreo prostie — ca de pildă, cînd îşi tăia şorțul ca să-şi facă legături de gît, sau când ascundea sabotul in oala cu supă —, preîntâmpina observațiile fetei luând-o de gât, âmbrățişind-o şi sărutând-o cu atîta putere, încît ea nu mai avea tăria să-1 certe.

Prin luna mai am fost poftiți la nunta unei verişoare, care se mărita la Chassin şi care ne trimisese din ajun o şaretă ca să ne aducă ; fata îi trimisese vorbă Brulettei că dacă nu vine eu Charlot îi strică chefuL şi asta tocmai de ziua nunții ei.

Chassin e un loc plăcut, pe malul râului Gourdon, la vreo două leghe de noi. Regiunea aduce puțin cu Bourbonnais-ul şi Brulette, care nu punea preț pe mîncare, părăsi hărmălaia nunții şi iesi să se plimbe ca să-1 mai distreze pe Charlot.

- Chiar, spuse ea, aş vrea să-1 duc în vreun colț umbros, mai liniştit, pentru că e ceasul cînd trebuie să doarmă şi zgomotul nunții l-ar împiedica· Dacă nu doarme, se va simți prost şi va fi indispus pînă seara.

Fiindca era foarte cald, i-am propus s-o conduc intr-o mică pădure, unde fusese cîndva o iepurărie si care, lipită de castelul ruinat şi înconjurat de garduri de mărăcini si şanțuri, era un loc bine adapostit şi retras.

— Să mergem acolo, spuse ea. Copilul va dormi în brațele mele şi tu te vei înapoia la petrecere.

Cînd am ajuns, am rugat-o să mă lase să stau cu ea.

— Nu-mi mai plac nunțile ca înainte, îi spusei, şi o să petrec tot atît, dacă nu mai bine, stînd de vorbă cu tine. Cînd nu eşti acasă la tine şi

cînd n-ai nimic de făcut te plictiseşti.

— Foarte bine, răspunse ea, dar văd, bietul meu văr, că deşi îţi sînt o povară, o porţi cu atîta răbdare şi aşa de voios că nu m-aş putea lipsi de tine. Va trebui totuşi ca lucrul de care mă tem să se întâmple... Iatâ-te la vîrsta la care trebuie sâ-ţi iaci un rost şi soţia pe care o vei lua o să se uite poate chiorîş la mine, cum fac şi altele, şi nu va crede că merit afecţiunea şi a ta şi a ei.

— E prea devreme ca să-ţi faci din asta griji, i-am spus, aşezîndu-1 pe Charlot pe bluza mea întinsă pe iarbă, pe cînd ea se lungea lîngă el ca să-1 apere de muşte. Nu mă gîndese deloc la căsătorie, dar, dacă se va întîmpla s-o iau pe drumul ăsta, îţi jur că soţia mea o să se înţeleagă bine cu tine, sau dacă nu, n-am să mă înţeleg eu cu ea. Ar trebui să aibă o inimă anapoda ca să nu vadă că am pentru tine cea mai cinstită prietenie cu putinţă şi să nu înţeleagă, fiind alături şi în bucuriile şi în necazurile tale, m-am obişnuit cu tovărăşia ta, ca şi cum tu şi cu mine nu am fi decît un sigur om. Dar tu verişoaro, tu nu te gîndeşti la căsătorie, ori i-ai pus cruce ?

— I-am cam pus, Tiennet, căci iată-mă in curînd majoră ; aşteptînd să-mi tot vie pofta de măritiş, am lăsat-o să treacă, fără a o lua in seamă.

- Mai curînd poate că de-abia acum începe, draga mea. Nu mai ai chef de petreceri, iubeşti copiii, încerci să te obişnuieşti cu viaţa liniştită a gospodăriei, dar nu e mai puţin adevărat că eşti mereu în primăvara vîrstei, cum e pămîntul plin de flori. Ştii că nu mai am obiceiul să-ţi înşir palavre, aşa că mă poţi crede cînd îţi spun că n-ai fost niciodată aşa de frumoasă ca acum, cu toate că ai devenit ceva mai palidă, cam ca Therence, frumoasa fată a pădurilor. Ai căpătat chiar un aer uşor trist ca şi ea, care se potriveşte de minune cu bonetele tale de o singură culoare şi cu rochiile-ţi cenuşii. în sfîrşit, cred că în tine s-a produs o schimbare şi că vei deveni curînd bisericoasă, dacă nu eşti îndrăgostită.

— Nu-mi vorbi despre asta, dragul meu prieten, strigă Brulette. Acum un an puteam să-mi îndrept paşii către dragoste sau către cer. Simţeam, după cum spui, că s-a petrecut o schimbare în mine, dar iată-mă legală de grijile acestei lumi fără a găsi în ele nici dulceaţa dragostei, nici puterea credinţei. îmi pare că port un jug greu si că merg cu capul înainte, fără să ştiu ce fel de plug trag după mine. Vezi că nu sînt mai tristă şi nici nu vreau să mor din pricina asta, dar mărturisesc că-mi pare rău de ceva din viaţa mea, dar nu de ce-a fost ci de ce ar fi putut sa fie.

- Brulette, îi spusei, aşezîndu-mă lîngă ea şi luandu-i mîna, poate că ăsta e ceasul destăinuirii. Poti să-mi spui acum tot, fără să te temi de gelozia sau de mîhnirea mea. M-am vindecat şi nu doresc altceva decît ceea ce poţi să-mi dai.

Dă-mi increderea ta, pe care mi-o datorezi cu prisosință si mărturiseşte-mi pricina suferințelor tale.

Brulette se înroşi, făcu o sforțare să vorbească, dar nu putu scoate un cuvînt. S-ar fi putut crede că o constrîngeam să se spovedească ei înseşi dar că se reținuse atîta, încît acum nu mai ştia ce să facă.

Privi cu ochii ei frumoşi priveliştea din fața noastră, pentru că ne aşezasem la capătul pădurii, pe o păşune în trepte, pe deasupra unei văi presărată toată de colnici acoperite de semănături.

La picioarele noastre curgea un rîuleț, iar în partea cealaltă terenul se ridica, drept, către un desiş de stejari, atît de plin de arbori mari că ai fi zis că e un colț al pădurii de la Alleu. Am înțeles, privind în ochii Brulettei, la ce se gîndea fata şi luindu-i din nou mîna, pe care şi-o retrăsese, ca să şi-o ducă la inimă, ca o ființă care suferă, îi spusei pe un ton în care n-am pus nici ironie, nici răutate :

— E Joseph, sau Huriel ?

— Nu-i Joseph, răspunse ea repede.

- Atunci e Huriel, dar eşti oare liberă să-ți urmezi preferința ?

- Cum aş avea preferință, răspunse ea, roşindu-se tot mai tare, pentru cineva care, fără-ndoială, nu s-a gîndit niciodată la mine ?
- Asta nu-i un motiv.
- Ba da, ba da !
- Ba nu, ți-o jur. Şi eu te-am preferat pe tine.
- Dar tu te-ai vindecat.
- Şi tu, şi tu ai să te vindeci, greu, dar o să-ți treacă... Dar Joseph ?
- Ce-i cu Joseph ?
- Niciodată nu te-ai făgăduit lui ?
- Ştii prea bine că nu !
- Şi... Charlot ?
- Ei bine, ce-i cu Charlot ?

Cum privirile mele se opriseră asupra copilului, ale ei le urmară, apoi se reîndreptară spre mine aşa ele uluite, aşa de limpezi în nevinovăția lor, încît îmi fu ruşine de îndoiala mea, ca de o injurie pe care i-aş fi adresat-o.

— Nu-i nimic, răspunsei repede. Spuneam *şi Charlot,* pentru că mi s-a părut că-1 văd trezindu-se.

In clipa aceea un sunet de cimpoi răsună dincolo de apă, dintre stejari, şi Brulette începu să tremure ca o frunză bătută de vînt.

— Da, da, începe dansul acasă la mireasă şi îmi pare rău că au

trimis muzica să te caute...

— Nu, nu, spuse Brulette, care se făcuse albă ca varul, ăsta nu-i un cimpoi de la noi. Tiennet, Tiennet, ori am înnebunit... ori cel care cîntă acolo...

— îl vezi ? îi zisei, înaintînd pe terasă şi privind foarte atent. O fi moş Bastien.

— Nu văd. pe nimeni, spuse ea venind după mine, dar nu-i nici Marele tăietor de copaci... Nu-i nici Joseph... Este...

— Poate, Huriel ! Pare de necrezut, dar, în sfarsit, să mergem totuşi, şi dacă e acolo, poate îl prindem pe drum pe acest frumos catîrgiu şi vom şti ce are de gînd.

- Nu, Tiennet, nu vreau nici să-I părăsesc şi nici să-l trezesc pe Charlot.

- Să-1 ia dracu pe Charlot al tău! Atunci asteaptă-mă aici, că. mă duc eu singur.

- Nu, nu, nu, Tiennet, strigă Brulette, ținîn-mă cu amîndouă mîinile, locul e primejdio pentru scoborît.

- Chiar dacă mi-aş frînge gîtul, vreau să te scot din suferința în care te zbați, îi strigai.
- Care suferință ? spuse ea continuînd să mă țină şi revenindu-şi, printr-o sforțare, din prima tulburare. Ce-mi pasă dacă e Huriel sau oricare altul care trece prin pădure ? Crezi că o să alerg după cineva care, ştiindu-mă aici, ar merge totuşi mai departe ?
- Dacă judeci aşa, se auzi o voce blîndă în spatele nostru, atunci va trebui să plecăm...

Am întors capul la primul cuvînt : frumoasa Therence se afla în fața noastră.

La vederea ei, Brulette, care se plînsese atît de mult de uitarea în care fusese lăsată, îşi pierdu cu totul cumpătul şi căzu în brațele ei, vărsînd un şiroi de lacrimi.

— Ei bine, ei bine, spuse Therence, îmbrățişînd-o cu puterea unei adevărate fete de tăietor de copaci, cum şi era de altfel, ai crezut că-mi uit prieteniile ? De ce-i judeci rău pe oamenii care n-au lăsat să treacă o zi fără a se gîndi la voi ?

— Spune-i repede dacă fratele dumitale e aici Therence, strigai, pentru că...

Brulette se întoarse şi-mi puse mîna pe gură. M-am recules şi rîzînd am spus :

- Pentru că mi-e tare dor să-1 văd.
- Fratele meu e aici, spuse Therence, dar habar n-are că eşti aşa de aproape... Iată-1 că se depărtează, pentru că cimpoiul lui de-abia se mai

aude. __O privii pe Brulette, care redeveni palida si adăugă, rîzînd :

— E prea departe ca să-1 strig, dar nu va intîrzia să treacă pe aici, ca să vină la vechiul castel. Atunci, dacă nu-1 dispreţuieşti prea mult Brulette, şi dacă nu mă opreşti, o să-i fac o mică surpriză la care nu se aşteaptă, pentru că nu nădăjduia să te vadă decît diseară. Trebuia să vă vizităm în tîrgul vostru şi e un noroc că te-am găsit aici, grăbind astfel întîlnirea noastră. Să intrăm în această pădure, că dacă te-ar zări, de unde e, ar fi în stare să se înece trecînd rîul, ale cărui vaduri încă nu le cunoaşte.

Ne-am înapoiat ca să ne aşezăm lîngă Charlot, pe care Therence îl privea, întrebînd, cu aerul ei simplu şi sincer, dacă e al meu.

- Numai dacă m-as fi căsătorit mai de mult, îi răspunsei, ceea ce nu e...

• E adevărat, zise ea, privindu-1 mai bine, e de-acum aproaps un omuleţ, dar puteai fi însurat cind ai venit la noi.

Apoi mărturisi, rîzînd, că n-are prea multă pricepere în creşterea pruncilor, pentru că ei nu cresc în pădurile unde trăieşte dînsa de cînd se ştie şi unde oamenii nu au obiceiul să-şi aducă acolo familiile.

• Mă veţi găsi tot atît de sălbatică precum m-aţi lăsat, reluă ea, dar totuşi cu mai puţine toane şi sper că buna mea beryşoneză nu va mai avea temei să se plîngă de arţagurile mele.

• într-adevăr, îmi pari mai veselă, mai bine dispusă şi ai devenit atît de frumoasă, încît ochii mei orbesc cînd te privesc. Asta era o constatare care mă izbise din prima clipă. Therence adunase o provizie de sânâtate, de prospetime şi de lumină în toată înfatisarea ei, care aproape că o preschimbase în alta faptura. Dacă mai avea încă ochii puţin infundati in frunte, sprîncenele ei negre nu se mai incruntau spre a le ascunde focul, şi dacă mai stăruia în rîsul ei mîndria, dispunea şi de

o veselie robustă, care cîteodată făcea să-i Iucească dinţii strălucitori, ca perlele de rouă pe o floare. Obrajii ei nu te mai izbeau prin albeaţa lor, soarele de mai îi rumenise puţin, răsădind în albul chipului trandafiri şi un nu ştiu ce de tinereţe, de putere, de cutezanţă, care făcu să-mi salte. inima la un gînd ce-mi veni — nu-mi dau seama cum —, cercetîndu-i benghiul negru ca de catifea, pe care-1 avea în colţul gurii.

— Amicii mei, începu ea, netezindu-şi părul frumos, încreţit în chip natural şi pe care căldura i-1 lipise de frunte, pentru că avem cîteva clipe de răgaz, să stăm de vorbă înainte ca fratele meu să fie aici ; vă voi desfăta, fără nazuri şi fără ruşine, cu povestea mea, căci de ea se leagă multe altele. Dar spune-mi, Brulette, dacă acest Tiennet, pe care îl aveai odinioară în mare cinste, a rămas, după cum îmi pare, mereu acelaşi şi

dacă pot să reiau convorbirea cu tine ca în ziua cînd am întrerupt-o, iată, la secerişul ce vine, se va împlini de-acum anul...

- Da, dragă Therence, poți, răspunse vară-mea, măgulită că era pentru prima dată tutuită.

- Ei bine, Tiennet, zise Therence cu un curaj al bunei-credințe fără seamăn şi care o deosebea de măsurata şi prudenta Brulette, nu va voi spune ceva nou, arătîndu-vă că anul trecut înaintea venirii voastre la noi, mă ataşasem de un biet băiat trist şi cu trupul bolnav, cum se ataşează o mamă de copilul ei. încă nu-1 stiam amorezat de alta şi el, văzînd afecțiunea pe care nu i-o ascundeam, nu avu curajul sa-i spuie că voi fi rău răsplătită. De ce Joseph, pentru că acum îl pot numi, şi vedeți, prieteni, asta nu mă face de loc să-mi schimb culoarea feței, de ce Joseph, pe care l-am rugat de atatea ori să-mi spuie pricina suferințelor ce-1 chinuiau, de ce mi-a jurat că nu avea nici una, afară de dorul de mamă-sa şi de meleagurile sale natale ? Mă socotea, deci, laşă şi mă jignea, pentru că, dacă mi s-ar fi destăinuit, eu aş fi venit s-o caut pe Brulette, fără să şovăi şi fără să cad în păcatul de a avea o părere rea despre ea, cum mi s-a întîmplat, fapt ce-1 mărturisesc şi-i cer să mă ierte...

- Ai şi făcut-o, Therence, şi nu e nimic de iertat cînd sîntem atît de bune prietene.

- Da, draga mea, reluă Therence, dar răul pe care tu îl uiți, eu nu-1 uit, şi pentru nimic în lume n-aş fi vrut să renunț a-i da băiatului, după plecarea ta, aceleaşi îngrijiri, prietenia şi buna mea dispoziție. Gîndiți-vă, dragii mei, că n-am mințit niciodată şi că din cea mai fragedă vîrstă am fost poreclită de tata, care se pricepe la oameni, „sincera Therence". Cînd v-am văzut ultima oară pe malurile Indrei voastre, la jumătatea drumului de căminul vostru, am vorbit o clipă numai cu Joseph, rugîndu-1 să revie la noi, făgăduindu-i că nimic nu se va schimba in ceea ce priveşte grija pentru odihna şi sănatatea lui. De ce m-a refuzat inima lui să mă creadă ? Şi de ce, făgâduindu-mi din buze că se va inapoia, minciună pe care n-am crezut-o, s-a desspărțit de mine pentru totdeauna, dispreţuindu-mă ca pe-o fată fără minte şi fără ruşine care l-ar fi chinuit cu vreo sminteală de dragoste?

Dar, zisei, Joseph, care n-a rămas decît douazeci şi patru de ceasuri cu noi, nu s-a înapoiat oare la voi pentru a va împărtăşi cel putin planuirile şi a-şi lua rămas bun? De cînd a plecat, noi nu rnai ştim nimic despre el...

— Dacă voi nu aveți veşti, reluă Therence, vi le voi da eu. Joseph s-a

înapoiat în pădurile noastre fără să ne vadă şi fără să ne vorbească. A venit noaptea ca un hoț care se teme de lumină. A intrat în coliba lui ca să-şi ia cimpoiul şi boarfele şi a plecat fără să calce pragul colibei tatălui meu, fără să-şi întoarcă măcar capul către noi. L-am văzut, pentru că nu dormeam. I-am urmărit cu privirea toate mişcările şi cînd s-a afundat în pădure m-am simțit tot atît de liniştită ca o moartă. Tata m-a încălzit la soarele bunului Dumnezeu şi lîngă inima lui generoasă. Luîndu-mă cu el în bărăgan, mi-a vorbit o zi întreagă, apoi o noapte întreagă, pînă cînd m-a văzut că-mi fac rugăciunea şi dorm. îl cunoaşteți pe tatăl meu, scumpii mei prieteni, dar nu puteți şti cum îşi iubeşte copiii, cum îi mîngîie, cum ştie ce trebuie să le spună ca să-i facă asemenea lui, care e un înger din cer ascuns sub scoarța unui stejar bătrîn. Tata m-a vindecat. Fără el l-aş fi disprețuit pe Joseph ; acum nu-1 mai iubesc, iată totul !

Şi, sfîrşindu-şi astfel spusele, Therence isi şterse încă o dată fruntea ei frumoasă, umezita de sudoare, răsuflă liniştită, o îmbrățişa pe Brulette şi îmi întinse, rîzînd, o mînă mare, alba, zdravănă, care o scutură pe a mea, cu sinceritatea cu care ar fi făcut-o un băiat.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI ŞI DOUA

Văzui că Brulette era pornită să-1 învinovățească în chip foarte aspru pe Joseph şi mă gîndii că sînt dator să-1 apăr cît de cît.

— Nu-i aprob purtarea, din care reiese limpede nerecunoştința față de dumneata, îi spusei eu Therencei, dar pentru că ai chibzuit destul ca să-1 judeci în chip nepărtinitor, recunoaşte că în fond el te respectă şi îi e teamă să nu te înşele. Nu toată lumea e ca dumneata, frumoasă fiică a pădurilor, Şi cred că puțini oameni au o inimă atît de curată Şi un curaj atît de vădit ca să meargă drept la țel Şi să spuie lucrurilor pe nume. Şi apoi ai o rezervă de putere şi de virtute pe care Joseph şi mulți alții ca el nu s-ar simți de loc în stare să le aibă.

— Nu te pricep, spuse Therence.

- Ba eu da, spuse Brulette. Joseph se temea, fară îndoială, că aveai să-1 farmeci cu frumusețea dumitale, că te-ar fi iubit, datorită tocmai acestui lucru, fără a-ți putea da în schimb întreaga lui afcecțiune, aşa cum o meriți

- Oh, spuse Therence, roşind din pricina mîndriei jignite, tocmai de asta mă plîng. Joseph se temea să nu mă atragă în cine ştie ce păcat, spune-o fară ocol. N-a avut în vedere puterea mea de judecata si nici cinstea mea. Ei bine, prețuirea lui m-ar fi mîngîiat, pe cînd îndoielile lui mă umilesc.

Dar nu-i nimic, Brulette, i le iert pe toate, pentru că acum nu mai sufăr, pentru că mă simt mai presus de el ; dar nu-mi va putea scoate nimeni din adîncul inimii mele simțămîntul că Joseph a fost nedrept cu mine şi că şi-

a îndeplinit în chip meschin datoria. Ți-aş spune : să nu mai vorbim de asta, dacă n-aş fi obligată să vă povestesc şi restul; *trebuie,* altminteri n-ați şti ce să credeți de comportarea fratelui meu.

— Ah, Therence, spuse Brulette, sînt nerăbdătoare să aud din gura dumitale că nenorocirea, care ne-a chinuit acolo pe toți, n-a avut urmări.

— Fratele meu, zise Therence, n-a făcut ceea ce ne închipuiam că trebuia să facă. în loc să-şi ascundă nefericita lui taină în regiuni depărtate, s-a înapoiat acasă după opt zile. S-a dus să-1 caute pe carmelit la mănăstirea lui, care se află către Montlucon, unde ştia că-1 va găsi înapoiat din peregrinările lui.

„Frate Nicolas, i-a spus, nu pot trăi cu o minciună atît de grea pe suflet. Mi-ai spus să mă spovedesc lui Dumnezeu, dar se află pe pămînt o dreptate, care dacă nu e întotdeauna bine împărțită, nu înseamnă însă că nu trebuie să ne supunem ei.Vreau deci să mă spovedesc şi oamenilor şi să suport pedeapsa şi dispretul pe care le merit."

„O clipă, fiul meu, i-a răspuns călugărul, oamenii au născocit pedeapsa cu moartea, pe care Dumnezeu n-o îngăduie şi te vor ucide, poate, cu voința pe cînd dumneata ai ucis din greşeală."

„Asta nu-i cu putință, a spus fratele meu. N-am vrut să omor şi o voi dovedi."

„O vei dovedi cu martori, spuse călugărul ; atunci îți vei compromite tovarăşii, pe şeful tău care mi-e nepot şi care, în intenția lui, nu e mai ucigaş decat tine ; îl vei expune sîcîielilor şi vei fi nevoit sa tradezi jurămintele făcute confreriei voastre. Rămîi aici, la mănăstire, şi aşteaptă-mă. Mă însărcinez să pun la cale totul, dar să nu-mi ceri să-ți spun cum."

Acestea zise, carmelitul s-a dus la stareţul lui, care 1-a trimis la episcop, acela pe care noi la țară îl numim Marele preot, ca în vremurile din vechime, şi care e episcop de Montlucon. Ce-o fi vorbit Marele preot, de care ascultă şi cei mai puternici judecători, noi habar n-avem. Ştim însâ că 1-a chemat pe fratele meu la dînsul şi i-a spus :

„Fiule, spovedeşte-te mie ca lui Dumnezeu !"

Şi după ce Huriel i-a mărturisit întreg adevărul de-a fir-a-păr, episcopul i-a spus :

„Pocăieşte-te, fiul meu, şi căieşte-te. Afacerea ta în fața oamenilor e închisă, nu vei mai fi niciodată stingherit, dar trebuie să înlături nemulțumirea lui Dumnezeu şi, pentru a izbuti, te oblig să părăseşti confreria catîrgiilor, care sînt oameni fără religie Şi ale căror obiceiuri tăinuite sînt împotriva legilor cerului şi ale pămîntului."

Fratele meu încercă să-i arate în chip umil că există totuşi printre ei şi oameni cinstiți.

"Cu atît mai rău, a spus Marele preot. Dacă oamenii cinstiți care se află printre ei s-ar împotrivi jurămintelor ce se fac acolo, răul ar dispărea din randurile acestei societăți şi atunci ea ar deveni o breaslă de meşteşugari, tot aşa de respectată ca oricare alta."

Fratele meu s-a gîndit la vorbele Marelui preot si ar fi vrut să schimbe urîtele obiceiuri ale catîrgiior, faptă care-i părea mai folositoare decît parasirea confreriei. S-a dus deci la ei şi le-a vorbit foarte frumos, din cîte mi s-a spus ; dar după ce l-au ascultat cu multă blîndețe, i-au răspuns că ei nu pot si nu voe sa schimbe nimic din obiceiurile lor. Drept care el le-a plătit despăgubirea cuvenită, şi-a vîndut toți catîrii şi nu şi-a păstrat decît călutul Iui, clairin, ca să ne ajute. Aşa că, Brulette, nu vei mai vedea un catîrgiu, ci un destoinic şi zdravăn tăietor de copaci care lucrează acum cu tatăl lui.

— Şi căruia i-a fost oarecum greu să se deprindă, poate, cu o asemenea muncă ? întrebă Brulette, ascunzîndu-şi anevoie bucuria pe care i-o produseseră aceste veşti.

— Dacă i-a fost oarecum greu să-şi schimbe munca, răspunse Therence, s-a consolat, aducîndu-şi aminte că ți-era teamă de catîrgii şi că în regiunile voastre ei sînt disprețuiți. Acum, că am satisfăcut nerăbdarea voastră de a afla cum a scăpat fratele meu de grijile lui, va trebui să vă vorbesc din nou despre Joseph, ca să aflați ceva care poate te va supăra, frumoasă Brulette, şi care sigur te va mira.

Cum Therence rostise vorbele astea pe un ton oarecum vesel, Brulette nu se nelinişti şi o rugă să se explice.

— Aflați, dar, că am petrecut aceste ultime trei luni în pădurea Montaigu, unde l-am întîlnit pe Joseph sănătos, dar la fel de posac şi de mohonf ca şi mai înainte. Şi dacă vreți să ştiți unde se afla, vă voi spune că l-am lăsat acolo, cu tatăl meu, care îl ajută să fie primit ca meşter cimpoier ; pentru ca ştiți sau nu, dar şi cimpoieritul este o breaslă, in care trebuie îndeplinite anumite forme, ale câror taine nu se spun. Joseph s-a simțit la început incurcat cînd ne-a văzut, ii era ruşine să-mi *vor*bească şi ne-ar fi ocolit dacă tata, după ce l-a certat pentru lipsa lui de încredere şi de prietenie în noi, nu l-ar fi oprit, ştiind că încă îi putea fi de folos băiatului. Cînd a văzut cît sînt de liniştită şi ca nu-i port pică, Joseph şi-a luat inima-n dinți şi ne-a cerut să-i acordăm iarăşi prietenia ; a încercat chiar să-si scuze purtarea ; dar tata, care nu îngăduie să i se puie degetul pe rană, a luat lucrurile în glumă si i-a pus să cimpoiască, bătrînul neavînd alt scop decît îndrumarea cît mai grabnică a băiatului spre țelul propus.

Dar cum nu vorbea despre nici unul dintre voi, m-am străduit să-1 descos fără să pot însă scoate ceva de la el. Nici fratele meu, nici eu, n-aveam veşti de la voi; ele ne-au sosit de-abia săptămâna trecută. Eram deci

neliniştiţi de soarta voastră ; atunci tata îi spuse pe un ton răspicat lui Joseph că dacă avea veşti de acasă trebuia să ni le împărtăşească şi nouă, ca să ştim măcar cine mai trăieşte şi cine a murit, la care Joseph răspunse :

„Toată lumea e sănătoasă şi eu de asemenea".

Tata, care nu o ia niciodată pe ocolite, îi porunci să vorbească, dar el răspunse înțepat :

„Ți-am spus, meştere, că toți prietenii noştri de acolo sînt mulțumiți şi că dacă mi-ai da-o pe fata dumitale în căsătorie aş fi şi eu la fel de mulțumit, întocmai ca şi ceilalți".'

Am crezut întîi că înnebunise, aşa că am început sa rad, cu toate că aerul lui ne nelinştea, dar a revenit după două zile asupra acestei chestiuni, întrebîndu-mă, cu toată seriozitatea, dacă nutresc sentimente prieteneşti față de el. N-aveam nici un alt mijloc de a mă răzbuna pe o cerere atît de tîrzie decat răspunzîndu-i : „Da, Joseph, nutresc sentimente de prietenie pentru dumneata, întocmai cum nutreste si Brulette".

El isi strînse buzele, îşi lăsă capul în jos şi nu mai pomeni nimic despre propunerea făcută.

Dar Huriel, prinzandu-l intr-un alt moment, obtinu de la el următorul răspuns :

„Huriei, nu mă mai gîndesc la Brulette şi te rog să nu-mi mai vorbeşti niciodată de ea".

N-am putut scoate nimic mai mult de la el, decît că voia, îndată ce ar fi ajuns meşter cimpoier, să cînte cîtăva vreme în locurile lui, pentru a-i dovedi mamei sale că era în stare s-o întreție, după care avea să se aşeze cu ea în locurile de la marginea țării, în Marche sau în Bourbonnais, dacă aş îi primit să-i fiu soție.

Atunci au fost între tata, fratele meu şi mine lungi explicații. Amîndoi voiau să mă facă să mărturisesc că poate aş consimți, dar Joseph venise prea tîrziu şi aveam prea multe resentimente împotriva lui. Am refuzat liniştită, nemaisimțind nimic pentru el şi dîndu-mi seama că nici el nu simțise niciodată nimic pentru mine. Sînt o fată prea mîndră ca să fiu folosită ca leac împotriva unei dezamăgiri. Am crezut că i-ați scris, pentru a-i spulbera orice nădejde...

• Nu, spuse Brulette, n-am făcut-o niciodată şi numai mulțumită Domnului m-a uitat. Poate că te cunoaşte mai bine, Therence, şi că...

• Nu, nu, spuse în chip hotărît fiica pădurilor, dacă nu ca să se răzbune de indiferența dumitale, atunci din cauza supărării provocate de faptul ca in-am vindecat. Deci nu se mai ocupă de mine pentru că nu mă mai ocup nici eu de el. Dacă asta e dragostea lui, ea nu e şi a mea, Brulette ! Tot, sau nimic, *da,* pe viață, cu toată sinceritatea, sau *nu,* pe viață. în toată

libertatea.

Dar iată că copilul s-a deşteptat, aşa că haideţi sa vă conduc la locuinţa mea, care nu-i alta decît vechiul castel Chassin. ..

— Nu ne spui, cel puţin, o întrebă Brullete, foarte surprinsă de tot ce afla, cum şi de ce va aflaţi pe meleagurile astea ?

— Eşti prea grăbită să ştii totul, răspunse Therence.

Şi înlănţuindu-i gîtul, cu frumosul ei braţ gol, ars de soare, o luă cu ea fără să-i lase vreme să-l ia în braţe pe Charlot, pe care-1 înşfacă la subţioară ca pe un ied, deşi copilul era greu cît un viţel.

Reşedinţa domeniului Chassin a fost, din cîte am aflat, a unui castelan, care avea dreptul de a împărţi justiţia şi care se bucura de prerogative senioriale ; clar în timpul acela nu mai rămăsese din această reşedinţă decît un portic masiv, alcătuind o parte a clădirii, cu ziduri groase, care de o parte şi de alta avea camere de locuit. Porticul acesta, a cărui utilizare nu-i de loc uşor de explicat astăzi, era ca un soi de boltă pe unde se intra în alte clădiri, căci cele care au mai rămas în jurul curţii interioare — grajduri stricate şi şuri daramate — nu puteau sluji nici la apărarea castelului, nici în alte scopuri. Existau totuşi, la vremea aceea, încă vreo trei-patru camere goale, destul de dărăpănate, ca să nu mai poată fi de nici un folos seniorilor care ar fi vrut să locuiască acolo.

Totuşi, tocmai într-o asemenea dărăpănătură îi astepta norocul pe unii dintre eroii povestirii de fata Şi, ca şi cum am fi presimţit că în acest loc vom avea parte de lucruri bune, Brulettei şi mie NU NI s-a părut nici urît, nici trist locul acela. Curtea interioară, plină de iarbă, înconjurată din doua părţi de ruine, iar din celelalte două de mica padure din care ieşisem, marele gard de mărăcini, dincolo de care vazui arbuşti ce creşteau numai în gradinile bogaţilor, ceea ce arăta că locul fusese pe vremuri îngrijit, portalul gros şi scund plin de daramaturi, unde se mai desluşeau încă bănci de piatră, ca şi cum în timpurile de demult vreun paznic ar fi avut în grijă această hardughie, mărăcini aşa de deşi şi de mulţi că umpleau tot locul de jur-împrejur, toate acestea făceau ca vechiul castel să semene mai mult cu o închisoare întunecată şi foarte puţin îmbietoare. Cu toate acestea nouă ne plăcu, mai ales că soarele de primăvară încălzea generos zidurile şi usca umezeala. Poate că şi vederea clairinului lui Huriel, care păştea la cîţiva paşi mai încolo, ne prevesti prezenţa unui adevărat .. prieten. Cred că ne-a recunoscut că s-a apropiat de noi ca să fie mîngîiat şi Brulette, neputîndu-se abţine, îl sărută pe steaua albă de pe frunte.

- Iată castelul meu, spuse Therence, ducîndu-ne într-o cameră unde se aflau patul şi cîteva din micile ei mobile, iar aici, alături, e camera fratelui meu şi a tatii.

- Va veni deci şi Marele tăietor de copaci ? am strigat săltînd de bucurie. Minunat, pentru că nu cunosc om care să-mi fie mai drag.

- Şi ai dreptate, spuse Therence, bătîndu-mă prieteneşte pe umăr. Şi el te iubeşte. Ei bine, îl veți vedea dacă veți reveni săptămîna viitoare şi chiar... Dar e prea devreme ca să vă vorbesc despre asta acum. Iată că soseşte stăpînul...

Brulette roşi din nou, crezînd că e vorba despre Huriel, dar nu era decît un orăşean străin, care cumpărase lemn din pădurea de la Chassin.

O numesc pădure, pentru că desigur fusese una odinioară, care se întindea dincolo de mica şi frumoasa pădure de stejari pe care o văzusem pe partea cealaltă a rîului. Din convorbirea pe care acest cumpărător de lemne o avu cu Therence, am aflat îndată despre ce era vorba. Omul era din Bourbonnais şi-1 cunoştea de multă vreme pe Marele taietor de copaci şi pe ai lui, ca pe nişte oamenir muncitori şi de cuvînt. Căutînd copaci frumosi pentru marina regală, găsise această bucată de pădure virgină, lucru rar pe la noi, şi încredințase doborîrea copacilor şi despicarea lemnelor lui moş Bastien, ceea ce acesta primi, cu atît mai mult cu cît şi băiatul şi fata lui, ştiind că locul era vecin cu al nostru, fură cît se poate de bucuroşi să petreacă toată vara şi poate şi o parte a iernii lîngă noi.

Marele tăietor de copaci avea dreptul de a-şi alege lucrătorii printr-o învoială globală, ce-o făcuse cu furnizorul şantierelor statului şi, pentru uşurința exploatării, acest furnizor îl rugă pe proprietarul pădurii să-i îngăduie folosința vechiului castel, fără nici o plată, în care el, ca orăşean, sigur că n-ar fi putut sta, dar în care o familie de tăietori de copaci s-ar fi simțit mult mai bine decît în colibele de țăruşi şi mărăcini.

Huriel şi sora lui sosiseră abia în dimineața aceea ; fata începuse să se instaleze, în timp ce flăcăul se dusese să recunoască pădurea, terenul şi oamenii de prin partea locului.

Am auzit cum cumpărătorul îi reamintea Therencei, care părea să se priceapă tot atît de bine ca si un bărbat la tăiatul copacilor, de una din condițiile învoielii sale cu moş Bastien, şi anume că nu va folosi decît lucrători burbonezi pentru despicarea trunchiurilor, pentru că numai ei cunoşteau bine meseria, şi nu oameni de pe la noi, care i-ar putea vătăma cele mai frumoase exemplare de copaci.

- Foarte bine, îi răspunse fata pădurilor, dar pentru stransul crăcilor vom lua pe cine vom vrea noi. Nici prin cap nu ne trece să nu dăm de lucru si oamenilor de pe aici, care altfel ne-ar face greutati si ne-ar uri. Sunt si asa destul de porniți oricui care nu e din satul lor.

— Deci, Brulette, spuse ea după plecarea şefului, care îşi stabilise cartierul la Sarzay,- sînt de părere că, dacă nimic nu te reține în satul tău, i-

ai putea da de lucru bunicului tău pe timpul verii. Mi-ai spus că e încă în putere ; va avea de-a face cu un şef bun, care nu-i altul decât tata şi care l-ar face să se simtă în largul lui. Veţi locui aci, fără să cheltuiţi nimic. Iar gospodăria o vom face împreună.

Şi pentru că Brulette murea de dorinţa de a zice da, dar nu îndrăznea să se trădeze, Therence adăugă :

— Dacă te codeşti, voi crede că ţi-ai făgăduit inima cuiva de la tine de-acasă şi că fratele meu a sosit prea tîrziu.

— Prea tîrziu ? se auzi un glas răsunător care răzbătea prin mica fereastră îngrătuită de iederă; să dea Dumnezeu ca această vorbă să nu fie decat o minciună !

Şi Huriel, chipeş şi voios — acum smoleala de cărbune nu-1 mai urîţea — intră repede şi luînd-o pe Brulette în braţe o sărută cu putere pe amîndoi obrajii, pentru că el nu mergea pe ocolite şi nu cunoştea stîngăcia, cam rece, a celor de pe la noi. Părea aşa de mulţumit, striga aşa de tare şi rîdea cu atîta poftă, că fata nu se putea supăra pe el. Ma frămîntă şi pe mine în braţe, ca pe un aluat de paine, apoi începu să sară prin odaie ca şi cînd bucuria si voioşia i-ar fi fost căşunată de vin.

Observîndu-1 pe Charlot, se opri deodată, se uita în altă parte, încercă să mai spuie două-trei vorbe, apoi se aşeză pe patul surorii sale şi deveni atat de palid, încît credeam că o să leşine.

— Dar ce ai ? strigă Therence mirată şi punandu-i mîna pe frunte ; Doamne, îngheaţă su pe tine. Ce, nu te simţi bine ?

— Nu, nu, spuse Huriel ridicîndu-se şi revenindu-şi- E bucuria, surprinderea... şi nimic mai mult...

în clipa aceea mama miresei veni să ne întrebe de ce am plecat de la nuntă şi dacă nu cumva Brulette sau copilul sînt bolnavi. Văzînd că eram cu lume străină, îi pofti în mod foarte călduros pe Huriel şi pe Therence să vie să petreacă cu noi, la masă şi la dans. Această femeie, care mi-era mătuşă, soră cu tatăl meu şi cu cel al Brulettei, părea să cunoască taina naşterii lui Charlot, pentru că nu întrebă nimic despre el, ba chiar îi arătă o deosebită grijă. Spusese de altfel cunoştinţelor ei că Charlot îi este rudă, aşa că oamenii din Chassin nu bănuiră nimic.

Fiindcă Huriel continua să fie tulburat, Therence îl trezi, spunîndu-i că Brulette e obligată să se înapoieze la nuntă şi, dacă nu voia să meargă şi el, va pierde prilejul de a o mai vedea. Cum Huriel se arăta cam nehotărît, Brulette îi spuse ;

- Oare nu vrei de loc să mă joci azi ?
- Brulette, îi spuse el, privind-o adînc în ochi, doreşti într-adevăr să

dansezi cu mine ?

- Da, pentru că-mi amintesc că dansezi minunat.
- Numai ăsta e motivul dorinței dumitale ?

Brulette fu stînjenită, găsind, pe de o parte, că baiatul era cam prea grăbit ca-s-o facă să-1 lămurească mai bine, iar pe de alta, neîndrăznind totuşi sa-si reia aerele ei de indiferență de odinioară, ca sa nu-l supere sau să-1 descurajeze iar. Dar Therence incerccă să-i împrăştie îndoiala, învinuindu-l pe Huriel că prea era curios să ştie totul din prima zi.

- Ai dreptate, soră, răspunse el. Şi totuşi nu ma pot purta altfel. Brulette, ascultă-mă si iarta-ma. Trebuie să-mi făgăduieşti că în afară de mine nu vei dansa cu nimeni altcineva la sărbătoarea asta, altminteri nu merg...

— Ei bine, iată un băiat cam ciudat ! spuse mătuşă-mea, care era o femeie micuță, veselă şi care le lua pe toate în bine. Bag de seamă, fata mea, că tînărul e un adevărat adorator, care nu se opreşte la jumătatea drumului. Află, însă, fătul meu, se adresă ea lui Huriei, că pe la noi nu-i obiceiul să arăți ce gîndeşti şi că nu se dansează de mai multe ori la rînd cu aceeaşi fată decît dacă ți-a făgăduit inima şi mina ei.

- Aşa e şi pe la noi, maică dragă, răspunse Huriel, şi totuşi, cvi sau fără făgăduiala ei, Brulette trebuie să-mi promită că va dansa numai cu mine.

- Dacă asta îi face plăcere, n-am nimic împotrivă, adăugă mătuşă-mea. Ea e chibzuită şi ştie foarte bine cum să se poarte, dar am datoria s-o fac atentă că lumea va avea ce vorbi...

- Dragul meu frate, spuse Therence, îmi vine a crede că ai înnebunit! Cvim te poți purta astfel tocmai cu Brulette, pe care o ştii cît e de cumpătată şi care nu ți-a făgăduit încă nimic ?

— O, oi fi eu nebun, şi ea cumpătată, spuse Huriel, dar nebunia mea o avea ea vreun rost pe cînd cumpătarea ei nici unul. Nu-i cer altceva decît să mă îngăduie lîngă ea pînă la sfîrşitul nunții. E treaba ei dacă după aceea nvi va mai voi să ştie de mine.

- Bine, zise mătuşă-mea, dar răul pe care i-l vei căşuna, dacă vei părăsi-o apoi, cine-1 va drege ?
- Ea ştie, spuse Huriel, că n-o voi părăsi-
- Dacă ştii asta, se adresă mătuşă-mea Brulettei, explică-te, că, iată, eu nu mai pricep nimic. Te-ai făgăduit, dar, acestui băiat din Bourbonnais ?
- Nu, răspunse Huriel, fără să-i dea răgaz Brulettei să răspundă. Nu i-am cerut niciodată nimic. Ceea ce-i cer acum, i-o cer ei şi numai ei; să-rni răspundă deci fără a se sfătui cu nimeni, ca să ştiu dacă poate să-mi dea ceea ce i-am cerut...

Brulette, tremurînd ca o frunză, se întorsese la perete şi îşi ascunse faţa în mîini. Dacă era mulţumită să-1 vadă pe Huriel atît de hotărît în privinţa ei, era, în schimb, supărată văzîndu-1 că ţine aşa de puţin seama de firea ei sfioasă şi nehotărîtă. Ea nu era ca Therence, făcută să spună îndată *da şi* în faţa întregii lumi. Aşa că, neştiind cum s-o scoată la capăt, începu să plîngă.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI ŞI TREIA

- Eşti smintit, prietene, îi spuse mătuşă-mea lui Huriel, împingîndu-1 de umăr, ca pentru a-1 depărta de Brulette, de care se apropiase foarte mişcat; luînd apoi în mîinile ei mîinile nepoatei sale, o mîngîie, rugînd-o să-i spuie ce înseamnă toate acestea ?
- Dacă bunicul tău ar fi aici, zise dînsa, m-ar lămuri ce-i între tine şi acest băiat străin şi ne-am bizui pe judecata lui, dar pentru că aici eu îţi ţin loc şi de tată şi de mamă, trebuie să ai încredere în mine... Vrei să te scap de stăruinţele acestui flăcău, să nu-1 mai poftesc la nuntă şi să-1 rog să te lase în pace ?
- Ei bine, strigă Huriel, să spună ea singură ce vrea şi eu mă dau deoparte fără necaz, păstrîndu-i acelaşi respect şi aceeaşi prietenie. Dacă mă socoteşte uşuratic sau brutal, să mi-o spuie. Vorbeşte, Brulette, voi rămîne prietenul şi sluga dumitale, o ştii prea bine...
- Fie cum vrei tu, vorbi în sfîrşit Brulette, ridicîndu-se şi întinzîndu-i mîna ; m-ai apărat într-o împrejurare atît de primejdioasă şi ai avut de pe urma mea atîtea necazuri, încît nu pot si nici nu vreau să-ţi refuz un lucru atît de neinsemnat; voi dansa cu dumneata cît vei dori.
- Gîndeşte-te la ce-ţi spune mătuşa, zise Huriel, ţinîndu-i mîna. Se va cleveti şi dacă nu se termină cu bine ce e între noi, ceea ce e cu putinţă dacă dumneata vei vrea, orice înţelegere sau plan pentru vreo altă căsătorie va fi de prisos.
- Eh, bine, răul n-ar fi atît de mare ca primejdia la care, fără a sta pe gînduri, te-ai expus pentru mine. Mătuşă, fii încredinţată că nepoata dumitale te iubeşte şi te respectă şi nu va avea niciodată să-şi reproşeze ceva faţă de dumneata.
- Sînt sigură de asta, spuse buna mătuşă îmbrăţişînd-o, dar ce vom răspunde la întrebările ce ni se vor pune ?
- Nimic, mătuşă, glăsui pe un ton hotărît Brulette, absolut nimic. Lumea ştie că nu-mi pasă de întrebările ei, iar dumneata ştii cît sînt de deprinsă cu ele.

Atunci Huriei sărută de cinci-şase ori mîna Bru-lettei, spunîndu-i :

— îți mulțumesc, iubita mea şi află că nu-ți va părea rău de ceea ce mi-ai dăruit...

— Vino, încăpățînatule, îi spuse mătuşă-mea. Nu mai pot întîrzia şi dacă n-o aduc cu mine pe Brulette, mireasa e în stare să lase musafirii baltă şi să vie aici s-o caute.

- Du-te, du-te, Brulette, spuse Therence, şi lasă-mi mie copilul. îmi iau eu răspunderea să văd de el...

• Nu vii şi dumneata, frumoasă burboneză ? o întrebă mătuşă-mea, care nu se mai sătura s-o privească pe Therence. Te poftesc în mod special...

• Voi veni mai tîrziu, draga mea, spuse Therence. Deocamdată trebuie să-i pregătesc fratelui meu haine care să-i facă cinste şi lui şi vouă, căci luandu-ne cu vorba am rămas amîndoi în hainele de drum.

Mătuşa plecă cu Brulette, care ținea morțiş să-1 ia şi pe Charlot cu dînsa, dar Therence stărui să i-1 lase ei, pentru ca Huriel să aibă răgazul de a sta cu drăguța lui fără să fie tulburați sau stînjeniți de copil. Asta însă nu-i conveni lui Charlot care, văzîndu-se părăsit de Brulette, începu să urle si să se zbată ca apucat în brațele burbonezei, dar fata, privindu-1 cu un aer serios şi hotărît, îi zise :

— Taci, băiete, maică-ta pleacă fiindcă aşa trebuie !

Charlot, care nu era deprins să i se poruncească, fu aşa de uluit de un asemenea ton, încît tăcu imediat ; şi, fiindcă o văzui pe Brulette îngrijorată eă-1 lasă pe mîinile unei fete care în viața ei nu ținuse în brațe un copil, i-am făgăduit să i-1 aduc chiar eu dac-o fi nevoie, îndemnînd-o s-o urmeze pe mătuşă-mea, care începu să dea semne de nerăbdare.

Huriel, de asemenea, zorit de soră-sa, trecu în odaia lui pentru a se bărbieri şi a se găti, iar eu, , rămas singur cu Therence, o ajutai să-şi desfacă cuferele şi să despăturească hainele, în timp ce Charlot, potolit, se uita la ea uluit. După ce i-am dus lui Huriel hainele cu care Therence îmi încarcase brațele, m-am înapoiat s-o întreb dacă nu se găteşte şi ea, oferindu-mă ca eu să plimb in timpul acesta copilul.

— Cît despre mine, răspunse ea aşezîndu-şi rochiile pe pat, am să mă duc numai dacă Brulette ține neapărat ; dacă însă uită de mine, îți mărturisesc că mi-ar plăcea mai mult să rămîn aici liniştită. în orice caz, pot fi gata într-o clipă *si* n-am nevoie de nimeni ca să mă conducă. Sînt invățată să caut şi să pregătesc locuințele pe parcursul călătoriilor, ca un sergent în război, si nu mă împiedic niciodată de nimic, oriunde m-aş afla.

- Nu-ți place să dansezi, o întrebai, pentru că te sfieşti să faci cunoştințe noi ?

- Nu, nu-mi place dansul, răspunse dînsa, nici zgomotul, nici masa,

nici, mai ales, timpul pierdut, care aduce după sine plictiseală.

- Dar nu-ți place totdeauna jocul pentru joc. Sau, poate, ți-e teamă sau te dezgustă vorbele pe care băieții le spun de obicei fetelor ?

- Nici dezgust, nici teamă, răspunse ea pe un ton firesc. Nu-mi face plăcere — asta-i tot. Eu n-am mintea sprintenă a Brulettei. Nu ştiu să răspund cum trebuie, nici să glumesc, nici să îndemn lumea la taclale. Sînt proastă şi visătoare ; în sfîrşit, mi se pare că arăt, într-o adunare de oameni, întocmai ca un lup sau ca o vulpe pe care i-ai pofti la dans.

— Dar n-ai totuşi mutră de lup şi nici de altă fiară vicleană şi dansezi cu atîta grație, întocmai ca mlădițele sălciei, cînd sînt mîngîiate de adierile blînde ale vîntului.

I-aş fi spus mai multe, dar tocmai atunci Huriel ieşi din odaie, frumos ca un soare şi grozav de grăbit să plece. Soră-sa îl reținu o clipă, ca să-i potrivească legătura de la gît şi să-i înnoade jartierele, găsindu-i totdeauna cîte-un mic cusur pe care se străduia să i-1 îndrepte.

— Poți să ne lămureşti, îl întrebă ea, de ce te-ai arătat aşa de gelos, încît să n-o laşi să daneze decît cu tine ? Nu crezi că vei speria-o cu o poruncă atît de timpurie ?

- Tiennet, — spuse Huriel, întrerupîndu-şi dintr-o dată găteala şi punîndu-1 pe Charlot pe , masa ca să-1 vadă cît mai bine — al cui e copilul asta ?

Therence mirată, îl întrebă mai întîi pe Huriel de ce pune o astfel de întrebare şi apoi pe mine de ce nu răspund.

Ne priveam toți trei în ochi cu mutre aiurite ; aş fi dat oricît ca să-i pot răspunde, pentru că vedeam bine bolovanul care amenința să ne cadă în cap. Luîndu-mi, în sîîrşit, inima în dinți şi aducîndu-mi aminte de cinstea şi de adevărul pe care-1 citisem în ochii verişoarei mele în ziua în care îi pusesem şi eu aceeaşi întrebare, i-am răspuns lui Huriei:

— Prietene, dacă ai să vii în satul nostru, mulți oameni or să-ți spună că Charlot e copilul Brulettei...

Nu mă lăsă să continui şi, înşfăcînd copilul, începu să-1 pipăie şi să-1 întoarcă şi pe-o parte şi pe alta, ca un vînător care cercetează un vînat de preț. Temîndu-mă să nu-i căşuneze vreun rău vrui să i-1 iau, dar el îl reținu, spunîndu-mi :

— Să n-ai nici o grijă, Tiennet, nu sînt rău la inimă ; află că dacă i-aş găsi vreo asemănare cit de mică cu *dînsa,* poate că, blestemîndu-mi soarta, nu m-aş opri de a-1 săruta pe țîncul ăsta, dar cum nu găsesc nici una, puştiul mă lasă rece...

— Răspunde-i, Tiennet! strigă Therence, ca trezită dintr-un vis. Răspunde-ne că uite, nici eu nu mai înțeleg nimic din toată povestea asta;

înnebunesc la gîndul că cine ştie ce s-a intim; plat... Sîntem o familie de oameni nepătaţi şi daca tatăl meu ar auzi... Huriel îi tăie vorba :

— Aşteaptă, surioară, aşteaptă că Tiennet e dator să ne răspundă... Hai, unu, doi, Tiennet, tu care eşti un om cinstit, spune-ne al cui e copilul ăsta ?

- Jur pe Dumnezeu că nu ştiu!.

— Dacă ar fi al ei. ai şti ?

•Nu cred cu nici un preţ că ar fi putut să-mi ascundă faptul.

•Ţi-a ascuns vreodată ceva ?

•Niciodată !

•Ea ştie cine sînt părinţii acestui copil ?

•Da, dar nu îngăduie nimănui să fie întrebată.

•Neagă că ar fi copilul ei ?

•Nimeni n-a cutezat s-o întrebe.

•Nici tu ?

îi povestii atunci, în cîteva cuvinte, ce ştiam şi ce credeam, încheind astfel :

• N-am nici cea mai mică dovadă nici în favoarea nici împotriva Brulettei, dar, orice ar fi, nu pot s-o bănuiesc...

• Ei bine, nici eu ! spuse Huriel. Şi sărutîndu-1 pe Charlot, îl puse jos.

• Nici eu, spuse Therence, dar cum de le-a venit această idee altora şi mai ales cum ţi-a venit ţie, Huriel ? Mie, de pildă, nu mi-a trecut prin cap s-o întreb pe Brulette dacă ţîncul îi e nepot sau văr... Mi-am zis că — după înfăţişare i-o fi rudă şi fiindcă l-am văzut în braţele ei nu mi-a fost greu să-1 iau şi într-ale mele.

• Trebuie să vă lămuresc, spuse Huriel, cu toate că vorbele îmi frig buzele. Ei da, trebuie ! fi pentru prima şi ultima oară, fiindcă hotărarea mea e oricum luată, orice ar fi şi orice s-ar mtîmpia Află, Therence, că acum trei zile cînd ne-am despărţit de Joseph la Montaigu... ţi-amintesti cît eram de mulţumit... Joseph se lecuise, Joseph renunţa la Brulette. Joseph te cerea în căsatorie pe tine, iar Brulette rămînea liberă. Şi el socotea liberă, şi la toate întrebările mele nu raspunse decît : „Cum vei vrea tu, eu n-o mai iubesc, tu poţi s-o iubeşti fără ca prin asta să-mi pricinuieşti vreo părere de rău". Ei bine, soră dragă, în clipa cînd ne-am despărţit de el m-a apucat de braţ şi mi-a spus, pe cînd tu te urcai în căruţă : „E deci adevărat ? Ai hotărît, Huriel, să te stabileşti la noi în sat ? Gîndul tău e deci să-i faci curte aceleia pe care eu am iubit-o atîta ?" „Da, i-am răspuns, pentru că ţii s-o ştii cu tot dinadinsul! Asta vreau, şi nu mai ai dreptul să revii asupra

hotărîrii tale, ca să nu mă faci să cred că ai vrut să-ți bați joc de mine, cerînd-o pe sora mea în căsătorie." „Nu-i aşa, răspunse Joseph, dar cred că m-aş purta necinstit cu tine dacă te-aş lăsa să pleci fără să-ți spun un lucru trist. Dumnezeu mi-e martor că asemenea vorbe nu mi-ar fi ieşit niciodată din gură, împotriva unei ființe al cărei tată m-a crescut, dacă n-ai fi pe punctul de a comite o, greşeală. Dar pentru că şi tatăl tău m-a crescut, luminîndu-mi mintea, după cum celălalt m-a îngrijit şi m-a hrănit, sînt obligat să-ți spun adevărul. Află, dar, Huriel, câ atunci cînd am părăsit-o pe Brulette, fata era, fără ca eu să ştiu, în dragoste cu un altul şi că a rămas azi, de pe urma acestei legături, o dovada vie, pe care dînsa nici nu-şi dă osteneala s-o ascundă. Acum tu fă cum crezi, eu nici nu vreau să mă mai gîndesc la asta"... Acestea zise, Joseph îmi întoarse spatele şi fugi în pădure.

Era atît de agitat, încît crezui la un moment dat că Joseph trecea printr-o criză de nebunie.Ți-aminteşti surioară că, pe cînd mă îndreptam spre tîrgul nostru de baştină, m-ai găsit schimbat la față şi m-ai crezut bolnav ? Cînd am ajuns acolo, ai găsit, la rudele noastre, tu două scrisori de la Brulette şi eu trei de la Tiennet, toate destul de vechi, care nu ne fuseseră expediate. Scrisorile erau atît de drăgăstoase şi dovedeau atîta sinceră prietenie, că mi-am spus : „Să pornim !" Şi vorbele lui Joseph mi-au ieşit din minte ca un vis urît. Mi-era ruşine pentru el şi nu voiam să-mi mai aduc aminte de nimic. Iar cînd o văzui adineaori pe Brulette atît de blîndă şi atît de sfioasă, jur pe Dumnezeu că uitai totul. Vederea acestui copil, însă, m-a ucis. Iată dar de ce-am vrut să ştiu dacă Brulette e liberă să mă iubească. E liberă pentru că mi-a făgăduit că se va expune, de dragul meu, bîrfelilor şi însingurării. Ei bine, pentru că nu e nimeni vinovat dacă fetei i s-a întîmplat o nenorocire... mă rog, o fi sau n-o fi aşa, eu una ştiu ; c-o iubesc...

— Ai iubi o fată dezonorată ? strigă Therence. Gîndeşte-te la tatăl tău, la sora ta... Nu te duce la nunta asta înainte de a cunoaşte adevărul. N-o învinuiesc pe Brulette şi nu-i dau crezare lui Joseph. Sînt sigură că Brulette e fără pată ; va trebui totuşi să ne-o spună, ba mai mult chiar, să ne-o dovedească. Du-te şi caut-o, Tiennet. Trebuie ca ea să lămurească lucrurile, înainte ca fratele meu să facă unul din acei paşi, după care un om cinstit nu mai poate da înapoi.

- N-ai să te duci, Tiennet! spuse Huriel. Dacă, asa cum cred eu, Brulette e tot atît de nevinovată ca Şi sora mea Therence, nu i se poate aduce ocara unei asemenea întrebări înainte ca să nu-mi fi ținut cuvîntul dat față de ea.

- Gîndeşte-te, dragă frate... mai spuse Therence.

- Surioară, uiți un lucru, răspunse Huriel, şi anume ca dacă Brulette a făcut o greşeală, eu am comis o crimă şi că dacă dragostea a

făcut-o să aduca pe lume un copil, pe mine m-a făcut să bag in pămînt un om !

Şi cum Therence stăruia :

— Destul, destul, îi spuse el, sărutînd-o si dînd-o la o parte. Trebuie să mi se ierte multe, înainte ca eu să am dreptul să-i judec pe alții; nu uitați c-am ucis un om !

Spunînd vorbele astea, o luă la fugă, fără să mă mai aştepte ; îl văzui zbughind-o către casa miresei, al cărei coş de la bucătărie fumega zdravăn şi unde totul clocotea de zarvă, laolaltă cu zgomotele satului.

- Ah, spuse Therence urmărindu-1 cu ochii, bietul meu frate n-a uitat încă de nenorocirea lui şi poate că n-o va uita niciodată.
- O s-o uite, Therence, îi spusei, cînd se va vedea iubit de aceea pe care-o iubeşte, ba mă pun chezaş că şi este, şi încă mult de tot...
- Şi-eu cred, Tiennet, dar dacă fata asta nu-i vrednică de el?
- Dar, frumoasa mea Therence, eşti oare atît de aspră încît să consideri drept păcat de moarte o nenorocire întîmplată unei copile, cine ştie- poate prin surprindere sau prin siluire ?
- Nu i-aş imputa atît nenorocirea sau greşeala, ci minciunile rostite şi purtările avute, ca o urmare a întîmplării. Dacă din prima zi vara dumitale i-ar fi spus fratelui meu : „Nu te ține de mine, am fost înşelată sau constrînsă", aş fi inteles ca fratele meu să nu ție socoteală de nimic şi să ierte totul după o cinstită mărturisire, dar sa te laşi curtată şi admirată atîta vreme, fãra sa spui nimic... Tiennet, tu într-adevăr nu ştii mic ? Cel puțin, nu ghiceşti sau nu bănuieşti ceva care să mă linişteascã ? O iubesc atît de mult p Brulette că nu mă simt în stare s-o osîndesc, totuşi, cum mă va judeca tata care-mi va zice ca trebuia să fac orice pentru a-1 feri pe Huriel de o asemenea primejdie ?

— Therence, nu pot să-ți spun nimic mai mult decît ce ştiu ; nu mă îndoiesc de Brulette, căci, dacă vrei să ştii, singura persoană pe care aş fi putut-o bănui că a înşelat-o pe Brulette, şi asupra căreia a stăruit atîta gura lumii, ar fi Joseph, dar, după spusele fratelui tău, el pare tot atît de curat ca zăpada. Nu mai există pe lume, după cîte ştiu eu, decît un singur băiat, nu spun în stare, dar care, nutrind o atît de caldă prietenie față de Brulette, ar fi putut s-o abată din calea cinstei şi s-o facă să cadă pradă unei ispite vinovate. Or, acest băiat eram eu. Ei bine, Therence, uită-te în ochii mei înainte de a-mi răspunde... Nimeni nu m-a învinuit pînă azi că aş fi un ticălos ; tu uită-te bine în ochii mei, ca să-ți poți da seama dacă minciuna şi ticăloşia şi-ar putea găsi uşor lăcaş în ei.

Therence făcu aşa cum îi cerusem şi mă privi ără a vădi vreo

stînjenire, apoi spuse :

— Nu, Tiennet, tu nu eşti în stare să minți ; şi dacă eşti atît de liniştit în ce-o priveşte pe Brullete, atunci trebuie să fiu şi eu la fel. Hai, dragul meu, du-te la petrecere, n-ai ce să mai faci aici!

- Ba da. Copilul o să te stînjenească curînd ; nu-i prea cuminte cu persoanele pe care nu le cunoaşte, aşa că vreau fie să-1 iau cu mine, fie să te ajut să vezi de el.

- Nu-i cuminte ? spuse Therence, luîndu-1 pe genunchi. Eh ! Eu cred c-aş fi în stare să cresc o droaie ca ăsta ! N-am încercat niciodată, dar nu-mi inchipui că la asta îți trebuie prea multă pricepere. Hei, bondocelule ! Ce-ți lipseşte? Nu vrei sa mănânci nimic ?

- Nu, răspunse Charlot, care se îmbufnase, neîndrăznind totuşi să-şi arate supărarea.

- Mă rog, cum pofteşti, eu nu te silesc, dar cînd ți-o veni chef să-ți mănînci supa să spui; te plictiseşti cumva ? Hai, vrei să te joci cu mine ?

- Nu, răspunse Charlot, încruntîndu-şi din nou sprîncenele, plin de mîndrie.

- Atunci, joacă-te singur, îi spuse Therence, aşezîndu-1 pe podea. Eu mă duc să văd frumosul căluț negru, care paşte în curte.

Se prefăcu că pleacă şi Charlot începu să plîngă. Therence păru că nu-1 aude, pînă ce copilul nu veni lîngă ea.

- Ei, ce e ? întrebă ea, făcînd-o pe mirata, spune repede, că eu plec, n-am vreme de aşteptat...

- Vreau să văd şi eu frumosul căluț negru. -spuse Charlot, plîngînd cu sughițuri.

- Atunci, vino, dar nu mai plînge, pentru ca acest căluț fuge cînd aude copiii țipînd.

Charlot îşi înghiți supărarea şi ieşi în curte să-1 mîngîie şi să se joace cu clairinul.

— Vrei să te urci pe el ? spuse Therence.

- Nu, mi-e frică.
- Te țiu eu !
- Nu, mi-e frică.
- Ei bine, atunci nu te urca!

După o clipă vru să se urce

- Nu, spuse Therence, pentru că ți-e frica.

— Nuuuu....

- Ba da, ba da !

— Ba nuuuu ! strigă Charlot.

Fata îl urcă pe cal, ținîndu-1 cu indemanare. Privindu-i o vreme, mi-am dat seama ca toanele lui Charlot nu puteau rezista unei voințí atat de liniştite ca aceea a Therencei. A ştiut din prima zi cum să-1 ia, pentru a-1 stăpîni şi a-i înfrînge îndărătnicia, în timp ce Brulettei îi trebuise un an întreg de răbdare şi de oboseală ; se vădea astfel că Dumnezeu o hărăzise să fie o mamă bună şi destoinică fără nici o ucenicie. Ea îi ghicea puştiului micile lui şiretenii dar, prefăcîndu-se că nu le observă, nu se mira de nimic şi nu-şi pierdea răbdarea niciodată.

Astfel, Charlot, care-şi dădea aere de stăpîn față de toată lumea, fu mirat să constate că de fapt nu era ; atunci începu să se bosumfle, dar, cum Therence nu-i dădea atenție, strădaniile sale rămaseră zadarnice. Aşa că după o jumătate de ceas deveni deosebit de drăguț, cerînd singur ceea ce dorea şi grăbindu-se să primească ce i se oferea. Therence îi dădu apoi să mănînce ; mă minunai cum de ştiuse să-i potrivească exact cît îi trebuia, nici prea mult, nici prea puțin, şi cum se pricepu apoi să-1 țină lîngă ea, făcîndu-şi liniştită treburile, vorbind cu el ca şi cum ar fi vorbit cu un om mare şi arătîndu-i atîta încredere, incît copilul începu de la sine să-i istorisească tot ce Ştia, el care nu scotea o vorbă, pînă nu-1 rugai ceasuri în şir. Acum era atît de mîndru că ştia sa vorbească, încît inventa tot felul de istorioare, pe care le povestea prin cuvinte unele auzite, altele ascocite de el, dar care erau toate pe înțeles şi destul de drăgălaşe.

- Ce tot faci acolo, Tiennet ? mă întrebă deodată Therence, ca pentru a mă face să înțeleg ca ar cam fi cam fi cazul să-mi iau tălpăşița. Si pentru că mai născocisem vreo cincizeci de motive ca sa nu plec, m-am pomenit că nu mai stiam sa-i spun altceva decît că eram ocupat s-o privesc.

- Si asta îți face plăcere ?

— Nu ştiu, i-am răspuns. Este ca şi cum ai î$_n$treba griul dacă e mulțumit că se simte crescînd la soare.

— O, o, se pare că ai devenit meşter în complimente, dar gîndeşte-te că-ți pierzi vremea cu mine, care nu pricep nimic din toate astea şi care nici nu ştiu să-ți răspund cum trebuie.

— Nici eu nu pricep nimic din toate astea, Therence. Tot ce-ți pot spune e că, după părerea mea, nimic nu-i mai frumos şi mai înălțător decît să vezi o fată căreia îi face plăcere să stea de vorbă cu un copil.

— Dar asta e ceva firesc, dragul meu ! răspunse Therence. îmi pare că intru în rostul înfăptuirilor lui Dumnezeu privindu-1 şi ascultîndu-1 pe acest prichindel. Abia acum îmi dau seama că eu nu trăiesc aşa cum i-ar place unei femei să trăiască ; dar nu eu mi-am ales soarta, şi viața asta izolată şi pribeagă pe care o duc nu-i menită să mă facă să-mi întemeiez o familie. Aşa că nu mă plîng şi nu-mi doresc altă viața decît aceea pe care o duce tata

şi fratele meu. Totuşi îmi dau bine seama cît de fericită trebuie să fie Brulette în tovărăşia lui Charlot, fie că e al ei fie că e al altuia, şi cred că o astfel de viață mi-ar fi nespus de dragă şi mie. N-am avut des prilejul unei atît de plăcute distracții, aşa că mi-o pot acorda şi eu foarte bine acolo unde o găsesc, tovărăşia acestui omuleț e într-adevăr plâcuta si n-am ştiut că un țînc ca ăsta poate avea atata minte şi atîtea cunoştințe.

— Şi totuşi, drăguță, băiatul e aşa datorita ingrijirilor atente ale Brulettei, căreia i-a trebuit multă cazně pînă să-1 facă să-şi arate şi partile bune.

- Mă uimeşti, spuse Therence. Dacă există copii mai drăguți ca acesta, trebuie să fii nespus de fericit să poți trăi în preajma lor. Dar acum destul, Tiennet. Du-te, că altminteri vor veni să te caute şi mă vor lua şi pe mine, ceea ce nu mi-ar conveni cîtuşi de puțin, ți-o mărturisesc cinstit, pentru că sînt puțin obosită şi pentru că mă simt atît de bine cu acest copil, încît aş fi de-a dreptul nefericită dacă nu m-ar lăsa în pace şi m-ar lua cu ei la nuntă.

A trebuit să mă supun şi am plecat cu inima plină, răscolit de gîndurile ce-mi treceau prin cap în legătură cu această fată.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI ŞI PATRA

Nu era numai surprinzătoarea frumusețe a Therencei, care-mi stăpînea mintea, ci şi un nu ştiu ce care mă făcea s-o cred superioară tuturor celorlalte fete. Mă minunam c-o iubisem atît de mult pe Brulette, care-i semăna aşa de puțin, şi eram pe cale să mă întreb dacă una dintre ele nu era cumva prea sinceră, iar cealaltă prea prefăcută. După părerea mea, Brulette era mai drăguță, avînd totdeauna de spus prietenilor cîte ceva plăcut şi pricepîndu-se să-i ție pe lingă ea, cerînciu-le mici servicii, de care băieții se simțeau măguliți, pentru că le plăcea să se creada folositori. Therence, dimpotrivă, îți arăta că n-are nevoie de tine, părînd chiar mirată sau plictisită cînd te ocupai de ea. Totuşi, fiecare din ele ştiau cit prețuiesc, dar pe cînd Brulette îşi *dadea* osteneala să te facă s-o simți, cealaltă nu cerea decît o stimă egală cu aceea pe care şi ea putea să ți-o acorde. Şi nu ştiu de ce, acest graunte de mîndrie ascunsă îmi părea o nadă care te ispitea, dar care-ți inspira, in acelaşi timp si teamă. Cînd am sosit eu, jocul era în toi şi Brulette zbura ca un flutuie în mîinile şi în brațele lui Huriel. Atîta fericire era răspîndita pe fețele lor încît cei doi nu vedeau şi nu auzeau ce se petrecea în jur. Muzica îi luase pe sus, picioarele lor nu mai atingeau pămîntul şi mai mult ca sigur că sufletele lor pluteau pe undeva, prin rai. Cum printre cei care dansau *bourree-ul* erau puțini care să nu fie şi ei îndrăgostiți, nu se mai uita nimeni

în mod deosebit la ei, şi apoi era atîta risipă de vin, atîta zgomot, atîta praf şi atîta cîntec, răsunau atîtea vorbe glumețe în aerul cald al nopții, că nimeni nu mai avea vreme decît pentru persoana lui.

Brulette nu se deranja decît ca să-mi ceară veşti despre Charlot şi să mă întrebe de ce nu venise şi Therence, dar se linişti repede mai ales că Huriel nu-i dădu destul răgaz să afle mai multe amănunte despre purtarea băiatului ei.

Nu aveam nici un chef. să dansez, pentru că s-a întîmplat să nu găsesc nici o fată care să-mi placă, cu toate că erau destule acolo ; nici una însă nu semăna cu Therence. M-am aşezat într-un colț să-1 privesc pe Huriel, ca să ştiu ce să-i spun fetei dacă m-ar fi întrebat ceva despre el-Huriel se părea că şi uitase de orice, căci. strălucea de fericire şi de tinerețe. Se potrivea toarte bine cu Brulette, pentru că şi ei îi plăceau petrecerea şi zgomotul ; cînd îi venea cheful, flăcaul îi întrecea pe toți ceilalți băieți, pentru că nu obosea niciodată la dans. Toți ştiu, în ținutul nostru femeile țin mai bine la joc ca bărbatii, caci in timp ce ele îi trag înainte fără urmă de oboseală, noi pleznim de sete şi de căldură. Huriel nu dorea nici să bea, nici să mănînce, de parca ar fi jurat s-o sature pe Brulette de joc. De fapt juca fiindcă-i făcea şi lui plăcere şi sînt sigur ca ar fi fost gata să facă ocolul lumii într-un piicior, numai ca s-o simtă lingă el pe aceasta sprintenă dănțuitoare.

Pînă la urmă, mai mulți băieți, supărați de a tot fi refuzați de Brulette, băgară de seamă că se afla acolo un străin foarte prețuit de ea, aşa că pe la mese lumea începu să vorbească. Trebuie să vă spun că Brulette, neaşteptîndu-se să petreacă aşa de bine şi disprețuindu-şi adoratorii care o clevetiseră atîta, nu-şi pusese pe ea nici o podoabă. Arăta mai curînd ca o călugăriță decît ca regina ținutului şi, cum acolo se aflau mari toalete de gală, fata nu avusese la început succesul de altădată. Dar cînd s-a înflăcărat la joc, lumea a fost constrînsă să-şi aducă aminte că nici una nu se putea asemui cu ea şi cei care n-o cunoşteau de loc începură să se intereseze din ce în ce mai aprinşi de ea.

Am tras cu urechea la ce se vorbea, ca să fiu cu sufletul împăcat, fără să arăt că i-aş fi rudă. Atunci am auzit iar povestea cu călugărul şi cu copilul, cu Joseph şi cu burbonezul ; se spunea că poate nu Joseph e autorul păcatului, ci acest flăcău înalt, care se ține atît de stăruitor de ea si care pare atît de sigur de sine că nu îngăduie nimănui să se apropie de fată.

— Ei bine, spuse unul, dacă el a făcut pozna şi a venit să repare greşeala, atunci mai bine mai tîrziu decît niciodată...

- Pe legea mea, spuse altul, fata n-a ales prost. Flăcăul e chipeş şi

pare bun la suflet.

- Şi apoi, spuse un al treilea, vor fi o pereche frumoasă şi, dacă vor trece pe la biserică, va fi o căsnicie la fel ca oricare alta...

în felul acesta mmi-am dat bine seama că o femeie nu e niciodată pierdută atîta vreme are un sprijin serios ; căci de multe ori o suta de băieți nu valorează cît unul singur şi cu cat se amestecă mai mulți, cu atît fata e mai sorbită si i se căşunează mai multe supărări.

în clipa aceea, mătuşă-mea îl luă pe Huriel de o parte şi, aducîndu-1 la mine, îi spuse :

— Vreau să ciocnesc cu dumneata un pahar de vin, pentru că mi-ai bucurat inima, dansînd atît de frumos şi înveselind lumea invitată la nuntă.

Lui Huriel ii păru rău s-o părăsească pe Brulette chiar şi pentru o clipă, dar stăpîna casei pârea într-adevăr dornică să ciocnească cu el un pahar de vin, or el n-o putea refuza.

S-au aşezat deci la un capăt de masă care nu era ocupat ; o luminare se afla între ei şi se vedeau aşa, față în față. Mătuşa mea, Marghitonne, era, după cum v-am spus, o femeie micuță de tot si care numai proastă nu era. Avea obrazul cel mai nostim care se putea vedea, foarte alb si foarte fraged, deşi avea cincizeci de. ani şi născuse paisprezece copii. N-am văzut niciodată un nas aşa de lung şi nici ochi aşa de mici, de parcă ar fi fost înfipți cu un burghiu, dar aşa vioi şi de poznaşi, că nu-i puteai privi fără sa nu-ți vie să rîzi şi să pălăvrăgeşti.

Am văzut că Huriel se cam ferea de vinul pe care mătuşa i-1 pusese în pahar. I se păru că mutra ei e cam ironică şi cam curioasă, aşa că, fară să ştie nici el de ce, se ferea. Mătuşii mele, care, începîndu-şi treburile cu noaptea în cap, ii era cu adevarat sete, dădu de duşcă vreo trei paharele, şi iată că vîrful ascuțit al nasului ei alb se facu rosu ca măceşul, iar gura, cu dinți albi si fără lipsuri, se puse pe un rîs cu hohote. Mintea nu i se tulburase, pentru că nicicînd n-am vazut o femeie atat de veselă, care nu întrecea masura Şi care nu glumea cu răutate.

— Ei, băiete, îi spuse ea după multă vorbărie, iată-te înțeles definitiv cu Brulette a mea. Acum nu mai poți da înapoi, căci ceea ce-ai prevăzut s-a întîmplat : toată lumea vorbeşte despre asta şi, dacă ai putea auzi, ca mine, ce se spune, ai afla că ți se pune în spate viitorul, dar şi trecutul frumosei mele nepoate.

Am văzut că vorba asta a înfipt un cuțit în inima lui Huriel, făcîndu-1 să cadă din cer pe pămînt, dar el se stăpîni şi răspunse rîzînd :

- Aş dori, scumpă doamnă, să iau asupră-mi trecutul, pentru că

totul în el n-a putut fi decît frumos şi bun, dar dacă nu voi avea decît răspunderea viitorului ei, m-aş socoti ocrotit de Dumnezeu.

- Şi vei face foarte bine, răspunse mătuşa, rîzînd mereu şi privindu-1 atît de aproape, cu ochii-i mici şi verzi, încît părea că vrea să-i străpungă fruntea cu nasul ei ascuțit. Cînd iubeşti, iubeşti totul şi nu dai nimic la o parte.
- Asta mi-i voia, spuse Huriel pe un ton sec, care nu o descumpăni de loc pe mătuşă-mea.
- Şi e cu atît mai frumos din partea dumitale, pentru că biata Brulette e înzestrată mai mult cu spirit de ordine decît cu avere. Ştii, desigur că toată zestrea ei ar încăpea tocmai bine paharul dumitale şi că n-a pus deloc la o parte ludovici de aur...
- Ei, atunci cu atît mai bine, spuse Huriel, socoteala se va face repede, căci mie nu-mi place să-mi pierd vremea cu numărătoarea.
- De altfel, continuă mătuşa, un copil gata crescut înseamnă o grijă mai mică într-o gospodarie, mai ales dacă tatăl îşi face datoria, dupa cum şi-o va face — de asta răspund eu...

Pe bietul Huriel îl lua cînd cu călduri, cînd cu răcori, dar socotind că era vorba numai de o încercare, îi făcu față cu cinste, răspunzînd :

- Taică-său îşi va face datoria, iar eu de asemenea, căci nu va exista nici un alt tată, în afară de mine, pentru toți copiii gata născuți sau care se vor naşte de aci înainte.
- O, cît despre asta, spuse mătuşă-mea, nu dumneata îi vei fi stăpînul, ascultă-mă pe mine...
- Ba eu cred că da, spuse el, strîngînd paharul gata să-1 sfărîme între degete. Cine şi-a părăsit un bun n-are dreptul să-1 mai reclame, iar eu sînt un gospodar destul de grijuliu ca să nu mă tem de prădalnici.

Mătuşă-mea întinse mica ei mînă uscată şi şi-o trecu pe fruntea lui Huriel. îi simți sudoarea, măcar că era foarte palid şi, schimbîndu-şi deodată chipul de drăcuşor împielițat într-unui blînd şi senin, cum îi era cu adevărat sufletul, spuse :

— Dragul meu, pune-ți coatele pe masă şi apropie-te de mine, căci vreau să te sărut pe obraz.

Huriel, surprins de aerul ei blînd, îi făcu pe plac. Ea îi ridică uşor părul des de pe tîmplă şi zari darul Brulettei, pe care flăcăul îl .purta în urehe, şi pe care, fără îndoială, mătuşa îl cunostea. Apropiindu-şi apoi gura ei mare de obrazul lui ii strecură în ureche patru-cinci vorbe, dar aşa de încet că nu putui prinde nimic. Apoi adăugă tare, ciupindu-1 de vîrful urechiI :

- Iata o ureche foarte credincioasă, dar recunoaste că a fost bine răsplătită !

Huriel dintr-un singur salt, sări peste masă, şi luminarea pe care de-abia avui timp s-o prind. Se aşeză lîngă firava niea mătuşă şi o sărută cu atîta dragoste, ca şi cum ar fi fost maică-sa care 1-a adus pe lume. Părea nebun, striga şi cînta, bea şi ciocnea paharele, şi mătuşă-mea, rîzînd, îi spunea ridicînd paharul:

— în sănătatea tatălui copilului dumitale! Ceea ce dovedeşte, spuse ea îndată, întorcîndu-se către mine, că cei mai şireți sînt cîteodată cei pe care lumea îi socoteşte cei mai proşti, precum cei mai proşti se întîmplă să fie cei ce se cred foarte şireți. Ai dreptul să spui şi tu asta, Tiennet, căci ai un suflet drept şi ne eşti rudă credincioasă; ştiu că te-ai purtat cu vara ta de parcă i-ai fi fost frate. Meriți să fii răsplătit şi cred că Dumnezeu nu te va lăsa păgubit. într-o zi sau alta te va mulțumi pe deplin şi pe tine.

Acestea zise, mătuşa plecă şi Huriel, strîngîn-du-mă în brațe, spuse :

- Mătuşă-ta are dreptate, e cea mai bună dintre femei. Tu nu cunoşti încă taina, dar nu-i nimic... Mi-eşti cel mai bun prieten, aşa că... dă-mi cuvîntul că vei veni să lucrezi cu noi toată vara, căci am un plan în legătură cu tine şi, dacă Dumnezeu va voi, îmi vei mulțumi din toată inima.

- După cîte văd, ai băut vin curat şi mătuşă-mea a scos din el firul de pai care te-ar fi făcut să tuşeşti ; hei, băiete, ceea ce plănuieşti tu în legătură cu mine mi se pare greu de tot de înfăptuit...

- Prietene Tiennet, fericirea se cucereşte, si dacă n-ai altă părere decît am eu...

- Din păcate avem aceeaşi părere, dar asta nu-i destul...

- Fără îndoială ; dar cine nu-şi încearcă norocul nu dobîndeşte nimic. Eşti oare atît de berişonez, încît nu vrei să-ți încerci nici măcar norocul ?

- îmi dai o prea bună pildă ca să nu fiu fricos, dar crezi, oare, că...

Brulette ne întrerupse şi ne dădurăm seama, după înfățişarea ei, că habar n-avea de nimic.

— Stai aici, îi spuse Huriel, aşezînd-o pe genunchii lui, aşa cum se obişnuieşte pe la noi, fără a se vedea în asta ceva rău, stai aici şi spune, fata mea dragă, dacă n-ai poftă să mai dansezi şi cu altcineva ? Mi-ai dat cuvîntul şi te-ai ținut de el. E tot ce doream, ca să-mi risipeşti o durere pe care o aveam pe suflet, dar dacă crezi că se va vorbi de noi într-un fel care te-ar putea supăra, iată, mă supun dorinței tale şi nu voi dansa decît cînd îmi vei porunci...

- Te-ai plictisit, meştere Huriel, de tovărăşia mea ? răspunse Brulette şi vrei să mai faci cunoştință cu alte tinere venite la nuntă ?

- O, dac-o iei aşa, strigă Huriel, cu desăvîrŞire năuc de bucurie,

foarte bine ! Nu ştiu dacă mai sînt pe aici şi alte fete în afară de dumneata si nici nu vreau să ştiu...

îi întinse paharul, rugind-o să-şi moaie buzele in el, după care bău restul cu sete. Sparse apoi paharul, ca să nu mai bea nimeni din el, şi-şi luă logodnica la dans, pe cînd eu mă gîndeam la ceea ce-mi dăduse el să înțeleg, lucru la care n-aş fi putut visa nici în cele mai frumoase visuri ale mele.

Nu-mi cercetasem pînă atunci inima şi nu eram o fire asa de înflăcărată ca să mă îndrăgostesc atat de uşor de o fată atît de serioasă ca Therence.]ett .cuisem de necazul de a nu fi plăcut Brulletei, datorită firii mele veesele şi dornică de petreceri, dar nu mă puteam gîndi la Therence fara sa simt un fel de tremur pînă în măduva oaselor ca şi cum aş fi fost poftit să călătoresc pe mare, eu care nu pusesem niciodată piciorul nici măcar pe un vas de apă dulce.

„Oare nu m-oi fi îndrăgostit din întîmplare gîndii eu, fără să ştiu ? Aşa trebuie să fie, pentru că, iată, Huriel, ai cărui ochi citiseră adevărul pe fața mea, mă îndemna la mărturisiri; dar nu-mi vine a crede să fie aşa, pentru că de adineaori mă simt ca şi cînd aş fi fără suflare şi eu cred că dragostea trebuie să se manifeste într-un chip ceva mai vesel".

Tot chibzuind de unul singur, ajunsei, n-aş putea spune cum, la vechiul castel. Această uriaşă grămadă de pietre dormea, sub lumina lunii, tot aşa de mută ca şi cei care-o clădiseră ; numai o mică lumină, străbătînd din odaia locuită de Therence către curtea interioară, anunța că nu numai morții sînt singurii paznici ai castelului, înaintai foarte încet, privind prin frunzişul micii ferestre, care n-avea nici geam, nici oblon, şi-o văzui pe frumoasa fiică a pădurilor făcîndu-şi rugăciunea, în genunchi, lingă patul unde se afla Charlot, care dormea dus.

De-ar fi să trăiesc o sută de ani şi tot nu voi uita fața pe care o avea Therence în clipa aceea. Părea icoana unei sfinte, tot atît de senină — ca acelea tăiate în piatră şi destinate bisericilor-De-abia mă despărțisem de Brulette, strălucitoare ca un soare de vară, în bucuria dragostei şi in zborul dansului. Therence, singură şi mulțumita se afla aici la doi paşi de mine, albă ca luna in noaptea limpede de primăvară. Răsuna pana la ea muzica nuntaşilor, dar ea nu-i spunea nimic fiicei pădurilor, care bănuiesc că asculta privighetoarea ce cînta cel mai frumos imn în tufisul învecinat.

Nu ştiu ce se petrecu în mine, dar mă gîndii deodată la Dumnezeu, la care nu mă gîndeam prea des în vremea aceea ; mi-am îndoit genunchii, ca la o tainică poruncă, iar ochii mi s-au umplut de lacrimi care-mi curgeau şiroaie, ca şi cum un nor gros s-ar fi spart deasupra capului meu. Să nu mă întrebați ce rugăciune am rostit atunci, fiindcă nu mai ştiu. Nu

îndrăzneam să-i cer lui Dumnezeu să mi-o dea pe Therence, dar cred că l-am rugat să mă facă vrednic de o asemenea fericire.

Cînd m-am ridicat de jos, am văzut că Therence îşi sfîrşise rugăciunea şi se pregătea să se culce. îşi scosese boneta şi-i văzui părul negru, care-i cădea în cozi grele pînă la picioare, însă înainte de a-şi scoate primul ac al rochiei, mă veți crede sau nu, dar o luai la fugă, ca şi cum m-aş fi temut să nu cad în păcatul pîngăririi. Nu eram totuşi un prostănac în ale dragostei, dar Therence mă ținea la respect, ca şi cum ar fi fost vara Sfintei Fecioare.

Pe cînd ieşeam din vechiul castel, mă izbii de un om pe care nu-1 văzusem, ascuns în umbra portalului ; omul mă opri şi-mi spuse :

~ Hei, prietene, ia zi, aici e vechiul castel Chassin ?

- Marele tăietor de copaci ! strigai eu, recuscîndu-i glasul, şi-1 îmbrățişai cu atîta căldură, incat ornul căscă ochii mari pentru că, nerecunoscandu-mă, habar n-avea cine sînt. Dar îndată ce se dumiri, îmi spuse plin de bucurie :

- Zi-mi repede, fiul meu, dacă i-ai văzut pe copii mei şi dacă au ajuns cu bine aici...

- Sînt toți aici, de azi dimineață, ca şi mine, vara mea, Brulette. Fata dumitale, Therence, e aici în castel, pe cînd vară-mea, împreună cu bunul şi scumpul dumitale fiu,

Huriel, e la o nuntă, la doi paşi de'aici...

- Slavă Domnului, spuse Marele tăietor de copaci, n-am sosit prea tîrziu ; Joseph se află, la ceasul ăsta, în drum spre Nohant, unde crede în mod sigur, că-i va găsi împreună.

- Joseph ? A venit şi el cu dumneata ? Erați aşteptați aici amîndoi peste vreo cinci sau şase zile şi Huriel ne spunea...

- Ca să vezi cum se întîmplă lucrurile pe lumea asta, spuse moş Bastien, trăgîndu-mă lingă el ca să-1 aud numai eu. Din toate cîte zboară în bătaia vîntului, mintea îndrăgostiților e cea mai uşoară. Povestitu-ți-s-a, oare, totul cu privire la Joseph ?

- Da, şi în toate amănuntele, cred...

- Cînd Joseph i-a văzut pe Huriel şi pe Therence pornind spre locurile astea, i-a spus băiatului meu ceva la ureche — ştii ce i-a spus ?

- Da, ştiu, moş Bastien, dar...

- Lasă, nu-i nevoie să-mi spui nimic, că ştm despre ce-i vorba... Văzînd că fiul meu s-a schimbat la față şi că Joseph a fugit în pădure, avînd o înfățişare cu totul ciudată, m-am luat după *el* şi i-am poruncit să-mi spuie ce taină i-a incredințat lui Huriel. „Meştere, îmi spuse Joseph, nu

ştiu dacă am făcut bine sau rău, dar m-am simtit dator s-o fac şi iată, trebuie să-ți spun şi dumitale despre ce e vorba."

Mi-a mărturisit că primise o scrisoare de acasa în care i se vestea că Brulette creşte un copil care nu putea fi decît al ei şi, încredințând asta cu destulă durere si necaz, mă sfatuia sa alerg după Huriel ca să-1 împiedic de a face o mare prostie sau de a înfrunta o mare rusine.

Cînd l-am întrebat de vîrsta copilului, mi-am dat seama că cineva îşi bătuse joc de el. Asta cu atît mai mult, cu cît tînărul Carnat, care-i trimisese scrisoarea, drept răspuns la cererea ce i-o făcuse Joseph de a fi primit ca cimpoier în ținutul lui, pusese în isprava asta o doză zdravănă de răutate, ca să-1 împiedice să se înapoieze în sat. Apoi, reamintindu-mi de cinstea şi modestia micii Brulette, m-am convins din ce în ce mai mult că fata era victima unei ticăloşii şi nu m-am putut împiedica de a-mi bate joc de Joseph şi a-1 dojeni că a putut să dea crezare cu atîta uşurință unei asemenea mîrşăvii.

Poate c-aş fi făcut mai bine, dragul meu Tiennet, dacă i-aş fi lăsat credința că Brulette era nedemnă de dragostea lui, dar ce vrei, sufletul meu drept mi-a dezlegat limba şi m-a împiedicat să chibzuiesc la urmări. Fui atît de nemulțumit văzîndu-1 cum defăima o biată fată cinstită, încît vorbii, ca şi cum m-ar fi împins cineva de la spate. Asta a avut asupra lui Joseph o_înrîurire mai mare decît am bănuit, căci, plîngand ca un copil, se aruncă la pămînt şi începu sa-Şi rupă hainele de pe el şi să-şi smulgă părul cu atîta durere şi furie, pornit împotriva lui însuşi, încît mi-a fost cumplit de greu să-1 liniştesc. Din fericire, azi e tot aşa de sănătos ca si tine, căci, de i s-ar fi întîmplat toate acestea cu un an inainte, o asemenea desperare l-ar fi omorat. Mi-am petrecut tot restul zilei şi al nopții numai cu el, incercînd să-1 liniştesc. Nu mi-a fost deloc uşor. Pe de o parte, ştiam că fiul meu din prima clipa cand a vazut-o pe Brulette s-a legat de ea cu o dragoste năprasnică şi nu s-a impacat cu viața decît numai din ziua cînd s-a convins că Joseph nu mai stătea în calea nădejdilor lui. Pe de altă parte, simt şi pentru Joseph o dragoste de părinte şi ştiu că ține la Brulette de cînd e pe lume. Trebuia să jertfesc pe unul din doi şi mă întrebam dacă nu eram un tata egoist, susținîndu-mi feciorul în pofida ucenicului meu.

Tiennet. tu nu-1 mai cunoşti pe Joseph, sau poate ca nu l-ai cunoscut bine niciodată. Fata meu Therence, ți 1-a descris cu puțină asprime. Ea nu-1 judecă în acelaşi fel ca mine. II socoteşte egoist, brutal şi nerecunoscător. E ceva adevărat în toate astea, dar ceea ce-1 scuză în fața ochilor mei, nu-1 poate scuza în fața ochilor unei fete tinere ca ea. Femeile, dragul meu Tiennet, nu ne cer decît un singur lucru : să le iubim. Găsesc rostul vieții numai în iubire. Aşa le-a creat Dumnezeu şi noi sîntem fericiți

cînd sîntem în sta să le înțelegem.

- îmi pare, spusei eu, că acum am cam început să le înțeleg şi eu; femeile au foarte multa dreptate să nu ne ceară decît inima, pentru ca de fapt e lucrul cel mai de preț pe care-1 avem.

- Fără îndoială, fără îndoială, fiul meu ! intări acest om cumsecade. Află că am iubit-o pe mama copiilor mei mai mult decît averea, mai mult decît talentul, mai mult decît plăcerile, am iubit-o mai mult decît orice pe lume. Văd bine că fiul meu, Huriel, îmi seamănă, pentru că Şi-a schimbat fără părere de rău meseria şi gusturile ca să fie demn s-o ceară de nevastă pe Brullete. Şi cred că şi tu eşti la fel, fiindcă te porți fara fasoane. în sfîrşit, talentul este un dar pretuit şi de oameni şi de Dumnezeu, pentru ca nu-l dă tuturor, aşa că datorăm respect şi sprijin acelora pe care El i-a însemnat ca pe oițele alese.

— Crezi, oare, că fiul dumitale Huriel nu-i tot atît de înțelept si de talentat la cimpoi ca şi Joseph al nostru ?

— Huriel e deştept şi talentat. A fost făcut meşter cimpoier la vîrsta de optsprezece ani şi, eu toate că nu practică meseria asta, o cunoaşte şi i-a prins toate chițibuşurile, dar e mare deosebire, Tiennet, între cei ce deprind şi cei ce născocesc ; sînt unii care, cu degete uşoare şi cu memorie bună, redau în chip plăcut ceea ce-au învățat; dar mai sînt şi cei care nu se mulțumesc cu ce aud de la alții ; ei compun cîntece, arii noi, oferind muzicanților de mîine darul născocirilor lor. Or, Joseph tocmai dintre aceştia face parte ; sînt în el două firi deosebite : una a şesurilor, unde s-a născut, şi care-1 face să născocească cîntece liniştite şi duioase ; alta a pădurilor Şi a dealurilor noastre, care s-au deschis înțelegerii lui, inspirîndu-i arii pline de duioşie, de vioiciune şi de simțire. El va fi deci, pentru cei ce vor avea urechi de auzit, altceva decît un simplu cimpoier de țară. Va fi un adevărat meşter cimpoier din alte vremuri, unul dintre aceia pe care cei mai pricepuți îl ascultă cu luare-aminte si care aduc schimbări în muzica obişnuită.

- Crezi aşadar, moş Bastien, că va deveni un al doilea mare tăietor din breasla dumitale ?

- Ah, bietul meu Tiennet, răspunse bătrînul cimpoier suspinînd, tu nu pricepi despre ce-i vorba Şi-mi va fi tare greu să te fac să înțelegi…

- Incearcă totuşi, îmi place să te ascult, şi nu-i bine să rămînă omul prost aşa cum sînt eu acum.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI ŞI CINCEA

— Află dar, reluă vorba Marele tăietor de copaci, uitînd, întocmai ca şi mine, povestea lui (pentru că-i plăcea să povestească cînd se vedea ascultat cu interes), că aş fi ajuns cineva dacă m-aş fi dăruit cu totul muzicii, fără a mai face altă treabă. Aş fi putut deveni lăutar, după cum visasem în tinerețe. Dar nu devii mai talentat dacă
urli trei zile şi trei nopți, ca nenorocitul ăla pe care-1 aud de aici cum stîlceşte hora noastră muntenească. Osteneşti şi te ramoleşti cînd n-ai în vedere decît banii, dar există totuşi, în meseria asta a noastră, mijlocul ca un artist să-Şi hrănească trupul fără a-şi ucide sufletul. Cum cea mai mică petrecere îți aduce cel puțin doi sau trei pistoli. îți dai seama cit de lesne se pot căpăta banii ; dacă te hrăneşti cu cumpătare, poti sa călătoreşti, fie pentru plăcerea ta, fie ca sa te instrueşti. Asta vrea să facă Joseph şi asta l-am sfatuit todeauna să facă. Dar iată ce mi s-a întîmplat mie... M-am îndrăgostit, şi mama iubițiilor mei copii n-a vrut cu nici un preț să ajungă nevasta unui lăutar fără cămin şi fără rostul lui, mereu pe drumuri, petrecîndu-şi nopțile în zaiafeturi ziua dormind şi sfîrşindu-şi viața în desfrau pentru că din nenorocire arareori te poti feri în aceasă meserie, de o asemenea soartă. Mi-a cerut să îmbrățişez meseria de tăietor de copaci si aşa am şi făcut. Nu mi-a părut niciodată rău de talentul meu, atîta vreme cit a trăit nevastă-mea. După mine, ți-am spus, dragostea este cea mai frumoasă muzică.

Rămas de timpuriu văduv şi avînd în grijă doi copii, m-am devotat în întregime lor, dar talentul meu a ruginit cu totul, iar degetele, lucrînd mereu cu barda şi cu toporul, mi s-au înțepenit. Aşa că, îți mărturisesc, Tiennet, că după ce-i voi rostui pe cei doi copii ai mei, fericiți şi după pofta inimii lor, voi părăsi această grea meserie, în care ridic mereu toporul ca să spintec lemnul, şi voi pleca, întinerit, să trăiesc de capul meu, pînă cînd bătrînețea mă va readuce, amorțit şi sătul, la vatra familiei mele.M-am săturat să tot dobor copaci. Habar n-ai tu, Tiennet, cît îi iubesc eu pe aceşti bătrîni tovarăşi ai vieții mele, care mi-au povestit atîtea prin foşnetul frunzişului lor şi prin zgomotul crăcilor ființe. Şi eu, mai rău ca focul din cer, drept mulțumire le-am înfipt toporul în inimă si i-am culcat la picioarele mele. Să nu rîzi de mine. N-am văzut niciodată căzînd un stejar sau măcar o salcie tînără fără a tremura ca un ucigaş care distruge opera măreață a bunului Dumnezeu.

De-abia astept astept sa ma plimb pe sub frunzisuri care nu ma vor indeparta ca pe un nercunoscator si care, in sfarsit, imi vor marturisi taine pe care n-am fost vrednic pana acum sa le aud...

Marele taietor de lemne, care se incalzise vorbind, ramase o clipa tacut, ca si mine, mirat ca nu-l credeam nebun

— Te gîndeşti, desigur, reluă el, că ne-am cam depărtat de Joseph, dar te înşeli. Sîntem cu mult mai aproape de el decît îți închipui s acum vei înțelege de ce m-am hotărît, după o oarecare şovăială, să curm chinurile acestui biet copil. Mi-am zis, văzând drumul pe care îl ia durerea lui, că nu va putea face niciodată fericită o femeie şi, pierind, nu va fi nici el însuşi vreodată fericit, afară numai de cazul în care femeia s-ar simți, datorită lui, copleşită de orgoliu, pentru că Joseph, trebuie s-o recunoaştem, nu are atita nevoie de afecțiune, cît de încurajare şi mai ales de laude.

Ceea ce 1-a determinat să se îndrăgosteasc de Brulette a fost faptul că fata 1-a ascultat 1-a îndemnat să cînte, ceea ce 1-a împiedicat s-o iubească pe fiică-mea. Iar revenirea la ea n-a fost decît urmarea necazului avut, pentru că dînsa îi cerea dragoste, nu ştiință, şi îl trata mai mult ca pe un copil decît ca pe un om de mare talent.

Cutez a spune acum, cînd am citit în inima acestui băiat, că gîndul lui era s-o minuneze într-o zi pe Brulette si, cum fata era socotita drept regina frumuseții şi demnității în ținutul ei, s-ar fi împărtăşit şi el, datorită ei, din această domnie, dar Brulette o dată pîngărita, batjocorită şi bîrfită, înceta să mai fie visul lui. Eu, care-1 cunoşteam bine şi pe Huriel, ştiam acesta n-o va osîndi fără a cerceta niai intai care-i adevărul, şi dacă ea era într-adevăr nevinovată, ar fi iubit-o şi ar fi apărat-o cu atit mult cu cît ar fi fost mai dispreţuită.

Iată, dar de ce m-a hotărît, la urma urmei *sa* mă împotrivesc dragostei lui Joseph şi sa-l sfatuiesc să nu se mai gîndească la căsâtorie. Si am încercat chiar să-1 fac să înțeleagă, lucru de care eram aproape sigur, şi anume, că Brulette îl prefera pe fiul meu.

Se părea că el e de acord cu argumentele mele, dar s-a arătat aşa, cred, numai ca să scape de mine, pentru că, la crăpat de ziuă, ieri de dimineață îl văzui că se pregăteşte de plecare. Cu toate că se credea mai şiret ca mine, socotind că poate să mă îndepărteze, m-am agățat de el pînă cînd, pierzîndu-şi răbdarea, şi-a dat arama pe față.

Atunci mi-am dat seama cît de mare îi era necazul şi cît de hotărît era să se ducă după Huriel şi să-i smulgă fata, dacă se va convinge că Brulette merita să facă asta pentru ea. Cum nu se arăta însă prea sigur de cinstea fetei, m-am simțit dator să-1 dojenesc, chiar să rîd de o asemenea dragoste, care nu era dragoste, ci gelozie, fără nici o prețuire, sau,-cum s-ar zice, lăcomie fără poftă de mâncare.

Mi-a mărturisit că aveam dreptate, dar a plecat totuşi şi din plecarea asta am înțeles cît era de încăpățînat. în clipa cînd trebuia să-şi ia certificatul de meşter cimpoier, cînd trebuia să se prezinte la concursul care urma să aibă loc în Auzances, a părăsit totul, cu riscul de a fi amînat încă

multă vreme de aci înainte, spunîndu-mi ca-l vor primi, de voie sau de nevoie, meşter în tinutul său. Văzîndu-1 aşa de încrâncenat şi cam pornit împotriva mea, mă hotărîi să viu cu el, temandu-mă să nu săvârşească, la prima pornire, ceva rău sau să nu i se întîmple vreo nenorocire lui Huriel. Ne-am despărțit unul de altul cam la 0 jumătate de leghe mai sus, în târgul Sarzay şi, în timp ce el apuca spre Nohant, eu venii încoace, sperînd să-1 găsesc pe Huriel şi să pot sta de vorbă cu el, convins, de altfel, că picioarele mă vor duce astă-seară şi pînă la Nohant, dacă va fi nevoie.

- Din fericire, te poți odihni liniştit noaptea asta, îi spusei eu Marelui tăietor de copaci, vom hotărî mîine dimineață ce-i de făcut ; dar eşti oare cu adevărat îngrijorat de ce s-ar întîmpla dacă cei doi rivali s-ar întîlni ? Joseph n-a fost, după ştința mea, niciodată certăreț şi l-am văzut totdeauna tăcînd cînd îşi arăta colții.
- Da, da, răspunse moş Bastien, dar tu îl ştii de pe vremea cînd nu era decît un copil bolnăvicios şi îndoindu-se de puterea lui ; să ştii însă că nu e apă mai primejdioasă decît aceea care doarme, şi nu e bine niciodată să-i tulburi fundul.
- Nu vrei să intri deloc în noua dumitale locuință şi să-ți vezi fata ?
- Mi-ai spus că e liniştită acolo, deci n-am nici o grijă dinspre partea asta; sînt mai grăbit sâ aflu adevărul asupra Brulettei, pentru că, deşi inima mea a apărat-o, mintea îmi spune că trebuie să fi fost în purtarea ei vreun lucru care să fi dat loc la bîrfeli şi trebuie să-mi fac şi eu o părere, înainte de a merge mai departe...

Voiam să-i povestesc ce se petrecuse cu un ceas mai înainte, sub ochii mei, între Huriel Şi mătuşă-mea, cînd Huriel însuşi veni către noi, trimis de Brulette, care se temea că Charlot u va fi pricinuit Therencei unele necazuri. Tatăl şi fiul avură atunci o explicație. în cursul ei Huriel îşi rugă tatăl să nu-i ceară a-i dezvălui o taină pentru păstrarea căreia îşi dăduse cuvintul şi de care nici Brulette nu ştia că o cunoaşte, şi-i jură pe botezul lui că fata era întru totul demnă să primească binecuvîntarea bătrî-nului.

- Vino s-o vezi, dragă tată, adăugă el, pentru că acum se dansează afară şi n-ai nevoie să fii poftit ca să vii acolo. După felul cum te va îmbrățişa vei vedea că nu există fată mai sinceră, mai drăguță şi cu o conştiință mai curată ca a ei.
- Nu mă mai îndoiesc, fiule, şi voi merge nunumai ca să-ți fiu pe plac, ci şi pentru plăcerea de a o vedea, dar să mai stăm puțin, pentru că vreau să lămurim unele lucruri în legătură cu Joseph.

Am vrut să-i las să vorbească ei înde ei şi s-o vestesc pe mătuşa-

mea de sosirea Marelui tăietor, fiind sigur că-1 va primi bine şi că-1 va pofti la nuntă. Dar n-am găsit-o acolo decît pe Brulette, fără nimeni în preajmă-i. întreaga nuntă, cu lăutarii în frunte, plecase să ducă, după datină, noilor căsătoriți „pîinea prăjită", însurățeii se retrăseseră într-o casă vecină, pentru că se făcuse aproape unsprezece noaptea. Acesta e un vechi obicei de pe la noi, pe care însă niciodată nu l-am socotit prea cuviincios ; căci nu-i deloc plăcut să tulburi astfel — cu surle şi trîmbițe — prima noapte a unei tinere căsătorite. Brulette, mult mai sfioasă ca ceilalți, avu bunul simț să nu se mişte de lîngă foc, Unde o văzui aşezată, ca şi cum ar fi supravegheat nişte bucate, dar de fapt odihnindu-se, Pentru că se simțea obosită. Şi, cum mi se părea ca adormise, n-am vrut nici s-o stînjenesc, dar nici s-o lipsesc de plăcuta surpriză pe care i-o va face, cînd se va trezi, sosirea Marelui tăietor de copaci.

Foarte obosit şi eu, m-am aşezat la o masă, mi-am întins brațele şi mi-am pus capul pe ele, cum faci cînd vrei să tragi, un minut sau două, un pui de somn, numai că, gîndindu-mă la Therence, n-am putut dormi de loc. Pe cînd mă frămîntam astfel, auzii un zgomot uşor şi, desehizînd ochii fără să-mi ridic capul, văzui intrînd un om care se îndreptă spre vatră.

Măcar că toate luminările fuseseră luate de nuntaşii care plecaseră să-i viziteze pe noii căsătoriți, flacăra vreascurilor dădea destulă lumină ca să-1 recunosc pe noul venit. Era Joseph, ce întîlnise, desigur, pe drumul Nohantului cîțiva nuntaşi. Aceştia, spunîndu-i unde ne aflam, îl hotărîseră să se întoarcă din drum. Era plin de praf, de pe urma călătoriei, şi îşi prinsese legătura la capătul unui băț, pe care, intrînd, îl aruncă într-un colț. Rămase în picioare, nemişcat ca o stană, privind-o pe Brulette cum dormea.

De un an, de cînd nu-1 mai văzusem, se produsese într-însul, ca şi în Therence, o schimbare uluitoare. îşi recăpătase sănătatea, acum mai înfloritoare decît oricînd ; se putea chiar spune că era un bărbat frumos şi că fața lui pătrată şi trupul lui uscățiv vădeau mai degrabă muşchi vînjoşi decît slăbiciune. Avea fața galbenă, mai mult de fiere decît arsă de soare şi culoarea ei întunecată se potrivea cu ochii lui mari, luminoşi, şi cu pletele lungi. Avea aceeaşi înfățişare tristă şi visătoare de pe vremuri, dar i se adăugase ceva care acum aducea a hotărîre si a cutezanță, trădînd voința puternică ascunsă atita vreme în el.

Nu m-am mişcat, aşteptînd să vad ce o sa faca. După ce cercetă o vreme fața Brulletei, căutînd, desigur, să citească în trăsăturile ei adevărul, recunoscu, poate, în ochii ei închişi puritatea, căci Brulette văzută aşa, la focul vetrei, era foarte frumoasă. Avea încă fața luminată de plăcerea jocului şi gura surîzătoare de mulțumire ; genele de mătase îi puneau pe

obraji o umbră foarte dulce, iar ochii păreau să-i clipească pieziş, ca privirile şirete ale unor fete care par a se îndrepta în altă parte, dar care se uită astfel tocmai ca să vadă mai bine. Numai că fata dormea de-a binelea şi, visîndu-1 desigur pe Huriel, nu-i trecea prin cap să-1 ațîțe pe Joseph, ci mai curînd să-1 îndepărteze.

Băiatul se vede că o găsi atît de frumoasă, întit necazul lui nu mai atîrna acum decît de un fir de păr ; fără multă socoteală, se aplecă spre ea şi, cu o hotărîre de care nu l-aş fi crezut în stare, îşi apropie gura de a ei şi i-ar fi atins-o poate, dacă, printr-un gest de revoltă, care nu Ştiu nici eu cum mă cuprinsese, n-aş fi tuşit pentru a-i opri sărutarea luată pe furiş.

Brulette se deşteptă dintr-o dată, mă prefăcui Şi eu câ mă trezesc şi Joseph se simți cam prost intre noi doi, care-i ceream socoteală de purtarea lui, fără ca Brulette să pară tulburată, Şi nici eu supărat.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI ŞI ŞASEA

Joseph se reculese foarte repede şi, prinzînd curaj, ca şi cum ar fi vrut să nu pară ruşinat:

— îmi pare bine că te găsesc aici — îi spuse el Brulettei — dar, după un an de despărțire, nu vrei să-1 săruți pe vechiul tău prieten ?

Se apropie iar, dar fata se dete înapoi, uluită de aerul lui ciudat, şi-i răspunse :

- Nu, Joset, nu sînt obişnuită să sărut nici un băiat, oricît de vechi prieten mi-ar fi şi oricîtă plăcere mi-ar face să-1 văd.
- Te-ai făcut foarte sălbatică, replică el pe un ton mînios.
- Nu-mi amintesc, Joset, să fi fost vreodată sălbatică cu tine. Nu m-ai pus niciodată în situația asta şi, cum nu mi-ai cerut niciodată să fiu intimă cu tine, n-am avut prilejul să mă feresc de îmbrățişările tale. Ce s-a schimbat oare între noi ca să-mi ceri astăzi ceva de care n-a fost vorba nicicînd în relațiile dintre noi ?
- Cîte vorbe şi cîte mofturi pentru o sărutare ! spuse Joseph, încălzindu-se din ce în ce mai mult. Dacă nu ți-am cerut niciodată ceea ce dăruiai altora fără zgîrcenie, e din pricină că am fost eu copil cam prostuț. Credeam că mă vei primi mai bine acum cînd nu mai sînt nici nătîng, nici fricos.
- Ce-i cu el ? spuse Brulette, apropiindu-se de mine mirată şi chiar speriată. E el, sau altul care-i seamănă ? Credeam c-o să-1 revăd pe Joset al nostru, dar acum nu-i mai recunosc nici vorba, nici chipul, nici sentimentele...

— Dar cu ce te-am jignit, Brulette ? reluă Joseph puţin descurajat şi încercînd pe dată, în amintirea trecutului, o părere de rău. Din pricină că am azi curajul care-mi lipsea altădată, ca să-ţi spun că pentru mine eşti cea mai frumoasă din lume şi că totdeauna te-am iubit cu înfocare ? Nu-i vorba aici de nici o ofensă şi nu sînt poate cel mai nedemn dintre toţi cei care roiesc în jurul tău.

Spunînd acestea, se uită la mine cu atîta necaz şi mînie, încît mi-am dat seama că abia aştepta să găsească un prilej de ceartă primului care i-ar fi stat în cale. Nici nu doream mai mult decît să-1 înfrunt.

— Joseph. îi spusei, Brulette are dreptate să te găsească schimbat. Nu-i nimic de mirare în asta. Ştii cum te desparţi de cineva, dar nu ştii cum îl vei regăsi. Să nu te miri, dar, că vei observa şi la mine o mică schimbare. Am fost totdeauna blînd si răbdător cu tine, luîndu-ţi partea în orice împrejurare şi alinîndu-ţi amărăciunile, dar, dacă ai devenit mai nedrept decît în trecut, află că eu am devenit mai sensibil şi socotesc că faci rău spunîndu-i verişoarei mele, faţă de mine, că e risipitoare sărutările si că îngăduie prea mulţi băieţi în jurul ei.

Joseph ma privi dispreţuitor şi, luînd o mutră rea imi rase in nas. Apoi imi spuse, încrucişîndu-si bratele şi înfruntîndu-mă, ca şi cum ar fi vrut sa se măsoare cu mine :

— Oare aşa să fie, Tiennet ? Ei bine, află că m-am îndoit întotdeauna de prietenia ta, pe care mi-o arătai doar ca să mă îmbrobodeşti mai bine...

— Ce vrei să spui, Joset ? strigă Brulette jignită, crezînd că băiatul îşi pierduse minţile. De cînd ţi-ai luat dreptul de a mă jigni, şi cum îţi trece prin cap să crezi c-ar exista ceva tirît între mine şi vărul meu ? Ai băut sau te-au prins frigurile ca să uiţi respectul ce-mi datorezi şi recunoştinţa pe care credeam c-o merit din partea ta? Joseph se muie deodată şi, luînd mina Brulettei într-ale lui, îi zise, cu ochii plini de lacrimi:

— Iartă-mă, Brulette, sînt cam zdruncinat de oboseala drumului şi de nerăbdarea de a ajunge mai repede aici, dar n-am pentru tine decît stimă şi nu trebuie să-mi iei în nume de rău ce ţi-am spus. Ştiu foarte bine că eşti reţinută şi că-ţi place ca toată lumea să ţi se supună. E dreptul frumuseţii tale, care n-a făcut decît să sporească. Dar recunoaşte că-ţi place să dansezi şi că la dans lumea se sărută, nu glumă... Aşa-i obiceiul, l-aş găsi bun, dacă m-aş putea folosi şi eu de el. Şi mă voi folosi, pentru că azi ştiu şi eu să dansez ca oricare altul şi pentru prima oară în viaţa mea voi dansa cu tine. Aud înapoindu-se cimpoierii... Vino, si lasă-mă să mă număr şi eu printre adoratorii tăi...

- Joset, răspunse Brulette, pe care această cuvîntare n-o mulţumi decît pe jumătate, te înşeli dacă crezi că mai am adoratori. Am fost cocheta

fiindcă aşa-mi plăcea mie şi n-am să dau pentru asta socoteală nimănui, dar acum mi-a venit pofta să mă schimb... Aflã dar că nu mai dansez cu toata lumea, iar astă seară mai puțin decît oricînd..

- Credeam, spuse Joseph pe un ton înțepat, ca eu nu sînt „toată lumea". pentru vechea mea tovarăşă cu care am copilărit şi cu care am trăit sub acelaşi acoperiş...

Muzica şi nuntaşii, sosind cu mare gălăgie, îi tăiară vorba şi Huriel intrînd, foarte vesel, fără a-i da nici cea mai mică atenție lui Joseph, o luă pe Brulette în brațe, o ridică întocmai ca pe-un fulg şi o conduse la tatăl lui. Acesta o îmbrățişa bucuros, spre marele necaz al lui Joseph. El urmărea fata, strîngîndu-şi pumnii, pentru că Brulette se arăta plină de dragoste față de bătrîn, ca şi cînd acesta i-ar fi fost tată.

Apropiindu-mă de urechea Marelui tăietor, l-am înştiințat că Joseph e acolo şi, prevenindu-1 cu privire la proasta lui dispoziție, mi-am exprimat părerea că ar fi bine să-1 ia cu el pe Huriel, în timp ce eu o voi sfătui pe Brulette să se retragă şi ea. în felul acesta, Joseph, care nu fusese poftit la nuntă şi pe care mătuşa mea nu l-ar fi oprit, va fi obligat să se ducă să se culce la Nohant sau în altă casă din Chassin. Marele tăietor fu de părerea mea şi prefăcîndu-se că nu-l vede pe Joseph, care stătea de-o parte, se sfătui cu Huriel, în timp ce Brulette se dusese să vadă in ce parte a casei ar putea petrece noaptea.

Mătuşa mea, care se lăudase că ne va adăposti, nu prevăzuse că fetei îi va veni cheful să se culce inainte de ora trei dimineață. Băieții, de obicei, nu se culcă deloc în prima noapte a nunții, şi fac aşa ca dansul să ție trei zile şi trei nopți. Dacă vreunul se simte prea obosit, se duce şi-i trage un pui de somn în fîn. Cît despre fete şi femei, ele se culcă toate într-o singură odaie, dar de obicei numai bătrînele şi urîtele părăsesc petrecerea.

Asa ca atunci cînd Brulette se urcă în odaia unde credea că va găsi un locşor de dormit, dete peste o sforăială în lege ; cele care se treziseră n-o îngăduiră pe fată nici măcar pe-un locşor cît o palmă, ci-i spuseră să vie la ziuă, cînd ele se vor duce să se îngrijească de masă. Fata coborî ca să ne spuie ce pățise şi, cum nu exista nici un scaun şi nici o odaie închisă unde ar fi putut petrece noaptea, Marele tăietor grăi:

— Atunci va trebui să te duci să dormi cu Therence ! Fiul meu şi cu mine ne vom trece vremea pe aici, aşa că nimeni nu va avea nimic de zis.

M-am gîndit că pentru a înlătura orice prilej de gelozie din partea lui Joseph, Brulette şi cu mine trebuia să ne strecuram binişor, fără a spune nimănui nimic, în timp ce Marele tăietor îl va ține de vorbă pe băiat. O condusei, aşadar, pe Brulette la vechiul castel, ieşind prin grădina mătuşă-mi. Cînd m-am înapoiat, i-am găsit pe bătrîn, pe Joseph şi pe Huriel la

masă. M-au chemat şi m-am apucat să cinez cu ei, mîncînd, bînd, vorbind si cîntînd, pentru a înlătura o discuție mai aprinsă despre Brulette. Joseph, vâzîndu-ne uniți împotriva lui, se stăpîni cum putu, la început fu chiar vesel, dar fără voia lui îşi mai arăta din cînd în cînd ghearele ; se vădea că pentru orice cuvînt vesel avea şi unul care ințepa ca un ac, ceea ce-1 împiedica să fie sincer.

Marele tăietor ar fi vrut să-i potolească fierea cu puțin vin şi cred că Joseph însuşi ar fi vrut din toată inima să uite, dar niciodată vinul nu-l amețise, iar acum mai puțin ca oricand i-ar fi putut veni în ajutor. A băut de patru ori mai mult ca noi, care n-aveam motive să ne inecam amarul în vin şi-n loc să se îmbete băgarăm de seamă că gîndurile i se limpeziseră şi că vorba-i devenise mai curgătoare.

în sfîrşit, la un cuvînt rostit cu prea multă răutate, privind şiretenia femeilor şi trădarea prietenilor, Huriel, lovind cu pumnul în masă si apucîndu-i brațul tatălui său, care demult timp îi tot făcea semn cu cotul să se potolească, strigă :

- Nu, tată, iartă-mă, dar nu pot îndura mai mult; e mai bine să ne lămurim în chip sincer, acum, odată ce-am ajuns aici ! Că va fi mîine, peste o săptămînă sau peste un an, puțin îmi pasă ; ştiu că Joseph va avea aceeaşi pică împotriva mea şi, dacă mi-am astupat pînă acum urechile, va trebui, pînă la urmă, să mi le destup la auzul dojenilor şi cuvintelor nedrepte care se rostesc. Ascultă, Joseph, de-un ceas întreg te aud sporovăind şi te înțeleg... Ai folosit multă istețime, prea multă... Vorbeşte omeneşte. Spune ce ai pe inimă, de ce şi cum... Iți voi răspunde cu aceeaşi sinceritate...

- Fie, spuse bătrînul, răsturnînd paharul şi hotărîndu-se, cum ştia să procedeze în anumite imprejurări ; nu vom mai bea decît pentru a ciocni paharele cu prietenie cinstită. Nu trebuie sa amestecăm veninul dracului cu vinul dat de bunul Dumnezeu.

- Mă minunez grozav de voi amîndoi, spuse Joseph, care devenise galben pînă-n albul ochilor Şi care continua să rîdă răutăcios. Ce dracu aveți şi de ce vă scărpinați cînd nici o muscă nu înțeapă ? N-am nimic cu nimeni, dar îmi face placere sa-mi bat joc de toate şi nu cred că mă veti putea opri să-mi fac damblaua.

- Poate că da ! spuse Huriel supărat, la rîndu-i.

- Incearcă, deci ! reluă Joseph, rînjind mereu.

- Destul ! spuse Marele tăietor, lovind in masă cu mina lui noduroasă. Tăceți şi unul si celălalt ; pentru că nu eşti sincer, Joseph, voi fi eu pentru amîndoi. Ai dispręțuit-o în inima ta pe femeia pe care o iubeai — e o vină

pe care bunul Dumnezeu ți-o va ierta, pentru că nu atîrnă totdeauna de voința unui om să fie încrezător sau neîncrezător în dragostea lui, dar în orice caz e o nenorocire care nu se mai poate drege. A dat peste tine această nenorocire ; trebuie să te deprinzi cu ea şi să i te supui.

- De ce, meştere ? spuse Joseph, ridicîndu-se ca o pisică sălbatică. Cine s-a însărcinat să comunice greşeala mea aceleia care nu ştia nimic şi care n-a avut de suferit nimic de pe urma ei?
- Nimeni, răspunse Huriel, nu sînt un mişel.
- Atunci cine se va însărcina acum ? reluă Joseph.
- Tu însuți, spuse bătrînul.
- Şi cine m-ar constrînge ?
- Conştiința dragostei pe care o ai pentru ea. O îndoială nu vine niciodată singură şi dacă te-ai vindecat de cea dintii, îți va veni şi a doua, care va ieşi de pe buzele tale la primele vorbe pe care vei voi să i le spui.
- Sînt de părere, Joseph, spusei la randul meu, că lucrul e ca şi terminat, fiindcă ai jignit de moarte astă-seară ființa pe care tu te straduiai s-o recucereşti.
- Se poate, răspunse el mîndru, dar nu ne priveşte decît pe noi doi, pe ea şi pe mine. Dacă doresc ca ea să se reîntoarcă la mine cine vă spune că nu se va reîntoarce ? Mi-amintesc de un cîntec al stăpînului meu, a cărui rnuzica e frumoasă si ale cărui vorbe sînt adevărate " Dai *cui cere"*. Ei bine, dă-i drumul, Huriel. Cere ajutorul vorbelor, iar eu îl voi cere pe al muzicii, şi vom vedea dacă fata este atît de legată de dumneata ca să nu se întoarcă la mine. Haide, dă-i drumul pe față, dumneata, care mă învinuieşti că merg pe drumuri ocolite. Iată-ne întrecîndu-ne deci, aşa că n-avem nevoie să ne prefacem. O casă frumoasă n-are decît o uşă şi noi vom ciocăni pe rînd la ea...
- Fie şi aşa, răspunse Huriel, dar să iei seama la un lucru ; nu mai vreau s-aud dojeni, rostite nici în serios şi nici în glumă. Dacă uit imputările pe care ți le-aş fi putut face, blîndețea mea nu va merge pîn-acolo încît să le îndur pe cele pe care nu le merit.
- Vreau să ştiu de ce mă învinuieşti, spuse Joseph, căruia fierea îi întunecase aducerea-aminte.
- Nu-ți dau voie să mai întrebi ceva şi-ți poruncesc să chibzuieşti tu însuți, interveni bătrînul. Dacă vei schimba cîteva lovituri ticăloase cu fiul meu, nu vei fi din cauza asta mai lipsit de vinâ şi nu vei avea prilejul să te mîndresti, chiar nu te voi mai ierta în vecii vecilor, deşi în adancul inimii mele te-am iertat de mult.
- Meştere, strigă Joseph cuprins de-o adîncă emoție, dac-ai crezut că

trebuie să mă ierți, eu iti mulțumesc, dar, după ştiința mea, nu te-am jgnit cu nimic. Niciodată nu m-am gîndit să te insel si dacă fiica dumitale ar fi zis da, nu mi-aş fi luat cuvîntul înapoi : e o fată care n-are pereche în ceea ce priveşte judecata şi caracterul ei cinstit. Aş fi iubit-o, bine sau rău, dar din inima si fară prefăcătorie. M-ar fi scăpat, poate, de multe greşeli pe care le-am săvîrşit pînă acum si de multe suferințe, dar fata nu m-a socotit demn de ea. Aşa că sînt liber, la ora asta, să caut pe cine-mi place ; găsesc însă că acel care-mi cîştigase încrederea şi-mi făgăduise spri jinul s-a cam grăbit, folosindu-se de o clipă d necaz ca să-mi ia locul.

- Această clipă a ținut o lună, Joseph. răspunse Huriel, fii drept ! O lună în care vrem ai cerut de trei ori mina surorii mele. Trebui să cred, dar, că-ți băteai joc procedînd astfel ! Ca să-ți iert această insultă, pe care mi-ai adus-o, trebuie să-ți retragi orice învinuire. M-a încrezut în cuvîntul dumitale, iată toată greşeal mea. Să nu mă faci cu nici un preț să mă caiesc...

Joseph tăcu. Apoi ridicîndu-se :

— Da. ai dreptate în felul în care judeci. Sî sunteți amîndoi mai tari în judecată ca mine. Am vorbit şi m-am purtat ca un om care nu ştie vrea, dar sînteți mai nebuni ca mine dacă nu ştiți că, fără să fii nebun, poți dori două lucru care se bat cap în cap. Lăsați-mă aşa cum sînt şi vă las şi eu aşa cum ați vrea să fiți. Dacă ai inimă sinceră. Huriel, — asta o voi constata curînd — şi dacă vei cîştiga partida jucîncand cinstit, îți voi recunoaşte dreptatea şi mă voi retrage fără ură.

- După ce anume vei cunoaşte că sînt un sufiet cinstit, dacă pînă acum n-ai fost în stare s-o constați şi să ții socoteală de asta ?

- După ceea ce vei spune despre mine Brulettei, răspunse Joseph. Ți-e uşor s-o faci sa se supere pe mine, pe cînd eu nu pot face acelasi lucru împotriva dumitale.

— Aşteaptă. îi spusei eu lui Joseph. nu invinui pe nimeni fără temei. Therence i-a şi spus Brulettei că ai cerut-o în căsătorie…

- Dar nu s-a spus şi nu se va spune nimic mai mult, adăugă Huriel. Joseph, sîntem mai buni decît ne crezi. Nu vrem să pierzi prietenia Brulettei!

Această vorbă îl mişcă pe Joseph, care întinse mina, ca şi cum ar fi vrut să i-o strîngă pe cea a lui Huriel, dar frumosul lui gest se opri la jumătatea drumului, după care plecă fără a mai scoate o vorbă față de nimeni.

- E o inimă împietrită, strigă Huriel, care era prea bun pentru a nu se simți jignit de pe urma acestui gest de nerecunoştința.

- Nu ! are o fire nenorocită, îi răspunse taică-său.

Impresionat de această vorbă, m-am dus după Joseph ca să-1 dojenesc, sau să-i alin necazul, pentru că-mi părea că ducea cu el în suflet moartea. Eram tot aşa de nemulțumit de purtarea lui ca si Huriel, dar obişnuința ce-o aveam de a-1 compătimi şi de a-1 susține mă îndemna totuşi să alerg după el. Mergea aşa de repede spre Nohant, că aproape il pierdusem din ochi ; noroc că se opri pe malul Lajon-ului, o mică baltă pe un bărăgan pustiu. Locul e trist şi nu-i umbrit decît de cîțiva arbori crescuti ca vai de lume în pămîntul sărac ; dar namolisul e plin de plante sălbatice şi, cum ne aflam tocmai pe vremea cînd înfloreau nufărul alb si mii de ierburi de baltă, văzduhul era aşa de inmiresmat ca bolta unei biserici împodobită cu flori.

Joseph o zbughi între trestii şi, crezîndu-se singur incepu să geamă, să blesteme şi să urle ca o fiara rânită. L-am strigat, ca să ştie că sînt acolo, sigur fiind că nu-mi va răspunde si am pornit-o catre el.

— N-ai dreptate, îi spusei, trebuie să ne ascultăm unul pe altul, lacrimile nu sînt argumente.

— Nu plîng, Tiennet, îmi răspunse el cu voce stăpînită. Nu sînt nici atît de slab, nici atît de fericit ca să mă pot despovăra în acest fel. Doar în cele mai grele clipe dacă-mi pică din ochi o biată lacrimă, iar asta care încearcă să iasa acum nu e de apă, ci de foc, pentru că mă arde ca un cărbune aprins, dar să nu mă întrebi din ce pricină, nu ştiu să-ți spun şi nici nu încerc să aflu.. Vremea încrederii în oameni a trecut. Mă simt în putere şi nu mai aştept ajutorul nimănui. Ajutorul oamenilor înseamnă milă, şi eu nu mai am nevoie de ea ; nu mai vreau să ma bizui decît pe mine însumi. îți mulțumesc pentru bunele tale gînduri. Adio ! Lasă-mă. acum

— Dar unde-ai să-ți petreci noaptea ?

- Mă duc să o văd pe mama.
- E tîrziu şi e drum lung de-aici pînă la Saint-Chartier.
- N-are importanță, spuse el, ridicîndu-se. Nu pot să stau locului. Ne revedem miine. Tiennet.
- Da, la noi. pentru că mîine ne înapoiem şi noi acasă.
- Mi-e totuna. Voi şti eu s-o găsesc pe Brulette a voastră — care poate că încă nu si-a spus ultimul cuvînt.

Plecă foarte hotărît si, văzînd că ambiția nu-l părăsea, am renunțat să-1 mai liniştesc. M gandeam că oboseala, bucuria de a-şi vedea mama şi o zi sau două de chibzuire îi vor reda *jude*cată firească. Proiectam s-o sfătuiesc pe Brulette să rămîie la Chassin pînă poimâine; intorcandu-mă spre acest loc, l-am întîlnit într-un livadă, prin care treceam pentru a-mi scurta

drumul, pe Marele tăietor de copaci şi pe fiul său, care „îşi făceau culcuşul", cum spuneau ei, ceea ce însemna că se pregăteau să doarmă pe iarbă, nevrînd să stînjenească cele două fete din vechiul castel. Le făcea de altfel plăcere să se odihnească sub cerul liber, în acel blînd anotimp de primăvară.

Ideea mi se păru bună şi iarba proaspătă mai plăcută decît finul încălzit din fînarul unde dormeau claie peste grămadă treizeci de oameni. M-am întins, deci, lîngă ei şi, privind la nouraşii albi de pe cerul limpede, respirînd mireasma măceşului înflorit şi gîndindu-mă la Therence, am adormit ca un prunc nou-născut.

Totdeauna am avut somnul bun şi rareori în tinerețe. mă trezeam singur. Cei doi tovarăşi ai mei, care umblaseră cam mult pînă să ajungă la Chassin, au lăsat şi ei să răsară soarele şi s-au trezit rîzînd că le-o luase înainte, ceea ce nu li se întîmpla prea des. Au făcut şi mai mult haz privind cum mă feream să nu cad din „pat", deschizînd ochii mari, căci nu mă dumiream unde mă aflam.

- Sus, spuse Huriel, sus, băiatule, căci am intîrziat. Azi sîntem în ultima zi a lunii mai şi la noi e obiceiul să atîrni un buchet la uşa iubitei, dacă n-ai putut face asta în prima zi a lunii.Nu se poate spune că am fost preveniți, pentru ca pe de o parte, nu ştiam unde sînt gazduite sora mea şi vara ta, iar pe de alta, la voi nu e obiceiul să se ofere acest buchet al "imbierii". Dar frumoasele noastre s-au trezit, poate că şi ies din odaia lor înainte ca eu să-mi fi atarnat buchetul de canatul uşii.

- Ca văr, îi răspunsei eu rîzînd, îți îngădui sa atîrni buchetul; ție, ca frate, însă îți cer îngăduința să-mi atîrn şi eu buchetul meu la uşa fetei pe care-o iubesc...

— Da, se amestecă bătrînul, Huriel mi-a vorbit ceva despre asta. Ca să încerci nu-i greu, greul e să izbîndeşti. Dacă ştii cum s-o iei, mă rog, n-am nimic împotrivă...

încurajat de îndemnul său prietenesc, am alergat la o tufă vecină şi am tăiat, bucuros, un tînăr cireş sălbatic înflorit; Huriel, care-şi procurase din timp o panglică frumoasă, țesută din mătase şi aur, din acelea care se vînd în ținutul său, şi pe care femeile le pun sub bonetele lor de dantelă, împreunase măceşul alb cu cel roz şi le legase într-un buchet demn de o regină.

Din trei paşi am ajuns la castel ; tăcerea care domnea pretutindeni ne-a convins că frumoasele noastre dormeau încă — de bună seamă că stătuseră de vorbă o bună parte din noapte — dar mirarea noastră fu mare cînd, intrînd în curte, văzurăm un buchet şi mai minunat, împodobit în întregime cu panglici albe şi argintii, atîrnat de pragul uşii la care noi ne

închipuiam că vom fi primii.

- - Da, da, spuse Huriel, pregătindu-se sa smulgă acest dar suspect şi uitîndu-se chionş la cîinele lui, care-şi petrecuse noaptea dinain tea uşii : Aşa de bine ai păzit casa, meştere Satan ca Ți-ai şi' făcut cunoştințe în ținut, dacă n-ai fost în stare să-i faci praf picioarele nepoftitului ? Hai ?
- O clipă, spuse Marele tăietor de copaci oprindu-şi fiul care voia să smulgă buchetul, nu e pe aici decît un singur cunoscut pe care Satan să nu-1 muşte şi care să cunoască obiceiul "*im*bierii", pentru că 1-a văzut prin părțile noastre. Or, tu i-ai făgăduit aceluia să nu i te pui de-a curmezişul. Mulțumeşte-te să te faci plăcut, fără să-1 pui pe el într-o lumină proastă şi respectă-i darul, precum şi el, cred, l-ar fi respectat pe al tău.
- Da. tată, spuse Huriel, dacă aş fi sigur că e el, dar cine ne asigură că nu-i un altul ? Poate că darul e pentru Therence ?

Am obiectat că nimeni n-o cunoaşte pe Therence şi poate nici n-a văzut-o nimeni, dar, uitîndu-mă la florile de nufăr alb, care erau de curînd smulse şi legate în mănunchiuri, mi-am amintit că ele nu creşteau pe acolo, ci numai în bălțile de la Lajon, unde văzusem că se oprise Joseph. Desigur că, în loc să se ducă la Saint-Chartier, se înapoiase şi intrase adînc în apă, ba chiar şi în nisipurile mişcătoare, ca să culeagă o atît de mare cantitate de flori.

— Haide, dar, oftă Huriel, văd că lupta dintre noi începe.

Şi atîrnă buchetul său de mai, cu un aer destul de îngrijorat, deşi după cîte ştiam eu n-avea deoc motive să se teamă de nereuşită. Aş fi vrut să fiu şi eu tot aşa de sigur de norocul meu in legătură cu Therence ; atîrnînd buchetul, inima îmi bătea ca şi cum Therence s-ar fi aflat in dosul uşii, gata să mi-1 arunce în cap.

Pălii cînd se deschise uşa ; era Brulette, care se ivi cea dintii ; îl sărută pe Marele tăietor de copaci, îmi întinse mie mîna şi-i zîmbi, îmbujorată de plăcere, lui Huriel, căruia nu cuteză sa-i spuie nimic.

- O, o, tată, spuse Therence, sosind şi ea şi imbratişîndu-l călduros pe Marele tăietor de copaci ai făcut-o pe flăcăul toată noaptea ? Intrați sa va pregătesc gustarea de dimineață. Dar mai întîi lăsați-mă să privesc aceste buchete. Trei, Brulette ? O, dar o iei cam repede, micuțo. Oare acest alai va ține toată ziua ?

- Numai două sînt pentru Brulette, răspunse Huriel, al treilea e pentru tine, surioaro. Şi îi arătă cireşul meu, aşa de încărcat de flori că şi acoperise cu o ninsoare albă întreg pragul uşii.
- Pentru mine ? spuse Therence mirată. Tu ai făcut-o, frățioare,

temîndu-te să nu fiu geloasă pe Brulette..

- Un frate nu e aşa de curtenitor, spuse moş Bastien. Nu bănuieşti vreun îndrăgostit timid şi discret care strînge din dinți în loc să vorbească ?

Therence se uită în jur ca şi cum ar fi căutat pe altcineva decît pe mine şi, cînd ochii ei negri se opriră asupra feței mele buimăcite şi prostite, eram sigur că va izbucni în hohote de rîs, lucru care mi-ar fi străpuns inima de durere. Dar ea nu rîse, ba chiar roşi puțin cînd spuse, dîndu-mi prieteneşte mîna :

— Mulțumesc, Tiennet. Ai vrut să-mi dai un semn de aducere-aminte şi-1 primesc fără sa cred că e mai mult decît o spune acest buchet

- Ei bine, zise Marele tăietor de copaci, dacă-1 primeşti, fata mea, trebuie — potrivit datinii — să-ți pui un fir dintr-însul pe boneta.

- Nu, răspunse Therence, asta ar putea supăra vreo fată de pe-aici şi n-aş vrea ca acestui bun Tiennet să-i pară rău că mi-a facut acest dar...

- O, asta nu va supăra pe nimeni, strigai şi, dacă nu te supără nici pe dumneata, as fi foarte mulțumit.

- Fie ! spuse ea, rupînd o crenguță din florile mele, pe care şi-o prinse cu un ac de par. Nu sîntem aici decît la Chassin, Tiennet, pentru că dacă am fi la dumneata în sat m-aş fi codit s-o pun, ca nu cumva să te stric cu vreo fată de pe acolo.

— Să mă strici cu toate, Therence, nici nu doresc altceva !

— Pentru asta ? spuse ea. Ar însemna s-o luăm prea repede. Cînd iei ceva din bunurile aproapelui trebuie să-1 şi despăgubeşti şi nu te cunosc destul Tiennet, pentru a te încredința că vom avea amîndoi ceva de cîştigat din treaba asta !

Apoi, schimbînd vorba, ca şi cum ar fi uitat că era o chestiune care o privea, aşa cum făcea de obicei cu mare naturalețe :

- E rîndul tău acum, draga mea, spuse ea Brulettei, să vezi în ce fel vei mulțumi pentru aceste două buchete de mai şi din care vei alege o floare...
- Din nici unul, pentru că nu ştiu cine mi l-a adus. răspunse prevăzătoare verişoara mea. Vorbeşte odată, Huriel, şi opreşte-mă să nu greşesc...
- Nu pot spune nimic, vorbi Huriel, decît atat: iată buchetul meu.
- Atunci îl iau întreg, spuse, desprinzîndu-1 dinn pervaz. Cît despre buchetul ăsta, de baltă. Părerea mea e că-i stă rău atîrnat de uşa mea şi ca i-ar sta mai bine în şanțul de colo...

Vorbind aşa, îşi împodobi boneta şi bluza cu floriile lui Huriel şi, după ce duse ce mai rămasese din ele în odaia ei, se pregăti să arunce buchetul de nuferi în şanțul care despărțea pajistea de micul parc, dar,

cînd întinse mîna, Huriel opri să facă un asemenea lucru. In aceeaşi clipă se auzi un sunet de cimpoi razbătînd de pe colnicul care ocolea curtea din fața noastră ; cineva, care deci era ascuns destul de aproape ca să audă şi să vadă tot ce se petrecea, cînta aria celor *Trei doborîlori de copaci,* a lui moş Bastien. A cîntat-o întîi aşa cum o cunoşteam noi, apoi puțin schimbată, într-un ton mai dulce şi mai trist şi, în sfîrşit, o a treia variantă, schimbată de la un capăt la altul, aducînd a rugăciune şi a suspine, ceea ce te făcea să simți o adîncă compătimire pentru cel ce-o interpreta. După care o luă pe un ton mai puternic şi mai vioi, un fel de cîntec de dojana sau de poruncă. Brulette, care înaintase şi se oprise pe malul şanțului, gata să arunce buchetul de mai, se dete înapoi, ca şi cînd s-ar fi speriat de mînia ce izbucnea din muzica aceea. Atunci Joseph, dînd la o parte mărăcinişul cu umerii şi cu picioarele, apăru pe malul dimpotrivă al şanțului, cu ochii înflăcărați, părînd, prin cîntecul şi prin înfățişarea lui, c-o amenință pe Brulette cu cele mai mari nenorociri dacă i-ar fi adus insulta grozavă de a-i azvîrli buchetul în şanț.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI Şl ŞAPTEA

- Frumoasă muzică şi mare meşter cimpoier ! strigă, bătînd din palme, Marele tăietor de copaci, cînd se sfîrşi cîntecul. Iată ceva bun Joseph, şi cu care te poți consola de toate, cînd ai apucat în acest fel taurul de coarne. Vino să te felicităm !
- Dar nu şi de-o jignire, meştere, răspunse Joseph ; între Brulette şi mine va sta tot restul vieții un şanț plin de spini, dacă dînsa aruncă darul pe care i l-am făcut.
- Să mă ferească Domnul, răspunse Brulette, să răsplătesc astfel o aşa de frumoasă cîntare de dimineață. Vino aici, Joset, între noi nu vor fi niciodată spini, afară de aceia pe care îi vei sădi tu însuți.

Frîngînd ca un mistreț mărăcinişul des ca o plasă, Joseph sări peste mocirla ce umplea şantul, zbură pe pajişte şi, luînd buchetul din mîna Brulettei, rupse cîteva flori, pe care voi să le anine în părul fetei, alături de măcieşii albi şi rosii ai lui Huriel. Făcea asta cu atîta trufie, de parcă Brulette îl şi alesese de bărbat, dar fata, oprindu-l, îi spuse :

- O clipă, Joseph, mi-a venit o idee, căreia tu trebuie sa i te supui... Vei fi în curînd primit printre meşterii cimpoieri şi dacă Domnul m-a făcut aşa de simțitoare la muzică, asta numai fiindcă mă pricep şi eu un pic, fără să fi învățat ceva. Aş vrea deci să organizez aici o întrecere şi să-1 răsplătesc pe cel care va izbuti mai bine la acest concurs. Dă-i cimpoiul

lui Huriel şi să încerce şi el după cum ai încercat şi tu...

- Da, da, primesc, cu dragă inimă, strigă Joseph, a cărui faţă străluci de sfidare. E rîndul tău, Huriel, şi fă ca acest burduf de ţap să cînte ca gîtlejul unei privighetori.
- N-a fost aşa învoiala noastră, Joseph, răspunse Huriel. Tu ai spus că mă vei lăsa să vorbesc, şi am vorbit. Ţie îţi las muzica, pentru că recunosc că eşti mai tare ca mine. Ia-ţi aşadar cimpoiul şi vorbeşte pe limba ta. Nimeni de aici nu se va sătura să te asculte.
- Pentru că te dai învins, reluă Joseph, nu voi mai cînta decît dacă îmi porunceşte Brulette.
- Cîntă dar, spuse dînsa, şi, pe cînd el cînta din nou. din ce în ce mai frumos, fata împleti din florile de nufăr alb şi din panglicile argintii, ce legaseră buchetul, o cunună. Cîntarea lui Joseph sfîrşindu-se, ea veni către el şi-i aşeză cununa pe oboiul cimpoiului, zicîndu-i :
- Joset, frumosule cimpoier, te proclam meşter în cimpoierie şi-ţi dau şi premiul... Fie ca acest dar să-ţi aducă fericire şi renume şi sa dovedească admiraţia pe care o am pentru marele tău talent.
- Da, da, e bine ! spuse Joseph. Mulţumesc Brulette a mea. Ca să mă faci mîndru şi fericit păstrează pentru tine una din florile pe care le dai. Alege-o din ele pe cea mai frumoasa si strînge-o la inima ta, dacă nu vrei .să ţi-o pui pe frunte...

Brulette surise, roşindu-se, şi, frumoasă ca un înger, îl privi pe Huriel care se făcuse palid, crezîndu-se pierdut.

- Joseph, spuse ea, ţi-am recunoscut, prin gestul făcut, măiestria muzicii. Mulţumeşte-te cu ea şi nu-mi cere dragostea, care nu se cucereşte nici cu sila, nici prin vicleşug, ci prin voinţa bunului Dumnezeu.

Faţa lui Huriei se lumină, a lui Joseph se întunecă.

- Brulette. strigă el, vreau ca voinţa lui Dumnezeu să fie voinţa mea !
- O, mai domol, .spuse ea, El singur e stăpîn şi iată unul din micii lui îngeri, care nu trebuie să audă niciodată vorbe rostite împotriva credinţei.

Vorbind astfel îl luă în braţe pe Charlot, care sărea în jurul ei ca un ied. Therence, în timp ce Joseph cînta, se dusese în casă să-1 trezească pe micuţ. Acesta, fără a mai aştepta să fie îmbrăcat, alergase aproape gol s-o sărute pe maică-sa cu un aer de stăpîn care îşi bătea joc de pretenţiile celor doi îndrăgostiţi. Joseph, care îşi uitase bănuielile şi care se crezuse păcălit de scrisoarea fiului lui Carnat, se dete înapoi din calea lui Charlot, ca şi cum ar fi un şarpe, iar cînd îl văzu pe copil c-o mîngaie pe Brulette, numind-o „mamă" şi „mama micului Charlot", îl apucă o ameţeală, de fu cît pe ce să leşine, dar deodată, plin de furie, se repezi la copil şi-1 trase cu

putere către el :

- Iată cum iese adevărul la iveală ! spuse el cu voce sugrumată ; iată cum am ajuns de rîs, cum sunt dus pe degete şi cum priceperea altora in ale dragostei m-a depăşit...

Brulette, îngrozită de furia care-1 cuprinsese pe Joseph şi de țipetele lui Charlot, vru să-i ia copilul, dar el, pierzîndu-şi orice stăpînire de sine, îl sucea pe toate părțile, rîzînd ca un sălbatic, strigînd că vrea să-1 vadă bine, să vadă dacă într-adevăr seamănă cu Brulette ; în nebunia lui strîngea cu atîta furie copilul fără să se gîndească. că putea să-1 înăbuşe, spre desperarea fetei, care, neîndrăznind să i-1 ia din mîini, ca nu cumva să-1 îndîrjească şi mai rău, se aruncă de gîtul lui Huriel, spunîndu-i :

— Copilul meu, copilul meu, îmi omoară bietul copil.

Huriel nu se lăsă mult rugat, îl apucă pe Joseph de ceafă şi-1 strînse atît de zdravăn. încit brațele nebunului se descleştară ; eu îl prinsei pe Charlot într-ale mele, ca să-1 dau apoi, aproape leşinat, Brulettei.

Joseph era şi el pe cale să leşine, atît din pricina furiei care îl cuprinsese, cit şi din pricina felului în care Huriel îl însfăcase. Ar fi urmat între ei o bătaie straşnică, dacă Marele tăietor de copaci nu s-ar fi interpus şi dacă Joseph ar fi înțeles ce se întîmplase, dar el nu-şi mai dadea seama de nimic altceva decît că Brulette e mamă şi că fusese înşelat şi de ea şi de noi.

— Aşadar nu te mai ascunzi ? îi spuse el cu voce întretăiată, din pricina strînsorii pe care o încercase.

— Ce vrei să spui ? zise Brulette, care, plangînd, se aşezase pe iarbă, frecînd uşor bratele copilului, pline de vînătăi. Eşti un nebun inrait, iată tot ce pot spune. Să nu te mai apropii mine şi să nu mai îndrăzneşti să te atingi de acest copil dacă nu vrei ca Dumnezeu să te pedepsească cum meriți.

- Un singur cuvînt, Brulette, spuse Joseph, dacă eşti mama lui mărturiseşte-o. Vei avea mila şi iertarea mea, te voi sprijini chiar, la nevoie, dar dacă vei nega, mințind din nou... ei bine, n-ai să mai ai decît dispreţul şi... uitarea mea!

- - Mama lui ? Eu, mama lui ? strigă Brulette, ridicîndu-se ca pentru a-1 respinge pe Charlot. Crezi că sînt mama lui ? spuse încă o dată, luîndu-1 din nou în brațe pe bietul copil, care fusese pricina atîtor necazuri, şi strîngîndu-1 la piept. Aruncă apoi o privire rătăcită în jurul ei, căutîndu-l din ochi pe Huriel. E cu putință, strigă ea, ca cineva să creadă asta despre mine ?

- Dovada că n-o credem, spuse Huriel, apropiindu-se de ea şi

mîngîindu-1 pe Charlot, este că iubim copilul aşa cum îl iubeşti şi tu.

- Spune mai bine, dragă frate, strigă cu putere Therence, spune ce mi-ai spus aseară : " Al ei sau nu, copilul va fi al meu, dacă ea va vrea să fie a mea".

Brulette îşi aruncă brațele după gîtul lui Huriel si, lipindu-se de el ca vița sălbatică de stejar. spuse :

- Fii, dar, stăpânul meu, pentru că n-am avut altul si nu voi avea niciodată altul în afară de dumneata.

Joseph privi această neaşteptată mărturisire de dragoste, prilejuită de el, cu o durere şi cu o părere de rău atît de mare, că ți se făcea milă sa-1 vezi. Strigătul adevărului pornit din inima , Brulettei îl zguduise şi credea că jignirea care i-o adusese fusese doar vis. Simți că totul se sfarsise între ei şi, fără a spune o vorbă, îşi luă cimpoiul şi fugi

Marele tăietor alergă după el şi-1 aduse inapoi :

- Nu, nu, nu în felul acesta vă veți despărți după o prietenie care durează din copilăria voastră. Leapădă-te de trufie, Joseph, şi cere iertare acestei fete cinstite. Din clipa asta e fata mea. Sîntem înțeleşi şi sînt mîndru de asta, dar ea trebuie să-ți rămîie soră. Ierți unui frate ceea ce nu poți ierta unui iubit.

- Să mă ierte, dacă vrea şi dacă poate ! spuse Joseph ; dar, dacă sînt vinovat, nu-mi pot dobîndi iertarea decît apelînd la mine însumi. Urăste-mă Brulette, asta m-ar mulțumi mai mult. Văd că am făcut tot ce se putea ca sâ fiu izgonit din inima ta. Nu se mai poate da înapoi : dacă ți-e milă de mine. nu mi-o spune ! Nu-ți mai cer nimic altceva !

- Toate astea nu s-ar fi întîmplat, răspunse Brulette, dacă ți-ai fi făcut datoria față de mama ta, ducîndu-te s-o îmbrățişezi. Du-te, Joseph, Şi mai ales să nu-i vorbeşti de păcatul de care m-ai învinuit. Ai face-o să moară de durere.

- Draga mea fată, reluă iar bătrînul, continuînd să-1 țină pe Joseph, sînt de părere că nu poți dojeni copiii decît cînd sînt liniştiți-Alminteri, ei înțeleg pe dos tot ce le spui şi nu le rămîne în cap nimic din ceea ce trebuie să le rămînă. După mine, Joseph are clipe de nebunie şi dacă nu-şi recunoaşte greşelile aşa de usor, asta se explică, poate, prin faptul că-şi dă seama de vina lui şi suferă mai mult de dojana pe care şi-o face singur decît de aceea pe care i-ar face-o alții. Oferă-i pilda cuminţeniei şi a bunătății. Nu e greu să ierți cînd eşti fericita si trebuie să te simți mulțumită de a fi iubita asa cum eşti. Mai mult nici că s-ar putea, pentru ca ştim acum despre dumneata lucruri care ma fac să te iubesc şi să te respect aşa cum meriti, incît uite, manile mele ar fi gata să sugrume

gîtul oricui te-ar batjocori ; nu-i însă cazul şi cu Joseph ; insulta lui a fost din cauza furiei, dar iată, ruşinea 1-a copleşit în aşa hal, încît inima lui ți-a dat acum cea mai deplină satisfacție. Haide, Joseph, un singur cuvînt, nu-ți cer mai mult şi Brulette va fi mulțumită, nu-i aşa, fata mea ?

- Nu-1 cunoşti, tată, dacă crezi că va rosti acest cuvînt, răspunse Brulette ; dar nu i-1 cer, pentru că înainte de toate vreau ca dumneata să fii mulțumit. Deci, Joseph, te iert, cu toate că tu nu ții la asta. Rămîi sâ mănînci cu noi şi să stăm de vorbă omeneşte. Ce s-a spus, s-a uitat...

Joseph nu rosti nici de astă dată vreun cuvînt, îşi scoase în schimb pălăria şi-şi puse jos bîta, ca şi cînd s-ar fi hotărît să rămîie. Cele două fete intrară în casă spre a pregăti masa şi Huriel, care avea mare grijă de calul lui, se duse să-l țesele şi să-1 perie. Eu mă jucam cu Charlot, iar Marele tăietor de copaci, voind să-i abată gîndurile lui Joseph, începu să-i vorbească despre muzică, lăudîndu-i variațiunile pe care le cantase mai înainte.

— Nu-mi mai vorbi de cîntecul ăsta, spuse Joseph. Mi-aminteşte numai suferințe, aşa că vreau să-1 uit.

- Ei bine, spuse bătrînul. cîntă-mi altceva, una din melodiile compuse de tine...

Joseph se depărta împreună cu bătrînul şi-1 auzii cîntînd nişte arii aşa de triste, aşa de tînguitoare, încît păreau ieşite dintr-un suflet cuprins de căință şi de obidă.

- Il auzi ? îi spusei eu Brulettei. Iată, fără indoiala, felul lui de a se spovedi şi dacă durerea e un fel de căință, atunci el şi-o arată cît se poate de bine.

— Nu cred că are o inimă prea duioasă cu o asemenea mîndrie, răspunse Brulette. Acum sînt ca şi Therence : puțină afecțiune mă atrage mai mult decît cine ştie ce talent, dar eu l-am iertat. Şi dacă mila mea nu e atît de mare ca aceea pe care Joseph şi-o doreşte, asta se datoreşte faptului că în curînd va avea o consolare : admirația pe care alții, şi el însuşi, o vor avea pentru talentul lui. Dacă Joseph n-ar ține la această satisfacție mai mult decît la prietenie, n-ar avea limba amuțită şi ochiul uscat în fața imputărilor ce i s-ar face pentru lipsa sa de afecțiune. Nu ştii să ceri cum se cuvine decît lucrul de care ai absolută nevoie.

- Eh, bine, spuse Marele tăietor de copaci, înapoindu-se singur din grădină, l-ați auzit, copii ? A spus tot ce-a avut de spus şi, încîntat că mi-a stors lacrimi cu compozițiile lui, a plecat liniştit.

- Nu l-ai putut opri la masă. totuşi ? spuse Therence surîzînd.

- Nu, răspunse tatăl ei. A cîntat prea frumos ca să nu fie împăcat pe

trei sferturi şi a vrut să plece, lăsînd în urmă o impresie cit de cît mai bună decît aceea pe care ar fi lăsat-o dacă ar fi scăpat la masă vreo prostie.

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI Şl OPTA

Ne-am aşezat la masă, simţindu-ne mai uşuraţi de grijile din ajun, pricinuite de cearta izbucnită între Huriel şi Joseph ; şi cum Therence nu vădea nici în prezenţa, nici în lipsa celui plecat că ar încerca vreun simţămînt bun sau rău, cu privire la cele petrecute, mă simţeam, ca şi Huriel, ca şi Marele tăietor de copaci, bine dispus, vesel şi liniştit. Charlot, văzîndu-se răsfăţat şi mîngîiat de toată lumea, începea să uite că fusese speriat şi brutalizat. Din timp în timp, mai întorcea doar capul la cîte un zgomot, dar Therence îl potolea rîzînd, spunîndu-i că Joseph plecase şi că nu se va mai întoarce. Alcătuiam acolo o singură familie şi, servind-o pe Therence cu multă atenţie, îmi ziceam că poate voi avea mai mult noroc pe lingă această fată. Numai Brulette continua să fie îngrijorată şi copleşită de gînduri, ca şi cum ar fi primit o lovitură grea drept în inimă. Huriel, din pricina asta, era şi el îngrijorat; bătrînul însă, care cunoastea sufletul omenesc în toate străfundurile lui si era aşa de bun, că faţa şi vorba lui picurau miere peste toate amărăciunile, îi prinse mainile Brulettei şi, apropiindu-i capul frumos de pieptul lui, îi spuse, la sfîrşitul mesei : - Bruleette, vrem să te rugăm ceva, dar dacă ai aerul ăsta trist şi neliniştit, iată că fiul meu şi cu mine nu cutezăm. Nu vrei să ne surîzi un pic, aşa, de încurajare ?

- Vorbeşte, tată, şi porunceşte-mi, răspunse Brulette.
- Ei bine, fata mea, trebuie să ne înfăţişezi chiar mîine bunicului tău, ca să-1 primească pe fiul meu, Huriel, ca soţ al nepoatei sale.
- E prea devreme, tată, răspunse Brulette, continuînd să verse cîteva lacrimi, sau, mai bine-zis, prea tîrziu, căci dacă mi-aţi fi cerut asta acum un ceas, înainte ca Joseph să rostească anumite vorbe împotriva mea, aş fi primit din toată inima. Acum mi-ar fi ruşine, v-o mărturisesc, să primesc atît de uşor devotamentul unui om cinstit, cînd văd că eu nu trec drept o fată cinstită. Ştiu bine că mi s-a reproşat adesea plăcerea de a cocheta. Chiar fiul dumitale, anul trecut, mi-a amintit asta, e adevărat, în chip destul de gingaş. Therence de asemenea mă ţinea de rău, dăruindu-mi totuşi prietenia ei. Aşa că, văzînd că Huriel avea atîta curaj să nu mă părăsească, m-am gîndit la toate astea în chip mai serios. Dumnezeu m-a ajutat, dîndu-mi în grija acest copilaş, care, 1-a început, nu-mi plăcea si pe care nu l-aş fi primit, poate, dacă la îndatorirea mea nu s-ar fi adăugat gîndul că prin puţină suferinţă

şi virtute voi fi mai demnă să tiu iubită decît prin flecăreală şi găteli. Mă gandeam deci, să-mi răscumpăr astfel anii mei de nepasare şi să-mi înfrîng prea marea mea iubire fatza de făptura mea... Mă vedeam defăimată şi ocolita dar mă mîngîiam zicîndu-mi : „Dacă el revine va vedea bine că nu merit să fiu bîrfită, pentru că mi-a venit mintea la cap şi m-am făcu serioasă". Dar iată că aflu cu totul altceva, atat din purtarea lui Joseph, cît şi din vorbele Therencei. Nu numai că Joseph mă socotea de multă vreme rătăcită, dar chiar şi Huriel, a cărui dragoste trebuie că era destul de mare şi inima destul de largă ca să-i poată spune ieri surioarei sale : „Vinovată sau nu, eu o iubesc şi o voi lua aşa cum e". O, Huriel, îți mulțumesc, dar nu vreau să mă iei de soție înainte de a mă cunoaşte. Aş suferi prea mult ca să te văd bîrfit, cum vei fi, fără îndoială, din pricina mea. Te cinstesc prea mult pentru a îngădui să se spuie că-ți iei răspunderea unui copil lepădat. Haide, recunoaşte că trebuie să fi părut destul de uşuratică odinioară, ca să dau loc unei asemenea învinuiri ! Ei bine, vreau să mă judeci după purtarea mea de toate zilele şi să afli că nu sînt numai o bună dănțuitoare la nuntă, dar şi o ființă care îşi îndeplineşte cu pricepere îndatoririle sale casnice. Vom veni să locuim aici, aşa cum doreşti şi dacă nu voi fi în stare, într-un an, să-ți dovedesc că n-am de ce roşi din pricina îngrijirilor pe care le dau lui Charlot, îți voi dovedi, prin purtările mele, că sînt cu mintea tot atît de întreagă pe cît de curată mi-e conştiința.

Huriel o smulse pe Brulette din brațele tatălui sau, îi sărută lacrimile care-i curgeau din ochii ei frumoşi şi, reaşezînd-o de unde o luase, spuse :

— Binecuvînteaz-o, tată, pentru că vezi că nu te-am mințit cînd ți-am spus că era demnă de binecuvîntarea dumitale. Gura-i dulce a grăit frumos şi n-avem ce să-i răspundem decît că nu avem nevoie de un an, ba nici măcar de o zi de încercare şi că vom pleca astă-seară s-o cerem bunicului ei, pentru că nu mai am răbdarea să mai astept incă o noapte acest consimțămînt, acum cînd doresc mai mult ca oricînd să mă simt ca un rege de fericit.

— Iată dar, se adresă moş Bastien Brulettei, ce-ai câştigat încercînd o amînare. în loc să te cerem mîine, te vom cere azi. Haide, fata mea, trebuie să te supui, , asta-i pedeapsa „relei" tale purtări de odinioară...

în sfîrşit, mulțumirea străluci pe fața Brulettei şi răul pe care i-1 făcuse Joseph fu uitat. Totuşi, cînd ne ridicarăm de la masă, se mai întîmplă ceva: Charlot, auzindu-1 pe Huriel zicîndu-i Marelui tăietor de copaci „tată", îi spuse şi el la fel şi atunci copilul se bucură de şi mai multe mîngîieri. Brulette, însă, se întunecă din nou.

— N-ar trebui să ne ostenim a găsi o obîrşie acestui biet copil ? Pentru

că de cîte ori de azi înainte mă va numi mamă, cred că-i va face să sufere pe cei care mă iubesc.

Toți erau gata s-o liniştească în privința asta, cînd Therence spuse :

— Vorbiți mai încet ; ne ascultă cineva. Şi. întorcîndu-ne cu toți către portal, zărirăm vîrful unui toiag rezemat de pămînt şi umflătura unei tăgîrțe pline, sprijinită de perete. Astea dovedeau că se afla acolo un cerşetor, care, aşteptînd sa fie băgat în seamă, ascultase pana atunci lucruri ce nu-1 priveau.

M-am îndreptat spre el şi l-am recunoscut pe carmelitul Nicolas, care, apropiindu-se de noi. ne-a mărturisit fără stinghereală că de un sfert de ceas ascultă ce vorbim şi că i-a făcut maie plăcere ceea ce auzise.

— îmi părea că recunosc vocea lui Huriel, zise el, dar în drumurile mele mă aşteptam asa de puțin să-1 găsesc aici, iubiți prieteni, că n-as fi fost sigur, dacă nu auzeam anumite lucruri de care Brulette. ştie bine că nu sînt prea străin.

— O ştim şi noi, zise Huriel.

— Dumneata ? glăsui călugărul. Da, se poate !

- Şi asta, pentru, că mătuşa mi-a încredințat aseară secretul, îi spuse Huriel, Brulettei. Vezi, micuțo, că n-a trebuit să mă silesc prea mult ca să te cred...
- Da, spuse Brulette uşurată, dar ieri dimineață... Ei bine, pentru că acum ştii totul în legătură cu mine, adăugă ea, vorbindu-i călugărului, ce sfat îmi dai, frate Nicolas ? Dumneata, care ai fost amestecat în treaba asta cu Charlot, nu găseşti vreo poveste care să poată fi răspîndită pentru a acoperi taina părinților lui şi a drege răul pe care l-ai căşunat cinstei mele ?
- O. poveste ! spuse carmelitul. Eu, să ajut la răspîndirea unei minciuni ? Nu fac parte dintre aceia care se expun a fi blestemați de dragul tinerelor fete, draga mea. N-aş cîştiga nimic din asta. Va trebui deci să te ajut în alt fel şi am lucrat pentru asta mai mult decît crezi. Ai răbdare şi totul se va sfîrşi cu bine, ca şi cealaltă afacere, în care meşterul Huriel ştie bine că nu am fost un prieten nefolositor.
- Ştiu că-ți datorez liniştea şi siguranța vieții mele, răspunse Huriel. Aşa că, spune-se de călugări orice, eu cunosc cel puțin unul pentru care m-aş lăsa tăiat în patru. Aşază-te deci, aici, frate, Şi petrece ziua asta cu noi. Ce e al nostru e şi al dumitale şi casa în care stăm îți aparține.

Therence şi Marele tăietor de copaci țineau şi ei să-1 cinstească pe bunul călugăr, cînd sosi mătusaşă-mea Marghitonne, care nu voia să se

despartă de noi. Urma să aibă loc „ceremonia verzei", marea şi vechea păcăleală de a doua zi după nuntă; alaiul şi pornise, îndreplîndu-se spre noi. Se bea, se cînta, se dansa la fiecare popas. N-a mai fost chip pentru Therence să mai stea deoparte şi fata îmi luă brațul ca să întîmpinăm alaiul, în timp ce Huriel o conducea pe Brulette. Mătuşa se însărcina să aibă grijă de Charlot şi bătrînul, luîndu-1 cu el pe carmelit, îl hotărî foarte uşor să petreacă într-o tovărăşie veselă.

Flăcăul, care o făcea pe grădinarul, sau, cum se spune pe la noi, pe „păgînul", era aşezat pe o targa, într-un fel care mira mult lumea. El găsise lîngă micul parc o frumoasă cununa de nuferi albi, legată cu panglici de argint, şi-şi făcuse dintr-însa un brîu pe sub cocoaşa de cîlți. N-a trebuit mult ca s-o recunoaştem. Joseph o pierduse sau o aruncase, cînd a plecat de la noi. Fetele nuntaşe, ochind panglicile, se aruncară toate pe păgîn ca să i le ia. Acesta, apărîndu-se, le sărută pe unele dintre ele cu botul lui mînjit cu drojdie de vin. Pînă la tirmă, i le-au smuls şi şi-au împărțit între ele această bogată podoabă de nuntă. Astfel, panglicile lui Joseph, tăiate în bucăți, au strălucit toată ziua pe bonetele celor mai tinere fete de acolo şi au avut o întrebuințare mai bună decît aceea la care se gîndea el cînd le-a azvârlit în drum.

Alaiul vesel, trecînd din poartă în poarta, străbătu tot satul, şi se sfîrşi printr-un mare ospăț, urmat de dansuri pînă la ivirea noptii.După care, luîndu-ne rămas bun, Brulette şi cu mine, întovărăşiți de Marele tăietor de copaci, de Therence şi de Huriel, am plecat spre Nohant, în frunte cu călugărul, care ducea clairinul de dîrlogi şi-l ținea pe bondocul de Charlot cocotat în şa. Copilul, nițel amețit de tot ce văzuse, radea nebuneşte şi încerca să cînte, cum auzise că se cîntase toată ziua.

Cu toate că tineretul de azi e tare descreierat — ați văzut de atîtea ori fete în vîrstă de nici cincisprezece ani, străbătînd pe jos un drum de cinci leghe dimineața şi tot atîtea seara, pentru o zi de dans, pe cea mai cumplită căldură —, nici noi nu eram mai prejos ; şi să nu credeți că am ajuns acasă rupți de oboseală. Dimpotrivă, chiar am şi dansat în patru, de mai multe ori, de-a lungul drumului, bătrînul cîntîndu-ne din cimpoi, Charlot dormind pe cal şi carmelitul numindu-ne nebuni, certîndu-ne, dar rîzînd să se prăpădească şi bătînd din palme ca să ne întărite, în sfîrşit, am ajuns la poarta casei Brulettei pe la zece seara. Moş Brulet dormea dus, cînd vesela adunare intră în odaie. Cum era puțin surd şi avea somnul greu, Brulette culcă copilul, ne dete ceva de mîncare şi se sfătui cu noi cum să-1 trezească pe bătrîn înainte de a-şi fi făcut primul somn.

Pînă la urmă, moş Brulet, întorcîndu-se cu fața la noi, văzu lumină, îşi recunoscu fiica, mă recunoscu pe mine, se miră de ceilalți şi, luîndu-şi

un aer serios, ca al unui judecător, ascultă cuvîntarea pe care i-o ţinu în puţine vorbe, dar în foarte cuviincios, Marele tăietor de copaci. Carmelitul, în care moş Brulet avea toată încredera aduse laude la adresa familiei Huriel, iar flacâul îl asigură de bunele lui sentimente, atît pentru prezent, cit şi pentru viitor. Moş Brulet ascultă totul fără a spune o vorbă, mă temui că nu înţelesese nimic ; dar, după ce se dezmetici de-a binelea, răspunse, ca un om intelept, că recunoştea foarte bine în Marele tăietor de copaci pe fiul unui vechi şi bun prieten, că auzise numai bine despre întreaga-i familie, că preţuia pe fratele Nicolas, care merita toată încrederea, şi că, mai presus de orice, se bizuia pe deşteptăciunea şi pe judecata nepoatei sale. După părerea lui, dînsa n-a întârziat atîta vreme să-şi aleagă omul şi să refuze atîtea partide frumoase ca să facă o prostie şi dacă ea dorea să se mărite cu Huriel, acesta trebuie că era, desigur, un soţ bun.

Vorbea înţelepţeşte şi totuşi memoria îl trădase, pentru că nu-şi aduse aminte că Huriel era catîrgiu decît în clipa în care ne pregăteam de plecare.

— Asta e singurul lucru care mă supără... Nepoata mea va rămîne deci singură acasă trei sferturi din an ?

L-am liniştit repede, aducîndu-i la cunoştinţă că Huriel părăsise această meserie, ca să devie tăietor de copaci şi moş Brulet primi propunerea de a merge să lucreze şi el la Chassin, cît va fi vreme bună.

Ne despărţirăm, deci, cu toţii, mulţumiţi unii de alţii. Therence rămase cu Brulette, iar eu îi luai pe ceilalţi la mine.

Am aflat, în seara zilei următoare, prin carmelitul care se plimbase toată ziua, că Joseph nu apăruse încă la Nohant ; stătuse doar un ceas cu maică-sa şi apoi plecase prin împrejurimi, cu gandul să adune cimpoierii din ţinut la un concurs unde voia să ceară să i se recunoască dreptul de meşter şi libertatea de a-şi face meseria de cimpoier. Mătuşa Mariton era foarte mîhnita de această hotărîre, gîndindu-se că familia Carnat si toată şleahta de lăutari din ţinut, şi asa erau mai numerosi decît ar fi fost nevoie, îi vor fi potrivinici şi îi vor pricinui amărăciuni şi necazuri. Dar Joseph nu vru s-o asculte, spunîndu-i mereu că voia s-o scoată din serviciu şi s-o ia cu el departe, măcar că maică-sa nu se arăta deloc dispusă să-1 urmeze aşa cum ar fi dorit el.

A treia zi, toate pregătirile fiind făcute şi primele strigări ale lui Huriel şi Brulettei fiind vestite la liturghia parohiei noastre, ne-am înapoiat cu toţii la Chassin. Parcă am fi plecat în pelerinaj tocmai la capătul lumii. Cum trebuia să luăm mobila, pentru că Brulette nu voia să-i lipsească bunicului ei nimic, închiriasem o căruţă, în care pusesem pînă şi coşurile de pe acoperiş. N-am uitat nici caprele, nici găinile, de care Therence se bucura că avea ce să îngrijească, ea care habar n-avea cum se gospodăresc

animalele. Asta m-a făcut să mă pun eu, în glumă, sub comanda fetei, întocmai ca cel mai supus şi credincios animal din toată turma ei. Nu s-a supărat, dar nici nu m-a încurajat să trec de la glumă la faptă. Mi s-a părut totuşi că nu i-a plăcut să mă vadă părăsindu-mi atît de repede satul şi familia pentru a o urma, şi dacă nu mă iubea, apoi nici nu mă respingea...

în clipa în care moş Brulet şi femeile, împreună cu Charlot, se urcară în căruță, iar Brulette, mandrindu-se că pleacă cu un băiat atît de frumos, sub nasul foştilor ei admiratori, care o dispretuiseră, veni şi carmelitul, ca pentru a-şi lua ramas bun şi adăugă, pentru a fi auzit de curioşi :

- De fapt şi eu merg prin părțile voastre, asa că vom face împreună o bucată de drum...

Se urcă alături de moş Brulet şi, după ce mersesem vreo leghe pe un drum mai dosit, opri caruța. Huriel mina clairinul, care trăgea tot aşa de bine la ham după cum purta şi poverile ; noi, Marele tăietor de copaci şi eu, mine, o luarăm puțin înainte. Văzînd că trăsura se oprise, ne-am înapoiat, gîndindu-ne că s-a întîmplat ceva. O văzurăm atunci pe Brulette plîngînd şi îmbrățişîndu-1 pe Charlot, care se agățase de ea țipînd cumplit, deoarece carmelitul voia să-1 ia cu el. Huriel interveni, cerînd să se procedeze altfel; se simțea atît de mişcat de durerea Brulettei, încît nu-i lipsea mult ca să plîngă şi el.

- Dar ce s-a întîmplat, întrebă bătrânul şi de ce vrei, fata mea, să te desparți de acest biet copil ? E asta, oare, urmarea gîndului tău de ieri ?
- Nu, tată, răspunse Brulette. Dar adevărații lui părinți îl cer, şi asta spre binele lui. Bietul copil nu pricepe de ce vor să-1 ia, iar eu deşi pricep, nu mă lasă inima să-1 dau. Dar pentru că sînt temeiuri care cer ca treaba să se facă repede, dă-mi curaj în loc să mă dojeneşti...

Şi pentru că fata prinsese o mare dragoste față de copil, trebui să intervie Therence ca s-o mai domolească. Fiica pădurilor avea, în felul ei de a fi, — şi vădi în cele cîteva cuvinte pe care le rosti — o bunătate care ar fi înmuiat şi pietrele, ceea ce copilul simți, cu toate că nu ştia cum să şi-o explice. Se pricepu să-1 potolească, spu-nîndu-i că nu se vor despărți decît pentru scurta vreme, aşa că fratele Nicolas putu să-1 ia fâra greutate, iar noi plecarăm în sunetul unui fel de horă, pe care o cînta călugărul, ca să-1 distreze pe copil, şi care aducea mai mult a psalm bisericesc decît a cîntec lumesc ; Charlot se linişti şi cînd glasurile lor se pierdură, vocea carmelitului acoperi cele din urmă văicăreli ale bietului mititel.

— Haide, Brulette, la drum, spuse Marele tăietor de copaci. Te vom iubi atît de mult că te vei consola repede...

Huriel se urcă pe leagănul căruței, pentru a fi lîngă Brulette în tot timpul călătoriei şi vorbi cu ea aşa de blînd, încît fata îi spuse cînd ajunserăm :

— Să nu mă crezi chiar atît de slabă, Huriel ! Mi-am simțit o clipă inima grea, dar ştiu acum cui trebuie să-i trec dragostea ce-o aveam pentru copilul acesta şi unde voi regăsi bucuria ce mi-o făcea...

Nu ne trebui mult ca să ne aşezăm în vechiul castel şi chiar să serbăm tîrnosirea casei. Erau acolo mai multe camere bune de locuit, cu toate că nu erau deloc arătoase, ba le-ai fi crezut chiar gata să se năruie peste tine, dar atîta timp clătinase vîntul aceste ruine fără să le doboare, încît ele mai puteau rezista cel puțin tot atîta cît mai aveam noi de trăit.

Mătuşa Marghitonne, încântată de vecinătatea noastră, ne dete tot ce mai lipsea micii noastre gospodării. Familia Huriel se lăsă convinsă sa împartă obiectele cu noi, cu toate că nu era obişnuită cu ele, nesocotindu-le necesare. Lucrătorii burbonezi, pe care Marele tăietor de copaci ii tocmise, sosiră ; a mai primit şi pe alții, chiar dintre localnici. Aşa că eram ca o colonie, stabilită parte în tîrg, parte între ruine, lucrînd toți, cu voie bună, sub conducerea unui om drept, care ştia ce va să zică să aline o supărare şi să rasplătească hărnicia ; ne adunam în toate serile, ca sa mîncăm împreună pe pajişte, să ascultăm şi sa spunem poveşti, să cîntăm şi să ne zbenguim pe răcoare, jucînd duminica cu toți tinerii din ținut, care ne erau atît de recunoscători pentru frumoasa muzică burboneză, că ne aduceau mici daruri şi. ne aveau în mare prețuire.

Munca era grea, din cauza povîrnişului pădurii, situată aproape de piscul de lîngă rîu, şi doborîtul copacilor vădea mari primejdii. Cunoscusem în pădurea din Alleu firea iute a Marelui tăietor de copaci. Cum echipa număra doar lucrători de frunte şi despicătorii îşi vedeau de treabă, n-avea temei să se arate nemulțumit, eu, însă, aveam dorința să fiu un tăietor de mîna întîi, pentru a-i fi pe plac, şi mi-era teamă ca nu cumva ucenicia mea să-i dea prilej de a mă socoti stângaci şi fără cap, ceea ce m-ar fi înjosit cumplit în fața Therencei. Aşa că l-am rugat pe Huriel să mă instruiască, lăsîndu-mă să privesc mai întîi cum se lucrează. M-a ajutat cum nu se putea mai bine, şi am dovedit atîta bunăvoință, încât în cîteva zile l-am minunat pe meşter prin îndemînarea mea. El mă lăudă şi mă întrebă, chiar în fața fetei lui, de ce mă sileam cu atîta stăruință să deprind un meşteşug de care n-aveam nevoie în ținutul meu.

— Pentru că, îi răspunsei, nu mi-ar prinde rău să-mi pot cîştiga pîinea în orice ținut. Nu se ştie niciodată ce se poate întîmpla şi dacă aş iubi o fată, care ar vrea să mă ia cu ea in fundul pădurilor, aş urma-o şi aş ocroti-o tot aşa de bine ca oricare altul.

Şi pentru a-i dovedi Therencei că nu eram un pirpiriu, cum mă credea, poate, ni-am deprins sa dorm pe scîndura goală, să trăiesc cumpătat să devin un pădurar tot aşa de zdravăn ca si cei ce o înconjurau. Nu mă simțeam rău deloc şi chiar mi se părea că mintea mi-e mai uşoara şi gîndurile mai limpezi. Multe lucruri, pe care nu le pricepeam la început, decît după lungi lămuriri, se luminau acum singure în fața ochilor mei şi Therence nu mai rîdea de întrebările mele greoaie. Stătea bucuroasa de vorbă cu mine şi prețuia felul meu de a judeca.

Trecuseră totuşi cincisprezece zile fără vreo nădejde şi cum mă plîngeam lui Huriel că nu îndrăznesc să-i adresez cuvîntul unei fete, care mi se părea mult superioară mie, el îmi răspunse :

— Fii liniştit, Tiennet, sora mea are inima cea mai dreaptă care poate exista şi dacă are şi ea cîteodată toane, ca toate tinerele fete, să ştii că nu se teme să se plece în fața unei iubiri adevărate şi să recunoască cinstit dacă te-a nedreptățit cu ceva.

Cuvintele lui Huriel, care erau aidoma celor spuse de tatăl lui, mi-au dat curaj şi Therence cunoscu în mine un slujitor atît de bun, atît de grijuliu să n-o supere, amînînd vreo treabă mai urgentă, atît de hotărît să nu mă uit la nici o altă fată, în sfîrşit, purtîndu-mă cu atîta respect Şi dovedindu-i atîta dragoste şi prețuire, încît fata deschise bine ochii şi o văzui de multe ori privindu-mă îngîndurată, dar cu multă blîndețe Şi răsplătindu-mă cu mulțumiri de care mă mîndream. Nu era obişnuită, ca Brulette, să se bucure de atențiile băieților, şi n-ar fi ştiut, cum se pricepea prietena ei, să ceară cuiva aceste servicii. Parea chiar mirată cînd cineva se gîndea la aşa ceva; dar cînd aceasta se întîmpla, arăta atîta multumire, încît nu mă simțeam la largul meu cand imi spunea cu aerul ei serios si fără falsă stinghereală :

- într-adevăr, Tiennet, ai o inimă tare bună !

Sau :

— Tiennet, te oboseşti atita pentru mine, ca aş vrea şi eu, la rîndu-mi, să fac ceva care să-ți fie de folos !

într-o zi, pe cînd îmi vorbea aşa în fața altor tăietori, unul din ei, un băiat frumos din Bourbonnais, spuse, cu jumătate de glas, că fata îmi acordă o atenție cam mare.

— Desigur, Leonard, îi răspunse Therence, privindu-1 cu ochi hotărîți. li acord atenția pe care i-o datorez pentru bunăvoința ce mi-o arată mie şi pentru afecțiunea dovedită alor mei.

- Dar nu crezi oare, reluă Leonard, că şi altul s-ar purta tot atît de bine, dacă ar fi sigur că va fi râsplătit in acelaşi fel ?

- Aş fi dreaptă cu toată lumea, dac-as dori sau aş avea nevoie de

serviciile tuturor, dar nu-i deloc cazul şi, după cum mă simt acum, prietenia unei singure persoane îmi ajunge.

Eram aşezat pe iarbă, lîngă ea ; în timp ce fata vorbea în felul acesta, ..i-am luat mîna într-a mea, fără a îndrăzni s-o țiu mai mult de o clipă. Ea şi-o retrase, dar nu fără a-mi atinge uşor umărul, în semn de încredere şi de apropiere sufleteasca.

Totuşi lucrurile se tărăgănau şi începusem sa sufăr din pricina timidității de care eram cuprins în fața ei, cu atît mai mult cu cît dragostea dintre Huriel şi Brulette era aşa de duioasă şi de fericită, încît îți tulbura şi inima şi mintea. Şi daca ziua nunții lor se apropia cu paşi repezi, eu n-o vedeam deloc venind pe-a mea...

ŞEZĂTOAREA A DOUĂZECI .ŞI NOUA

Era într-o duminică — cea din urmă strigare tradițională în vederea căsătoriei Brulettei. Marele tăietor şi fiul lui, care încă de dimineață se tot sfătuiau în taină, au plecat împreună, spunîndu-mi că o afacere. în legătură cu căsătoria, îi cheamă la Nohant. Brulette, care era la curent cu pregătirile de nuntă, s-a mirat că ei se agită în mod inutil şi că nu i se spune şi ei nimic. A fost pe cale să se supere chiar pe Huriel, cînd acesta i-a spus că va lipsi douăzeci şi patru de ceasuri ; cu toate acestea el nu renunță la călătorie şi ştiu s-o liniştească, dîndu-i a înțelege că o părăsea, pentru că voia să-i facă o surpriză.

în timpul acesta, Therence, pe care n-o slăbeam din ochi, părea că se sileşte să-şi ascundă ingrijorarea. îndată ce tatăl ei şi Huriel plecară, ma conduse în grădină şi-mi vorbi astfel :

- Tiennet, sînt tulburată şi nu ştiu ce să fac. Spune-mi ce putem face pentru a înlătura o prorocire. Iată ce se întîmplă : noaptea trecută, neputînd dormi, i-am auzit pe fratele şi pe tatăl meu înțelegîndu-se să meargă în ajutorul lui Joseph şi, din convorbirea lor, iată ce-am înțeles :

Joseph, cu toate că a fost primit de lăutarii din tinut, la care s-a infatisat pentru a le cere să fie examinat, s-a încăpățînat să pretindă brevetul de meşter, ceea ce ei nu-i pot refuza pe față dar trebuie să-i pună mai întîi la încercare talentul.

S-a întîmplat că tînărul Carnat urma să fie primit în breaslă în locul tatălui său, care se retrage din meserie chiar azi, aşa că. Joseph vine acum să tulbure o situație ce nu se cuvenea discutată, o situație făgăduită şi asigurată dinainte altuia.

Dar tăietorii noştri, plimbîndu-se prin cîrciumile din împrejurimi, au auzit şi au surprins mîrşavele intenții ale şleahtei voastre de cimpoieri, care sînt hotărîți să-1 înlăture pe Joseph fără să țină seamă de talentul lui. Dacă n-ar fi decît necazul pricinuit de o nedreptate, n-aş fi atît de îngrijorată cum mă vezi. Dar tata si fratele meu, care sînt meşteri cimpoieri si care au şi ei un cuvînt în breasla asta, indiferent de ținutul în care s-ar afla, au găsit de datoria lor să ceară să fie şi ei de față cînd îl vor examina pe Joseph. Şi apoi, pe lîngă toate astea, mai e şi secretul de breaslă, despre care şi fratele şi tatăl meu nu vorbesc decît în taină sau în cuvinte pe care nu le-am putut niciodată pricepe. Oricum, fie datorită pretenției lor de a fi de față la acest concurs şi a-şi spune cuvîntul, fie de a Iua parte la o altă ceremonie, unde se spune ca probele concurenților sînt şi mai grele, ei sant în primejdie, pentru că i-am văzut ascunzîndu-si sub bluze micile ciomege de Courza, arme care ştii cum muşcă, ba chiar şi-au ascuțit şi cosoarele pe care le-au ascuns tot sub haine. I-am auzit către dimineață, spunîndu-şi unul altuia :

— Să-1 ia dracu pe băiatul ăsta, care poarta ghinion şi lui şi altora ! Dar trebuie, totuşi sa-l ajutăm, pentru că se aruncă în gura lupului fara să se gmdească nici]a pielea lui, nici la aceea a prietenilor lui.

Fratele meu spuse că n-ar dori deloc ca tocmai în ajunul nunții să mai spargă o țeastă, sau să nu se întoarcă acasă cu propriu-i cap întreg. La care tata îi răspunse că nu trebuie niciodată să te gîndeşti la lucruri rele şi că se cuvine să mergi înainte, cînd omenia îți porunceşte să-ți aperi aproapele.

Pentru că printre cei ce auziseră ce puseseră la cale cimpoierii se afla şi prietenul nostru Leonard, l-am întrebat despre ce era vorba şi el mi-a spus că Joseph, şi cei care voiau să-1 susție, adică tatăl meu şi Huriel, erau de-o săptămînă ținta unor crunte amenințări şi că cimpoierii voştri au spus că nu numai că-i refuză titlul de meşter la acest concurs, dar că-1 vor face să nu mai aibă nicioadată chef să se mai prezinte la vreunul. Ştiu, pentru că am auzit vorbindu-se acasă încă de pe cînd eram copil, şi cînd fratele meu a fost primit meşter cimpoier, că trebuie să te porți bărbăteşte şi să treci prin nu ştiu ce fel de încercări de putere şi de curaj. Dar la noi cimpoierii, ducînd o viață de hoinari şi nepracticand toți meseria de muzicanți, nu se stînjenesc unii pe alții şi nu-i prigonesc deloc pe învățăcei. Se pare, după măsurile luate de tatăl meu şi după spusele lui

Leonard, că aici situația e alta, că se incing cîteodată bătăi, din care nu se mai întorc tot atîția cîți au plecat la concurs. Ajută-mă, Tiennet, pentru că sînt moartă de frică şi de intristare. Nu îndrăznesc să dau alarma printre taietorii noştri, pentru că dacă tata află că am surprins şi am trădat vreo taină a cimpoieriei, n-ar mai avea ochi să mă vadă. El mă crede curajoasa, pe cît poate fi de curajoasă o femeie în situații primejdioase, dar, de cînd cu povestea aia nenorocită a lui Malzac, îți mărturisesc că nu mai am de loc curaj şi că simt îndemnul să mă arunc eu însumi în mijlocul încăierării, atît mi-e de teamă de viața celor pe care-i iubesc.

— Şi asta, viteaza mea fată, numeşti tu lipsă de curaj ? răspunsei eu Therencei. Bine, fii liniştită şi lasă-mă pe mine să mă descurc. Prea ar fi şiret dracul, dacă nu voi descoperi şi surprinde eu însumi, fără să te bănuiască nimeni pe dumneata, taina cimpoierilor ; tatăl dumitale mă poate ocări, mă poate alunga de lîngă el, lipsindu-mă de fericirea pe care visam s-o dobîndesc... Rabd totul, numai să ți-1 readuc sănătos acasă pe tatăl dumitale şi nevătămat pe fratele dumitale ; cu asta voi fi destul de răsplătit, chiar de nu-mi va mai fi dat să te mai văd. Adio deci, stăpîneşte-ți teama şi nu spune nimic Brulettei, pentru că ea îşi va pierde repede capul. Voi vedea eu ce-i de făcut... Dumneata fă-te că nu ştii nimic. Iau totul asupra mea.

Therence se aruncă de gîtul meu şi mă sărută pe amîndoi obrajii, cu toată nevinovăția unei fete bune la suflet, iar eu, plin de curaj şi de încredere în mine, ra-am pus pe lucru.

Am început prin a-1 căuta pe Leonard, pe care îl ştiam băiat de treabă, puternic, îndrăzneț si foarte legat de moş Bastien. Cu toate că era putin gelos pe mine din cauza Therencei, el îmi înțelese planul ; îl întrebai dacă putea să afle numarul cimpoierilor chemați la concurs, precum şi locul unde ne-am putea pitula ca să-i supraveghem. La prima întrebare nu mi-a putut răspunde, la a doua îmi spuse că concursul era fixat la un ceas după vecernie, la Saint-Chartier, în carciuma lui Benoît. Dezbaterea care urma se făcea numai între cimpoieri, dar totdeauna în aceeaşi casă, iar hotărîrea era anunțată în public.

M-am gîndit că o jumătate de duzină de băieți destul de hotărîți ajungea ca să restabilească ordinea, dacă — aşa cum se temea Therence — ar fi ieşit vreo ceartă; avînd dreptatea de partea noastră, vom găsi uşor în ținut băieți care să ne dea o mînă de ajutor. Am ales, împreună cu Leonard, pe cei care trebuiau să ne ajute şi am găsit patru flăcăi hotărîți să ne urmeze, ceea ce, cu noi doi, făcea şase. Şovăiau numai de teama de a nu-1 supăra pe meşterul lor, dîndu-i ajutor în pofida voinței sale, dar am jurat că Marele tăietor nu va cunoaşte niciodată bunele lor intenții decît

dacă ei o vor dori, că vom trece pe acolo ca din întîmplare şi că, în sfîrşit, dacă cineva trebuia dojenit, să arunce totul pe mine, care i-am dus acolo ca să bea, fără a le spune nimic.

Fiind astfel înțeleşi, m-am dus să-i spun Therencei că eram în măsură să facem față oricărei primejdii şi, înarmîndu-ne fiecare cu cîte o bîtă bună, am ajuns la ora fixată la Saint-Chartier.

Circiuma lui Benoît era aşa de aglomerată, că nu te puteai învîrti într-însa, aşa că am fost nevoiți să ne mulțumim cu o masă afară. Recomandîndu-le în mod stăruitor flăcăilor să nu se îmbete, m-am strecurat în circiumă şi am numărat saisprezece cimpoieri profesionişti, fără să-i mai pun la socoteală pe Huriel şi pe tatăl lui. Aceştia se asezaseră în colțul cel mai întunecos al sălii, isi trăseseră pălăria pe ochi şi erau cu atît mai greu de recunoscut cu cît puțini din cei ce se aflau acolo îi mai văzuseră prin ținut.

M-am prefăcut că nici eu nu-i văzusem şi, vorbind tare, l-am întrebat pe Benoît ce-i cu şleahta asta de cimpoieri strînşi în hanul lui, ca şi cum habar n-aveam despre ce putea fi vorba.

— Cum — spuse jupînul care, de curînd scăpat de boală, era foarte palid şi slăbit — nu ştii că Joseph, vechiul tău prieten, fiul menajerei mele, se va lua la întrecere, într-un concurs, cu feciorul lui Carnat ? Nu-ți ascund că e o prostie, spuse el încet. Mama lui e desperată şi se teme de vorbele rele care se vîntură în asemenea consilii. E aşa de tulburată, încît şi-a pierdut capul, şi e pentru prima oară că muşteriii se plîng că sînt prost serviți.

•Pot să-ți fiu de vreun folos ? îi spusei eu crîşmarului, nădăjduind să găsesc un prilej ca să rămîn înăuntru şi să mă învîrtesc în jurul meselor.

•Pe legea mea, băiete, răspunse el, dacă ai atîta bunăvoință îmi poți face un serviciu, pentru că nu-ți ascund că sînt încă slab şi nu pot să mă aplec ca să trag vinul fără s-amețesc. Iată cheile pivniței. Ai sarcina să umpli ulcioarele şi cănile.

Cred că cumătră Mariton şi ajutoarele ei de la bucătărie ajung pentru rest...

N-am aşteptat să mi-o spuie de două ori. M-am dus să-mi vestesc tovarăşii de sarcina pe care-o primisem şi am început s-o fac pe pivnicierul, sarcină care-mi îngăduia să văd şi să aud tot.

Joseph şi tînărul Carnat se aflau fiecare la capătul unei mese mari, oferind de băut cimpoierilor şi plătind pe din două consumația. Era mai mult zgomot decît bună dispoziție. Se striga şi se cînta pentru a se evita vorbele, căci şi de o parte Şi alta erau în joc şi fierbeau interesele şi geloziile. Am observat curînd că nu toți cimpoierii erau de partea lui

Carnat, deci împotriva lui Joseph —. pentru că oricît de unită ar fi o tagmă, totdeauna există cîte o veche țepușă care bagă dihonia între oameni, dar am mai văzut că asta nu-1 liniştea pe Joseph, fiindcă cei ce nu erau de partea primului, nu erau nici de partea lui ; aceştia doreau să se reducă numărul muzicanților, prin retragerea bătrînului Carnat. Mi se păru chiar că cei mai mulți erau de părerea asta.

După ce se bău preț de vreo două ceasuri, concursul fu deschis. Nimeni nu ceru să se facă linişte, pentru că cimpoiul nu e niciodată acoperit, într-o încăpere, de alte zgomote şi cîntăreții nu se încăpățînează să aştepte prea mult. Se strînse multa lume în jurul casei ca să asculte. Cei cinci camarazi ai mei se cățărară pe fereastra deschisă, iar eu mă aşezai aproape de ei. Huriel şi tatăl lui nu s-au urnit din colțul lor. Tînărul Carnat, desemnat prin tragere la sorți să înceapă, se urcă pe lada de pîine şi, îmbărbătat de tatăl lui, care nu se putea opri de a-i bate măsura cu saboții, cîntă vreo jumătate de ceas din vechiul cimpoi al ținutului cu bas mic.

Cînta foarte prost, fiind emoționat, ceea ce băgai de seamă că le făcea plăcere celor mai mulți dintre.cimpoieri. Au tăcut cu toții cum aveau obiceiiul să facă, pentru ca să-şi dea importanță ; ceielalti asistenți tăcură şi ei, ceea ce-1 supără pe bietul băiat, care sperase să fie cît de cît încurajat; taică-său începu şi el să fiarbă de necaz, trădindu-şi răutatea şi dorința de răzbunare.

Cînd veni rîndul lui Joseph, acesta se smulse de lîngă maică-sa, care tot timpul îl implorase, vorbindu-i încet, să nu intre în concurs. El se urca pe ladă, ținînd în chip foarte firesc marele cimpoi bourbonez, care lua ochii prin podoabele-i de argint, prin luciul şi prin lungimea țevilor. Joseph avea înfățişarea mîndră şi-i privea cu milă, parcă pe cei ce aveau să-1 asculte. Toți observau cit de mult se schimbase şi tinerele fete se întrebau chiar dacă ăsta era „Joset zănaticul", care trecea drept un prostănac şi un slăbănog. Joseph lua, totuşi, lumea cam de sus, ceea ce nu plăcu nimănui şi, de îndată ce umplu sala cu sunetul instrumentului său, curiozitatea stîrnită în rîndul fetelor îi insuflă mai multă frică decît plăcere.

Dar cum erau de față şi oameni care se pricepeau, şi mai ales dascălii din parohie, apoi cîneparii, care sînt foarte dibaci în cîntece, şi chiar femeile bătrîne. cele mai aprige păzitoare ale datinilor din trecut, Joseph fu repede prețuit, atît prin felul cum ştia să-şi mînuiască instrumentul, fără a arăta vreo oboseală, cît şi prin gustul ce-1 vădea, cîntînd arii noi, de o frumusețe fără seamăn. Dar cum i se făcuse observație de către Carnat că cimpoiul lui, sunînd mai bine, îi dădea o uşurință deosebită, el îl demontă şi nu păstră decît oboiul, de care se sluji în chip aşa de iscusit, încît lumea putu gusta şi mai mult frumusețea cîntecelor. In

sfîrşit, luă cimpoiul lui Carnat şi-l mînui în mod atît de îndemânatic, scoţând din el sunete atît de plăcute, de-ai fi zis că-i vorba de alt instrument decît de cel ce fusese auzit mai înainte.

Judecătorii nu se rostiră, dar ceilalţi ascultători, dînd din picioare de bucurie şi aclamînd zgomotos, strigară că nu se mai auzise niciodată ceva mai frumos în ţinutul nostru ; mama Bline de Breuille, care avea 87 de ani şi care la aceasta vîrstă nu era nici surdă, nici bîlbîită, venind la masa cimpoierilor, lovi cu cîrja în mijlocul ei le spuse pe şleau, ceea ce vîrsta ei înaintata îngăduia s-o facă :

— Puteţi să vă strîmbaţi şi să daţi din cap cît veţi vrea. Nici unul dintre voi nu se poate măsura cu băiatul ăsta. Se va vorbi de el şi peste două sute de ani de-aci încolo, iar numele voastre vor fi uitate înainte ca scheletele să vă fi putrezit în pămînt !

Apoi plecă spunînd (şi toată lumea la fel) câ dacă cimpoierii îl resping pe Joseph din breasla lor, vor săvîrşi cea mai mare nedreptate ce s-ar putea comite şi vor face dovada celei mai josnice invidii.

Venind timpul de chibzuire, cimpoierii se urcară într-o cameră de sus, iar eu le deschisei uşa, spre a prinde cîte ceva din ce se vorbea pe scară. Ultimii care intrară au fost Marele tăietor şi Huriel, dar atunci moş Carnat, care-1 cunoştea pe fiul bătrînului de pe cînd îl văzuse la noi, la *Jaunee-ul* sfîntului Ion, îi întrebă ce doreau şi cu ce drept luau parte la sfat.

— Cu dreptul pe care ni-1 dă măiestria, răspunse moş Bastien, şi dacă vă îndoiţi, puneţi-ne întrebările consacrate sau puneţi-ne la încercare, alegînd orice fel de muzică v-ar plăcea.

Fură lăsaţi sâ intre şi uşa se închise. M-am străduit să ascult, dar. cum se vorbea încet, n-am inţeles altceva decît că se recunoşteau drepturile celor doi străini şi se chibzuia asupra concursului farâ zgomot şi fără ceartă.

Printr-o crăpătură a uşii i-am văzut strîngîndu-se în grupuri de cîte patru sau cinci şi schimbamd păreri, cu glas foarte scăzut. înainte de a trece la vot. Dar în clipa în care urma să se voteze, unul dintre cimpoieri veni să vadă dacă nu cumva asculta cineva la uşă, aşa că fui silit să ma ascund şi să cobor imediat, de teamă să nu fiu surprins într-o situaţie de care m-aş fi ruşinat fără a mă putea dezvinovăţi, mai ales că nimic nu mă făcea să cred că prietenii mei ar fi avut nevoie de ajutorul meu într-o asemenea treabă, care se arăta atît de liniştită.

Ii regăsii, jos în sală, pe băieţii mei şi multe alte cunoştinţe care stăteau la mese, petrecînd şi lăudîndu-1 pe Joseph. Tînărul Carnat se afla singur şi trist într-un colţ, uitat de toţi şi foarte umilit. Carmelitul era şi el acolo lîngă vatră, întrebînd-o pe mătuşa Mariton şi pe Benoît ce anume se petrece la ei. Cînd aflâ despre ce-i vorba, se apropie de masa cea mai

mare, unde fiecare voia să ciocnească cu Joseph şi să-1 întrebe de ținutul în care învățase să cînte atît de frumos.

— Prietene Joseph, începu fratele Nicolas, ne cunoaştem şi vreau să te felicit şi eu pentru aplauzele îndreptățite pe care le-ai cules aici. Dar îngăduie-mi să-ți spun că e tot atît de mărinimos, pe cît e de cuminte, să-i consolezi pe cei învinşi; eu, în locul dumitale, aş întinde o mînă prietenească tînărului Carnat, pe care îl văd stînd colo foarte îndurerat şi cu desăvîrşire singur.

Carmelitul vorbi în aşa fel, încît să fie auzit numai de Joseph şi de cîțiva din juru-i ; socotii ca a făcut asta atît datorită inimii lui bune, cît şi stăruințelor mamei lui Joseph, care dorea să-i facă pe alde Carnat să nu-i mai poarte duşmănie. Felul în care călugărul ştiuse să apeleze la mărinimia lui Joseph măguli amorul propriu al băiatului.

— Ai dreptate, părinte Nicolas, zise el, Şi cu glas tare : Haide, Francois, se adresă el fecioiorului lui Carnat, de ce să fii supărat pe prieteni ? N-ai cîntat atît de bine pe cît eşti în stare, sint sigur, dar te vei revanşa altădată, şi de altfel hotărîrea nu s-a rostit încă. Aşa că, în loc sa ne întorci spatele, vino să bei ceva cu noi şi să fim tot atît de liniştiți ca doi boi înjugați la acelaşi car.

Fiecare îl aprobă pe Joseph şi Carnat, de teamă să nu pară gelos, primi invitația şi se aşeză nu departe de el. Pînă aici totul fu bine, dar Joseph nu se putu stăpîni să nu arate cît era el de priceput în ale cîntatului, drept pentru care îşi luă un aer de protecție atît de lipsit de tact, că-1 jigni şi mai mult pe Francois.

•Vorbeşti ca şi cum ai şi căpătat brevetul de meşter, spuse Carnat, care era palid şi-i vorbea de sus, numai că pînă acum n-ai nimic. Nu totdeauna brevetul se dă celui care are degete mai îndemînatice sau care născoceşte mai meşteşugit. Cîteodată brevetul se dă aceluia care e mai cunoscut şi mai bine prețuit în ținut.

•O ! Mă cam aştept la asta, răspunse Joseph. Am lipsit multă vreme de acasă şi, cu toate că am convingerea că merit tot atîta respect cît şi altul, ştiu că se vor agăța de acest lucrai şi că-mi vor face şicane. Ei bine, mi-e tot una, Francois ! Nu m-am aşteptat să găsesc aici o adunare de adevărați muzicanți, în stare să mă judece drept, sau una de prieteni adevărați care să-mi recunoască talentul, în pofida intereselor şi legăturilor lor. Tot ce doream era să fiu auzit de maică-mea Şi de prietenii mei. deci de către urechi sănătoase si de către oameni cu judecată. Acum, îmi bat joc de mugitorii voştri, bieți suflători în cimpoaiele lor prăpădite. Cred, să mă ierte Dumnezeu, că aş fi mai mîndru de refuzul decît de acceptarea lor.

Carmelitul îi făcu observația, pe un ton blînd, ca nu vorbeşte ca un om cuminte.

- Nu trebuie să te îndoieşti de judecătorii pe care ți i-ai ales de bunăvoie, spuse el, şi trufia întunecă totdeauna cele mai alese însuşiri.

- Lasă-1 cu mîndria lui, reluă Carnat. Nu-1 invidiez de ce-i în stare să facă. îi trebuie desigur talent ca să se consoleze de alte nereuşite, mai ales că i se potriveşte de minune zicala : „Bun suflător, dar i-au suflat-o..."

- Ce vrei să zici prin asta ? rosti Joseph. punînd paharul jos şi privindu-1 drept în ochi.

- Nu-i nevoie să ți-o mai spun, răspunse celalalt, fiindcă toată lumea ştie despre ce-i vorba...

- Dar eu nu ştiu nimic şi, pentru că mi te adresezi mie. te voi considera laş. dacă nu vrei să te explici.

- O, ți-o pot spune si în față, zise Carnat; o treabă ca asta n-are de ce să te jignească, pentru că tu n-ai nici o vină că eşti nenorocos în dragoste, după cum nici eu n-am vreo vină că .sînt nenorocos în muzică.

- Lăsați astea, spuse unul dintre tineri, lăsați-o pe *Josette* în pace ! Ea şi-a găsit un bărbat care s-o ta cu țînc cu tot, aşa că asta nu mai priveşte pe nimeni.

- Părerea mea. adăugă un altul, e că nu Joseph e cel păcălit în afacerea asta. ci acela cara şi-a luat asupră-şi isprava lui.

- Despre cine vorbiți voi ? strigă Joseph cuprins de amețeală. Cui spuneți *Josette ?* Şi glumă proastă ați mai pus la cale ?

- Tăceți, strigă mătuşa Mariton, roşie şi tremurînd de furie şi de durere, cum devenea întotdeauna cînd Bruîette era bîrfită. Aş dori ca limbile voastre veninoase să vă fie smulse şi tintuite pe uşa bisericii !

- Să vorbim mai încet, spuse unul dintre tineri, ştiți bine că mătuşa Mariton nu vrea să se clevetească pe socoteala bunei prietene a fiului ei Joset. Muierile tinere se ajută între ele, şi asta nu e destul de trecută ca să n-aibâ ceva de ascuns...

Joseph se căznea să priceapă de ce anume era învinuit sau luat în rîs.

- Lămureşte-mă tu, Tiennet, îmi spuse el, trăgîndu-mă de braț. Nu mă lăsa fără apărare sau fără răspuns...

Era să mă amestec, cu toate că îmi propusesem să nu mă bag în nici o ceartă unde n-ar fi fost vorba de Marele tăietor şi de fiul lui, cînd Francois Carnat îmi luă vorba din gură :

- Ei, Doamne, îi spuse el rînjind lui Joseph, Tiennet nu-ți va spune mai mult decît ți am scris eu !

- Va să zică despre asta vorbiți ? spuse Joseph. Ei bine, nu eşti decît

un mincinos, care a scris Şi a iscălit o mărturie falsă. Niciodată...

- Bine, bine, reluă Carnat. Totuşi ți-a prins bine scrisoarea mea şi dacă — aşa cum cred toți — tu i-ai făcut copilul, ai fost destul de deştept ca să-1 pui în sarcina unui prieten. E un prieten foarte devotat, fiindcă acum e sus, ocupat să te susțină în sfat... Ai venit, după cîte cred, să-ți ceri drepturile, dar ai fost respins, căci aşa reiese dinfr-o scenă destul de caraghioasă la care am asistat, de departe, şi care s-a desfăşurat în fața castelului Chassin...
- Ce fel de scenă ? întrebă carmelitul. Trebuie sa te explici, tinere, pentru că eram, poate, şi eu de față, aşa că sînt curios să aflu ce vei povesti...
- Cum vreți, răspunse Carnat. Vă voi istorisi scena aşa cum am văzut-o cu ochii mei, şi vă veți explica-o fiecre cum veți vrea. Veți şti dar, voi cei de față, că în ultima zi a lunii trecute, Joseph, sculîndu-se de dimineață şi vrînd să atîrne un buchet de mai la uşa Brulettei, întîlni acolo un băiețaş dolofan de vreo doi ani, care nu putea fi decît al lui ; vru de bună seamă să-1 ceară, pentru că puse mîna pe el ca să-1 ia. A urmat apoi o ceartă, în care prietenul său, tăietorul de copaci din Bourbonnais, acela care e sus cu tatăl lui şi care se însoară duminica viitoare cu Brulette, i-a tras cîteva scatoalce zdravene, după care a sărutat-o pe mamă şi pe copil ; după asta, Joset, zăpăcitul, a fost dat afară cu destulă blîndețe şi de atunci nu s-a mai înapoiat acolo. Iată, dar, cea mai frumoasă întîmplare pe care am văzut-o cu ochii mei. Potriviți-o cum veți vrea. Un copil rîvnit de doi tați şi o fată care în loc să se căsătorească cu cel ce i-a luat mințile, îl alungă cu lovituri de picior în fund, ca pe un nedemn sau ca pe un neînstare să-şi crească copilul născut de pe urma isprăvii sale.

în loc să răspundă, după cum se lăudase, la această învinuire, părintele Nicolas se întoarse la vatră şi vorbi încet, dar agitat, cu Benoît. Joseph fu aşa de surprins de felul în care se tălmăcea o întîmplare despre care, la urma urmei, nu putea spune un cuvînt, încît căuta în jurul lui pe cineva care să-1 ajute. Mătuşa Mariton ieşise din odaie ca o nebună şi nu eram decît eu ca să-i țin piept lui Carnat. Vorbele lui stîrniră uluire printre cei prezenți şi nimeni nu se gîndea să ia apărarea Brulettei, împotriva căreia lumea mai avea inca destulă pică. Am încercat să-i iau eu apărarea dar Carnat mă opri de la cele dintii vorbe :

— O, cît despre tine, verişorule, spuse el, nimeni nu te învinovățeşte, poți fi de bună-credința deşi se ştie că te-ai amestecat şi tu în treaba asta ca sa ne îmbrobodeşti pe toți, aducînd aici copilul crescut în Bourbonnais. Dar eşti destul de nătîng ca să nu fi băgat de seamă nimic... Să mă ia dracu,

adăugă el către cei de față, dacă băiatul asta nu e mai prost ca noaptea. Âsta-i în stare să fi fost naşul copilului, convins fiind că botează un clopot. S-a dus în Bourbonnais să-şi vadă finul şi i s-a dovedit că țîncul fusese găsit într-o varză. L-a adus acasă într-o tăgîrță, sigur că a doua zi va avea un ied de pus în frigare. In sfîrşit, e un văr atît de bun şi de supus că dacă fata i-ar fi spus că bondocul de copil e al lui, ar fi fost cît se poate de încîntat.

ŞEZĂTOAREA A TREIZECEA

Zadarnic am protestat, supărîndu-mă. Lumea mai mult rîdea decît mă lua în seamă şi ăsta a fost tot timpul un prilej de petrecere pentru băieții înclinați să bîrfească o biată fată. Apoi. lumea totdeauna se grăbeşte să ponegrească, chit că pe urmă se dezice, cînd vede că n-a avut dreptate.

Dar în mijlocul zarvei, iscate de vorbele de ocară, se auzi un glas, cam slăbit de boală, în stare, totuşi, să acopere celelalte voci din crîşma gălăgioasă. Era patronul, deprins de multă vreme să stăpînească furtunile iscate din pricina vinului şi hărmălaia specifică chefului.

— Țineți-vă gura. spuse el, şi ascultați-mă, că de nu, chiar de-ar fi să-mi închid prăvălia pentru totdeauna, vă dau afară cît ați zice peşte. Să nu mai vorbiți pe socoteala unei fete cinstite, numai pentru că a fost prea cuminte... Adevărații părinți ai copilului care a prilejuit născocirea atîtor poveşti, iată-i. sînt în fața voastră. Da ! spuse el, trăgînd-o de mînă pe mătuşa Mariton, care plîngea, ținîndu-1 în brațe pe Charlot. Priviți-o pe mama fiului meu. recunoscut prin căsătoria mea cu această femeie cinstită. Dacă îmi cereți da precise, vă voi răspunde că e cazul să vă vedeti de treburile voastre ; dacă totuşi vreunul ar avea motive întemeiate să mă întrebe, aş putea sa-i arăt acte. care-i vor dovedi că am recunoscut copilul ca fiind al meu. încă înainte de naşterea lui, Mariton era soția mea legitimă, cu toate că am tăinuit lucrul acesta.

Lumea, uluită, amuțise şi Joseph, care se ridicase încă de la primele cuvinte, rămase în picioare ca şi cînd s-ar fi preschimbat într-o stană de piatră.

Călugărul care citise în ochii lui îndoială, ruşine şi furie, socoti de cuviință să mai dea şi el cîteva lămuriri.

Ne spuse astfel că Benoît fusese împiedicat să-şi anunțe în mod public căsătoria din pricina unei rude care, sperand să-1 moştenească, îi împrumutase bani pentru negustoria lui şi care l-ar fi ruinat dacă i-ar fi cerut banii înapoi. Şi cum Mariton se temea să nu fie compromisă mai ales în ochii lui Joseph. tăinui naşterea lui Charlot şi-1 dădu la o doică la Saint-

Severe, dar după un an îşi găsi copilul atît de grosolan şi de necioplit, încît o rugă pe Brulette să se ocupe de el, socotind că nimeni nu l-ar fi putut îngriji mai bine. Femeia nu se gîndise cît rău avea să-i facă asta tinerei fete şi cînd îşi dete seama vru să-şi ia copilul îndărăt, dar boala lui Benoît o împiedicase ; de altfel, Brulette prinsese atîta dragoste de copil, încît nici nu voi s-audă să se despartă de el.

- Da. da. interveni repede mătuşa Mariton, bietul ei suflet ! A dovedit atîta curaj prin devotamentul ei ! „Ai destule necazuri şi aşa, îmi spunea ea ; dacă. Doamne fereşte, îţi pierzi bărbatul şi căsătoria dumitale e atacată cumva de familia lui ? E prea bolnav ca să-1 mai sîcîii acum toate necazurile care ar urma dacă ţi-ai anunţa casătoria. Ai răbdare şi nu-1 omorî cu grijile. Totul se va isprăvi cu bine, dacă Dumnezeu se îndură de dumneata şi-i redă sănătatea !"

— Şi dacă m-am însănătoşit, reluă Benoît, e mulţumită îngrijirilor acestei femei vrednice, care mi-e soţie şi datorită sufletului bun al acestei fete, care a preferat să se expună bîrfelilor şi ocărilor decît să mă ducă la ruină, dezvăluindu-ne tainele. Dar se mai află aici un prieten devotat — adăugă el, arătîndu-1 pe carmelit —, un om cu cap, un om de acţiune şi cinstit, care mi-a fost tovarăş de şcoală, pe vremea cînd învăţam la Montlucon. El s-a dus să-1 găsească pe afurisitul de unchi-meu şi pînă la urmă, adică mai precis azi de dimineaţă, 1-a făcut să-şi dea consimţămîntul la căsătoria mea cu gospodina asta. Şi cînd i-a scăpat făgăduiala că-mi lasă şi banii împrumutaţi şi moştenirea, i s-a spus că de fapt şi trecusem prin faţa preotului, înfăţişîndu-i-se dolofanul de Charlot, pe care moşul îl găsi frumos, semănînd ca două picături de apă cu taică-său.

Această mărturie a lui Benoit readuse veselia în rîndurile celor prezenţi şi fiecare fu acum izbit de asemănarea copilului cu cîrciumarul, asemănare pe care nimeni n-o observase pînă atunci Şi eu mai puţin decît alţii.

— Aşa că, Joseph, spuse apoi hangiul, trebuie s-o iubeşti şi s-o respecţi pe mama ta, precum o iubesc şi o respect eu. Fac jurămînt, aici, că e *cea* mai vrednică şi mai săritoare femeie care a stat cîndva pe lîngă un bolnav, şi că n-am avut o clipa de şovăială în dorinţa mea de a vă mărturisi cee ce aţi auzit. Iată-ne, aşadar, destul de chivernisiti mulţumită Domnului şi, fiindcă am jurat că-1 înlocui pe tatăl tău, iată, dacă vrei să stai la noi, te iau tovarăş la negustoria mea şi-ţi voi da prilejul să cîştigi bine. N-ai, deci, nevoie să te mai vîri în cimpoierie, pentru că mama ta prevede că vei avea în meseria asta destule necazuri, iar dînsa va fi tot timpul cu inima sărită din pricina ta. Gîndul tău era să-i asiguri o existenţă. Asta nu mă mai priveşte acum decît pe mine şi mă ofer chiar să ţi-o asigur şi pe a ta.

Poate că pînă la urmă ne vei asculta şi-ţi va ieşi din cap blestemata asta de muzică ! Nu vrei deci să rămîi în ţinutul tău şi să trăieşti în sînul familiei tale ? Nu cred că ţi-ar fi ruşine să ai ca tată vitreg un hangiu cinstit şi de treabă,..

- Că eşti tatăl meu vitreg, asta e acum fapt împlinit, răspunse Joseph, fără a vădi nici bucurie, nici întristare, dar arătîndu-se destul de rece, că eşti om cinstit, o ştiu, şi bogat, o văd, iar daca mama e fericită cu dumneata...
- Da, da. Joseph, grozav de fericită Joseph, azi mai ales, strigă Maritan îmbrăţişîndu-1, pentru că sper că nu mă vei părăsi.
- Te înşeli, mamă. răspunse Joseph. Nu mai ai nevoie de mine şi eşti mulţumită. Deci, totul e bine... Grija pentru dumneata era tot ce mă mai lega de satul meu ; numai dumneata erai dragostea mea, pentru că Brulette — şi e spre binele ei ca toată lumea să audă asta şi din gura mea — n-a avut niciodată pentru mine decît simţăminte de soră. Acum iată-mă liber să-mi urmez soarta, care nu se arată prea frumoasă, dar pe care o prefer tuturor averilor pe care le-aş putea căpăta de pe urma negustoriei şi huzurului familiei mele. Adio, dar, mamă, Dumnezeu să-i răsplătească pe cei ce te-au făcut fericită ! Eu nu mai am nevoie de nimic, nici de chiverniseală în satul meu, nici de brevet de meşter, eliberat de nişte ageamii porniti împotriva mea. Am planul meu şi cimpoiul meu care mă va însoţi pretutindeni, şi tot ce voi agonisi îmi va prinde bine, pentru că oriunde mă voi afla, mă voi face cunoscut, datorită priceperii şi mai ales talentului meu.

Pe cînd rostea vorbele acestea, uşa dinspre scară se deschise şi toată adunarea cimpoierilor intră tăcută în sală. Moş Carnat ceru tuturor să-1 asculte şi, cu un aer vesel şi hotarît, care miră pe toată lumea, spuse :

- Francois Carnat, fiul meu, după încercarea talentelor şi discutarea drepturilor tale, ai fost declarat nepregătit pentru a primi brevetul de meşter. Te sfătuim să mai studiezi o vreme, fără a te descuraja, spre a te putea prezenta mai tîrziu la concurs. Dumitale, Joseph Picot, din satul Nohant, sfatul meşterilor cimpoieri din ţinut îţi aduce la cunoştinţă că, pentru talentul fără pereche, de care ai dat dovadă, eşti primit în breasla noastră ca meşter cimpoier de clasa întîi.
- Bine, răspunse Joseph, care rămăsese indiferent la această veste, pentru că lucrurile s-au întors astfel, primesc acest titlu, cu toate că, îndoindu-mă de rezultat, nu mai ţineam prea mult la el.

îngîmfarea lui Joseph n-a fost pe gustul nimănui şi moş Carnat se grăbi să-i spuie cu destulă şiretenie :

— Se pare, Joseph. că mulţumindu-te cu onoarea şi cu titlul, gîndul

dumitale nu e să te numeri printre muzicanții de pe-aici ?

— Nu ştiu încă, răspunse Joseph, pentru a nu le da cimpoierilor satisfacție. Am să mă mai gandesc...

— Eu cred, spuse- tînărul Carnat tatălui sau, că Joseph şi-a făcut bine socotelile şi că n-are curajul să se avînte mai departe…

— Curaj ? spuse repede Joseph. Şi de ce curaj anume e nevoie, mă rog ?

Atunci starostele cimpoierilor, bătrînul Paillouxi din Verneuil, se adresă lui Joseph :

— Trebuie să ştii, tinere, că nu-i vorba numai să ştii să cînți dintr-un instrument ca să fii primit in breasla noastră : mai există şi un catehism al muzicii, pe care trebuie să-1 cunoşti şi din care vei fi întrebat, dacă te simți în stare să ți-1 însuşeşti. Mai sînt de asemenea şi anumite legăminte care trebuie făcute. Dacă ții să rămîi, trebuie, pînă într-un ceas, să te hotărăşti, pentru ca totul să fie gata pînă mîine dimineață…

— Vă înțeleg, răspunse Joseph : e vorba de secretele meşteşugului : condițiile şi probele. Dar toate astea nu-s decît prostii, şi sînt convins că muzica n-are nimic de-a face cu ele ; sînt sigur că dacă e vorba de artă,, nici unul dintre voi n-ar fi în stare să răspundă la vreuna din întrebările pe care vi le-aş pune, căci sînteți toți atît de străini de arta adevărată şi vă pricepeți la cîntat ca şi broaştele dintr-un lac.

— De o iei aşa, spuse Renet, cimpoierul din Mars, te lăsăm să crezi că tu eşti un mare savant, iar noi nişte măgari. Fie, păstrează-ți dumneata tainele dumitale, şi noi le vom păstra pe fie noastre. Nu sîntem grăbiți a le împărtăşi acelora care le dispreţuiesc. Iată-ți brevetul de meşter cimpoier pe care noi ți-1 eliberăm şi din care nu lipseste nimic ; poftim, e semnat şi parafat şi de prietenii dumitale burbonezi, care l-au întocmit. Dar să-ți intre bine în cap un lucru : eşti liber să te duci să-ți arăți talentele unde vei voi ; aici insa nu vei mai călca ; ți-e interzis să cînți în 150 de sate în care cîntăm noi, după împărteala pe care am făcut-o între noi şi a căror listă îți va fi înmînată. Dacă vei încerca totuşi să faci asta ne simțim datori să te vestim că vei fi împiedicat şi că, lucrînd pe contul tău, vei avea de înfruntat primejdiile la care te vei expune cu voia ta. Atunci luă cuvîntul mătuşa Mariton.

— Nu-i nevoie să-1 ameninți, zise ea. Băiatul poate să cînte unde-i place, dacă nu cîntă pe bani ; şi n-are nevoie, slavă Domnului, să cînte pentru parale, că avem cu ce-1 ține, şi apoi n-are nici pieptul aşa de zdravăn ca s-o facă pe muzicantul. Haide, Joseph, mulțumeşte-le pentru cinstea pe care ți-au făcut-o şi nu-i mai stingheri în interesele lor. Puneți la punct înțelegerea şi iată, bărbatu-meu vă va cinsti cu un butoiaş de şaptezeci de

litri de vin de Issoudun sau de Sancerre, la alegerea voastră.

•Minunat, răspunse bătrînul Carnat, Vrem din toată inima ca afacerea să se sfîrşească cu bine. Va fi mai bine pentru băiatul dumitale să se oprească aici, pentru că proştii şi fricoşii nu-s în stare să înfrunte probele noastre şi bietul Joseph nu-i făcut să le încerce...

•Asta o vom vedea, răspunse Joseph, lăsîndu-se prins în capcană, în pofida sfaturilor pe care Marele tăietor i le tot dădea cu jumătate de voce. Cer probele şi, cum n-aveți dreptul să mi le refuzați, după ce mi-ați acordat brevetul, vreau, dacă aşa am eu chef, să fiu muzicant, sau cel puțin să vă dovedesc că nici unul dintre voi nu mă poate opri.

•Aprobat, spuse starostele, lăsînd să i se vada bucuria răutăcioasă pe care i-o produsese, atit lui cît şi lui Carnat, spusele lui Joseph, dar baga bine de seamă, că acum nu mai poți da inapoi căci, dac-ai face-o, vei trece drept o curcă plouata sau un lăudăros fără margini.

•Dați-i drumul, dați-i drumul, spuse Joseph ; N-am de ce mă teme.

•Te aşteptăm, îi spuse Carnat la ureche, la miezul nopții.

•Unde ? întrebă Joseph foarte stăpîn pe el.

•La poarta cimitirului, răspunse încet starostele şi, fără să primească vinul lui Benoit şi nici să asculte de rugămințile soției hangiului, plecară cu toții, amenințîndu-i pe cei care i-ar urmări sau ar încerca să le afle tainele.

Marele tăietor şi Huriel îi urmară, fără a-i spune nimic lui Joseph, de unde înțelesei că deşi nu erau de acord cu ceilalți cimpoieri porniți toți împotriva băiatului, nu puteau nici să-şi dea pe față secretele breslei, venindu-i în ajutor.

Cu toate amenințările lor i-am urmărit totuşi de la distanță, cu mîinile în buzunare şi fluierînd ca unul care nu se sinchiseşte de afacerile lor. Ştiam bine că nu mă vor lăsa să mă apropii prea mult ca să n-aud ce pun la cale, dar voiam să văd în ce direcție vor lua-o, ca să mă pot apropia de ei, mai tîrziu, fără să fiu văzut.

Cu gîndul ăsta îi făcusem semn lui Leonard să-i ție pe ceilalți la circiumă, pînă mă voi întoarce eu, dar urmărirea nu fu de lungă durată. Hanul se afla pe atunci pe ulița care cobora spre rîu şi care acum e drum de poştă spre Issoudun. in vremurile acelea era un loc periculos, strimt si rău pietruit, mărginit cu case vechi cu acoperişuri țuguiate şi cu gratii de piatră la ferestre. Ultima din aceste case a fost dărîmată anul trecut. De la albia rîului, care uda temelia hanului "La boul încoronat", urcai o coastă ca un pisc către un drum care, ca şi azi, era la fel de gloduros, plantat cu copaci, străjuit pe stînga de case dărăpănate, iar pe dreapta de un şanț

larg, plin cu apă, şi de marele zid, întreg pe vremea aceea, al castelului. La capăt, biserica închidea piața ; două străduțe scoborau, una la casa parohului şi alta de-a lungul cimitirului. Pe acolo o luaseră cimpoierii, care se aflau cam la o buna bătaie de puşcă de mine, adică tocmai timpul necesar s-o apuce pe străduța care mergea de-a lungul cimitirului şi să ajungă în cîmp prin poarta boltită a turnului englezilor, afară numai dacă nu voiau să se oprească în acest loc, care nu era deloc prielnic, pentru că poteca, strînsă în dreapta de şanțul castelului şi în stînga de povîrnişul cimitirului, nu îngăduia trecerea decît a unui singur om.

Cînd am socotit că ajunseseră la boltă, o luai pe la colțul castelului, printr-o arcadă, care. pe vremea aceea, constituia un loc de trecere şi pe sub o galerie care slujea seniorilor să meargă la biserica parohială. Mă aflam singur în acea străduță, în care. după asfințitul soarelui, nici un om nu se încumeta să mai treacă, atît datorită faptului că. se învecina cu cimitirul, cît şi faimei proaste pe care o avea partea de miază-noapte a castelului. Se vorbea de nu ştiu cîți oameni înecați în şanț pe vremea războiului cu englezii şi unii se jurau chiar ca auziseră fluieratul „cocadriei" pe vremea molimii. Asta e un fel de sopîrlă, care apare cînd mica cît degetul, cînd umflată cît un bou şi lungă de cinci-şase coți. Despre acest animal, pe care nu l-am văzut niciodată şi de a cărui existență n mă pun chezaş, mergea vestea că ar scuipa cu venin care otrăveşte aerul şi răspîndeşte ciuma. Cu toate că nu prea credeam eu în de-al astea, nu-mi făcea deloc plăcere să trec prin locul acela, unde marele zid al castelului şi copacii batrîni ai cimitirului împiedicau lumina cerului să pătrundă pe pămînt. Mergeam repede, fără să ma uit nici în dreapta, nici în stînga ; ieşii apoi prin bolta englezilor, din care n-a mai rămas azi nici urmă.

Ajuns acolo, cu toate că noaptea era frumoasă şi că luna răsărise, n-am mai văzut urma celor optsprezece persoane pe care le urmăream. Cercetai toate vecinătățile, mersei pînă la casa lui moş Begneux care era singura locuință în care ei ar fi putut intra, dar degeaba. Toată lumea dormea liniştită şi nici pe poteci, nici în locurile deschise nu se auzea vreun zgomot şi nu se vedea vreo umbră.

M-am gîndit atunci că poate intraseră în cimitir ca să organizeze o ticăloşie şi, deşi nu prea mă îndemna inima să înfrunt primejdii, nici pentru neamurile Therencei, nici pentru prăpăditul de Joseph, trecui totuşi pe sub poarta boltită şi pornii iar pe blestemata potecuță a englezilor, mergînd tiptil, lipindu-mă de pbvîrniş, frecîndu-mă de morminte şi ciulind urechile la cel mai mic zgomot pe care l-aş fi putut surprinde. N-am auzit decît cucuvaiele văitîndu-se pe turnuri şi năpîrcile fluierînd în apa neagră a şanțului. Morții dormeau în pămînt, tot aşa de liniştiți ca şi viii

în paturile lor. Mi-am făcut curaj şi am urcat povîrnişul, ca să arunc o privire spre locul de veşnică odihnă. Nici urmă însă de cimpoieri, ca şi cînd nici n-ar fi trecut pe acolo.

Am făcut ocolul castelului. Totul era încuiat pentru că se făcuse zece noaptea şi stăpîni şi slugi dormeau buştean. Atunci m-am înapoiat la „Boul încoronat", fără a-mi putea lămuri ce se întîmplase cu cimpoierii. dar hotărît să-i ascund pe cei cinci tovarăşi ai mei în ulicioara englezilor, pentru că de acolo puteam vedea bine orice i s-ar întîmpla lui Joseph la ceasul întâlnirii de la poarta cimitirului.

I-am găsit pe pod stînd de vorbă ; tocmai voiau să se înapoieze acasă, convinşi că alde Huriel nu mai erau amenințați de nici o primejdie, din moment ce se înțelesesera aşa de bine în sfatul meşterilor. Cit despre Joseph, nu se sinchiseau de el nici cît negru sub unghie, ba încercau chiar să mă convingă şi pe mine să-1 las în plata Domnului şi să-mi văd de treabă. Am căutat să-i lămuresc că de la probele la care îi vor supune pe Joseph începe primejdia şi pentru ceilalți doi, fiindcă mai mult ca sigur că cei doi burbonezi vor sări să-1 apere în caz de primejdie.

- Gata, v-ați plictisit să dați o mînă de ajutor ? le spusei. Sau vă e frică pentru că sintem doar opt contra şaisprezece ?
- Ce fel de numărătoare faci. spuse Leonard. Crezi că Marele tăietor de copaci şi fiul lui vor trece de partea noastră împotriva tovarăşilor lor ?
- Am numărat greşit, pentru că de fapt sîntem nouă ; îl uitasem pe Joseph. care n-o să stea nici el cu mina în sin, dacă cimpoierii or să vrea să-i măsoare spinarea.
- Nu-i vorba de asta, spuse Leonard, căci chiar dac-am fi şase şi ei douăzeci şi tot nu ne-am teme, dar e ceva care ne stă pe suflet... S-a tot vorbit la circiumă despre unele practici nelegiuite şi dezgustătoare ; Mariton a fost cuprinsă de-o teamă de care s-au molipsit toți ceilalți. Si cu toate că Joseph a rîs de asemenea vorbe, noi habar n-avem dacă la urma urmei nu-i si ceva adevărat în toate astea. S-a vorbit despre candidații la cimpoierie vîrîți în coşciuge de jaratec şi despre cruci de fier înroşit, pe care acestia trebuiau să le sărute. Aceste lucruri mi se par foarte greu de crezut dar, dacă aş fi sigur că-i vorba numai despre asta, nu m-aş sfii să le trag o bătaie bună marțafoilor ălora, atît de afurisiți şi fără de inimă, care-şi fac semenii să sufere astfel. Dar din nefericire...
- Haide, văd că ați căzut şi voi pradă fricii, le spusei eu. Spune tot, ca să avem de ce rîde...
- Ei, glăsui unul din băieți, văzînd că lui Leonard îi era ruşine să

vorbească, noi nu l-am văzut niciodată pe dracu în carne şi oase şi ştii, nimeni dintre noi nu doreşte să-i facă cunoştinţa.

- O, o, le spusei, văzîndu-i mai uşuraţi după această mărturisire, despre asta-i vorba ? Ei bine, sînt un prea bun creştin ca să mă tem de el. îmi încredinţez sufletul lui Dumnezeu şi mă leg să-1 trag de păr, eu singur, pe duşmanul neamului omenesc, aşa ca şi cum aş apuca un ţap de barbă. E multă vreme de cînd face rău celor ce se tem de el. Sînt de părere că, dacă un băiat zdravăn i-ar rupe coarnele, ar scoate dintr-însul jumătate din răutatea lui.
- Pe legea mea ! spuse Leonard, ruşinat de frica pe care o arătase, dacă o iei aşa, nu mă mai tem nici eu, şi dacă tu îi rupi coarnele, eu am să-i smulg coada. Atunci o să ne convingem, în sfîrşit, dacă e de aur sau de cînepă...

Nici un leac nu e mai bun împotriva fricii decît gluma, şi nu vă ascund că, luînd-o în felul acesta, nu eram nici eu dornic să mă măsor cu *Georgeon,* cum i se spune pe la noi diavolului. Nu eram mai stăpîn pe mine decît ceilalţi, dar pentru Therence m-aş fi aruncat chiar în gura dracului. Făgăduisem, şi nici bunul Dumnezeu nu m-ar fi putut abate de la hotărîrea mea.

Dar spun prostii... Bunul Dumnezeu îmi dădea, dimpotrivă, putere şi încredere în mine şi, cu cît mă simţeam mai îngrozit în noaptea aceea, cu atît mă gîndeam mai mult la el şi îi ceream sprijinul.

Cînd ceilalţi tovarăşi ne-au văzut — pe Leonard şi pe mine — atît de hotărîţi, ne-au urmat şi ei. Ca să fim mai siguri, m-am înapoiat la han, nădăjduind să mai găsim şi alţi prieteni care să ne însoţească şi să ne ajute la nevoie; dar fiind tîrziu, la „Boul încoronat" nu se mai aflau decît Benoit, care cina cu carmelitul, mătuşa Mariton, care-şi făcea rugăciunea, şi Joseph, care se aruncase pe un pat şi dormea atît de liniştit, încît mi-a fost ruşine de şovăielile noastre.

— Nu am decît o nădejde, ne spuse mătuşa Mariton, care se ridicase, după ce-şi făcuse rugăciunea, că va trece ceasul şi nu se va trezi decît mîine de dimineaţă.

— Aşa-s femeile ! răspunse Benoit rîzînd. Ele iubesc atît viaţa, încît cred că merită să trăieşti chiar cu preţul ruşinii. Numai că eu i-am dat acestui băiat cuvîntul că-1 voi trezi înainte de miezul nopţii şi-mi voi ţine făgăduiala.

- Pentru că tu nu-1 iubeşti, strigă mama. O să vedem dacă-1 vei împinge şi pe Charlot în vreo primejdie, cînd îi va veni rîndul...

- Nu ştii ce vorbeşti, nevastă, răspunse hangiul. Ia-ţi copilul şi du-te

de te culcă ! O să am eu grijă să-1 trezesc la vreme pe Joseph, ca să nu-mi facă imputări că l-am dezonorat.

— Şi de altfel, spuse carmelitul, ce primejdie vedeți voi în prostiile pe care le vor face cimpoierii. Dracul nu mănîncă pe nimeni. Dumnezeu n-ar îngădui-o şi cred că nu l-ai crescut aşa de fâra credință pe fiul dumitale ca să se făgăduiasca diavolului de dragul muzicii ? Să ştiți că depprinderile cimpoierilor nu sînt, la urma urmei, decît apă chioară, glume cam nesărate, de care oamenii deştepți ştiu să se apere, şi va fi desul ca Joseph să-şi rîdă de cei ce-i vor vorbi, pentru a-i pune pe toți pe goană. Nu-i vorba de nici o vrăjitorie şi vă asigur că n-aş strica nici o picătură de aghiasmă pe dracii ce i se vor arăta în astă-seară.... Vorbele carmelitului îi îmbărbătară pe tovarăşii mei :

— Dacă-i vorba de-o păcăleală, spuseră băieții, o să cădem peste ei şi o să dăm de-a dura duhurile rele, dar n-ar fi bine să-1 încunoştințăm şi pe Benoît de planul nostru ? Poate ne-ar ajuta şi el...

— Ştiu eu ? Trece drept un om foarte cumsecade, dar ştiu eu cum judecă lucrurile astea, mai ales cînd e vorba de băiatul nevesti-si din prima căsătorie ? Tații vitregi nu-şi prea văd cu ochi buni odraslele de felul lui Joseph, mai ales că băiatul nici n-a prea fost astă-seară prea cuviincios cu el. E mai bine să plecăm, fără să-i mai spunem nimic, mai ales că se apropie ceasul cînd trebuie să fim gata...

Apucînd-o pe drumul bisericii, fără zgomot, ne-am înşirat pe potecuța englezilor. Luna era aşa de încețoşată, încît, culcîndu-ne de-a lungul povîrnişului. n-am fi fost văzuți, chiar dacă cineva ar fi trecut la doi paşi de noi. Tovarăşii mei fiind străini de locurile acelea, nu aveau pentru ele teama pe care o simțisem eu Ia început. I-am lăsat să stea locului, iar eu mă ascunsei în cimitir, destul de aproape de poartă, spre a vedea cine întră, şi în acelaşi timp destul de aproape de cei cinci flăcăi, ca să-i pot chema la nevoie.

ŞEZĂTOAREA A TREIZECI ŞI UNA

Am aşteptat vreme destul de îndelungată, mai ales că ceasurile par lungi în trista tovărăşie a morților. în sfîrşit, cînd sună miezul nopții la biserică, văzui capul unui. om, depăşind zidul mic al cimitirului, foarte

aproape de poartă. Trecu un sfert de ceas fără să mai văd sau să mai aud altceva decît pe omul acela care, plictisit de aşteptare, începu să cînte un cîntec burbonez ; după melodie îl recunoscui îndată pe Joseph, care înşela, fără îndoială, în acest fel speranța duşmanilor săi, arătînd că nu se teme de loc de tovărăşia morților. In sfîrşit, un alt om, care sta dincolo, lipit de poartă, şi pe care nu l-am putut vedea din pricina unui merişor ce-1 ascundea, îşi înălță repede capul pe deasupra zidului, ca şi cum ar fi vrut să-1 surprindă pe Joseph, care, însă, îi spuse rizînd :

— Eh bine, moş Carnat, ai întîrziat şi puțin mai lipsea să n-adorm aşteptîndu-vă. îmi deschizi poarta sau trebuie să intru în grădina cu urzici prin spărtura zidului ?

— Nu, spuse bătrînul Carnat. Asta l-ar supăra pe preot, şi nu trebuie să-i înfrunți pe față pe oamenii bisericii. Viu eu la tine.

încalecă peste zid şi-1 rugă pe Joseph să-1 lase i-i acopere capul şi brațele cu un sac foarte gros, joi să păşească în urma lui fără a se împotrivi.

— Fă cum vrei, spuse Joseph pe un ton ironic, aproape disprețuitor.

I-am urmărit cu privirea pe deasupra zidului si i-am văzut intrînd pe potecuța englezilor. Am luat-o drept pînă la povîrnişul unde-mi ascunsesem tovarăşii, dar n-am mai găsit decît patru. Cel mai tînăr o ştersese tiptil, fără a spune nimănui nimic şi mi-era teamă să nu facă şi ceilalți la fel, pentru că aşteptaseră prea mult şi pentru că li se păruse că aud nişte zgomote suspecte, ce păreau să vină de sub pămînt.

îl văzurăm curînd pe Joseph, care mergea condus de Carnat. La început veniră către noi, apoi, la vreo douăzeci de paşi, părăsiră poteca. Cum Carnat îl conduse pe Joseph la marginea şanțului, am crezut că vrea să-1 înece. Sărirăm îndată în picioare, ca să împiedicăm această mişelie, dar văzurăm că amîndoi, intrînd în apa, care nu era adîncă în locul acela, se îndreptară către o boltă scundă, aflată la temelia marelui zid al castelului ce se scălda în şanț. Intrară înăuntru şi astfel nii-am dat seama unde dispăruseră şi ceilalți. în timp ce eu îi căutasem atît de stăruitor. Trebuia deci să facem si noi ca ei. ceea ce nu mi se părea deloc greu : avui însă dificultăți, ca să-i hotărăsc pe tovarăşii mei să mă urmeze. Auziseră că subteranele castelului se întindeau pînă la Deols, care se află aproape la nouă leghe distanță. şi că cineva care nu le cunoaşte cotiturile nu mai poate ieşi niciodată de acolo.

Le-am spus că eu le cunoşteam foarte bine, cu toate că nu pusesem niciodată piciorul acolo, neavînd nici cea mai mică idee dacă erau pivnițe pentru vin sau un oraş subpămîntean, cum pretindeau unii.

Mergeam deci în fruntea lor, fără să văd măcar unde puneam piciorul,

pipăind zidurile care îngustau mult trecerea şi izbindvi-mă cu capul de bolta scundă.

înaintarăm aşa o bună bucată de timp, cînd auzirăm sub noi un zgomot, ca şi cum patruzeci de tunete s-ar fi rostogolit în peşterile iadului. Zgomotul era aşa de ciudat şi de înspăimîntător, că mă oprii ca să-mi dau seama despre ce putea fi vorba ; apoi înaintai repede, pentru a nu îngădui imaginației celorlalți să născocească cine ştie ce drăcovenie, şi le spusei tovarăşilor să mă urmeze, dar zgomotul era prea puternic ca ei să mă audă ; crezînd deci că băieții se țineau după mine, înaintai mereu, pînă cînd, nemaiauzind nimic şi întorcîndu-mă să-i întreb ceva, nu mai primii nici un răspuns.

Pentru că nu voiam să vorbesc tare, făcui trei-patru paşi înapoi, întinsei mîinile, îi chemai încet, cu grijă — dar degeaba ! Adio, tovărăşie ! Fugiseră şi mă lăsaseră singur !

Mă gîndeam că, nefiind prea departe de intrare, voi da de ei înăuntru sau afară. Am pornit-o dar mai repede şi cu mai multă hotărîre şi am străbătut din nou arcada pe unde intrasem, m-am uitat, i-am căutat de-a lungul potecuței englezilor, dar se întîmplase cu tovarăşii mei ca şi cu cimpoierii, parcă-i înghițise pămîntul.

Pe moment m-am înfuriat cumplit, gîndindu-mă că trebuia să las totul baltă, sau să mă vir singur în aceste vizuini blestemate. Dar cum dragostea pentru Therence se împletea în inima cu mila pentru aproapele aflat în primejdie, străbătut pentru a treia oară arcada neagră şi mocirloasă, decis să intru în subterane nu cu tot atîta curaj ca mai înainte, dar tot atît de grăbit ca şi cum ar fi fost vorba de propria mea nuntă şi nu de cea a lui Huriel.

Pentru că, înaintând, pipăiam mereu zidul, am întîlnit în dreapta intrarea altei galerii, pe care n-o văzusem prima oară cînd pipăisem doar partea stingă a tunelului ; îmi spusei că tovarăşii mei, retrăgîndu-se, dăduseră poate de ea şi intrară pe acolo, nădăjduind să dea de ieşire.

Intrai, dar nu-mi găsii tovarăşii. Cît despre cimpoieri, abia făcusem douăzeci de paşi, că şi auzii zgomotul pe care-1 făceau mult mai aproape acum decît prima dată ; curînd, o lumină tulbure mă ajută să văd că nimerisem într-o pivniță mare, rotundă, cu trei sau patru ieşiri, negre ca gurile iadului.

M-am mirat că puteam vedea limpede într-un loc boltit, unde nu se afla nici o faclă şi, aplecîndu-mă, mi-am dat seama că lumina venea de jos, străpungînd pămnîtul pe care călcam. Am observat, de asemenea, că locul pe care stăteam se umfla în chip de boltă sub picioarele mele şi, temîndu-mă că nu e destul de solid, nu m-am avîntat către mijloc, ci am luat-o pe margine. Mergînd de-a lungul zidului, am descoperit mai multe crăpături,

prin care, culcîndu-mă la pămînt, văzui bine tot ce se petrecea într-o altă pivniță, rotundă, aflată exact dedesubtul aceleia în care intrasem eu.

Era. după cum am auzit în urmă, o veche temniță, pe lingă marea închisoare subterană, a cărei intrare se mai putea vedea, încă acum treizeci de ani, din sălile înalte ale castelului. îmi dădeam seama de asta, văzînd în fundul încăperii resturi de oseminte, care fuseseră aşezate în chip de sperietoare, cu făclii de răşină înfipte în țeste. Joseph era acolo cu desăvîrşire singur, cu ochii dezlegați, cu brațele încrucişate, atît de liniştit pe cît eram eu de tulburat şi ascultînd nepăsător zarva celor optsprezece cimpoaie, care urlau toate deodată, prelungind aceeaşi notă în chip de muget. Această muzică turbată venea din vreo pivniță vecină, unde se ascunseseră cimpoierii şi de unde ştiau, fără îndoială, că un ecou ciudat le înzecea sunetul. Eu, care nu ştiam nimic şi nu-mi dădeam seama de ce se întimplă decît chibzuind, am crezut la început că erau strînşi acolo la un loc toți cimpoierii din Berry, din Auvergne şi din Bourbonnais.

Cînd s-au săturat de zgomot, au început să scoată țipete si miorlăituri care, repetate de ecouri, păreau să fie ale unei mari mulțimi de animale furioase de toate speciile. Dar la toate acestea, Joseph, care era cu adevărat un om cum puțini am văzut printre țăranii noştri, se mulțumea să ridice din umeri, ca şi cînd s-ar fi plictisit să tot caşte gura la joaca unor idioți.

Mă îmbărbătam la rîndu-mi de curajul lui şi voiam să rîd şi eu de comedia aia, cînd un mic zgomot mă făcu să întorc capul ; văzui atunci, în spatele meu, la intrarea galeriei, o figură care-mi îngheță sîngele în vine.

Era un senior din alte timpuri, cu o platoşă de fier şi o suliță bine ascuțită, îmbrăcat în nişte haine de piele, de un model cum nu se mai vede azi nicăieri. Dar ce era mai groaznic în înfățişarea lui, era chipul aidoma unui cap de mort.

îmi mai venii în fire. zicîndu-mi că vreunul din bandă se travestise probabil ca să-1 încerce pe Joseph, dar, chibzuind mai bine, mi-am dat seama că de fapt eu eram în primejdie, pentru că cazul că m-ar descoperi stînd la pîndă şi ascultand, cine ştie ce renghi mi-ar fi putut juca.

Dar, cu toate că el mă vedea tot aşa cum îl vedeam şi eu, nu suflă o vorbă şi rămase acolo înfipt ca o arătare, pe jumătate în umbră, pe jumătate în lumina care venea

de jos şi, pentru că această lumină apărea şi dispărea mereu, în unele clipe, cînd stafia pierea înghițită de beznă, mi se părea că nu există decît în închipuirea mea. Cum stătea pe jumătate în întuneric, în spatele unui fel de prag, fantoma părea că pluteşte ca alcătuită din nori.

Nu ştiu cîte minute m-a chinuit această vedenie : renunțasem cu

totul să-1 mai urmăresc pe Joseph ; şi eram într-o asemenea stare de nervi, încîl mă temeam să nu înnebunesc. Mi-aminteam că văzusem în sălile castelului o veche pictură despre care se spunea că înfăţişa un războinic de pe vremuri, foarte aprig, pe care seniorul locului, care-i era frate, îl zvîrlise în temniţă. îmbrăcămintea de fier şi de piele care îmi stătea înainte, faţa uscată de mort semănau aşa de mult cu tabloul, incît mă bătea gîndul, în chip firesc de altfel, că e vreun suflet mînios şi chinuit, care nu-şi găsea liniştea şi care venea acum să-mi arate într-un fel sau altul nemulţumirea.

Ceea ce mă făcea să cred astfel, era şi faptul ca năluca nu scotea o vorbă şi nici nu mă băga in seamă, ca pe unul despre care ştia că se afla acolo cu gînduri bune. Un zgomot, care se deosebea de celelalte, mă facu să mă uit dedesubt, în cavoul unde se afla Josepliţ şi văzui ceva şi urît şi ciudat.

Joseph, tot în picioare şi tot calm, se afla în faţa unei fiinţe groaznice, îmbrăcată în întregime într-o piele de cîine, cu coarne pe'un cap păros, cu o faţă roşie, cu gheare, cu coadă, şi care se deda la tot felul de sărituri şi de schimonoseli, aidoma unui posedat. Era cumplit la vedere, dar nu m-am lăsat păcălit, căci măcar că-şi schimbase de-a binelea glasul, mi se părea că-1 recunosc a fi al lui Dore Fratin, cimpoierul de la Pouligny, unul dintre cei mai puternici şi mai bătăuşi din împrejurimile noastre.

— Poţi să spui, se adresă dihania lui Joseph, că-ţi baţi joc de mine şi că nu ţi-e teamă de iad, dar eu sînt regele cimpoierilor şi fără îngăduinţa mea nu vei putea cînta niciodată, înainte de a-ţi vinde sufletul mie.

Joseph îi răspunse :

- Oare ce poate face un drac. atît de prost ca dumneata, cu sufletul unui muzicant ? N-ar avea ce face cu el...
- la seama la vorbele pe care le rosteşti, îl avertiză celălalt. Nu ştii că aici trebuie să te dăruieşti dracului sau să fii mai tare ca el ?
- Da. da. răspunse Joseph. Cunosc zicala: ,.Răpune-l pe dracu, dacă nu vrei să te răpuie el pe tine".

La vorbele acestea îi văzui pe Huriel şi pe tatăl lui ieşind de-alături. dintr-o boltă, şi apropiin-du-se de drac ca pentru a-i vorbi. Au fost însă opriţi de ceilalţi cimpoieri.

care s-au strîns în jurul arătării, şi bătrînul Carnat adresîndu-se lui Joseph :

- Se vede că nu ţi-e teamă de vrăjitorii, spuse : ţinem seamă de asta dacă, respectînd datinile noastre, îl vei bate pe drac. arătînd că, bun creştin cum eşti, nu te supui lui.

- Dacă dracul vrea să fie bine scărmănat raspunse Joseph, mă rog. n-am nimic împotriva, sa vedem dacă pielea lui e mai tare ca a mea. Cu ce arme ne batem ?

- Cu nici una, numai cu pumnii, răspunse Carnat.

— Dar sper că va fi o luptă dreaptă, spuse Marele tăietor de copaci.

Joseph n-a mai aşteptat confirmarea şi înfuriat că era bătaia de joc a acestor caraghioşi, se aruncă asupra dracului, îi smulse peruca şi-1 apucă de mijloc aşa de voiniceşte, că-1 trînti la pămînt căzînd peste el.Se ridică însă numaidecît, scoțînd un strigăt de mirare şi de durere, dar toate cimpoaiele începură să cînte, afară de acelea ale lui Huriei şi tatălui său, care se prefăceau numai a cînta, dar care priveau lupta cu îndoială şi cu nelinişte.

Intre timp. Joseph îl rostogoli pe drac, părînd mai puternic decît el, dar simțeam în el o mînie care nu mi se părea deloc firească şi care mă făcea să mă tem ca din pricina furiei să nu facă vreo greşeală. Cimpoierii păreau să-1 ajute, pentru că, în loc să-1 susție pe tovarăşul lor, de trei ori pus la pămînt, se învîrteau în jurul celor incăierați. cîntînd mereu şi bătînd din picioare, spre a-1 înfuria şi mai tare pe Joseph. Deodată Marele tăietor de copaci îi despărți pe luptători, dînd o lovitură de ciomag peste labele întinse ale dracului şi făgăduind că va da mai tare a doua oară, dacă nu-i ascultat. Huriel alergă lîngă el tot cu bățul ridicat şi toți ceilalți încetară a se învîrti şi a cimpoi. Se făcu o pauză apoi totul se linişti.

îl văzui atunci pe Joseph, frînt de durere, ştergîndu-şi mîinile jupuite şi fața plină de sînge şi, dacă Huriel nu l-ar fi prins în brațe, ar fi căzut fără cunoştință, în timp ce Dore Fratin îşi lepăda toalele, răsuflînd fierbinte, rînjind, ştergîndu-şi sudoarea, pricinuită de oboseala luptei.

- Ce înseamnă asta, strigă Carnat, înaintînd cu un aer amenințător către Marele tăietor de copaci. Nu cumva eşti un frate fals ? Cu ce drept împiedici probele ?

- Le împiedic pe răspunderea mea şi spre ruşinea voastră, răspunse Marele tăietor. Nu sînt frate fals, voi sînteți meşteri pe cit de trădători, pe atît de vitregi. Eram sigur că ne veți înşela, ca să-1 faceți să sufere sau chiar să-1 răniți cumplit pe acest tînăr. îl urîți, pentru că simțiți că va fi preferat în locul vostru şi că voi veți rămîne pe drumuri. N-ati îndrăznit să-i refuzați brevetul de meşter, pentru că toată lumea s-ar fi ridicat împotriva voastră, dar, ca să-1 împiedicați de a cînta în satele pe care vi le-ați hărăzit pe nedrept, l-ați pus la probe atît de grele şi de primejdioase, că nici unul dintre voi nu le-ar fi putut îndura atît de mult timp.

- Nu ştiu ce vrei să zici. răspunse bătrînul staroste Pailloux din

Verneuil, şi acuzațiile care ni le aduci în fața concurentului sînt de o îndrăzneală fără de pereche. Nu ştiu cum se face în ținuturile voastre primirea în breaslă, dar aici avem obiceiurile noastre şi nu îngăduim să fie criticate.

- Le critic eu, spuse Huriel, care-î ştergea mereu sîngele lui Joseph cu batista şi care-1 aşezase pe genunchii săi ca să-şi revie. Neputînd şi nevrînd, din pricina jurămîntului care mă face să va fiu confrate, să aduc la cunoştință celor de afara ce cred, vă spun, aici, în față, că sînteți niste călăi. In satele noastre ne batem cu dracul ca să petrecem, avînd grijă să nu pricinuim nimanui nici un rău. Aici l-ați ales pe cel mai puternic dintre voi şi i-ați încredințat arme ascunse, ca sa-scoată ochii şi sâ-i taie vinele concurentului. Iata-l pe acest băiat, zdrobit într-un hal fără de hal, si-n furia în care-1 adusese răutatea voastră s-ar fi lăsat mai curînd ucis, dacă nu l-am fi oprit noi. Ce-ați fi făcut atunci ? L-ați fi aruncat în această peşteră părăsită, în care au pierit atîția alți nenorociți, ale căror oseminte ar trebui să se ridice cum ca să vă strige în față că sînteți la fel de cruzi ca şi vechii voştri seniori !

Această intervenție a lui Huriel mi-aminti. de arătarea pe care o uitasem, şi mă întorsei să văd dacă invocarea osemintelor sale nu-1 îndreptase către cimpoieri. Dar *n-o* mai văzui ; atunci mă ridicai să mă îndrept spre grota de jos, convins că, dintr-o clipă în alta, prietenii mei puteau avea nevoie de mine.

Găsind scara, scoborîi pînă la uşă şi intrai fără să mă mai ascund, întrucît între timp se iscase o asemenea hărmălaie, că nimeni nu mai avea vreme de mine.

Marele tăietor de copaci ridicase bluza de piele îşi arăta cum era căptuşită, cu ținte ca o țesală de Boi ; mănuşile, pe care falsul drac le îmbrăcase, aveau în palme cuie ascuțite şi cu vîrfurile în afară. Ceilalți erau furioşi că se vedeau acuzați în fața lui Joseph.

— De ce atîta zgomot pentru cîteva zgîrieturi ? spuse Carnat. Nu e firesc ca dracul să aibă gheare ? Acest copil nevinovat, care 1-a atacat cu atîta chibzuință, nu ştie că nu te poți juca cu el fără să-ți zgîrie botul ? Haide, haide, nu-1 mai văicăriți atîta. N-a pățit nimic şi, pentru că s-a săturat, să se retragă, mărturisind că nu e în stare să trăiască laolaltă cu noi, adică nu va face parte din breasla noastră în nici un fel.

- Ba da, spuse Joseph, care, smulgîndu-se din bratele lui Huriei, îşi arătă pieptul însîngerat şi cămaşa ruptă, voi face parte din breaslă împotriva voinței voastre. Vreau să reînceapă lupta; unul din noi va trebui să rămîie aici !

- Iar eu mă opun, spuse Marele tăietor, şi poruncesc ca acest tînăr să fie declarat învingător, sau de nu, mă jur că voi aduce în ţinut o grupă de cimpoieri, care vă vor învăța cum trebuie să vă purtaţi, şi care vor instaura aici dreptatea.

- Dumneata, spuse Fratin, scoţînd un fel de ţăpuşă din cingătoare, vei putea-o face, dar vei purta şi semnele noastre, pentru ca spusele să vă fie crezute.

Marele tăietor de copaci şi Huriel se aşezară în poziţie de apărare. Joseph se aruncă asupra lui Fratin, pentru a-i smulge ţăpuşa, iar eu, dintr-un salt, fui lingă el; înainte însă de a începe schimbul de lovituri, arătarea, care mă tulburase atît, se ivi pe pragul tainiţei, întinse suliţa şi înainta un pas, ceea ce fu de-ajuns ca să bage groaza în cei cu gînduri vrăjmaşe. Şi, cum toţi se opriră zguduiţi de teamă şi de mirare, se auzi un glas plîngător, care rostea rugăciunea pentru morţii din fundul tainiţei.

Atâta a fost de ajuns pentru ca întreaga tagmă să se împrăştie şi unul din cimpoieri să strige : „Morţii, morţii, care ies din morminte !" Au luat-o cu toţii la fugă, înghesuindu-se, unul peste altul, ţipînd şi îmbrincindu-se, către toate ieşirile in afară de aceea a tainiţei, unde apăru acum o alta nălucă, acoperită de un giulgiu, cîntînd psalmi în chipul cel mai jalnic care s-ar fi putut închipui; După un minut, cînd ne-am trezit fără duşmani, războinicul îşi azvîrli coiful şi masca, lăsînd sa apară în faţa noastră chipul vesel al lui Benoit *pe* cînd carmelitul, stringîndu-şi giulgiul, se ţinea de pîntec de atîta rîs.

— Să-mi ierte Dumnezeu comedia asta, spuse el, dar am făcut-o cu gînd curat, pentru că aceşti ticăloşi meritau o lecţie care să-i înveţe cum îţi poţi bate joc de diavol. — Eram foarte sigur, spuse Benoit. că văzînd comedia noastră îi va apuca tremuriciul. Cînd zări sîngele şi rănile lui Joseph, se interesă de el cu atîta milă şi grijă, că toate acestea, adăugate la ajutorul pe care se grăbise să ni-1 dea, îmi dovediră dragostea ce i-o purta şi inima lui. bună, de care mă îndoisem. In timp ce cercetam rănile lui Joseph, carmelitul ne povestea cum pivnicerul castelului îi mărturisise că avea obiceiul să îngăduie cimpoierilor să petreacă uneori în subterane. Acelea în care ne aflam erau destul de depărtate de clădirile locuite de stăpîna castelului de la Saint-Chartier, aşa că ea n-auzea nici un zgomot, şi chiar dac-ar fi auzit n-ar fi putut decît să rîdă, pentru că nimeni nu-şi închipuia că ceea ce se făcea acolo era ceva rău, dar Benoit, care bănuia că banda ciinpoierilor uneltise un pian mîrşav, ceruse aceluiaşi pivnicer nişte haine, pentru a se travesti, şi cheile subteranelor şi iată dar, cum de se găsise el acolo pentru a înlătura nenorocirea.

—- Ei bine, îi spuse Marele tăietor de copaci, îţi mulţumesc pentru

ajutorul dat, dar îmi pare rău că ți-a venit ideea asta, pentru că indivizii sînt in stare să mă învinovățească că am trădat secretul meseriei mele. Dacă țineți cit de cît la noi, plecați fără zgomot şi lăsați-i să creadă că au fost fantome.

Cu atît mai mult, spuse Benoît, cu cît, voind se răzbune, nu vor mai da pe la prăvălia mea, ceea ce nu-i puțin lucru. Numai de nu l-ar fi recunoscut pe Tiennet. Dar, mă rog, cum dracu de se află Tiennet aici ?

- Nu l-ai adus dumneata ? întrebă Huriel.
- Nu, nu m-a adus el, răspunsei eu. Am venit pe socoteala mea, îndemnat de poveştile care circulau pe seama drăcoveniilor voastre. Eram curios să le văd ; sânt însă sigur că cimpoierii erau atît de speriați, că nu m-a recunoscut nimeni.

Era să plecăm, cînd zgomotele unor glasuri furioase se făcură din nou auzite.

— Ia te uită, spuse carmelitul, asta ce mai e ? Cred că se întorc şi că deci n-am isprăvit-o cu ei. Repede să ne reluăm măştile...

— Nu-i nimic, spuse Benoit, trăgînd cu urechea ; m-am întîlnit, pe cînd veneam încoa, prin pivnițele castelului cu patru sau cinci flăcăi veseli, din care unul mi-e cunoscut. E Leonard, lucrătorul vostru burbonez, moş Bastien. Aceşti băieți veneau, fără îndoială, aici din curiozitate, dar se rătăciseră prin cavouri şi nu prea erau siguri de ei. Le-am dat lanterna mea şi le-am spus să mă aştepte. Desigur că s-au întîlnit cu cimpoierii, care o ştergeau şi or fi rîs de ei, luîndu-i la goană.

— Dacă nu erau numeroşi, puteau fi luați ei la goană, spuse Huriel. Hai să vedem !

Cînd să plecăm se auziră din nou paşi şi zgomote şi-1 văzurăm intrind pe Carnat, pe Dore Fratin şi după ei alți opt inşi, care. după ce se ciocniseră cu tovarăşii noştri, îşi reveniseră din spaimă, dîndu-şi seama că avuseseră de-a face cu oameni în carne şi oase. S-au întors deci împotriva noastră, acuzînd pe alde Huriel că i-au trădat şi că i-au atras într-o cursă. Marele tăietor de copaci se apără cum putu ; carmelitul, vrînd sa facă pace, luă totul asupra lui, reproşîndu-le ca de fapt ei erau de vină, dar ceilalți, simțindu-se siguri pe ei, mai ales că în fiecare clipă ceata se îngraşă, ridicară glasurile şi începură să treacă de la ocări la amenințări şi de la amenințări la lovituri. Noi, simțind că nu era chip să înlăturăm ciocnirea, cu atît mai mult cu cît bătăuşii se cinstiseră zdravăn în timpul probelor şi nu-şi mai dădeau seama de ceea ce fac, ne-am pregătit de apărare, strînşi unul lîngă altul şi ținînd din toate părțile piept duşmanului, cum se strîng boii cînd îi atacă lupii la păscut. Carmelitul, uitînd da ceaslov şi de latina

lui şi pierzîndu-şi răbdarea, puse şi el mîna pe cavalul unui cimpoi căzut pe jos în timpul încăierării, şi-1 folosi tot aşa de bine, pe cît poate face o treabă ca asta un om care îşi apără pielea.

Din nefericire, Joseph era slăbit din pricina sîngelui pierdut, aşa că nu ne putea fi de vreun ; ajutor, iar Huriel, în inima căruia stăruia amintirea morții lui Malzac, lovea mai puțin decît primea. Ocupat să-şi apere părintele, care se bătea ca un leu, se afla mereu în mare primejdie. Benoît se apăra foarte bine, ținînd seama că de-abia se sculase după boală, dar la urma urmei nu eram decît şase inşi contra cincisprezece sau Şaisprezece şi, cum furia începuse să crească, văzui că unii îşi trăgeau cuțitele din teacă. De-abia avui vreme să mă arunc în fața Marelui tăietor, care, nevrînd să-şi scoată şi el cuțitul, pentru că asta-1 scîrbea, era gata să fie înjunghiat. Primii eu lovitura în braț, lovitură pe care aproape că n-am simțit-o, dar care totuşi mă supăra, neputînd continua lupta ; şi vedeam partida pierdută, cînd, din fericire, cei patru tovarăşi, hotărîndu-se să vie în locul de unde se auzea zgomotul, ne deteră un ajutor prețios, eare-i puse pe fugă, pentru a doua şi pentru cea din urmă oară, pe duşmanii noştri istoviți şi înfricoşați, fiindcă nu ştiau daca nu cumva avea să mai urmeze şi altceva.

Văzui că am cîştigat bătălia, pentru că nici unul din noi nu fusese vătămat prea rău şi, dîndu-mi seama dintr-o dată că durerile pe care le îndurasem erau prea multe pentru un singur om, căzui jos ca un sac şi nu mai ştiui de nimic şi de nimeni.

ŞEZĂTOAREA A TREIZECI ŞI DOUA

Cînd m-am trezit, m-am pomenit culcat în acelaşi pat cu Joseph şi mi-a fost cam greu să-mi adun gînduriie. în sfîrşit, mi-am dat seama câ eram chiar în odaia lui Benoît, că patul era bun, aşternutul foarte curat şi că aveam brațul legat, ca omul căruia i s-a luat sînge. Soarele strălucea pe pologul galben al patului şi, afară de o mare slăbiciune, nu mă supăra nimic. M-am întors către Joseph, care avea destule vînătăi, dar nici una care să-i pocească fața. El îmi spuse, îmbrățişîndu-mă :— Ei bine, dragă Tiennet, iată-ne ca odinioară, cînd, înapoindu-ne de la catehism, ne-am odihnit pe malul unui şanț, după ce ne bătusem cu băieții din Verneuil. Ca şi atunci m-ai apărat, primejduindu-ți viața şi, ca şi atunci, nu ştiu cum să-ți mulțumesc, deşi cred c-ai ghicit că inima nu mi-e atît de înțepenită ca limba.

— Totdeauna am crezut astfel, prietene, îi spusei, îmbrățişîndu-1 la rîndu-mi, şi dacă te-am putut ajuta încă o dată sînt cît *se* poate de mulțumit. Dar n-am făcut-o numai pentru tine, ci n-ani gîndit şi la altcineva...

M-am oprit, ca nu cumva, stăpînit de slăbiciune, să rostesc numele Therencei. O mînă albă, însă, dete la o parte perdeaua patului şi o văzui în fața mea chiar pe Therence, care se plecă spre mine, în timp ce mătuşa Mariton, de cealaltă parte a patului, îl mîngîia şi-1 descosea pe fiu-său.

Therence se aplecă deci asupra mea, după cum v-âm mai spus, iar eu, crezînd că visez, mă ridicai să-i mulțumesc că a venit să mă vadă şi să-i spun că nu mai eram în primejdie, când, moale ca orice bolnav şi roşind ca o fată mare, primii de la ea o sărutare atât de dulce încît ar fi putut învia şi un mort.

— Ce faci Therence, îi strigai, prinzîiidu-i mîinile şi strîngîndu-i-le; vrei cu tot dinadinsul să mă. înnebuneşti ?

— Vreau să-ți mulțumesc şi să te asigur că te voi iubi toată viața, pentru, că te-ai ținut de cuvînt; mi i-ai înapoiat pe tata şi pe fratele meu sănătoşi şi teferi şi ştiu tot ce-ai făcut, tot ce-ai pățit din dragoste pentru ei şi pentru mine. iată-ană, dar, hotărîtă să nu te părăsesc cît timp vei fi bolnav.

- Foarte bine, Therence, îi spusei eu suspinînd, e mai mult decît merit. Să dea Dumnezeu să nu mă mai vindec niciodată, pentru că nu ştiu ce-o să mă fac după aceea...
- Duipă aceea ? spuse Marele tăietor, care tocmai intra cu Huriel şi cu Brulette. Spune, fata mea, ce facem cu el „după aceea" ?
- După aceea... spuse Therence, roşind din plin pentru prima oară.
- Haide, haide, sincera mea Therence, relua Marele tăietor, vorbeşte ca o fată care n-a mințit niciodată...
- Ei bine, tată, răspunse Therence, după aceea nu-1 voi mai părăsi niciodată !
- Dați-vă la o parte, strigai, trageți perdelele patului, vreau să mă îmbrac, să mă scol în picioare, să sar, să cînt, să joc, căci nu mai sînt bolnav, de cînd raiul e în sufletul meu...

Dar, vorbind astfel, mă cuprinse din nou slăbiciunea şi n-o mai văzui decît ca prin vis pe Therence, care mă luă în brațe şi începu să mă îngrijească cum se pricepea mai bine.

Seara m-am simțit alt om. Joseph era şi el aproape refăcut, dar, cu toate acestea, nu mi se îngădui să cobor din pat, aşa că trebui să stau lungit, în timp ce prietenii mei discutau veseli, iar Therence, aşezată la capătul patului, mă asculta liniştită şi lăsîndu-mă să risipesc în vînt tot balsamul de care mi-era plin sufletul.

Carmelitul vorbea cu Benoit, stropindu-şi convorbirea cu cîteva ulcele de vin alb, din care începuseră să guste cam des. Huriel vorbea cu Brulette

într-un colț, Joseph cu maică-sa şi cu Marele tăietor.

Huriel îi spuse Brulettei :

— Te-am încredințat din prima zi în care te-am văzut, arătîndu-ți darul tău atârnat de urechea mea : „Va rămîne acolo cît va exista şi urechea". Ce bine, urechea, deşi crestată în timpul încăierării, e la locul ei şi inelul, deşi rupt şi puțin turtit, iată-1! Urechea se va vindeca, inelul va fi ipit din nou şi totul va fi, cu voia lui Dumnezeu, exact ca mai înainte.

Mariton îi spunea la rîndul ei Marelui tăietor de copaci :

- Ei bine, ce se va alege acum din toată povestea asta ? Ei sînt în stare să-mi omoare băiatul dacă va încerca să cînte aici, în sat...
- Nu, răspunse Marele tăietor, totul s-a petrecut cum e mai bine ; au căpătat o lecție straşnică, în fața multor martori, străini de breaslă, aşa că nu vor mai încerca nimic împotriva lui Joseph sau a noastră. Sînt în stare de multe răutăți cînd se răfuiesc între ei şi cînd smulg unui candidat, prin violență sau prin consimțămînt, jurămîntul să tacă. Joseph n-a jurat, dar nu va vorbi, pentru că e mărinimos din fire. Tiennet, de asemenea, ca şi tinerii mei tăietori de copaci, pe care îi voi sfătui să tacă. Iar cimpoierii voştri ştiu bine că dacă vor clinti de acum încolo un singur fir de păr din părul nostru, limbile martorilor se vor dezlega şi treaba asta nu se va mai hotărî decît în fața justiției.

în colțul lui, carmelitul îi spunea lui Benoît :

— Nu pot rîde împreună cu voi de întîmplarea asta, pentru că am avut o pornire de furie, de care va trebui să dau socoteală, să mă spovedesc şi să mă pocăiesc. îi iert de loviturile ce-au încercat să mi le dea, dar nu de acelea pe care m-au silit să le dau eu. Ah, părintele stareț al mănăstirii are dreptate să mă certe câteodată şi să-mi spuie că trebuie să înfrîng în mine nu numai pe omul de odinioară, dar şi pe vechiul țăran, adică pe acela căruia îi place să bea zdravăn şi să se bată straşnic. De băutură, continuă carmelitul, umplîndu-şi ochi paharul, m-am lecuit, mulțumită Domnului, dar noaptea asta mi-am dat seama că am încă sîngele fierbinte şi că o lovitură mă scoate din sărite.

— Dar nu erai în legitimă apărare ? spuse Benoit. Haida, de, ai procedat aşa cum trebuia şi n-ai ridicat brațul decît cînd ai fost silit să-1 ridici.

— Fără îndoială, fără îndoială, răspunse carmelitul, dar dracul de stareț, şiret cum e, mă va iscodi... mă va trage de limbă şi voi fi silit să-i mărturisesc că, în loc să mă port cu măsură şi cu părere de rău pentru cele întâmplate, m-am dedat plăcerii de a lovi ca un surd, uitînd că port anteriu şi închipuindu-mi că mă aflu încă pe vremea

când păzeam vacile, împreună cu voi, pe pajiştile burboneze, căutînd pricină altor păstori, doar din plăcerea omenească de a arăta că eram cel mai tare şi cel mai dîrz.

Numai Joseph nu spunea nimic, îndurerat că vedea două perechi atît de fericite, împotriva cărora nu mai putea mîrîi, pentru că primise sprijin atît din partea mea, cît şi a lui Huriel. Marele tăietor, care avea pentru el, pe lîngă toate, o slăbiciune ca de la cimpoier la cimpoier, îl încuraja în planurile lui de viitor. Joseph făcea sforțări cumplite să se uite fără gelozie la mulțumirea celorlalți şi eram constrînşi să recunoaştem *că* există, în acest flăcău mîndru şi rece, o putere de voință cu totul neobişnuită de a-şi înfrîna pornirile. A rămas ascuns, ca şi mine, în casa mamei sale, pînă ce urmele încăierării s-au şters. Taina intîmplării fu păstrată de tovarăşii mei, datorită şi faptului că Leonard, care se purtase foarte ințelept şi curajos, îi amenințase pe cimpoieri că, dacă nu făceau pace o dată pentru totdeauna, va denunța judecătorului din ținut întreaga tărăşenie.

Cînd fură toți restabiliți, căci destui cimpoieri fuseseră ciomăgiți zdravăn, şi mai ales moş Carnat, căruia i se părea că-i scosesem mîna din încheietură, s-a stat de vorbă şi s-a încheiat pacea. S-a hotărît ca lui Joseph să i se atribuie cîteva sate, pe care băiatul le primi deşi nu avea de gînd să cînte niciodată prin aceste locuri.

Am fost mai bolnav decît mi-am închipuit, nu atît din cauza rănii, care nu era prea grea, nici a loviturilor care-mi zdrobiseră trupul, ci din pricina sîngelui, pe care mi-1 luase în cantitate cam mare carmelitul, ce nu-mi voise decit binele. Huriel şi Brulette au avut delicatețea să-şi amine nunta, ca s-o facă o dată cu a mea, aşa că după o lună s-au celebrat două deodată, ba chiar trei, pentru că Benoit vru s-o facă şi el pe-a lui în mod public şi să petreacă încă o dată cu noi. Acest om cumsecade, fericit că are un moştenitor crescut în condiții atît de bune de Brulette, încercă să-i facă fetei un dar, dar ea îl refuză şi, aruncîndu-se în brațele Maritonei, strigă :

- Ai uitat, oare, că această femeie mi-a fost timp de doisprezece ani mamă ? Crezi că aş putea primi bani, când încă nu mi-am achitat datoria față de ea ?
- Da, spuse Mariton, dar educația ta a fost pentru mine o cinste şi o plăcere, pe eînd aceea a lui Charlot al meu ți-a căşunat numai greutăți şi necazuri.
- Draga mea, răspunse Brulette, asta ne face puțin egale în socotelile noastre. Am dorit să-1 fac fericit pe Joseph, răsplătind în acest fel grija dumitale față de mine, dar asta n-a depins de biata mea inimă şi atunci, pentru a compensa durerea pe care i-o căşunasem, trebuia să mă expun

a suferi de dragul celuilalt copil al dumitale.

- Iată, asta zic şi eu fată... strigă Benoit, ştergîndu-şi ochii lui rotunzi, care nu erau defel deprinşi cu lacrimile. Da, da, asta zic şi eu fată... Şi n-a mai putut articula nici un cuvînt.

Pentru a se răzbuna de refuzul Brulettei, care nu-i primise darul, îşi luă asupră-şi cheltuielile nunţii ei şi, pe deasupra, ale nunţii mele. Şi cum n-a precupeţit nici o cheltuială, a poftit pe puţin două sute de persoane şi a dat din pungă multi bani, dar asta nu 1-a făcut să încerce nici un fel de părere de rău,

Carmelitul ne făgăduise că va lua şi el parte, cu atît mai mult cu cit stareţul, oprindu-1 timp de o lună, drept pocăinţă, de la orice băutură, afară de apă, ziua nunţii noastre se potrivi să fie aceeaşi cu ziua când i se ridicase opreliştea ungerii gîtlejului.

Omul n-a depăşit măsura şi s-a purtat aşa de cuviincios, că am avut cu toţi pentru el numai cuvinte de laudă.

Joseph s-a purtat bărbăteste până în ziua nunţii. , De dimineaţă însă, devenise palid şi părea copleşit de gînduri, dar ieşind din biserică, luă cimpoiul din mîinile socrului meu şi cântă un marş de nuntă, pe care-1 compusese, în noaptea aceea, în cinstea noastră. Era o bucată aşa de frumoasă şi fu primită cu atîtea aclamaţii, încât durerea i se risipi şi băiatul cîntă, voios, cele mai frumoase cîntece de joc, pierdut în plăcerea pe care ele i le produseră tot timpul cît ţinu sărbătoarea.

Ne urmă apoi la Chassin, unde Marele tăietor de copaci, după ce puse la punct afacerile noastre, ne spuse :

— Copiii mei, iată-vă fericiţi şi bogaţi, atît cît pot fi nişte oameni de la ţară. Vă las în seamă exploatarea acestei păduri, care e o treabă bună. Veţi stă aci aproape tot restul anului şi vă veţi face în timpul acesta planuri de viitor. Sînteţi din ţinuturi deosebite şi deosebite vă sînt şi gusturile şi obiceiurile. Aveţi în vedere traiul pe care fiecare din voi trebuie să-1 asigure femeii lui, ca să fie fericită din toate punctele de vedere, şi nu le daţi prilejul de a se căi de aceste legături atît de bine începute. Voi trece pe aici peste un an. Aveţi grijă să am atunci şi doi nepoţi frumoşi pe care să-i mîngîi. îmi veţi spune tot atunci şi ce-aţi hotărît... Nu vă pripiţi, unele lucruri, deşi par bune azi, pot părea rele mîine...

— Unde vrei să te duci, tată ? îl întrebă Therence, luîndu-1 îngrijorată în braţe.

— Voi pleca să cînt prin diverse locuri, împreună cu Joseph ; iată, sînt treizeci de ani de cînd jinduiesc să fac treaba asta.

Nici lacrimile, nici rugăminţile nu-1 putură reţine, aşa că-1 întovărăşirăm

pînă la jumătatea drumului de la Saint-Severe. Acolo, pe cînd îl îmbrățișam, cu destulă părere de rău, pe Marele tăietor de copaci, Joseph ne spuse :

— Nu fiți îndurerați de loc... Ştiu că de dragul meu îşi jertfeşte plăcerea de a fi martorul fericirii voastre, pentru că mi-e şi mie ca un tată, cunoscînd că sînt cel mai de plîns dintre copii lui, dar poate nu voi avea multă vreme nevoie de el şi cred că-1 veți revedea mai curînd decât o crede chiar el. Apoi, îndoindu-şi genunchii în fața Therencei şi a Brulettei, spuse :

— Scumpele mele surori, v-am jignit şi pe una şi pe cealaltă, dar am fost destul de pedepsit pentru asta, de gîndurile care m-au chinuit tot timpul. Nu vreți să mă iertați, ca să mă pot ierta şi eu şi să plec mai liniştit ?

Amîndouă l-au îmbrățişat cu multă dragoste. Joseph veni apoi spre noi, spunîndu-ne, cu o surprinzătoare bogăție de simțăminte, cele mai alese şi mai duioase cuvinte pe care le-a spus vreodată în viața sa, rugîndu-ne şi pe noi să-i iertăm greşelile şi să-i păstrăm o amintire frumoasă.

Ne-am urcat pe un dîmb înalt de pămînt, ca să-i vedem plecînd. Marele tăietor cînta voios din cimpoiul lui şi din timp în timp se întorcea ca să-şi fluture tichia şi să ne trimită sărutări cu mîna...

Joseph însă nu-şi întoarse nici o clipă capul. Mergea în tăcere cu fruntea în pămînt, ca un om înfrînt.

Lacrimile familiei fură uscate încetul cu încetul de fericire şi de nădejde. Frumoasa şi scumpa mea soție s-a străduit mai mult ca celelalte, pentru că, nefiind niciodată despărțită de tatăl ei, îi părea că a pierdut, prin plecarea lui, jumătate din sufletul ei şi vedeam că, în pofida curajului şi a afecțiunii ce-mi arăta şi mai ales a fericirii de a fi în curînd mamă, îi lipsea mereu ceva după care suspina pe ascuns.

Astfel că mă gîndeam într-una cum să ne reunim viața cu aceea a Marelui tăietor, chiar de aş fi fost nevoit să-mi vînd avutul, să-mi părăsesc neamul şi să-mi urmez soția oriunde ar fi voit să meargă.

Tot aşa şi cu Brulette, care era hotărîtă să nu asculte decît de dorințele soțului ei, mai ales cînd bunicu-său, după o scurtă boală, se stinsese în linişte, tot aşa cum şi trăise, înconjurat de atenția noastră şi de mîngîierile scumpei sale copile.

— Tiennet, îmi spunea ea adesea, Berry-ul din noi trebuie să fie biruit de Bourbonnais. Lui Huriel prea îi place această viață, ca să poată prețui şesurile noastre adormite. îmi oferă prea multă fericire ca să nu iau parte la suferința lui tăinuită. Acasă, nu mai am familie... Toți prietenii mei, afară de tine, mi-au pricinuit amărăciuni, aşa că nu mai trăiesc decît pentru Huriel. Unde se va simți el bine, acolo mă voi simți eu şi mai bine.

Iarna ne-a găsit tot în pădurea Chassin. Distrusesem de tot acest minunat loc, unde codrul de stejar bătrîn constituia cea mai frumoasă podoabă a locului.

Zăpada acoperea trunchiurile căzute ale acestor copaci frumoşi, despuiați de noi şi aruncați în rîul care-i strîngea morți, sub gheață. Mîncam pe fugă lîngă un foc de aşchii ciorba pe care femeile noastre o încălzeau şi apoi le priveam fericiți, pentru că amîndouă erau pe cale să-şi ție făgăduiala ce-o făcuseră Marelui tăietor de copaci.

Deodată femeile începură să strige şi Therence, uitînd că nu mai e aşa de sprintenă ca în primăvară, aproape că se avîntă, trecînd peste foc, ca să îmbrățişeze un om, pe care fumul gros al frunzelor umede ni-1 ascundea. Era tatăl ei, care curînd nu mai avu destule brațe şi destule guri ca să răspundă mîngîierilor noastre.

După prima bucurie, i-arn cerut veşti despre Joseph şi atunci i-am văzut fața întunecîndu-i-se şi ochii umplîndu-i-se de lacrimi.

— A prorocit el că mă voi întoarce mai curînd decît credeam. Presimțea pe semne ceva, căci Dumnezeu prea îi muiase inima, făcîndu-1 să se gîndească şi la propria sa soartă.

Nu îndrăznirăm să întrebăm nimic. Marele, tăietor de copaci se aseză, îşi desfăcu tăgîrța şi scoase dintr-însa bucăți sfărîmate dintr-un cimpoi.

— Iată, tot ce-a mai rămas de pe urma acestui nefericit copil, zise el. N-a scăpat de propria-i soartă. Credeam că-i îmblânzisem trufia, dar se arăta din zi în zi mai mîndru şi mai sălbatic față de tot ce ținea de muzică. Poate a fost greşeala mea. Voiam să-1 mîngîi de suferințele încercate în dragoste, lăsîndu-1 să întrevadă fericirea pe care i-o putea da talentul. A gustat bucuria care ți-o dau laudele, dar, pe măsură ce se hrănea cu ele, setea de laudă i se făcea şi mai necruțătoare. Ajunsesem departe, pînă în munții din Morvan, unde sînt mulți cimpoieri, mult mai invidioşi ca cei de pe aici, dar nu atît din interes, cît din amor propriu. Joseph a fost necugetat, i-a jignit la un ospăț pe care aceştia, cuviincioşi şi cu gânduri bune, îl dăduseră în cinstea lui. Din nefericire, nu eram de față, nesimțindu-mă bine şi neavînd nici un motiv de a mă îndoi de înțelegerea perfectă ce domnea între ei.

Noaptea a petrecut-o afară, cum făcea adesea şi, pentru că observasem că era cîteodată puțin gelos pe aplauzele cu care erau primite vechile mele cîntece, n-am vrut să-1 stînjenese. De dimineață cînd am ieşit, scuturat încă de friguri, am aflat în tîrg că s-a găsit un cimpoi spart la marginea unui şanț. Am alergat să-1 văd şi am recunoscut numaidecît cimpoiul lui Joseph. M-am dus apoi la locul unde fusese găsit instrumentul şi, spărgînd gheața şanțului, am descoperit trupul înghețat al băiatului. Nu avea nici un semn de rănire şi ceilalți cimpoieri au făcut jurămînt câ s-au despărțit de el la o leghe distanță de acolo, fără ceartă şi fără să se fi îmbătat. Zadarnic i-am căutat pe făptaşi. E un ținut sălbatic, unde oamenii legii se tem de țărani şi unde țăranii nu se tem decît de dracul. A trebuit să plec, mulțumindu-mă cu vorbele lor triste şi

nătânge. Ei cred cu îndîrjire că nu poți deveni muzicant dacă nu-ți vinzi sufletul iadului şi că într-o zi sau alta Satan smulge cimpoiul din mîna cimpoierului şi i-1 rupe pe spinare, ceea ce rătăceşte mintea muzicantului, îi înnebuneşte şi-1 determină să-şi facă seama.

Aşa îşi explică cimpoierii răzbunările pe care le pun la cale unii împotriva altora, fapte pe care ei nu le neagă, acesta fiind mijlocul prin care se fac temuți şi prin care scapă de urmările isprăvilor pe care le săvîrşesc. Aşa că plîngerea mea n-a prea fost luată în seamă şi, dacă aş mai fi rămas acolo, m-ar fi învinuit că eu chiar l-am chemat pe diavol, ca să mă scape de tovarăşul meu.

- Vai, spuse Brulette plîngînd, bietul meu Joset ! Bietul meu prieten ! Doamne, ce-i vom spune mamei sale ?
- îi vom spune, răspunse cu tristețe Marele tăietor, să nu-1 lase pe Charlot să se apuce de muzică. E o iubită prea crudă pentru oameni de felul nostru. Nu avem mintea atît de cumpănită, încît să nu ne apuce amețeala o dată cocoțați pe înălțimile unde ea ne urcă.
- O, tată ! strigă Therence, dacă ai putea-o părăsi şi dumneata !
- Fii liniştită, draga mea, răspunse el.. Acum, că m-am înapoiat, vreau să trăiesc în sînul familiei, să-mi cresc nepoții pe care-i văd şi-n vis, dansînd pe genunchii mei. Unde ne stabilim dar, copiii mei ?
- Unde vreți, strigă. Therenee.
- Unde vor vrea bărbații noştri, strigă. Brulette.
- Unde va voi soția mea, strigai eu.
- Unde veți vrea toți, spuse la rîndul lui Huriel.
- Ei bine, zise Marele tăietor, fiindcă cunosc gusturile şi mijloacele voastre şi pentru că vă aduc şi eu cîțiva gologani, am socotit, pe drum, că va fi uşor să mulțumim pe toată lumea. Cînd vrem ca piersica să se coacă, nu trebuie să-i scoatem sîmburii. Sîmburele e pămîntul pe care-1 stăpîneşte Tiennet. O să-1 mai rotunjim şi vom clădi pe el; o casă pentru noi toți. Voi fi mulțumit să fac să crească grîul, să nu mai dobor copacii bunului Dumnezeu şi să-mi cînt cîntecele mele da modă veche, seara, la poartă, în mijlocul alor mei, fără să mai beau vinul altora şi fără să-mi mai fac duşmani. Lui Huriel îi place să umble prin ținut. Nevesti-si la fel. Vor lua deci în antrepriză vreo pădure ca şi asta, unde văd c-ați lucrat bine, şi-şi vor petrece vara în mijlocul copacilor. Dacă țincii lor îi vor stînjeni cîteodată, Therence are puterea şi inima ca să vadă şi de ai lor, ne vom reîntîlni deci la sfîrşitul fiecărei toamne, cu o plăcere îndoită, pînă în ziua în care fiul meu, după ce-mi va fi închis de multă vreme ochii, va simți nevoia de linişte în tot timpul anului, după cum o simt eu în acest ceas.

Tot ce-a spus socrul meu s-a împlinit. Dumnezeu ne-a binecuvîntat cu un trai liniştit şi, pentru că viața e un amestec de tristețe şi de bucurie, biata mătuşă Mariton venea adesea la noi să plîngă, iar bunul carmelit să rîdă.